

B. C. U.
25004
Sublet

Academia Română

FINANȚELE ROMÂNIEI

DELA

REGULAMENTUL ORGANIC PÂNĂ ASTĂZI

1831—1905

DE

T. H. C. ASLAN

LUCRARE PREMIATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ
CU PREMIUL NEUSCHOTZ DIN 1903.

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCUREȘTI
INSTIT. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL“ S-sor IOAN ST. RASIDESCU
16, STRADA DOAMNEI, 16
1905.

18.513.

Prețul 4 Lei.

CASA ȘCOALELOR ȘI A CULTURII POPORULUI

Casa de Citire

„MARIA N. BREZEANU“

DIN BUCUREȘTI. — Strada Negustori No. 9

CLASARE:

Secția S.S.

IAT LA

152

10-11-100

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota 25004/Sublot

Inventar 54242

FINANȚELE ROMÂNIEI

REGULAMENTUL ORGANIC PÂNĂ ASTĂZI

1831 — 1903

FINANȚELE ROMÂNIEI

1831 — 1903.

LITGRAFIA NAȚIONALĂ — BUCUREȘTI

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

BUCUREȘTI
1903

mi

FINANȚELE ROMÂNIEI

DELA

REGULAMENTUL ORGANIC PÂNĂ ASTĂZI

1831—1905

DE

TH. C. ASLAN

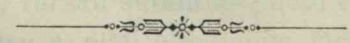
LUCRARE PREMIATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ
CU PREMIUL NEUSCHOTZ DIN 1903.

EDIȚIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

1676

1301

BUCUREȘTI

INSTIT. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL“ S-sor IOAN ST. RASDESCU
16, STRADA DOAMNEI, 16
1905.

-7152-

8

C
1954

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
Cota 25004 Dublet
Inventar 542 492

25004/m
3lx.

REGULAMENTUL ORGANIC PÂNĂ ASTAZI

1881-1905

THE CASLAN

EMERITA PREMIATA DE ACADEMIA ROMANA
CU PREMIA NEUCHÂTAY 1905

EDITURA ACADEMIEI ROMANE

BUCUREȘTI

EDITURA ACADEMIEI ROMANE, CAROL DOBRO, 87 BULEVARDUL

IN BRATA DOMNULUI 19

1905

CAPITOLUL I.

Organizarea financiară dată Principatelor de Regulamentul Organic.

Istoria financiară a țărilor surori: Muntenia și Moldova, în cursul veacurilor trecute și până la Regulamentul Organic, este caracterizată prin arbitrariul cel mai revoltător, atât în așezarea dărilor, cât și în strângerea lor; și acest arbitrar nu eră decât o verigă din lanțul de abuzuri în care erau învăluite amândouă Principatele în acele grele timpuri.

Sdruncinările politice, cari se repetau aproape periodic la câte doi, trei ani, prin schimbarea Domnilor, aduceau cele mai adânci turburări întregului organism al Statului, și eră peste putință ca finanțele țării să nu sufere și ele din cauza anarhiei care domniă atunci.

Domnii, pentru a putea obține tronurile atât de mult dorite ale acestor țeri, vărsau sutimi de pungi cu aur la Constantinopol; iar pentru a plăti cheltuelile făcute cu dobândirea Domniei, puneau pe țară biruri grele, cari erau cu atât mai apăsătoare, cu cât acele cheltueli erau mai mari.

Când ne gândim cât de dese erau schimbările de Domni, și cât de nesățioși erau aceia cari-i puneau și-i scoteau din tronurile ambelor Principate, este într'adevăr surprinzătoare puterea de rezistență pe care a trebuit să o desfășoare poporul român, și cât de mănoase trebuie să fi fost

lanurile acestor țeri ca să poată plăti birurile extraordinare, cari se ridicau neconținut asupra lor.

Birnicii vistieriei nu știau nici *cât* aveau să plătească, nici *când* aveau să plătească, și se pomeniau, când nici nu gândiau, cu pârcălabii și dabilarii prin sate, cari se năpustiau ca lăcustele și stârpiau tot ce agonisise omul cu atâta trudă, căci totul eră lăsat la bunul plac al Stăpânirii; iar dacă se întâmplă ca Domnul să fie lacom de bani, birurile se îndoiau și se împătriau, fără nici o lege, fără nici o stavilă.

Nu erau rare cazurile când aceleași dări se împliniau de câte două și trei ori pe an, în loc de o singură dată, iar *sferturile*, cari trebuiau plătite de patru ori pe an, să fie cerute de câte șase și șapte ori, și câte odată chiar și de douăsprezece ori pe an.

Astfel, de pildă, în anul 1759, sub domnia lui Scarlat Ghica în Muntenia, s'au împlinit 12 sferturi într'un an, adică câte un sfert pe fiecare lună, iar ajutorința și plocoanele s'au cerut îndoit în acelaș an.

Ca să ne facem o idee exactă de birurile și dările extraordinare cari apăsau asupra locuitorilor în acele timpuri, nu avem decât să examinăm veniturile și cheltuelile Principatelor după datele pe cari ni le-a lăsat Generalul Bauer în «Memoriile» sale pentru Muntenia, și după memoriul deputaților Moldovei adresat Împărătesei Rusiei Caterina II, pentru Moldova, și ne vom convinge de sumele enorme de bani, pentru acele vremuri, cari se storceau din munca locuitorilor.

Astfel din tabelele cari urmează se poate vedea cari erau veniturile și cheltuelile Munteniei în anul 1759 și ale Moldovei în anul 1770, cari sunt singurele budgete ale Principatelor, ce s'au păstrat complete, cuprinzând în detaliu toate veniturile și toate cheltuelile Principatelor:

A) MUNTENIA

a) Veniturile Munteniei în 1759 (1).

Tabela No. 1.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Sumele in parte		Total pe capitole		Proportiu- nea la %
		Lei	B.	Lei	B.	
	Venituri ordinare.					
1	Sferturile țăranilor pe lunile Iulie și August (2)	53.210	30			
2	Idem pe Septembrie și Octombrie.	52.690	—			
3	» » Noiembrie și Decembrie . .	56.036	30			
4	» » Ianuarie și Februarie . .	48.278	15			
5	» » Martie și Aprilie	47.936	—			
6	» » Maiu și Iunie	46.121	85			
7	» ale țăranilor cari munciau pen- tru Turci	985	92			
	Totalul sferturilor țăranilor	—	—	305.258	52	32 ³⁶
8	Sferturile breslelor pe anul întreg.	37.070	—	37.070	—	3 ⁹³
9	Dijmăritul (darea pe albine și porci).	13.703	70			
10	Pogonăritul (darea pe viile străin.).	555	55			
11	Tutunăritul (darea pe pog. de tutun).	1.851	85			
12	Vinăritul (darea pe vin)	17.592	60			
13	Oieritul (darea pe oi)	70.740	74			
14	Sarea	44.444	44			
15	Vămile	31.851	85			
	Totalul dărilor dela No. 9—15. . .	—	—	180.740	73	19 ¹⁶
16	Bilete de scutire de bir	48.875	92	48.875	92	5 ¹⁸
	Totalul veniturilor ordinare			571.945	17	60 ⁶³
	Venituri extraordinare.					
17	Ploconul îndoit pe Iunie	122.073	70			
18	Ploconul și mucarerul (3) pe August	106.128	15			
19	Ajutorința îndoită	111.696	66			
20	Ajutorința breslelor și sfertul extra- ordinar	31.525	92			
	Totalul veniturilor extraordinare. .	—	—	371.424	43	39 ³⁷
	Total general	943.369	60	943.369	60	100 ⁰ / ₀

(1) Général de Bauer, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*. Francfort 1788.

(2) Sumele cuprinse în această tabelă sunt arătate în lei noi. De asemenea toate sumele cuprinse în această lucrare sunt calculate în lei noi, pentru înlesnirea comparațiilor, iar unde s'a păstrat vechea denumire de lei vechi, s'a pus între paranteze și valoarea în lei noi.

(3) Darea care se plătiă în bani la întărirea Domnului.

Din acest budget se vede că veniturile extraordinare reprezentau 39.37% din venitul total al țerii, și aceste dări extraordinare nu se cereau numai la urcarea pe tron a Domnului, dar ori de câte ori lăcomia Domnilor, sau a protectorilor săi, cereau ca el să se poată mântui în domnie, și cu chipul acesta ajutorința, plocoanele, proviziunile de toamnă și de primăvară (zaherèlele), etc., din dări extraordinare, deveniseră încetul cu încetul niște venituri ordinare ale budgetului, căci le întâlnim aproape în fiecare budget de venituri, câteodată mai ridicate, cum erà în 1759, sub Scarlat Ghica, alte ori mai scăzute, cum a fost în budgetul aceluiaș Domn, în anul 1766.

Dar dacă dările cari se luau erau neomenoase, apoi chipul cum se cheltuiau acești bani erà și mai revoltător, căci trei din patru părți din veniturile țerii se duceau în mâni străine, în daruri și lefuri date Turcilor, o parte o luà Domnul, iar în folosul țerii nu se cheltuia mai nimic, după cum se poate vedea din următorul budget de cheltuelile Munteniei sub domnia lui Scarlat Ghica, în anul 1766.

b) Cheltuelile Munteniei în 1766 (1).

Tabela No. 2.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	Sumele în parte		Total pe capitole		Proportînea la ‰
		Lei	B.	Lei	B.	
1	Așezarea pe tron și tributul sub diferite numiri	339.745	55			
2	Daruri Hanului din Crimea, pașilor, etc.	12.646	66			
3	Daruri în stofe, blănuri, postavuri ofițerilor turci	31.114	80			
4	Daruri în bani ofițerilor turci	7.060	37			
5	Daruri ofițerilor Sultanului pentru a preîntâmpina dezordinile Turcilor din țară	4.771	11			
6	Daruri la Ramazan și Bairam ofiț. turci	2.309	25			
7	Leafa ienicerilor din fortărețele vecine	56.866	66			
8	Întreținerea Turcilor în cartierele lor	2.808	15			
9	Leafa scriitorilor turci ai Domnului și a beșliilor însărcinați cu paza și siguranța târgurilor	14.906	—			
10	Proviziumile de primăvară și de toamnă trimise la Constantinopol	22.222	22			
	Totalul banilor luați de Turci	—	—	494.450	77	77. ⁷⁰
11	Plata datoriilor făcute de Domn	53.776	30			
12	Dobânzi la datoriile de mai sus	1.583	33			
13	Bucătăria Domnului și alte cheltueli ale Curții	11.322	20			
14	Întreținerea a două biserici ale Curții și alte cheltueli la sărbători mari și anul nou	4.020	—			
15	Cheltuelile grajdului Domnului	1.346	30			
16	Casa Domnului la Constantinopol	16.140	—			
17	Bilete de scutire ale Domnului	23.846	66			
	Totalul banilor luați de Domn	—	—	112.034	79	17. ⁶⁰
18	Pensiunile boierilor și ajutoare pentru săraci	21.024	44			
19	Gratificațiuni la Paști și la Crăciun pentru boieri, văduvele lor și alte persoane	2.573	—			
20	Caftanuri date la investitura boierilor	187	—			
	Tot. banilor cheltuiți în interesul boierilor	—	—	23.784	44	3. ⁷⁴
21	Leafa marelui Vistier și împieg. Visteriei	2.898	15			
22	Gratificațiuni judecătorilor pentru judecarea asasinatelor și altor dezordini făcute de Turci	281	11			
23	Cheltueli de călătorie pentru călărăși și lipcani (poșta), precum și trimiși extraordinari	2.941	11			
	Totalul cheltuelilor făcute în folosul țerii	—	—	6.120	37	0. ²⁶
	Total general	636.390	37	636.390	37	100 ^{0/0}

(1) Am luat ca termen de comparațiune budgetul din 1766, din cauză că cheltuelile sunt specificate în detaliu, pe când în budgetul pe 1759, cheltuelile nu sunt arătate pe articole.

Aceeaș stare de lucruri o întâlnim și în Moldova. Și aci, ca și în Muntenia, toți banii țerii se duceau în buzunarele aceloră cari puseseră mâna pe țară, după cum reiese din următoarele tabele de veniturile și cheltuelile Moldovei în anul 1770.

B) MOLDOVA

a) Veniturile Moldovei în 1770.

Tabela No. 3.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Sumele in parte		Total pe capitole		Proportinca la %
		Lei	B.	Lei	B.	
1	Capitațiunea țăranilor	364.444	44	364.444	44	71. ⁹⁰
2	Dările străinilor	6.611	10	6.611	10	1. ³⁰
3	Dijmăritul	27.436	30			
4	Vinăritul	39.300	—			
5	Oieritul	27.411	85			
6	Sarea	9.259	25			
7	Vămile	32.407	40	135.814	80	26. ⁸⁰
	Total	506.870	34	506.870	34	100 ⁰ / ₀

b) Cheltuelile Moldovei în 1770.

Tabela No. 4.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	Sumele in parte		Total pe capitate		Proportiunea la ‰
		Lei	B.	Lei	B.	
1	Tributul	24.074	07			
2	Dar pentru Bairam	22.222	22			
3	Dar reședintei Hanului Tătarilor	3.407	40			
4	Dar Marelui Vizir	5.040	—			
5	Dar Hanului Tătarilor și pașilor vecini	16.666	66			
6	Dar pașilor cari trec prin Moldova	12.074	07			
7	Ofițerilor turci trecători prin Moldova	29.629	62			
8	Turcilor din Iași la Ramazan și Bairam	1.574	07			
9	Întreținerea caselor Turcilor	740	74			
10	Provizii date fortăreții dela Hotin	6.000	—			
11	Turcilor cari sunt in serviciul Domnului	11.777	77			
12	Cheltueli pentru secretaria turcească	533	33			
13	Cheltueli pentru trupa străină (Levantini)	7.520	37			
14	Muzicei turce	5.275	55			
	Totalul banilor luați de Turci			146.535	87	33. ⁵⁵
15	Cheltueli secrete făcute de Domn la Constantinopol	92.592	60			
16	Dob. banilor luați cu împrumut de Domn	25.415	—			
17	Amicilor Domnului la Constantinopol	24.076	30			
18	Domnului la sosire și la plecare	4.444	44			
19	Întreținerea palatului și serv. Domnului	14.814	80			
20	Bucătăria Domnului	7.777	77			
21	Cheltuelile grajdului Domnului	10.222	22			
22	Cheltuelile pivniței Domnului	2.081	48			
23	Leafa preoților palatului și întreținerea capelor	2.174	05			
24	Daruri la botezuri și nunți	2.222	22			
25	Cheltuelile Doamnei	14.225	15			
	Totalul banilor luați de Domn			200.046	03	45. ⁷⁵
26	Gratificațiuni la diferiți particulari	20.740	74			
27	Mile la văduve și orfani	4.444	44			
28	Gratificațiuni la Paște și la Crăciun	11.111	11			
29	Caftanuri date la boieri	2.148	15			
30	Întreținerea unei persoane nobile la curte	1.222	22			
	Totalul banilor cheltuiți in interesul boierilor			39.666	66	9. ¹⁰
31	Cheltuelile trupei naționale	26.488	88			
32	Uniformele a 200 oameni și 140 ofițeri ai comandei hatmanului	470	37			
33	Cheltuelile poștei și trimișilor extraordinari	22.477	77			
34	Gazete și alte foi publice din Viena și Polonia	888	88			
35	Hârtie și lumânări pentru cancel. Domnului	417	—			
	Totalul cheltuelilor făcute in interesul țerii			50.742	90	11. ⁸⁰
	Total general	436.991	46	436.991	46	100‰

În Moldova vedem că pentru Turci nu s'a dat decât a treia parte a budgetului, dar în schimb Domnul luă 45.75% din venitul total al țerii, ceea ce nu este decât o aparentă schimbare a destinațiunii banilor, căci în loc ca Domnul să dea acești bani Turcilor din țară, îi dase direct dânsul la Constantinopol pentru a putea dobândi tronul Moldovei, și de aceea vedem suma enormă a cheltuelilor secrete făcute de Domn la Constantinopol pentru căpătarea domniei, și a sumei nu mai puțin însemnate a dobânzilor pentru banii luați cu împrumut de Domn, care se plătiă tot de țară.

Cheltuelile făcute în folosul țerii sunt ceva mai ridicate decât în Muntenia, căci vedem jumătate din suma destinată pentru cheltuelile țerii, că se plătiă pentru întreținerea unei trupe naționale, iar cealaltă jumătate se cheltuiă pentru poștă și trimiși extraordinari întrebuițați de Domni pentru aflarea noutăților politice dela Viena și Varșovia, pe cari Domnii erau însărcinați să le afle și să le transmită la Constantinopol.

Din aceste budgete se vede destul de limpede starea de decădere în care se aflau Principatele în această perioadă tristă a istoriei noastre, și cum banii țerii se întrebuițau cu totul în alte scopuri decât în folosul real al Principatelor.

Ajunseseră țerile în astfel de vremuri, încât pentru unele dări, ca văcăritul, care eră una din dările cele mai odioase din trecut, Domnii se legau cu blesteme și jurăminte înaintea Mitropolitului și Episcopilor ca să nu mai scoată acea dare pe țară, și pe urmă cereau deslegare dela Patriarhie pentru a o impune din nou, și o străngeau nu numai de pe vitele cari se aflau în ființă, dar chiar și de pe vitele moarte.

Astfel Constantin Mavrocordat, în cei din urmă ani ai domniei sale în Moldova (1733—1735), a scos două văcărituri în fiecare an, și întâmplându-se în acel timp o boală de vite, a luat văcăritul și de pe vitele moarte (1).

(1) Neculcea, *Letopisețe*, II, pag. 418.

Tot asemenea sub Domnia lui Grigore Ghica în Moldova (1735—1741) s'a luat vĂcĂritul și de pe vitele moarte (1).

Ioan Mavrocordat în Moldova (1744—1747) a luat vĂcĂritul de trei ori într'un an și mulți țărani își omorau vitele ca să nu plătească impozitul, iar boierii, cari erau și ei supuși la vĂcĂrit, scĂpau de acest bir, sau neînscriindu-și vitele lor, fiindcă ei erau însărcinați cu strĂngerea acestei dĂri, sau încărcau pe sĂteni ca să le iasĂ și suma pe care trebuia să o rĂspundĂ ei pentru vitele lor, ori erau scĂzuți în taină de cĂtre Domn. (2)

Constantin Racovița (1756 — 1757), dupĂ ce a scos într'un an douĂ vĂcĂrituri, s'a legat cu blestem ca să nu mai scoatĂ aceastĂ dare pe țarĂ, și a pus chiar pe Mitropolitul Iacov sĂ facĂ slujbĂ în Mitropolie și sĂ afuriseascĂ pe ori cine va mai scoate vĂcĂritul (3); dar succesorul sĂu în domnia Moldovei, Scarlat Ghica (1757—1758), vĂzĂnd cĂ Mitropolitul Iacov nu voește sĂ-l deslege de blestemul fĂcut în contra Ăcelora cari ar mai reînființĂ vĂcĂritul, a cĂutat sĂ dobĂndeascĂ un firman dela PoartĂ și a impus vĂcĂritul într'o sumĂ cu mult mai mare de cum fusese pĂnĂ atunci. (4)

NesfĂrșitĂ erĂ lista dĂrilor inventate de diferiți Domni pentru a stoarce cĂt mai mulți bani din munca țĂranilor — cĂci boierii erau scutiți de dĂri — și nu este de mirare cĂ atunci cĂnd veni Regulamentul Organic și rĂndui cĂt are sĂ fie birul pe fiecare an, și cĂnd are sĂ fie implinit, cĂ acea schimbare sĂ fi fost privitĂ de clasele de jos cĂ o imbunĂtĂțire realĂ a soartei lor; cĂci în vĂrtejul dĂjdiilor cari curgeau neconținut asupra capului lor, erĂ

(1) Neculcea, *Letopisețe*, III, pag. 415.

(2) Enache CogĂlniceanu, *Letopisețe*, III, pag. 203.

(3) Idem, pag. 238.

(4) Ioan Canta, *Letopisețe*, III, pag. 183.

firesc să prețuească acea clipă de liniște, care le da răgaz să mai răsuflă de greutatețile cari îi apăsau în trecut.

Deși birul înființat de Regulamentul Organic nu eră tocmai ușor de plătit, iar zilele de muncă pe cari erau datorii clăcașii să le facă la curtea boierească erau greu de împlinit, totuș vedeau dânsii că, dacă vor răspunde regulat birul către Stăpânire, nu au să mai vie pârcălabii prin sate să le mai ceară și alte dăjdii peste bir, și nici o dare de zaherèle sau alte angarale n'au să se mai ridice de cel dintâiu capегiu turc venit în țară.

Regulamentul Organic n'a fost însă privit niciodată cu încredere de poporul român—și lucrul este ușor de înțeles, căci, deși în aparență a fost adoptat de țară, el eră opera străinilor și impus de ei.

Cu toate acestea trebuie să recunoaștem că în privința organizării financiare și administrative a țărilor, Regulamentul Organic constituia un progres învederat față cu haosul și arbitrariul care domnia în trecut, deoarece el a așezat Statul român pe temelii mai solide, introducând rânduiala în finanțele Statului în locul anarhiei de mai înainte; căci ceea ce sugrumă poporul român înainte de Regulament, nu erau atât dările neasemănat de mari, cari apăsau asupra lui, cât nestatornicia lor.

Nici un fel de principiu financiar nu călăuzia pe aceia cari erau însărcinați cu așezarea dărilor, și în sistemul de impozite care se practică în trecut, idea conducătoare eră de a se storce cât mai mulți bani din punga contribuabililor, iar nu de a se așeză astfel de dări, încât să nu se sleiască puterea de producțiune a lor. Și dacă cel puțin ar fi fost hotărât mai dinainte cât are să plătească fiecare, cu toată greutatea dărilor, și cu toată nedreptatea care se făcea clasei țărănești, asupra căreia cădea toată povara, tot n'ar fi ajuns țărănimea în așa stare desperată, încât să emigreze în

massă, din cauza nesiguranței în care se află de ziua de mâne. (1)

Dar Domnii se întreceau să pună cât mai multe dări, și când vedeau că poporul tot mai are de unde să plătească, atunci născociau alte dări nouă, astfel încât în secolele trecute nu se poate cită un exemplu despre o altă țară în care să fi existat un număr mai mare de impozite ca în țerile române, și în care arbitrariul să fi ajuns la un așa grad, încât atunci când se credea că s'a închis lista dărilor ordinare, se începea seria dărilor extraordinare, fie în bani, fie în natură, ca dare de zaherële pentru întreținerea armatelor turcești, dare de cherestele pentru facere de poduri și întăriri de cetăți, unt pentru cetatea Vidinului, etc., cari nu mai aveau nici un sfârșit, căci nu eră fixat nici cât să se ia, nici când să se dea.

De aceea reforma financiară introdusă de Regulamentul Organic are o mare însemnătate, considerată mai cu samă din acest punct de privire, căci Regulamentul Organic, desființând nenumăratele dări în bani și în natură cari existau în trecut, a hotărît cât are să plătească fiecare, și a pus astfel în practică un mare principiu al științei financiare moderne: că impozitul să fie determinat iar nu arbitrar, și să fie împlinit la anumite epoce mai dinainte hotărîte și bine cunoscute de contribuabili.

Legiuitorul regulamentar, care eră pătruns de însemnătatea acestui principiu, iată în ce termeni judecă opera trecutului în introducerea pe care a făcut-o la capitolul III, care tratează despre finanțe:

«Intocmirea cârmuirii finanțelor urmată până acum este

(1) Constantin Racoviță, Domnul Moldovei (1756—1757), trimițând niște boieri la locuitorii fugiți spre a-i întrebă de pricina pribegirii lor, venind dela ei 3 preoți și 4—5 oameni din cei mai de ispravă, au arătat că tot temeiuł stricăciunii lor este *din pricina vremelnicei nestări, adică neștiind și nefiind hotărît ce să dea bir pe an*, și de aceea s'au strămutat și s'au dus în țeri străine. Al. D. Xenopol, *Istoria Românilor*, vol. X, pag. 110.)

atât de încurcată, privindu-se ori după mulțimea dăjdiilor, ori după chipul împărțirii și străngerii lor, sau după feburimea dărilor ce se luă din vânzarea huzmeturilor și a rusumaturilor, în folosul unor dregătorii și a deosebitelor așezări publice, și a multor obraze privilegiate prin hrisoave și alte documenturi domnești, încât de multe ori s'au pricinnuit dintr'acestea nu numai abuzuri și nesuferite nedreptăți, ci încă și o simțitoare scădere la veniturile Statului. Drept aceea, Comitetul chemat fiind a așeză temeiurile noului Regulament, care trebuie să ocârmuiască de acum înainte Principatul Valahiei, au socotit datoriei să întrebuițeze la alcătuirea capului pentru finanțe, rânduiala de mai jos:

«a) Să strice și să desputerniceze ori ce bir și dajdie păgubitoare dajnicilor.

«b) Să rânduiească neapăratele cheltueli ale Statului pentru fiecare an.

«c) Să hotărască birurile și toate veniturile Statului cari se vor strânge de acum înainte, și se vor rândui a întâmpină cheltuelile anului.

«d) Să așeze regule hotăritoare și nestrămutate, pentru catagrafii și împărțirea birului și a dăjdiilor.

«e) Să hotărască rânduiala ce trebuie să se păzească la strângerea birului și a celorlalte ramuri de venituri ale Statului.

«f) Să așeze chipul cu care Cassa Vistieriei să-și dea socoteala.» (1)

Acestea fiind principiile de cari trebuiă să fie călăuzit legiuitorul regulamentar în desărvârșirea operei sale, ca o urmare a lor, s'a înscris în art. 61 al Regulamentului Organic al Munteniei și în art. 65 al Regulamentului Moldovei, principiul desființării tutulor dărilor din trecut, sub ori ce numire ar fi, și anume s'au desființat în Muntenia:

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. I, partea I, pag. 128.

1. Chipul împărțirii birului pe lude. (1)
2. Orânduelile breslașilor, a ruptașilor și a cumpaniștilor, a căror documenturi se vor socoti de acum înainte desputernicite și neținute în samă. (2)
3. Toți slujitorii, cari sub felurite numiri se află în slujba osebiților dregători, pentru că de acum înainte în locul acestora se vor așeza pe la toate ramurele oblăduirii ordonanțe sub numire de dorobanți, și pe lângă judecători vor fi aprozi.
4. Vama ce se luă până acum dela vânzările făcute înăuntru în țară prin târguri, bălciuri, orașe și sate.
5. Rusumaturile, adică dijmăritul, tutunăritul, vinăritul și oieritul pământenilor.
6. Dările ce se făceau pe sama mănăstirilor, a spitalelor, a orfanotrofiei, a casei podurilor și a cișmelelor, precum și ale cutiei obștirilor.
7. Avaetul trecătoarei rămătorilor peste hotar, care se socotiă ca un venit al Doamnei.
8. Dajdia ce se socotiă spre împlinirea plății prețului untului ce se da la cetatea Vidinului.
9. Poprirea de câte două parale la leu dela toate lefile, precum și răspunderea de câte patru parale la leu pentru toate lucrurile vândute prin mezat, adică două parale ce plătiă vânzătorul stărostiei de neguțători, și două parale ce plătiă cumpărătorul pe sama cutiei de milostenii.
10. Luările ce se făceau pe sama Armașului și a zapciilor armășiei, dela toate vătășiile țiganilor Statului și pentru catării lor.
11. Amândouă isprăvnicaturile de străini și vătășiile de plaiuri.
12. Căminăritul, fumăritul, gârdurăritul, săpunăritul, grosăritul, arabagilăcul și tot felul de altă luare și avăeturi ce se luă pe sama a feluri de slujbași.
13. Vorniciile de pripasuri, adică gloabele ce se luau până acum pentru vitele ce se găsiu prin bucatele plugarilor, fiindcă acest fel de învinovățiri se vor judecă de acum înainte de către jude-

(1) Ludele erau asociațiunile de mai multe familii impuse colectiv la plata birului.

(2) Breslele (corporațiile de meșteșugari) aveau anumite invoieli cu Vistieria pentru plata birului, iar ruptașii, sau ruptele Vistieriei, erau aceia dintre străini cari, stabilindu-se în țară, făceau toameală (ruptoare) cu Vistieria cât au să plătească pe fiecare an ca bir Statului.

cătoriile împăciuitoare a fiecăruia sat, cari vor despăgubi pe păgubași pentru pagubele ce li s'ar pricinui.

14. Milele de vinăriciu hărăzite la feluri de așezări publice și obraze; avaturile întocmite pe sama dregătorilor din vinăriciu, dijmărit și oierit, și din ocne și vămi, hărăzirile urmate din veniturile mănăstirilor; cu un cuvânt tot felul de dare și avaet ce se luă pe sama dregătorilor mari și mici; tot felul de dare, dajdie sau bir ce s'au urmat până acum, sub ori ce numire, și care nu se cuprinde într'acest Regulament, precum și ori ce obicei și document care privește la unele ca acestea, se vor socoti desputernice și neținute în samă. (1)

15. Cheltuelile satelor pentru popasurile ispravnicilor, ale zapciilor, ale polcovnicilor, ale căpitanilor, ale trimișilor Stăpânirii și de ori ce alt dregător și slujbaș. (2)

16. Ori ce cheltueli ale satelor pentru orândueli de salahori, de materialuri și de transporturi pentru facerea podurilor și alte feluri de clădiri, precum ale poștelor și altele, în fine ori ce fel de sarcină și cerere în natură sub veri ce numire va fi, se strică și se desputernicează pentru totdeauna. (3)

17. Toți scutelnicii (4) și poslușnicii (5), fără nici o osebire, se vor strică pentru totdeauna, și se vor așeză în rândul dajnicilor. Domnii nu vor mai avea putere de a da de acum înainte scutelnici veri căruia măcar; asemenea nu vor putea să scoată din rândul dajnicilor vreun om pentru slujba boierilor, sau a altor particulari. (6)

Rânduile cuprinse în aceste 17 paragrafe din Regulamentul Organic constituiau o adevărată revoluțiune financiară, care răsturnă cu totul obiceiurile trecutului, căci se puneă securea la rădăcina tuturor abuzurilor cari se comiteau în trecut, și în locul tuturor acestor dări în bani și în natură,

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. I, part. I, pag. 129 și urm.

(2) Art. 62 din Reg. Org. al Munteniei.

(3) Art. 63 din Reg. Org. al Munteniei.

(4) Scutelnicii erau locuitorii scutiți de bir către Stat, pe care însă trebuia să-l plătească proprietarului, și în locul scutelnicilor s'a dat boierilor o despăgubire în bani plătită din Cassa Statului, iar scutelnicii dela Regulament înainte au intrat în rândul contribuabililor.

(5) Tot asemenea s'a făcut și pentru poslușnici, cari erau întrebuințați în lucrările agricole ale proprietarului boier.

(6) Art. 64 din Regulamentul Organic al Munteniei.

Regulamentul Organic a înființat în Muntenia următoarele dări:

1. O dare personală pe cap de familie (capitația) de 30 lei vechi pe an (11 lei noi și 11 bani) asupra totului familiilor fără osebite, câte se găsește în pământul Valahiei, cuprinzându-se în orânduiala plugarilor și a muncitorilor (clasa țărănească), precum și asupra tuturor locuitorilor din orașe și târguri, cari vor unelti vreun meșteșug, meserie sau industrie, cari nu vor avea vreun drept de apărare de dăjdie și nu vor plăti dare pentru patentă.

2. Capitația țiganilor Statului, hotărâtă la 50 lei vechi pe an (18 lei noi și 51 bani) pentru țiganii aurari, cari aveau învoiala de a strânge aur din albiile râurilor, și câte 30 lei vechi (11 lei noi și 11 bani) pe an pentru toți ceilalți țigani. (1)

3. Dajdia pe orânduiala mazililor (2), hotărâtă la 45 lei vechi (16 lei noi și 66 bani) pe an pentru fiecare.

4. Patenta neguțătorilor și meseriașilor domiciliați prin orașe și târguri, împărțiți în diferite clase după însemnătatea negoțului lor și anume:

a) Clasa întâia, alcătuită din neguțătorii cari aveau dreptul să facă negoțul cu aridicata (en gros) și cu amănuntul (en détail) atât în țară cât și în afară din țară, cari plăteau o patentă de 240 lei vechi (88 lei noi și 88 bani) pe an.

b) Clasa a doua, alcătuită din neguțătorii cari aveau dreptul să facă negoț, cu aridicata și amănuntul, numai în țară, cari plăteau o patentă de 120 lei vechi (44 lei noi și 44 bani) pe an.

c) Clasa a treia, compusă din neguțătorii cari aveau dreptul să țină prăvălii prin orașe, însă neputând face negoțul decât cu amănuntul, cari plăteau o patentă de 60 lei vechi (22 lei noi și 22 bani) pe an, iar slugile din prăvălii alăturate pe lângă neguțători plăteau numai capitația de 30 lei vechi (11 lei noi și 11 bani) pe an.

În ceea ce privește pe meseriași, ei erau împărțiți în două clase:

(1) Până la emanciparea țiganilor capitația o plăteau numai țiganii Statului, iar nu și țiganii particularilor sau ai mănăstirilor, cari erau considerați ca proprietate privată a boierilor sau a mănăstirilor.

(2) Mazilii erau coboritorii acelor boieri, cari după vremuri au rămas fără slujbe.

a) Clasa întâia alcătuită din meșterii cei mari, cari plăteau 90 lei vechi (33 lei noi și 33 bani) pe an.

b) Clasa a doua alcătuită din meșteri obișnuiți, cari plăteau 50 lei vechi (18 lei noi și 51 bani) pe an, iar ucenicii din prăvălii plăteau capitația de 30 lei vechi (11 lei noi și 11 bani) pe an, dacă erau majori. (1)

Toate aceste clase, de neguțători și meșteri, odată ce plăteau patenta, nu mai erau supuși și la plata capitațiunii.

Prin urmare Regulamentul Organic al Munteniei, în locul nenumăratelor dări din trecut, înființă două impozite directe și anume:

a) Capitațiunea (birul) care se plătiă:

1. De sătenii muncitori de pământ (plugari).
2. De muncitorii de prin orașe și târguri.
3. De țiganii Statului.
4. De clasa mazililor.

Și un al doilea impozit tot direct:

b) Patenta, care se plătiă de neguțători și meseriași, împărțiți în clase după importanța comerțului sau meseriei lor, iar boierii erau scutiți de capitație (bir).

Afară de aceste impozite directe, au fost păstrate câteva impozite indirecte, la cari erau supuse toate clasele societății, prin urmare și boierii.

În Moldova s'a urmat întocmai ca și în Muntenia.

Regulamentul Organic al Moldovei constată și dânsul abuzurile cari se făceau cu diferitele dări, cari apăsau așa de greu asupra populațiunii, și propunea desființarea lor în termenii următori:

«Necuviințări asuprafitoare fiind alunecate din vreme în vreme întru strângerea dărilor numite rusumaturi, ca unele ce nu sunt primitoare de o regulă asemănată cu cea a birului direct, încât să fie ferită de tot felul de impilări, aceste dări adunate până acum cu nume de goștină, de-

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. I, Partea I, pag. 140 și urm.

setină și vădrărit, precum și toate analogurile osebitelor case obștești și a iraturilor trase din aceste venituri de către deosebitele dregătorii, sunt de acum înainte cu totul oborite.

«Se obor asemenea și toate dările cari sub felurite numiri și în deosebite vremi au fost pururea asupritoare pentru dajnici, puind piedică agriculturii și pricinuindu-le pagubă simțitoare, atât prin felurimea chipului străngerii acestor dări, cât și prin cea dela sine volnicită sporitoare a lor adăogire»; acestea sunt:

1. Cele 15 parale ce se luau de fiecare leu peste suma birului direct, sub nume de răsuri, pentru casa lefilor, precum și ori ce alt venit lăturalnic ce se varsă în aceeaș cassă.
2. Suma care, afară de birul obișnuit, se ia pentru ținerea poștelor.
3. Dările în orz, lemne, iarbă, fân, precum și havalèlele ce se urmau pentru Curte și grajdurile domnești.
4. Toate dările din nou, ce sub deosebite numiri s'au pus de curând asupra neguțătoriei vitelor Moldovei, care în toată vremea ieșiau din țară fără oprire, sunt asemenea pentru totdeauna oborite.
5. Toate vămuirile dinnăuntru țerii și acea ce se luă până astăzi pe vânzările și schimburile ce se făceau la zile de târguri, la iarmaroace în orașe, în târguri și prin satele țerii.
6. Toată darea în natură și toate havalèlele sub ori ce numire ar fi.
7. Toți banii ce se strâng pentru cutia milelor dela vorniceii satelor, dela slujitori și dela alte trepte, pogonăritul, vadra stărostească, ortul stărotesc, căldărăritul, harabagilăcul, cântăritul, cușița, spiridonia, toate dările asupra berăriilor și velnițelor.
8. Toți preoții, diaconii și cântăreții bisericești vor fi scutiți de darea unui galben pe an, cari după vechiurile testamenturi erau datori fiecare dintre dânșii să plătească la cassa școalelor naționale.
9. Dările cari peste bir se luau dela țigani Statului pentru vânzarea catârilor lor, sau sub nume de gloabă, sunt asemenea oborite.
10. Slujitorii, plăeșii și alte bresle, cari slujiau la deosebitele dregătorii și spre paza marginilor și înnăuntru țerii, vor intra în rândul dajnicilor.
11. Hrisoavele pentru sare și scutirea vitelor de vamă date la boieri și mănăstiri, de asemenea se desființează.

12. Scutelnicii de asemenea se desființează, despăgubindu-se boierii cu 24 lei vechi pe an de scutelnic, iar Domnii nu vor mai putea în viitor să dea nimănui scutelnici, și nici vor putea scoate din rândul birnicilor nici un om pentru slujba boierilor, sau a altor particulari. (1)

Regulamentul Organic al Moldovei, după ce desființează toate aceste dări, înființează aceleași impozite ca și Regulamentul Organic al Munteniei, cu oarecari mici deosebiri, și anume:

1. Birul eră tot de 30 lei vechi (11 lei noi și 11 bani) pe an, pentru fiecare cap de familie de sătean, lucrător de pământ.

Mazilii plăteau și ei tot 30 lei vechi (11 lei noi și 11 bani) pe an, în loc de 45 lei vechi (16 lei noi și 66 bani), cum eră în Muntenia.

Tot asemenea și ruptașii sau ruptele vistieriei erau supuși tot la 30 lei vechi (11 lei noi și 11 bani) pe an.

Țiganii Statului plăteau asemenea 30 lei vechi (11 lei noi și 11 bani) pe an, nefăcându-se nici o deosebire între dânșii.

2. Neguțătorii erau împărțiți tot în trei clase ca și în Muntenia, plătind patenta de 240 lei vechi (88 lei noi și 88 bani) clasa întâia, 120 lei vechi (44 lei noi și 44 bani) clasa a doua, și 60 lei vechi (22 lei noi și 22 bani) clasa a treia, iar meseriașii erau împărțiți în trei clase, în loc de două clase, cum eră în Muntenia:

a. Făceau parte din clasa întâia și plăteau patentă de 120 lei vechi (44 lei noi și 44 bani) pe an aceia cari aveau fabrici mari.

b. Făceau parte din clasa a doua și plăteau patenta de 80 lei vechi (29 lei noi și 62 bani) pe an aceia cari aveau fabrici mici.

c. Iar în clasa a treia intrau aceia cari țineau dugheni, în care lucrau meșteșugul lor și plăteau o patentă de 50 lei vechi (18 lei noi și 51 bani) pe an.

Dacă comparăm situațiunea care s'a creat clasei țărănești prin Regulamentul Organic cu ceea ce eră în trecut, fără îndoială că faptul de a se ști mai dinainte *cât* are să plătească fiecare și *când* trebuie să plătească, precum și faptul că nici o altă dare sub nici un fel de nume nu i se mai

(1) Art. 65—73 din Reg. Org. al Moldovei.

poate cere, eră o îmbunătățire simțitoare față cu arbitrariul din trecut.

Cu toate acestea și Regulamentul Organic a continuat nedreptatea strigătoare care există în trecut, ca boierii să nu plătească nici o dare directă.

Legiuitorul regulamentar a fost povățuit în stabilirea sistemului său de impozite de aceleași principii, cari l-au condus și în întocmirea politică pe care a dat-o Statului român.

El, cu ochii ațintiți tot asupra trecutului, a împărțit societatea românească în două tabere cu totul deosebite între ele: una având toate drepturile și cealaltă având numai datorii. De o parte clasa privilegiată: boierimea, singură care avea dreptul să ocupe funcțiuni publice, să aleagă pe membrii Obșteștei Adunări și să fie aleși ca să reprezente țara, iar de altă parte, aceia cari nu aveau nici un drept: ei nu puteau să ocupe nici o funcțiune publică, nu aveau dreptul să fie aleși în Obșteștile Adunări, nu aveau dreptul nici chiar să aleagă pe aceia cari făceau legile, la cari dânsii aveau să se supună, iar deasupra tuturor acestor nedreptăți eră o nedreptate și mai strigătoare decât toate celelalte: numai ei aveau să plătească impozitele, și toate greutățile Statului numai asupra lor avea să cadă, iar boierimea întreagă avea să continue, ca și în trecut, să fie scutită de bir.

Mai târziu însă, în Divanurile ad-hoc din 1857, când timpurile aveau să fie mai prielnice pentru cei desmoșteniți la 1831, ei au găsit sprijinitori puternici tocmai în clasa privilegiată, în boierii și urmașii boierilor dela 1831, cari au apărut cu căldură egalitatea tuturor înaintea legilor și a impozitelor.

Până într'atât eră însă de înrădăcinată ideia de clasă în societatea românească pe la începutul secolului XIX, încât la 1822, când clasa boierilor mici din Moldova pregătise un proiect de Constituțiune, după care avea să fie organizat Statul, nici un minut nu s'a gândit ca alături cu

egalitatea tuturor înaintea legii, pe care o reclamau dânsii, să ceară și egalitatea tuturor înaintea dărilor.

Un document foarte important descoperit de curând în arhivele consulatului rusesc din Iași de către d-l Al. D. Xenopol, membru al Academiei Române, comunicat în ședința Academiei dela 27 Martie 1898, intitulat «Primul proiect de Constituțiune a Moldovei din 1822» (1), ne înfățișează o icoană foarte vie de dorințele cari frământau pe boierii cei mici ai Moldovei, cari cereau schimbarea stării de lucruri de atunci, dar în care nu se pomenește nimic de egalitatea tuturor înaintea impozitelor.

Acest proiect de Constituțiune a fost un vis al boierilor mici din Moldova, hrănit chiar de Domnitorul țerii Ioniță Sandu Sturza, care se rezemă la început pe clasa boierilor mici, dar el a fost înlăturat la cea dintâi împotrivire din afară, și când Domnul s'a împăcat cu boierii mari, le-a dat vestitul hrisov din 1827, prin care le acordă privilegiu mai mari chiar decât le-au avut vreodată, cari privilegiu se rezumau a nu plăti nimic către Stat, lăsând ca toate greutățile Statului să apese numai pe țărani. Astfel boierii nu erau obligați a plăti: «nici o dare atât personală, cât și pentru casele, moșiile, dobitoacele, oile și livezile lor, iazurile, morile, velnițele, berăriile și fabricele de tot felul; de asemenea erau scutite de dări dijele trase de boieri din recolta locuitorilor, din orănzile și băaturile pe cari singuri boierii erau în drept să le vândă pe moșiile lor, și de ori ce dări pentru cărciumile pe cari le-ar avea în orașe.» (2)

Aceasta eră situațiunea Principatelor înainte de ocuparea lor de către armatele rusești în 1828, și când în 1829 se începîu întocmirea Regulamentelor obștești pentru îm-

(1) *Analele Academiei Române*, Tom. XX. *Mem. Sect. ist.*, pag 113 și urm.

(2) Loc. cit. pag. 165 și urm.

bunățățirea soartei Principatelor, de care vorbiă Convenția dela Acherman, nimănu i-a trecut prin minte că s'ar putea schimbă această stare de lucruri atât de prielnică clasei boierești, și că ar fi cu puțință să se supună și dânsa la impozite.

Când s'a încercat prin instrucțiunile date de guvernul rusesc prin consulul general Minciaky (1), ca să se pună o dare directă asupra pământului, un impozit funciar la care să fie supusă toată proprietatea rurală fără deosebire, atunci întreg comitetul de 8 boieri, însărcinat cu alcătuirea Regulamentului Organic, s'a ridicat ca un singur om și a înlăturat dela început acest impozit, căci știau boierii că el ar fi căzut mai cu samă asupra lor, cari aveau cele mai întinse proprietăți, și nu voiau cu nici un chip să se facă nici cea mai mică spărtură în cetățuia atât de bine apărată până atunci a privilegiilor lor.

Plin de învățăminte este jurnalul din 15 Ianuarie 1830, pe care l-a încheiat comitetul de 8 boieri al Moldovei și Munteniei, ca să înlătore acest impozit, căci iată cum se exprimă boierii cei mai luminați ai țerii asupra impozitului funciar:

«Impozitul funciar nu este o chestiune care se leagă numai cu clasa boierească, ea atinge în primul rând interesele și drepturile sfinte ale proprietății, de care depinde agricultura și industria acestor țeri, și care este în acelaș timp izvorul producător al principalelor venituri ale Statului. Proprietatea s'ar găsi astfel de două ori lovită de impozit, pe când economia politică tinde a o descărca treptat prin impozite indirecte asupra consumațiunii.

«Impozitul funciar este cu atât mai inadmisibil în aceste

(1) Nimeni nu ar putea tăgădui, zic instrucțiunile date de guvernul rusesc comitetului pentru alcătuirea Regulamentului—că dacă scutirea personală a boierilor de toate dările este dreaptă, nici decum dreaptă nu este și scutirea nemișcătoarelor lor averi, mai vartos într'un grad atât de nemărginit pe cât se vede. (*Analele parlamentare ale Moldovei*, Tom. I, pag. 29).

țeri, cu cât plugarul nu este scutit de capitațiune și nici de alte dări. Afară de aceasta, în alt ordin de idei, proprietarul n'ar putea să fie îndatorat să facă concesiuni teritoriale săteanului, decât în urma unei înțelegeri de bună voie, astfel cum se obișnuiește în toate țerile în cari este stabilit impozitul funciar, căci a impune proprietarului obligațiuni față de țărani, în scop de a-i pune în stare să-și plătească birul și a supune la impozit în acelaș timp și proprietatea funciară, ar fi să cadă asupra ei un impozit îndoit, fără a-i lăsa nici unul din foloasele de cari se bucură aiurea». (1)

Acest jurnal este semnat de toți membrii cari compuneau amândouă comitetele de alcătuire a Regulamentului Organic, și anume : Vistierul G. Catargi, Vornicul M. Sturdza, viitorul Domn al Moldovei din 1834—1848, Vistierul C. Cantacuzino-Pașcanu și Vornicul C. Conaki din partea Moldovei, iar din partea Munteniei: Banul Gr. Băleanu, Vornicul Gh. Filipescu, Hatmanul Șt. Bălăceanu și Hatmanul Al. Vilara.

Cu toată argumentațiunea încălțită a acestui jurnal, chestiunea impozitului funciar a fost înlăturată dela început din Regulamentul Organic și nici nu a fost supusă Adunărilor extraordinare de revizie, căci unanimitatea din sânul comitetului celor 8 boieri a făcut pe Minciaky să înțeleagă că un asemenea impozit n'ar fi putut nici odată să fie primit de Adunările de revizie, compuse numai de boieri.

Tot aceeaș soartă a avut-o și impozitul timbrului, care se propusese, pe de o parte în scop de a aduce un venit Statului, iar pe de altă parte pentru a mai împuțina proce-sele, căci iată cum motivează comitetul respingerea și a acestui impozit: «Rânduielile Cap. VII din Regulament privitoare la organizarea Tribunalelor, înființarea condicilor pen-

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, Tom. I, pag. 620.

tru trecerea foilor de zestre, a actelor de zălogiri și a ori cărei transacțiuni, sunt îndestulătoare pentru a împiedică spiritul de șicană (procesiv). Prin urmare introducerea hârtiei timbrate n'ar fi privită decât ca o ramură de venituri, care ar nemulțumi pe toate treptele societății și ar atinge în mod simțitor interesele fiecăruia.» (1)

Simțiau boierii că și acest impozit i-ar atinge pe ei cei dintâi, ca unii cari aveau cele mai multe daraveri și l-au înlăturat dela început și pe acesta.

Rămâneau însă impozitele indirecte cari prin natura lor trebuiau să cadă și asupra clasei privilegiate, și cari au fost plătite de dânsa și în trecut.

Din toate impozitele indirecte, Regulamentul Organic a păstrat numai pe următoarele :

1. Vămile, cari erau arendate prin licitațiune ținută înaintea Obșteștii Adunări, și cari consistau într'un drept de 3% atât la importațiune, cât și la exportațiune.

Un mare progres se realiză dela Regulament înainte în prefacerea pe care a luat-o acest impozit, căci vama avea să se perceapă de acum înainte la fruntariile țerii, pentru mărfurile cari veniau din țerile străine, iar vămile interioare dela un oraș la altul au fost desființate, vama de 3% se percepea însă atât la import, cât și la export. (2)

În alte țeri, cum de pildă în Franța, încă din secolul XVII s'a căutat să se desființeze vămile interioare, cari aduceau mari piedici libertății transacțiunilor și Colbert a reușit să strămute la fruntariile Franței perceperea taxelor vamale și să desființeze vămile interne; în Principatele române însă, un secol și jumătate s'a mai continuat să se perceapă vama în toate orașele domnești și în toate târgurile, atât asupra mărfurilor venite din străinătate, cât și

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, Tom. I, pag. 620.

(2) Art. 61 § 4. Reg. Org. al Munteniei și art. 66 lit. d. Reg. Org. al Moldovei.

asupra mărfurilor pământene, și vama se luă nu numai la intrarea mărfurilor, dar și la ieșirea lor din diferitele orașe ale țerii cari aveau privilegiul de vamă. Această persistență a perceperii vămii dela oraș la oraș, atât în Muntenia, cât și în Moldova, se explică prin faptul că între alte venituri ale Domnului, eră și venitul vămilor și cu greu ar fi restrâns Domnii acest venit ca să-l perceapă numai pe mărfurile venite din străinătate, căci dintre rusumaturi, cari constituiau venitul Domnului, vămile ocupau un loc de căpetenie, fiind unul dintre veniturile cele mai bănoase. (1)

Dela Regulament înainte, venitul vămilor nu mai eră un venit al Domnului, ci aveă să fie înscris între veniturile Statului.

2. Un drept de exportatiune asupra boilor și vacilor, care eră foarte ridicat, și care în budgetul pe 1831 eră socotit la 21 lei vechi (7 lei și 77 bani) de cap de vită, dar care în 1832 s'a redus la o jumătate de galben (5 lei și 78 bani); galbenul aveă atunci $31\frac{1}{2}$ lei vechi (11 lei și 55 bani).

3. Oieritul și cornăritul străinilor, adică iarăș un drept de intrare în țară la pășunat a oilor și caprelor mocanilor din Transilvania, care se arendă ca și vămile, însă formând un venit separat al Statului.

4. Impozitul asupra sării. După capitație, acesta eră unul din veniturile cele mai însemnate ale țerii, mai cu samă în Muntenia. Statul, având monopolul sării, fixă prețurile cu cari să se vândă sarea și neapărat că în acest preț intră și impozitul. El eră arendat cu contract ca și vămile. Mai înainte ocnele de sare constituiau un venit al Domnului.

5. Veniturile domeniilor Brăilei, Giurgiului și Turnului, precum și pescuitul bălților și șanalelor Dunărei. Aceste venituri au fost înscrise pentru întâia oară în budgetul Sta-

(1) Th. C. Aslan, *Reforma accizelor*. București 1903, pag. 5 și urm.

tului în anul 1831, când s'a și format un domeniu propriu zis al Statului.

Prin tratatul dela Adrianopol din 2 (14) Septembrie 1829, raialele Brăilei, Giurgiului și Turnului au fost înapoiate Munteniei. Atunci s'a acordat un termen vechilor proprietari ca să-și înfățișeze actele lor pentru a-și lua înapoi proprietățile, iar după expirarea acestui termen, domeniile cari au rămas fără stăpân au devenit proprietatea Statului. (1)

6. Venitul de 25% asupra averilor nemișcătoare ale Mitropoliei, Episcopiei și tuturor mănăstirilor. Această dare eră întemeiată pe faptul că toate daniile de moșii, făcute din timpurile vechi de către Domni și familiile boierești, au fost făcute pentruca veniturile acelor mănăstiri să servească pentru întreținerea bisericilor, școalelor și spitalelor, și eră drept ca și mănăstirile să contribuiască cu ceva din veniturile lor la întreținerea caselor făcătoare de bine, căci în acest scop au fost create. (2)

Regulamentul Organic, după ce a stabilit aceste dări și venituri, a pus principiul că nu se va putea ridică nici o altă dare, sub nici un cuvânt și sub nici o formă, și prin urmare dela Regulamentul Organic înainte, Domnul nu mai putea să pună nici un impozit în profitul său personal, nici să ceară vreă dare în bani sau în natură sub nici un fel de numire.

(1) Art. 131 din Regulamentul Organic al Munteniei zicea: «Moșiile cuprinse în raielele Brăilei, Giurgiului și Turnului, precum și bălțile și ostroavele, începând din malul stâng al Dunărei și până în talvegul acestui râu al Dunărei, se vor da, după dreptate, înapoi adevăraților lor proprietari. Dar dacă după trecerea sorocului, ce se va da pentru arătarea trebuincioaselor documenturi, se vor găsi cevaș pământuri fără de stăpânitori, acelea vor închipui domeniu al Statului, și se vor cărmui pe sama folosului Statului.»

(2) Art. 123 și 124 din Regulamentul Organic al Munteniei zicea: «Ctitorii, adevărații proprietari ai acestor averi, nu le-au hărăzit la aceste eparhii și mănăstiri, decât numai sub intr'adins condiții ajutătoare de seminare, de școale și de alte așezări publice, i de faceri de bine, care va să zică aducându-se la cele dintâi ale lor așezământuri, se împlinește dorința ctitorilor.» (*Analele parlamentare ale României*, Tom. I, partea I, pag. 172).

Domnului i s'a fixat o listă civilă de 444.444 lei și 44 bani pe an în Muntenia, iar în Moldova lista civilă eră de 296.296 lei și 30 bani, și această listă civilă aveà să servească pentru toate cheltuelile postului de Domn, ale familiei și Curții sale. Doamna nu mai aveà nici un fel de venit personal, lista civilă a Domnului fiind pentru întreaga sa familie. (1)

Se realiză un mare progres prin această proibițiune prevăzută de Regulamentul Organic, căci mai înainte Domnul puteà să pună ori câte biruri ar fi voit în profitul său personal, încât venitul Domnului eră aproape egal cu venitul țerii, și de multe ori mai luà Domnul și din veniturile țerii pentru acoperirea cheltuelilor sale personale.

Venitul Domnului în trecut consistă din *rusumaturi*, adică din dările cele mai bănoase, ca: vămile, ocele, vinăriciul, oieritul, văcăritul, desetina pe stupi, etc.

Iar veniturile Doamnei în Muntenia erau: darea pe care o plătiau în natură țiganii aurari, cari adunau aurul din nisipul albiilor râurilor și darea de 5 lei vechi (1 leu și 85 bani) de cap de țigan ursar. În Moldova venitul Doamnei eră acela pe care îl trăgeà din județul Botoșanilor.

Dacă am socoti numai venitul ocnelor și al vămilor, așa cum sunt înscrise în budgetul Munteniei și Moldovei pe anul 1831, am ajunge la enorma cifră de 2.298.518 lei și 51 bani, ceeace reprezintă 43% din budgetul total al Statului,

(1) «Lista civilă a Domnului, adică banii ce i se dau pentru toate cheltuelile postului de Domn, a familiei sale, și a toată Curții sale, ne mai putând Domnul de acum înainte să ia pe samă-i vreo ramură de venituri, nici să ceară dela niminea vreo dare în bani sau în natură, sub nici un fel de numire va fi.» (*Analele parlamentare ale României*, Tom. I, partea I, pag. 134).

fără să mai socotim și celelalte dări indirecte cari intrau tot în punga Domnului (1).

(1) Generalul Bauer ne dă pentru anul 1766, ca venit al Domnului în Muntenia, următoarele cifre:

A). MUNTENIA

Tabela No. 5.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Sumele în parte		Total pe capite		Proportunea la ‰
		Lei	B.	Lei	B.	
		1	Venitul țerii dimpreună cu banii scutelnicilor	485.185	18	
2	Venitul Domnului	320.370	37	335.186	18	33.85
3	Venitul Doamnei	14.815	81			
4	Cassa răsurilor	169.628	64	169.628	64	17.15
	Total general	990.000	—	990.000	—	100‰

Prin urmare venitul Domnului dimpreună cu venitul Doamnei reprezintă 33.85‰, adică a treia parte din venitul total al țerii.

Carra ne dă pentru anul 1777, ca venit al Domnului în Moldova, următoarele sume:

B). MOLDOVA

Tabela No. 6.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Sumele în parte		Total pe capite		Proportunea la ‰
		Lei	B.	Lei	B.	
		1	Vinăritul dela Odobești	51.851	85	
2	Vinăritul dela celelalte podgorii	37.037	03			
3	Oierit și vâcărit	74.074	07			
4	Dare pe cai	11.111	11			
5	Desetina pe stupi	11.111	11			
6	Vămile	74.074	07			
7	Ocele de sare	37.037	03			
8	Venitul Doamnei	11.111	11			
	Totalul venitului Domnului			307.407	38	36.—
9	Venitul țării	341.851	85	341.851	85	40.—
10	Cassa răsurilor	119.629	63	119.629	63	14.—
11	Scutelnicii dați boierilor	84.074	07	84.074	07	10.—
	Total general	852.962	93	852.962	93	100.—

Prin urmare, venitul Domnului cu al Doamnei reprezintă în Moldova 36‰, adică ceva mai mult decât a treia parte din venitul total al țerii.

Toate aceste venituri se încasau dela Regulament înainte pe sama Statului și intrau în Visteria țerii. Cu ele trebuia să se facă față tutulor nevoilor Statului, și vom vedea că în primul budget pe care l-a întocmit autoritatea rusească pentru anul 1831, rămânea chiar un excedent, care se trecea la așa numita *cassă a rezervei*. În această cassă a rezervei se adună ceea ce prisosiă din venituri peste cheltueli, și la dânsa nu se putea recurge decât numai în caz de neapărată nevoie, când trebuia să se deschidă vreun credit suplimentar sau extraordinar, și tot de acolo se împliniau lipsurile când o ramură oarecare de venituri da un deficit; această cassă a rezervei era însă mai totdeauna goală și figură numai cu numele în budget.

Afară de veniturile Statului, Regulamentul Organic mai prevede și alte venituri pentru anume casse speciale, cari nu se amestecau cu veniturile vistieriei, și cari aveau o anume destinațiune. Astfel fiecare birnic era dator să mai plătească o zecime peste birul anual 3 lei vechi (1 leu nou și 11 bani) pentru *cutia satelor* sau *cutia obștei*, în care se adună pe lângă acești bani și birul celor însurați de curând cari, după obiceiul pământului, erau scutiți de bir în anul întâiu al căsătoriei, și cari trebuiau să plătească la această cassă 4—12 lei vechi (1 leu 48 bani, până la 4 lei și 44 bani pe an) până la facerea din nou a catagrafiei (recensământului), care se făcea din 7 în 7 ani, și cu acești bani ai cutiei obștei se plătia:

a) Leafa pârçălabului, care era însărcinat cu strângerea dărilor, adică cheltuelile de percepere.

b) Lipsa birului provenită prin moartea sătenilor întâmplată dela o catagrafie la alta.

c) Cheltuelile trimișilor satului, cari ar merge la scaunul județului sau al Capitalei, pentru pricinile satului.

Tot asemenea legea din 26 Noemvrie 1832, privitoare la

sfaturile orășenești de prin orașele Principatului Valahiei (1), prevedeă că veniturile orașelor vor fi strânse într'o cassă specială numită *Cassa orașului*, spre a fi întrebuințate pentru întreținerea și înfrumusețarea lor.

Veniturile orașelor erau următoarele:

I. Zeciuiala patentelor și a capitației tuturor locuitorilor dajnici ai orașului.

II. Accizele orașului, cari se alcătuiau din taxele asupra articolelor următoare:

1. Doi lei vechi și jumătate (92 bani) pentru o bute cu vin dela 10 vedre în sus până la 50 vedre.
2. Cinci lei vechi (1 leu și 85 bani) pentru o bute cu vin dela 50 vedre în sus.
3. Un leu vechiu (37 bani) pentru un butoiu de rachiu dela o vadră până la 10 vedre.
4. Cinci lei vechi (1 leu și 85 bani) pentru o bute de rachiu dela 10 vedre până la 50 vedre.
5. Zece lei vechi (3 lei și 70 bani) pentru o bute de rachiu dela 50 vedre în sus.
6. Trei lei vechi (1 leu și 11 bani) pentru un butoiu de spirt dela o vadră până la 10 vedre.
7. Cincisprezece lei vechi (5 lei și 55 bani) pentru o bute de spirt dela 10 vedre până la 50 vedre.
8. Treizeci lei vechi (11 lei și 11 bani) pentru o bute de spirt dela 50 vedre în sus.
9. Patru lei vechi (1 leu și 48 bani) pentru o oca de tabac străin.
10. Doi lei vechi (74 bani) pentru o oca tutun străin.
11. Cincisprezece parale (14 bani) pentru o oca tabac din țară.
12. Zece parale (9 bani) pentru o oca tutun din țară.
13. Cinci parale (4 bani) de fiecare vită de ham și de jug și pentru caii de călărie și de samar ce vor intra în oraș.

Regulamentul Organic, după ce a hotărît dările pe cari trebuiă să le plătească contribuabilii, s'a ocupat și de cheltulile Statului și a întocmit un budget de venituri și chel-

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, Tom. III, partea I, pag. 180.

tueli, care trebuia să slujească de temelie pentru alcătuirea bugetelor viitoare.

Iată care era acest buget pentru anul 1831, intrupat chiar în Regulamentul Organic.

Anul 1831.

A. MUNTENIA

a). *Budgetul de venituri ale Munteniei pe anul 1831* (1).

Tabela No. 7.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Lei		Proportiu- nea la %
		A.	B.	
1	Capitația plugarilor, socotindu-se pe 200.000 familii.	2.222.222	—	41 ⁹⁰
2	Capitația țiganilor Statului	44.445	—	0 ⁸⁵
3	Răspunderea mazelilor	50.000	—	0 ⁸⁵
4	Patenta neguțătorilor și meșterilor	185.185	—	3 ⁵⁰
5	Oieritul și cornăritul străinilor	37.037	—	0 ⁷⁰
6	Arenda ocnelor	1.688.148	—	31 ⁸⁰
7	Arenda vâmlor	610.370	—	11 ⁵⁰
8	Dreptul de exportatiune pentru boi și vaci	124.445	—	2 ³⁵
9	Domeniile Brăilei, Giurgiului și Turnului, precum și al ostroavelor	193.333	—	3 ⁶⁵
10	A patra parte din veniturile averilor nemișcătoare ale Mitropoliei, episcopilor și mănăstirilor	148.148	—	2 ⁸⁰
	Total	5.303.333	—	100 ⁰

Din cele 10 articole cari compuneau bugetul Munteniei pentru anul 1831, opt articole proveniau din impozite, iar două din venituri domeniiale. Sumele provenite din impozite se ridicau la 4.961.852 lei, reprezentând 93.55% din bugetul total, iar veniturile domeniiale erau de 341.481 lei, cari reprezentau 6.45%; prin urmare impozitele alimentau în cea mai mare parte bugetul Statului, căci domeniul privat al Statului era foarte restrâns la 1831.

Cele dintâi patru articole (1—4 ale bugetului pe 1831) cari constituiau cele două impozite directe, capitațiunea

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. I, partea I, pag. 218.

și patentele, se ridicau la suma de 2.501.852 lei, ceea ce reprezintă 47.20% din totalul veniturilor, iar celelalte patru articole constituind veniturile indirecte se ridicau la suma de 2.460.000 lei, reprezentând 46.35%, prin urmare impozitele directe și cele indirecte erau reprezentate aproape în proporțiuni egale în budgetul Statului, după cum se poate vedea ușor în tabela No. 8 din pagina următoare.

Acum dacă cercetăm în ce proporțiune contribuiau diferitele clase ale societății la sarcinile Statului, găsim că în ceea ce privește impozitele directe, țărani contribuiau cu 88.82%, neguțătorii, mazilii și țiganii statului contribuiau cu toții împreună cu 11.18%, iar clasa privilegiată eră scutită de ori ce dare directă, prin urmare ea nu contribuia cu nimic la jumătate din budgetul Statului (50.57%), căci atâta reprezentau impozitele directe, dacă scoatem din veniturile Statului suma de 341.481 lei, venitul domeniilor care nu apasă asupra nici unei clase a societății.

În ceea ce privește impozitele indirecte, ele cădeau asupra tuturor claselor societății, căci atât impozitul asupra sării, cât și impozitul vamal, loviau atât pe țărani cât și pe boieri, proporțiunea însă eră cu totul alta pentru clasa avută și cu totul alta pentru țărani pentru aceste două impozite. Pe când țărănimea contribuia mai mult la sare, căci consumă mai multă sare, atât pentru ei cât și pentru vitele lor, fiind mai numeroase, la venitul vămilor din contră, clasa mai avută contribuia în proporțiuni cu mult mai mari, căci din examinarea mărfurilor cari se importau în 1832 se poate vedea că mai toate mărfurile cari se aduceau din străinătate se întrebunțau de clasa bogată și foarte puține serviau pentru țărănime, așa încât s'ar putea zice că impozitul pe sare eră mai mult o dare țărănească, iar impozitul vamal o dare boierească.

Tabela No. 8.

Venituri din	L E I	Proportiu- nea la %	Impozite directe	L E I	Proportiu- nea la %	Impozite in- directe	L E I	Proportiu- nea la %	Domenii	L E I	Proportiu- nea la %
Impozite	4.961.852	93,55	Capit. pluga- rilor	2.222.222	41,30	Sarcina	1.688.148	31,80	Domen. statu- lui	193.333	3,65
Domenii	341.481	6,45	Capit. țigani- lor	44.445	0,85	Vămile	610.370	11,50	Domeniile mă- năstirilor	148.148	2,80
			Capit. mazări- lor	50.000	0,95	Exportația vi- telor	124.445	2,35			
			Patentele	185.185	3,50	Oieritul	37.037	0,70			
Total	5.303.333	100% ^{0/0}	Totalul impo- zit. directe	2.501.852	47,20 ^{0/0}	Totalul impo- zit. indirecte	2.460.000	46,35 ^{0/0}	Totalul venit. domeniale	341.481	6,45 ^{0/0}

RECAPITULARE.

1. Impozite directe	Lei 2.501.852	47,20 ^{0/0}
2. » indirecte	» 2.460.000	46,35 ^{0/0}
3. Venituri domeniiale	» 341.481	6,45 ^{0/0}
Total	Lei 5.303.333	100 ^{0/0}

Din tabela următoare a importului Munteniei în anul 1832 se poate vedea ce fel de mărfuri se importau din străinătate, și prin urmare putem să ne dăm mai bine sama de cari clase puteau fi consumate, ca să putem trage concluziunea că impozitul vamal cădea în cea mai mare parte asupra clasei avute:

Importul Munteniei în anul 1832. (1)

Tabela No. 9.

Articolul	FELUL MĂRFURILOR IMPORTATE	L E I
1	Lucruri de mâncare ce se vând în băcănie	1.964.445
2	Mărfuri de Lipsca și Viena (lipscănie)	4.612.593
3	Abagerie și cazangerie	852.222
4	Piei de marochin lucrate și nelucrate (căvăfie)	471.370
5	Blănărie (cojocărie)	593.667
6	Mătăsărie de Turcia (bogasierie)	702.963
7	Fier lucrat și nelucrat	844.037
8	Mărfuri de Brașov (brașovenie)	1.338.519
9	Bumbăcărie	1.701.074
10	Mărfuri de Rusia (marchitănie)	272.037
	Total	13.352.927

Din toate aceste zece categorii de mărfuri, în valoare totală de 13.352.927 lei, un număr foarte restrâns de mărfuri se importau pentru trebuințele clasei țărănești, căci ea găsiă în țară mai toate obiectele trebuincioase traiului ei, așa încât se poate considera că aproape întreaga vamă la importățiune se plătiă de către clasa avută, ceea ce reprezintă un impozit de 400.000 lei, pentru o valoare de 13.352.927 lei, a 3°/_o, cât eră vama în 1832.

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. III, partea I, pag. 454.

Vama nu se plătiă însă numai la importațiune, ci și la exportațiune, de aceea vedem că venitul vămile eră arendat cu o sumă mai mare decât 400.000 lei; dar vama asupra obiectelor exportate, deși se plătiă dinainte de producătorul indigen, nu cădeă până în cele din urmă asupra lui, ci asupra consumatorului străin. Așa fiind, atât vama asupra produselor exportate, cât și celelalte trei venituri înscrise la No. 5, 8 și 9 ale budgetului Munteniei pe 1831, nu le putem considera ca apăsând asupra contribuabililor țerii.

În ceea ce privește sarea, cu greu s'ar putea preciza cât reprezintă impozitul, căci la 1831 ocele fiind arendate, nu se ținea socoteală de câtă cantitate de sare se extrăgea din ocele, și nici cât costau cheltuelile de extragere ale sării și transportul ei. În contractul cu otcupciul (antreprenorul) sării nu se puneă decât condiția ca în interiorul țerii să nu poată vinde sarea mai scump de 5 lei și 55 bani suta de ocale la gura ocnei, iar pentru export antreprenorul putea vinde sarea cu prețul cu care s'ar fi învoit. Este însă cunoscut că la epoca Regulamentului Organic, o foarte mare cantitate de sare se exportă mai cu samă în Turcia, și prin urmare din suma de 1.688.148 lei, cu cât erau arendate ocele de sare ale Munteniei în 1831, trebuie să considerăm că o bună parte a impozitului se plătiă de consumatorul străin, și numai o mică parte (a cincea parte) de consumatorul indigen.

Din tabela exportului Munteniei în anul 1832 se vede, la art. 12, că s'a exportat sare pentru o valoare de 3.250.000

lei dar nu se știe care a fost cantitatea de sare care s'a consumat în țară, ca să putem vedea ce impozit au plătit consumatorii indigeni pentru sare. Putem însă să aflăm pe altă cale cantitatea de sare care s'a consumat în țară în acel timp.

Frații Tunusli ne spun, în «Istoria» lor, că în secolul XVIII, din 17 milioane ocale de sare, pe care o scotea Muntenia din salinile sale, numai trei milioane ocale se consumă în țară, iar restul se exportă în Turcia, Serbia, Basarabia, etc. (1)

La 1831 consumația sării trebuie să se fi îndoit de ceea ce era în secolul XVIII, și să fi ajuns la 6 milioane ocale, ceea ce reprezintă o valoare de 333.333 lei, socotind la 5 lei

Exportul Munteniei în 1832.

Tabela No. 10.

Articolul	FELUL MĂRFURILOR EXPORTATE	LEI
1	Seu, ciriviș, pastramă, brânză, unt, pește	2.747.090
2	Lână, ceară, var	591.500
3	Tutun românesc	67.407
4	Cai, bivoli, cătari și măgari	2.532.404
5	Oi, herbeci și rămători	1.485.012
6	Piei de bou, vacă, bivol, capră, oi și iepuri	728.170
7	Cordovane, țepice, meșine și tălpi	355.805
8	Boi și vaci	1.244.185
9	Rachiu, spirt, rachiu de prune și vin	36.814
10	Păcură	25.857
11	Grâu, meiu, porumb, orz, ovăz	2.070.000
12	Sare	3.250.000
13	Păr de porc, mere, prune uscate, smoală, fasole, linte, ceapă, ulei, scânduri, doage, etc.	606.645
14	Mărfuri importate și apoi exportate	1.925.925
15	Pentru 1.043.803 capete dobitoace mari și mici din Transilvania	483.242
	Total	18.130.156

(1) Gr. Tocilescu, în *Columna lui Traian*, pag. 185 și urm., 1874.

și 55 bani suta de ocale de sare. Această țifără de 6 milioane oca sare pare a fi probabilă, căci tot la 6 milioane oca evaluează și Obșteasca Adunare consumația Munteniei pentru anul 1834. (1) Prin urmare din țifra de 1.688.148 lei, cât erau arendate ocele de sare în Muntenia, numai a cincea parte apăsă asupra contribuabililor țerii.

Regulamentul Organic prevede și un budget tip de cheltuelile Statului care, ca și budgetul de venituri, eră cuprins în chiar textul Regulamentului. Iată care eră acel budget de cheltuelile Munteniei pentru anul 1831.

b) *Budgetul de cheltuelile Munteniei pe anul 1831.* (2)

Tabela No. 11.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	LEI
1	Darea către Înalta Poartă sub numele de Gezie, Idie și Richiabie	162.778
2	Lista civilă a Domnului	444.444
3	Lefile tuturor dregătorilor Statului, a Capuchehaelei dela Constantinopol și lefurile dorobanților	1.296.296
4	Straja pământească	925.926
5	Poștele	406.450
6	Carantinele	222.222
7	Întreținerea podurilor și drumurilor	74.074
8	Plata datoriei făcută cu cele 4 drumuri mari din București	54.708
9	Reparația temnițelor din București și Craiova, și întreținerea deținuților	14.815
10	Încălzitul și iluminatul	22.222
11	Seminarile din București și Craiova	55.555
12	Școalele, tipografia și biblioteca	129.630
13	Pensiile și despăgubirile scutelniceilor	555.555
14	Mile ce se impart la săraci la zile mari	18.518
15	Întreținerea cerșetorilor	18.518
16	Ospiciul copiilor găsiți din București	37.037
17	Întreținerea spitalelor	55.555
18	Ajutoare pentru biserici sărace și schituri	3.703
19	Cassa rezervei	805.327
	Total	5.303.333

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, Tom. V, pag. 98.

(2) *Ibidem*, Tom. I, partea I, pag. 219.

La epoca Regulamentului Organic toate trebuințele Statului se îndestulau cu 10 articole la venituri și 19 articole la cheltueli. Atunci nevoile Statului erau foarte restrânse, și unele cerințe neapărat trebuincioase Statelor moderne cum sunt: instrucțiunea publică, asistența publică, serviciul sanitar, etc., pentru satisfacerea cărora astăzi se cheltuiesc zecimi de milioane, d'abiă existau atunci în stare embrionară. Așa, de pildă, pentru instrucțiunea publică abiă se cheltuiau 188.389 lei, cari reprezintă 3.55% din budgetul total de cheltueli; pentru asistența publică se cheltuiau 74.074 lei (1.40%), pentru serviciul sanitar 55.555 lei (1%); iar pentru alte servicii, ca pensiile, se cheltuiau 555.555 lei (10.50%), lista civilă a Domnului 444.444 lei (8.40%), etc.

Din tabela care urmează se poate vedea mai cu înlesnire în ce proporțiune stau diferitele servicii ale Statului față cu budgetul general de cheltueli din 1831:

Tabela No. 12.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	LEI	Proporțiunea în %
1	Darea către Poartă	162.778	3.05
2	Lista civilă a Domnului	444.444	8.40
3	Lefile tuturor dregătorilor Statului.	1.296.296	24.45
4	Straja pământescă	925.926	17.45
5	Poștele	406.450	7.70
6	Carantinele	222.222	4.20
7	Lucrările publice	128.782	2.40
8	Instrucțiunea publică și cultele.	188.389	3.55
9	Asistența publică	74.074	1.40
10	Serviciul sanitar (afară de carantine)	55.555	1.00
11	Pensiile	555.555	10.50
12	Alte cheltueli administrative	37.535	0.70
13	Casa rezervei	805.327	15.20
	Total	5.303.333	100%

Regulamentul Organic al Moldovei a fost întocmit pe aceleași baze ca și Regulamentul Munteniei. Comitetele pentru alcătuirea Regulamentelor s'au întrunit chiar împreună în București pentru a face o lucrare în comun și dispozițiunile ambelor Regulamente sunt aproape identice. Eră natural ca, mai cu samă în privința organizării financiare, să fie o identitate perfectă de vederi, și de aceea aceleași impozite au fost admise în Moldova, ca și în Muntenia. De altmintelea chiar Regulamentul Organic recunoaște în art. 371 identitatea de origine, de religie, de limbă, de obiceiuri care există între locuitorii ambelor Principate și concluziunea firească pe care trebuia să o tragă legiuitorul regulamentar eră ca să înzestreze Principatele cu o legislațiune identică. (1)

Iată care eră budgetul de veniturile Moldovei pe anul 1831 întrupat și dânsul în Regulamentul Organic al Moldovei :

B). MOLDOVA.

a) *Budgetul de veniturile Moldovei pe anul 1831.* (2)

Tabela No. 13.

Articolul	NATURA VENITURILOR	L E I	Proportia- unea la %
1	Capitația plugarilor	1.371.655	55 ⁶⁵
2	Capitația țiganilor Statului	35.555	1 ⁴⁵
3	Patenta neguțătorilor și meșterilor	277.778	11 ²⁵
4	Oieritul și cornăritul străinilor	1.852	0 ¹⁰
5	Arenda ocnelor	314.815	12 ⁸⁰
6	Arenda vâmlor	166.667	6 ⁷⁵
7	Dreptul de exportatiune pentru boi și vaci	80.740	3 ²⁵
8	Venitul bălții Brateșului	20.409	0 ⁸⁰
9	A patra parte din veniturile averilor nemișcătoare ale Mitropoliei, episcopiilor și mănăstirilor	188.889	7 ⁶⁵
10	Darea dela viile străinilor	1.852	0 ¹⁰
11	Venitul portului de scrisori	1.852	0 ¹⁰
12	Venitul pașapoartelor	1.852	0 ¹⁰
	Total	2.463.916	100%

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. I, partea I, pag. 357.

(2) " " " *Moldovei*, " I, " II, " 129.

Budgetul de veniturile Moldovei nu este nici pe jumătate cât budgetul Munteniei, el abia reprezintă 46.45% din venitul total al Munteniei.

Din cele 12 articole cari compuneau budgetul Moldovei pe 1831, zece articole proveniau din impozite, iar două din venituri domeniiale. Sumele provenind din impozite se ridicau la 2.254.618 lei, reprezentând 91.55% din budgetul total, iar veniturile domeniiale erau de 209.298 lei, cari reprezentau 8.45%.

Impozitele directe: capitația și patenta se ridicau la suma de 1.684.988 lei, ceea ce reprezintă 68.35% din totalul budgetului, iar impozitele indirecte se ridicau la suma de 569.630 lei, reprezentând 23.20%, prin urmare în Moldova dela impozitele directe se cerea mai mult decât $\frac{2}{3}$ a budgetului, iar dela impozitele indirecte nu se cerea nici o treime din budgetul general, pe când în Muntenia am văzut că impozitele directe și indirecte erau reprezentate în proporțiuni aproape egale. Aceste proporțiuni se pot mai ușor vedea în tabela 14 din pagina următoare.

Dacă cercetăm în ce proporțiune contribuiau la sarcinele Statului diferitele clase ale societății, găsim că țărani contribuiau cu 81.40% din impozitele directe, iar celelalte clase cu 18.60%, pe când în Muntenia am văzut că țărani contribuiau cu 88.82%, iar celelalte clase cu 11.18%. Această diferență provine de acolo că la epoca întocmirii budgetelor pe anul 1831, nefiind încă făcut recensământul contribuabililor, s'a trecut în budgetul Munteniei o cifră prea mică din venitul capitațiunii și patentelor, iar în budgetul Moldovei, din contră, s'a evaluat prea sus venitul patentelor. Aceste evaluări greșite au fost îndreptate în budgetul pe 1832, în ambele Principate, după efectuarea recensământului din 1831, și atunci s'a văzut că în Muntenia a trebuit să se urce venitul capitațiunii și patentelor, iar în Moldova să se scază venitul patentelor.

Venituri din	L E I	Proportiu- nea la %	Impozite directe	L E I	Proportiu- nea la %	Impozite in- directe	L E I	Proportiu- nea la %	Domenii	L E I	Proportiu- nea la %
Impozite	2.254.618	91. ³⁵	Capit. plugarilor	1.371.655	55. ⁶⁵	Sarcina	314.815	12. ⁸⁰	Domen. Statu- lui	20.409	0. ⁸⁰
Domenii	209.298	8. ⁴⁵	Capit. tiganilor	35.555	1. ⁴⁵	Vămile	166.667	6. ⁷⁵	Domeniile mă- năștrilor	188.889	7. ⁶⁵
			Patentele	277.778	11. ²⁵	Exportația vi- telor	80.740	3. ²⁵			
						Alte dări indi- recte	7.408	0. ⁴⁰			
Total	2.463.916	100%	Totalul impo- zit. directe	1.684.988	68. ³⁵	Totalul impo- zit. indirecte	569.630	23. ⁵⁰	Totalul venit domenicale	209.298	8. ⁴⁵

RECAPITULARE.

1. Impozite directe	Lei 1.684.988	68,35%
2. Impozite indirecte	» 569.630	23,20%
3. Venituri domenicale	» 209.298	8,45%
Total	Lei 2.463.916	100%

Odată cu budgetul de venituri legiuitorul regulamentar a întocmit și un budget tip de cheltuelile Moldovei.

Iată care eră acel budget pentru anul 1831:

b) *Budgetul de cheltuelile Moldovei pe anul 1831.* (1)

Tabela No. 15.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	LEI
1	Darea către Înalta Poartă	185.185
2	Lista civilă a Domnului	296.296
3	Lefile tuturor dregătorilor Statului	780.371
4	Straja pământească.	296.296
5	Poștele	245.778
6	Carantinele	37.037
7	Întreținerea podurilor și pavatul cu piatră al orașului Iași.	74.074
8	Întreținerea deținuților	13.333
9	Încălzitul și iluminatul	22.222
10	Școalele și seminarul	96.296
11	Pensiile și despăgubirea scutelniceilor	185.185
12	Mile ce se impart la săraci la zile mari	37.037
13	Cassa apelor in orașul Iași	27.778
14	Întreținerea spitalelor	44.444
15	Despăgubirea spitalului Sf. Spiridon	7.778
16	Cassa rezervei	114.806
	Total	2.463.916

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, Tom. I, partea II, pag. 94 și urm.

Comparând cheltuelile în amândouă Principatele, iată în ce proporțiuni stau între ele:

Tabela No. 16.

Articolul	NATURA CHELTUEILOR	MUNTENIA		MOLDOVA	
		L E I	Propor- țiunea la %	L E I	Propor- țiunea la %
1	Darea către Poartă	162.778	3. ⁰⁵	185.185	7. ⁵⁰
2	Lista civilă a Domnului . .	444.444	8. ⁴⁰	296.296	12.—
3	Lefile tuturor dregătorilor Statului	1 296.296	24. ⁴⁵	780.371	31. ⁷⁰
4	Straja pământească	925.926	17. ⁴⁵	290.296	12.—
5	Poștele	406.450	7. ⁷⁰	245.778	10.—
6	Carantinele	222.222	4. ²⁰	37.037	1. ⁵⁰
7	Lucrările publice	128.782	2. ⁴⁰	101.852	4. ¹⁵
8	Instrucția publică și cultele .	188 389	3. ⁵⁵	96.296	3. ⁹⁰
9	Asistența publică	74.074	1. ⁴⁰	37.037	1. ⁵⁰
10	Serviciul sanitar	55.555	1.—	44.444	1. ⁸⁰
11	Pensiile	555.555	10. ⁵⁰	185.185	7. ⁵⁰
12	Alte cheltueli administrative.	37.535	0. ⁷⁰	43.333	1. ⁷⁵
13	Casa rezervei	805.327	15. ²⁰	114.806	4. ⁷⁰
	Total	5.303.333	100 ⁰ / ₀	2.463.916	100 ⁰ / ₀

Rezumând opera financiară întocmită de Regulamentul Organic, vedem că el a înființat două impozite directe: capitațiunea și patenta, pe cari se rezemă mai cu samă întreaga clădire a finanțelor ambelor Principate, căci ele produceau în Muntenia jumătate din venitul întreg al Statului, iar în Moldova peste două treimi din venitul Moldovei; în al doilea rând a creat un mic venit din domenii, care nu se ridică nici la 10% din venitul total al țărilor (6.45% în Muntenia și 8.50% în Moldova), a mai păstrat câteva din impozitele indirecte, cari existau în trecut, precum vămile și venitul ocnelor de sare; acestea din urmă dau în Muntenia un venit mai însemnat, din cauză că minele de

sare erau mai bogate și exportul în Turcia se putea face mai cu înlesnire din Muntenia.

Afară de cei 11 lei și 11 bani pe cari îi plăteau țeranii pentru capitațiune, mai plăteau o zecime la capitațiune pentru cutia satelor, iar muncitorii din orașe, pe lângă capitațiune, plăteau și dânșii o zecime adițională la capitațiune, pentru cutia orașelor.

Afară de aceste impozite directe, orașenii mai plăteau și accizele prevăzute prin legea din 26 Noemvrie 1832, cari erau anume destinate pentru întreținerea și înfrumusețarea orașelor.

În ceea ce privește pe neguțători și meseriași, pe lângă patenta prevăzută de Regulament, mai plăteau și dânșii o zecime adițională asupra patentei pentru cutia orașelor; odată însă plătită patenta, ei nu mai erau obligați să mai plătească și capitațiunea.

În fine clasa privilegiată nu plătiă nici un impozit direct, iar impozitele indirecte se plăteau de toți locuitorii satelor și orașelor, fie țărani, fie boieri.

Cu aceste impozite trebuia să se facă față tuturor sarcinilor Statului, cari am văzut că se ridicau în 1831 în amândouă Principatele la 7.767.249 lei.

CAPITOLUL II.

Finanțele Principatelor în timpul ocupațiunii rusești, dela decretarea Regulamentului Organic până la domnia lui Alexandru Ghica în Muntenia și Mihail Sturdza în Moldova (1831—1834).

Regulamentul Organic a fost întocmit și pus în lucrare în timpul ocupațiunii rusești, care începuse încă din anul 1828, și tot sub ocupațiunea rusească au fost întocmite primele patru bugete ale Principatelor.

Atât bugetul Munteniei, cât și bugetul Moldovei pe anul 1831, au fost alcătuite înainte de a se săvârși recensământul rânduit de Regulamentul Organic, astfel încât datele pe cari ele s'au întemeiat erau sub realitatea lucrurilor. Prin urmare bugetul real de veniturile și cheltuelile Statului, și care trebuie să serve de normă pentru începutul acestei perioade a ocupațiunii rusești, care a dăinuit până în 1834, este bugetul anului 1832, căci el este bazat pe datele recensământului făcut în 1831.

Astfel, pe când în Muntenia s'a luat drept temelie pentru întocmirea bugetului pe anul 1831 suma de 200.000 familii de plugari, s'a dovedit după facerea recensământului, că numărul familiilor de plugari și muncitori prin sate eră de 260.789 familii, afară de 18.000 familii de muncitori domiciliați prin orașe și târguri.

Tot asemenea și în Moldova, în loc de 123.449 familii de plugari și mazili, cât erau trecuți în bugetul pe 1831, după facerea recensământului s'a constatat că erau 134.148 birnici prin sate și 13.263 mazili și ruptași, adică și acî un spor, dar nu așa de mare ca în Muntenia.

Din această cauză bugetul anului 1832 prezentă un spor însemnat la venituri, atât în Muntenia cât și în Moldova, ridicându-se acest spor în Muntenia la 18.86%, iar în Moldova la 6%.

Din tabloul comparativ al bugetelor pe 1831 și 1832 se poate vedea cari anume venituri au dat sporuri mai mari în 1832:

Anul 1832.

A). MUNTENIA.

a) Budgetul de veniturile Munteniei pe anul 1832. (1)

Tabela No. 17.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Budgetul	Budgetul	Plus	Minus
		pe 1831	pe 1832		
		LEI	LEI	LEI	LEI
1	Capitația plugarilor	2.222.222	2.897.656	675.434	—
2	Capitația muncitorilor de prin orașe (2)	—	200.000	200.000	—
3	Capitația țiganilor Statului.	44.445	51.852	7.407	—
4	» mazililor	50.000	44.917	—	5.083
5	Patenta neguțătorilor și meseriașilor	185.185	337.037	151.852	—
6	Oieritul și cornăritul străinilor	37.037	29.630	—	7.407
7	Arenda ocnelor	1.688.148	1.690.857	2.709	—
8	Arenda vânilor	610.370	536.297	—	74.073
9	Darea p. exportarea boilor și vacilor	124.445	93.333	—	31.112
10	Darea p. exportarea cerealelor	—	88.888	88.888	—
11	Venitul Brăilei, Giurgiului și Turnului	193.333	185.185	—	8.148
12	Din averile bisericesti	148.148	148.148	—	—
	Total	5.303.333	6.303.800	1.126.290	125.823
				1.000.467	

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. II, partea I, pag. 54.

(2) Capitația muncitorilor din orașe eră cuprinsă în bugetul pe 1831 în suma de 2.222.222 lei a capitației plugarilor.

Budgetul pe 1832 prezentă dar un spor de 1.000.467 lei (18.86%) provenind numai din impozitele directe, iar la impozitele indirecte eră o mică scădere, cu toate că în budgetul pe 1832 vedem figurând un nou impozit, acela de 1 leu și 11 bani pentru chila de grâu care se exportă, înscriindu-se între veniturile anului 1832 suma de 88.888 lei pentru 80.000 chile de grâu, cât se credea că are să se exporteze în 1832.

În acest budget sumele provenind din impozite se ridicau la 5.970.467 lei, reprezentând 94.70% din totalul veniturilor, iar veniturile domeniiale erau de 333.333 lei, reprezentând 5.30%.

Impozitele directe se ridicau la 3.531.462 lei, ceea ce reprezintă 56% din totalul veniturilor; impozitele indirecte se ridicau la 2.439.005 lei, adică 38.70%, iar veniturile domeniiale erau de 333.333 lei, prin urmare proporțiunea între impozitele directe și indirecte nu mai eră aceea pe care am constatat-o în budgetul anului 1831, ci impozitele directe treceau de jumătatea budgetului, și aceasta este proporțiunea cea adevărată, căci budgetul pe 1832 este bazat pe date sigure, fiind întemeiat pe recensământul din 1831.

În 1832 plugarii contribuiau la sarcinele Statului cu 87.75% din impozitele directe, iar celelalte clase ale societății cu 12.25%, adică cam în aceeași proporțiune pe care am întâlnit-o și în 1831.

În rezumat, iată situațiunea impozitelor directe, impozitelor indirecte și veniturilor domeniiale în budgetul Munteniei pe 1832, după cum se arată în tabela 18.

Urcarea pe care am constatat-o în veniturile Munteniei pe anul 1832 o vedem și în budgetul de cheltueli pe 1832, și cel mai mare spor care s'a făcut în budgetul de cheltueli a fost la lefurile funcționarilor civili, deoarece art. 65 § 3 din Regulamentul Organic prevedea să se facă acest adaus încă dela votarea Regulamentului.

Tabela No. 18.

Venituri din	L E I	Proportiu- nea la %	Impozite directe	L E I	Proportiu- nea la %	Impozite in- directe	L E I	Proportiu- nea la %	Domenii	L E I	Proportiu- nea la %
Impozite	5.970.467	94 ⁷⁰	Capit. pluga- rilor	2.897.656		Sarea	1.690.857		Domeniile Sta- tului	185.185	
Domenii	333.333	5 ³⁰	Capit. muncit. orașe	200.000		Vămile	536.297		Domeniile mă- năstirilor	148.148	
			Capit. țigani- lor	51.852		Oieritul	29.630				
			Capit. mazi- lor	44.917		Export. vitelor.	93.333				
			Patentele	337.037		Exportul cere- alelor	88.888				
Total	6.303.800	100%	Total impo- zit. directe	3.531.462	56,0%	Total impo- zit. indirecte.	2.439.005	38,70%	Total venit. domeniile	333.333	5,30%

RECAPITULARE.

1. Impozite directe Lei 3.531.462 56,0%
 2. » indirecte » 2.439.005 38,70%
 3. » domeniile » 333.333 5,30%
- Total Lei 6.303.800 100%

Iată acum și budgetul de cheltuelile Munteniei pe 1832, comparat cu budgetul pe 1831.

b). *Budgetul de cheltuelile Munteniei pe 1832.* (1)

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	Budgetul	Budgetul	Plus	Minus
		pe 1831	pe 1832		
		LEI	LEI	LEI	LEI
1	Darea către Poartă (2) . . .	162.778	162.778	—	—
2	Lista civilă a Domnului . . .	444.444	444.444	—	—
3	Lefile funcționarilor civili . . .	1.296.296	1.521.133	224.837	—
4	» dorobanților (3) . . .	—	313.822	313.822	—
5	Chirii de case în trebuințele stăpânirii	—	27.209	27.209	—
6	Încălzitul	22.222	22.222	—	—
7	Straja pământescă	925.926	1.018.518	92.592	—
8	Carantinele	222.222	222.222	—	—
9	Pensiile și despăgubirile scutelniceilor	555.555	555.555	—	—
10	Poștele	350.895	350.895	—	—
11	Plata de progoane la cai de poștă	37.037	37.037	—	—
12	Cheltueli de drum pentru curieri	18.518	18.518	—	—
13	Întreținerea drumurilor mari și a podurilor	74.074	74.074	—	—
14	Datoria pentru pavajul din București	54.708	54.708	—	—
15	Reparația temnițelor și întreținerea vinovaților	14.815	25.926	11.111	—
16	Întreținerea a două seminarii	55.555	55.555	—	—
17	Întreț. școalelor din toată țara	129.630	129.630	—	—
18	Mile săracilor la zile mari	18.518	18.518	—	—
19	Întreținerea cerșetorilor	18.518	18.518	—	—
20	Institutul copiilor sărmani	37.037	37.037	—	—
21	Întreținerea a trei spitaluri	55.555	55.555	—	—
22	Obișnuite mile la biserici	3.703	3.703	—	—
23	Cheltueli extraordinare în trebuințele Administrației	—	88.888	88.888	—
24	Pe sama cassei rezervei	805.327	1.047.328	242.001	—
	Total	5.303.333	6.303.800	1.000.467	—

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. II, partea II, pag. 541.

(2) După tratatul din Adrianopol din 2/14 Sept. 1829, Muntenia eră scutită pentru doi ani de plata acestei sume.

(3) Lefile dorobanților erau cuprinse în budgetul pe 1831 în suma de 1.296.296 lei dela art. 3.

17. Iată bugetul veniturilor Moldovei pe anul 1832, comparat cu bugetul pe 1831:

B). MOLDOVA.

a) *Bugetul de veniturile Moldovei pe anul 1832. (1)*

Tabela No. 20.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Bugetul	Bugetul	Plus	Minus
		pe 1831	pe 1832		
		LEI	LEI	LEI	LEI
1	Capitația plugarilor	1.371.655	1.399.444	27.789	—
2	» țișanilor Statului	35.555	33.333	—	2.222
3	» dela 8.447 oameni fără căpătâiu	—	94.211	94.211	—
4	Dela 13.263 mazilo-ruptași	—	147.367	147.367	—
5	» 3.785 băjenari hrisovelți	—	21.028	21.028	—
6	» 1.203 jidovi arendași	—	26.733	26.733	—
7	Patenta neguțătorilor și a me- seriașilor	277.778	233.263	—	44.515
8	Arendarea ocnelor	314.815	314.815	—	—
9	Arendarea vâmlor	166.667	171.045	4.378	—
10	Exportarea vitelor	80.740	119.525	38.785	—
11	Ajutorul din partea Mitropo- liei și Episcopiiilor de Ro- man și Huși	22.222	22.222	—	—
12	Darea dela vile străinilor	1.852	—	—	1.852
13	» » oile și caprele mo- canilor	1.852	—	—	1.852
14	Venitul portului de scrisori	1.852	—	—	1.852
15	Venitul pașaporturilor	1.852	4.896	3.044	—
16	Venitul bălții Brateșului	20.409	23.327	2.918	—
17	Venitul moșiilor mănăstirești	166.667	—	—	166.667
18	Dela sudiți	—	778	778	—
	Total	2.463.916	2.611.987	367.031	218.960
				148.071	

În Moldova sporul pe care l-a dat recensământul din 1831 eră cu mult mai mic ca în Muntenia. El eră numai de

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, Tom. III, partea II, pag. 320 și urm.

148.071 lei, care reprezintă 6% din totalul veniturilor, prin urmare nici a treia parte din sporul care s'a constatat în Muntenia (18.86%). Singurul impozit care a dat un spor mai însemnat a fost tot capitațiunea, ceea ce comparativ cu venitul din 1831 reprezintă un spor de 23%, în schimb însă patentele cari au dat un plus așa de însemnat în Muntenia, în loc să se urce și în Moldova, au scăzut cu 16%, iar micul adaus de venituri pe care l-a dat exportația vitelor în 1832 a fost urmat de scăderea constatată la art. 17 din buget privitoare la venitul moșiilor mănăstirești, care n'a mai fost înscris între veniturile anului 1832, deoarece nu se încasase nici o centimă nici în anul 1831, și din această cauză în bugetul pe 1832 impozitele reprezentau 2.566.438 lei, adică 98.30%, iar veniturile domeniiale erau numai de 45.549 lei, reprezentând 1.70%.

Impozitele directe se ridicau în 1832 la 1.956.156 lei, ceea ce reprezintă 74.90% din totalul veniturilor; impozitele indirecte se ridicau la 610.282 lei, adică la 23.40%, iar veniturile domeniiale la 1.70%, pe când în 1831 impozitele directe reprezentau 68.35%, impozitele indirecte aproape aceeaș țifără ca și în 1832, adică 23.20%, iar veniturile domeniiale 8.45% în loc de 1.70%.

Iată acum care eră și bugetul de cheltueli al Moldovei pentru anul 1832, comparat cu bugetul pe 1831.

b) *Bugetul de cheltuelile Moldovei pe 1832. (1)*

Tabela No. 21.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	Bugetul	Bugetul	Plus	Minus
		pe 1831	pe 1832		
		LEI	LEI	LEI	LEI
1	Darea către Înalta Poartă (2)	185.185	—	—	185.185
2	» la Poartă pentru întărirea Domnului. (3) . . .	—	49.538	49.538	—
3	Lista civilă a Domnului . .	296.296	296.296	—	—
4	Lefile tuturor dregătorilor Statului	666.667	666.667	—	—
5	Leafa agentului Moldovei .	37.037	22.222	—	14.815
6	Pentru chirii de case . . .	—	18.518	18.518	—
7	Încălzit și luminat	22.222	22.222	—	—
8	Lefile slujitorilor	76.667	76.667	—	—
9	Straja pământească	296.296	314.815	18.519	—
10	Întreținerea carantinelor . .	37.037	45.185	8.148	—
11	» poștelor	234.667	277.445	42.778	—
12	» » pentru slujba guvernului	11.111	8.422	—	2.689
13	Progoane de poștă.	—	16.165	16.165	—
14	Pensiile și scutelnicii	185.185	370.370	185.185	—
15	Întocmirea drumurilor . . .	27.778	9.260	—	18.518
16	Întreținerea școalelor	74.074	74.074	—	—
17	» seminariilor	22.222	11.111	—	11.111
18	Lefile doctorilor, chirurgilor și moașelor	44.444	29.630	—	14.814
19	Cassa milelor	37.037	26.667	—	10.370
20	Întreținerea arestațiilor . . .	13.333	8.889	—	4.444
21	Despăgubirea spitalului Sf. Spiridon	7.777	7.777	—	—
22	Pavatul cu piatră a orașului Iași	46.296	—	—	46.296
23	Cassa apelor din Iași	27.778	—	—	27.778
24	Cassa rezervei	114.807	260.047	145.240	—
		2.463.916	2.611.987	484.091	336.020
				148.071	

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, Tom. III, partea II, pag. 321 și urm.

(2) După tratatul din Adrianopol, Moldova eră scutită de această dare pentru 3 ani.

(3) Până la întărirea Domnului suma aceasta trebuia să stea oșebit în Visterie.

Bugetul anului 1832, atât în Muntenia cât și în Moldova, eră întemeiat pe date mai sigure, căci eră în mare parte bazat pe recensământul din 1831 (1). Astfel capitația plugarilor eră întemeiată pe țifrele statistice culese la facerea recensământului, și de aceea la executarea bugetului anului 1832 s'a constatat că încassările corespundeau cu evaluările bugetare, căci s'a încassat 2.881.608 lei, în loc de 2.897.656 lei, adică o mică diferență de 16.048 lei, iar la mazili, țigani, etc. s'a încassat ceva mai mult decât evaluările bugetare, pe când la patente, fiindcă datele

(1) Iată care eră recensământul din 1831 în Muntenia, în cecece privește pe plugari (muncitorii de pământ) de prin sate:

Tabela No. 22.

No. curent	JUDEȚUL	Numărul famililor	Sumele de bani pe județe		Nedajnici
			L E I	B.	
1	Slam Râmnic	12.305	136.722	22	1.352
2	Brăila	1.406	15.622	22	247
3	Buzău	10.410	115.666	66	1.502
4	Saac	15.448	171.644	44	1.310
5	Prahova	9.152	101.688	88	1.259
6	Ialomița	6.860	76.222	22	1.276
7	Ilfov	16.712	185.688	88	2.081
8	Dâmbovița	19.172	213.022	22	2.980
9	Vlașca	16.381	182.011	11	1.850
10	Teleorman	17.135	190.388	88	231
11	Argeș	14.911	165.677	77	2.630
12	Muscel	8.468	94.088	88	2.311
13	Olt	12.843	142.700	—	2.281
14	Romanați	13.746	152.733	33	2.889
15	Vâlcea	17.906	198.955	55	3.978
16	Dolj	18.140	201.555	55	3.020
17	Gorj	18.104	201.155	55	4.546
18	Mehedinți	31.690	352.111	11	6.706
	Total	260.789	2.897.655	55	44.531

recensământului privitoare pe patentari nu sosise încă dela județe, când s'a întocmit bugetul, s'a constatat o diferență foarte mare între încassări și evaluări, căci în loc să se încasseze 337.037 lei, cât erà prevăzut în buget, s'a încasat numai 207.532 lei (1), adică o diferență de 129.505 lei, iar când au sosit datele recensământului, s'a văzut că în loc de 12.000 patentari nu erau în realitate decât 9.491, astfel împărțiți:

Neguțători:

64	de	clasa	I	câte	88	lei	și	88	bani	pe	an.
594	»	»	II	»	44	lei	și	44	bani	»	»
4.260	»	»	III	»	22	lei	și	22	bani	»	»

Meseriași:

202	de	clasa	I	câte	33	lei	și	33	bani	pe	an.
4.371	»	»	II	»	18	»	»	51	»	»	»
Total 9.491 patentari dela cari s'a încasat 207.532 lei.											

Mai erà un venit care figurà atât în bugetul pe 1831, cât și în bugetul pe 1832, dar dela care nu se încasase nimic. Acesta erà venitul provenit din averile mănăstirești, care figurà înscris în buget pentru suma de 148.148 lei, cu care erà să se vină în ajutorul casselor făcătoare de bine, adică în ajutorul școalelor, bisericilor și spitalelor.

Erau continue tratări cu exarhii mănăstirilor în privința acestei dări, dar nu se ajungea la nici un rezultat, până când în 1834, după raportul marelui logofăt bisericesc Barbu Știrbei, s'a prezentat Obșteștii Adunări un proiect de lege pentru organizarea mănăstirilor neînchinat, prin care ele erau împărțite în patru categorii și li s'a fixat un buget de cheltuelile necesare fiecărei categorii de mănăstiri, iar pri-sosul veniturilor acestor mănăstiri, după ce mai întâiu se vor întâmpina trebuințele lor, aveà să fie vărsat la Mi-

(1) *Analele parlamentare ale României*, Tom. IV, partea I, pag. 214 și urm.

tropolie într'o cassă numită Cassa centrală și sumele văr-
sate la această cassă centrală aveau să slujească pentru a
veni în ajutorul casselor făcătoare de bine, precum: cassei
de milostenii, spitalului iubirii de oameni și școalelor, pre-
cum și a se da ajutor schiturilor și metoacelor sărace.

Veniturile mănăstirilor neînchinat se ridicau în 1834
la 290.740 lei, din cari scăzându-se 183.333 lei pentru chel-
tuelile lor (1), rămâneă un prisos de 107.407 lei, din cari
92.592 lei erau destinați pentru școale, biserici și spitale, și
14.815 lei ca ajutor schiturilor și metoacelor sărace.

Încă o cauză care aduceă mari greutateți executării bu-
getului erau rămășițele de încassat.

Astfel rămășițele la 1 Ianuarie 1832 se ridicau la 1.944.427
lei, și în cursul anului 1832 s'a încassat 1.130.480 lei, mai
rămânând de încassat în 1833 o sumă de 813.947 lei (2), și
din această cauză a neintrării dărilor la timp, Visteria eră
silită să se împrumute, și vedem figurând în socotelile anu-
lui 1832 o datorie de 810.000 lei provenind din banii cu
cari se împrumutase Visteria pentru a face față cheltue-
lilor Statului. (3)

Anul 1833.

A). MUNTENIA.

Aceasta fiind situațiunea tezaurului public la finele anu-
lui 1832, trebuiă ca veniturile Munteniei să fie evaluate
mai jos și într'adevăr în 1833 bugetul de venituri a fost
evaluat la 5.897.730 lei, iar cheltuelile la 5.274.794 lei, pu-

(1) Iată care eră statul de cheltueli ale mănăstirilor:

Mănăstiri de starea întâia, 27.778 lei pe an.

» » » a doua, 14.815 » » »

» » » a treia, 11.111 » » »

» » » a patra, 7.407 » » »

(Analele parlamentare ale României, Tom, IV, partea I, pag. 264 și urm.)

(2) Analele parlamentare, Tom. IV, partea I pag. 212.

(3) Ibidem, pag. 222.

nându-se la cassa rezervei 622.936 lei, adică bugetul anului 1833 prezintă o scădere la venituri de 406.068 lei față de bugetul anului 1832.

B). M O L D O V A.

În Moldova unde sporul bugetului anului 1832 n'a fost așa de mare ca în Muntenia, bugetul pe 1833 prezintă aproape aceleași venituri ca și bugetul din 1832, căci evaluarea veniturilor eră de 2.657.368 lei, adică cu un plus de 45.380 lei, față cu bugetul anului 1832, și în acest buget, precum și în bugetul pe 1832, nu este socotită suma de 166.667 lei din venitul averilor mânăstirești, deoarece această sumă nu se încasase nici în 1831 și 1832, și eră trecută în buget numai de ordine, la caz de a se încasă să fie apoi vărsată la cassa rezervei, care în 1833 se ridică la 295.185 lei. (1)

Anul 1834.

A). M U N T E N I A.

Situațiunea financiară deveniă însă din ce în ce mai îngrijitoare în amândouă Principatele, căci la executarea bugetelor se vedeă că încasările nu mergeau așa cum erau prevăzute în buget, și afară de capitația țăranilor, care se încasă aproape fără rămășițe, la celelalte venituri însă rămășițele deveniau amenințătoare. Așa de pildă la patente, erau rămășițe de 129.505 lei, ceea ce reprezintă 38. % din totalul încasărilor patentelor. Tot asemenea din venitul averilor mânăstirești nu se încasase nimic, așa în cât a trebuit să se renunțe a se mai trece acest venit în buget până la regularea chestiunii averilor mânăstirești, iar venitul oc-

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, Tom. III, partea II, pag. 341.

nelor de sare care erà arendat cu contract și care până atunci erà un venit sigur, din cauza situațiunii încurcate a Baronului Meitani, antreprenorul ocnelor de sare ale Principatelor, deveniã și acest venit foarte nesigur a se încassã în întregime. Echilibrarea bugetului anului 1834 prezentã prin urmare greutatea foarte mari și Obșteasca Adunare își da socoteala cã evaluãrile trebuiau scăzute, și pentru acoperirea cheltuelilor trebuiau create resurse nouã.

Deficitul nu se mai puteã ascunde, el este mărturisit chiar la prezentarea bugetului pe 1834, cãci aveã 4.343.709 lei la venituri și 5.654.305 lei la cheltueli, adicã cu un deficit de 1.310.596 lei. La venituri însã nu se prevãzuse nimic din venitul ocnelor de sare, cari dupã contractul încheiat cu Baronul Meitani erau arendate cu 1.690.857 lei, din cauzã cã contractul nu se mai puteã continua cu moștenitorii decedatului Baron Meitani și Statul erã silit sã le caute pe socoteala sa, și nu știã cât are sã prinzã din vânzarea sării, și s'a hotãrit ca lipsa care se va constata la sfârșitul anului sã se acopere din încassãrile ce se vor efectua din vânzarea sării.

Erã un lucru de neiertat sã se creadã cã venitul sării erã sã acopere atãt cifra de 1.310.596 lei, cât erã lipsã la venituri, cât și diferitele cheltueli suplimentare și extraordinare, cari s'ar fi ivit în cursul anului, cu atãt mai mult cã nu erã prevãzută nici o sumã pentru cassa rezervei; și dovadã de aceastã lipsã de prevedere este cã bugetul anului 1834 s'a încheiat cu un deficit. Anul 1834 însã erã cel din urmã an al Ocãrmuirii rusești, și se vede cã se lãsau lucrurile în voia lor, știindu-se mai dinainte cã alții vor luã rãspunderea situațiunii; astfel încât nu s'a luat nici o mãsura ca sã se previe deficitul care bãtea la ușa Visteriei.

B). MOLDOVA.

Aceiaș situațiune grea financiară eră și în Moldova. Bugetul pe 1833, care prezentă la venituri 2.675.368 lei, s'a simțit nevoia în 1834 să se reducă în evaluări la 2.451.832 lei, din cauza rămășițelor cari rămăseseră de încassat, și astfel s'a făcut o reducere de 205.536 lei, adică de aproape 8% față cu bugetul trecut, și aceeaș scădere s'a făcut și dela cheltueli, căci dela 2.563.525 lei, cheltuelile au fost reduse la 2.378.620 lei, adică o reducere de 184.905 lei, care reprezintă aproape tot 8% ca și la venituri.

CAPITOLUL III.

Finanțele Principatelor sub Domnii regulamentari:

Alexandru Ghica (1834—1842), Gheorghe Bibescu (1843—1848), și Barbu Știrbei (1849—1856) în Muntenia; Mihail Sturdza (1834—1849) și Grigorie Ghica (1849—1856) în Moldova.

Ocupațiunea rusească, care a dăinuit dela 1828 până la 1834, s'a sfârșit prin Convențiunea din 29 Ianuarie 1834 încheiată la St. Petersburg, care hotără ca «gospodarii Valahiei și Munteniei să fie numiți de ambele Curți (Rusia și Turcia) prin comun consimțământ, dar numai pentru astădată și ca un caz cu totul particular» (1), deși Regulamentul Organic glăsuiă cu totul altfel. Alexandru Ghica a fost numit în Muntenia și Mihail Sturdza în Moldova.

La urcarea lui Alexandru Ghica pe tronul Țerii-Românești, starea financiară a țerii nu eră de loc înfloritoare. El a hotărît ca Sfatul Administrativ, dimpreună cu Comisia rânduită de Obșteasca Adunare pentru revizuirea socotelilor Visteriei, să cerceteze:

1. Câți bani s'au aflat în ființă în Visterie la 1 Ianuarie 1834, câți au intrat de atunci și câți s'au cheltuit, precum și lipsa ce este spre a se acoperi toate neapăratele cheltueli până la sfârșitul anului 1834.

(1) Dim. A. Sturdza, *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, Vol. I, pag. 336 și urm.

2. Câtă este toată datoria Visteriei, atât la Coroana Rusească cât și la particulari, din împrumuturi, precum și la deosebite fețe sau casse din feluri de paragrafuri.

3. La cât se suie toate rămășițele Visteriei, atât cele din Turcia din vânzarea sării, cât și altele, până la sfârșitul lunii Iunie 1834.

4. Câte urmează a fi cheltuelile Visteriei până la sfârșitul anului 1834.

5. La cât urmează a se sui bugetul cheltuelilor pe anul 1835, adăugându-se și suma de lei turcești 2 milioane sau lei 518.518 și 51 bani ce urmează a se plăti Înaltei Porți pe fiecare an, potrivit cu cuprinderea Convenției ce s'a încheiat la St. Petersburg. (1)

Voiă prin urmare Domnul să se facă inventarul de dare și avere al țerii, ca să se știe cum a luat-o în stăpânire la suirea sa pe tron.

Făcându-se toate cercetările orânduite de Domn, s'a constatat că bugetul anului 1834 lăsă un deficit de 356.276 lei (2), iar pentru întocmirea bugetului pe anul 1835 se constată o lipsă la venituri de 1.321.074 lei, la acoperirea căreia trebuiă să chibzuiască Sfatul Administrativ dimpreună cu Obșteasca Adunare.

În fața unei situațiuni financiare așa de grele, Secretarul de Stat propuneă și Obșteasca Adunare nu a găsit nimic mai nimerit decât să primească, ca să se adauge încă 148.148 lei la lista civilă a Domnului; și încă, ce este mai mult, Obșteasca Adunare voiă să ofere Domnului un adaus de 222.222 lei, și numai față cu asigurarea Secretarului de Stat că Vodă se mulțumește cu adausul de 148.148 lei, s'a renunțat la 222.222 lei și s'a fixat lista civilă a Domnului la 592.592 lei, în loc de 444.444 lei.

Pentru acoperirea deficitului anului 1834, Obșteasca Adunare a chibzuit să se adauge câte 1 leu și 11 bani la capi-

(1) Convenția dela St. Petersburg fixă darea către Poartă la 2 milioane lei turcești pentru Muntenia, și la un milion pentru Moldova, care după cursul Visteriei făcăă pentru Muntenia 518.518 lei, și pentru Moldova 259.259 lei.

(2) *Analele parlamentare ale Munteniei*, Tom. V, partea I, pag. 65.

tația plugarilor și câte 1 leu și 65 bani la darea mazililor, adică câte o zecime adițională; iar pentru echilibrarea bugetului pe anul 1835, s'a propus să se adauge câte 3 zecimi adiționale, adică câte 3 lei și 33 bani la capitația plugarilor și câte 3 zecimi (5 lei) la mazi, ceea ce face pentru 273.926 familii de plugari și 3.474 mazi un spor de 930.457 lei, și tot mai rămâne un deficit de 390.617 lei, care s'a lăsat să fie acoperit din prisosul venitului ocnelor de sare, care se speră să dea mai mult decât suma de 740.740 lei, cât fusese înscrisă în buget.

Obșteasca Adunare n'a voit cu nici un preț să admită propunerea care se făcea, chiar de către guvern, de a se lua 2 parale la leu dela lefile funcționarilor, adică un impozit de 5%, și a preferit ca restul deficitului să lase să fie acoperit cu o speranță de urcare în veniturile sării, deși experiența trecutului dovedise că nu se poate bizui pe această urcare de venituri, iar când a fost să se impună plugarii cu un impozit adițional, care reprezintă 30% peste capitația pe care o plăteau înainte, atunci propunerea n'a întâmpinat nici o greutate.

Astfel a fost inaugurată domnia lui Alexandru Ghica: printr'o urcare de 30% a birului plugarilor și printr'o secetă cumplită, care a bântuit țara în anul 1834, despre care pomenește Mesagiul de deschiderea sesiunii extraordinare a Obșteștei Adunări din 17 Octomvrie 1834, în următorii termeni:

«Primind oblăduirea sub acest fel de norocite umbriri, nu ar fi lipsit nimic la a mea fericire dacă dumnezeesca pronie, întru ale sale adânci taine, nu ne-ar fi măhnit cu seceta ce în anul acesta a adus obșteasca întristare.» (1)

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, Tom. V, partea I, pag. 57.

Anul 1835.

A. MUNTENIA.

Iată care eră bugetul Munteniei pentru anul 1835, așa după cum a fost modificat de Obșteasca Adunare:

a) *Bugetul de veniturile Munteniei pe anul 1835.* (2)

Tabela No. 23.

Articolul	NATURA VENITURILOR	LEI
1	Capitația plugarilor	3.043.623
2	» mazililor	57.900
3	» țiganilor Statului	56.570
4	Patentele	247.233
5	Oieritul păstorilor austrieni	37.037
6	Ocenele de sare	740.740
7	Vămile	520.389
8	Domeniile Brăilei, Giurgiului, Turnu	158.574
9	Exportația seului și cirivișului	12.963
10	Adausul câte lei 3 și 33 bani pe an de fiecare muncitor plugar dela sate și orașe	913.087
11	Adausul câte 5 lei la mazili	17.370
12	Adausul la patentari din revizuirea claselor de patentari	18.518
	Deficit	5.824.004
		390.617
	Total	6.214.621

Scăderea cea mai simțitoare în veniturile anului 1835 eră la sare, căci eră o scădere de mai bine de 50%, din cauză că contractul sării Baronul Meitani căutase să vândă în tot timpul contractului său o cantitate prea mare de sare, nu numai în țară dar mai cu samă peste graniță, și în Turcia rămăsese sume mari de împlinit.

Un alt venit care eră în scădere erau patentele, căci nu se încasase în 1832 decât 207.000 lei, în loc de 337.000

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, Tom. V, partea I, pag. 90.

lei, și în 1835 nu s'a pus în buget decât suma de 247.233 lei, căci nu se spera să se încasseze mai mult din acest impozit.

În schimb însă la cheltueli darea către Poartă se urcase la 518.518 lei, în urma tratatului din St. Petersburg, adică un plus de 355.740 lei; lista civilă a Domnului asemenea se ridicase la 592.592 lei, cu un plus de 148.148 lei, iar altă sorginte de venituri, pentru a se face față cheltuelilor, n'a fost decât sporirea birului țaranilor, astfel că în 1835 proporțiunea dintre diferitele impozite eră următoarea:

Impozite directe . . .	Lei 4.107.070	70.50%
» indirecte . . .	» 1.558.360	26.80%
Venituri domeniiale . . .	» 158.574	2.70%
Total . . .	Lei 5.824.004	100%

Sporul la impozitele directe în bugetul anului 1835 eră de 948.975 lei, care reprezintă 23% din totalul venitului impozitelor directe, și acest spor în cea mai mare parte provenia de la birul țaranilor, căci din suma de 948.975 lei ei plăteau 913.087 lei, iar mazilii și patentarii plăteau restul de 35.888 lei.

B. MOLDOVA.

În Moldova situațiunea financiară eră tot așa de grea ca și în Muntenia.

Sfatul Administrativ propusese pentru anul 1835 un buget în sumă de 2.528.355 lei la venituri și 2.924.076 lei la cheltueli, prin urmare cu un deficit de 395.721 lei (1), dar după adausele ce trebuiau să se facă în buget pentru executarea convențiunii din 1834, s'a constatat că deficitul se urcă la 676.029 lei, căci trebuia să se adaugă suma de 259.259 lei tributul către Poartă, potrivit Convențiunii

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, Tom. V, pag. 576.

din 1834, și care nu fusese prevăzut în bugetele Ocârmuirii rusești dela 1831 la 1834, conform stipulațiunilor tractatului din Adrianopol, deoarece tributul fusese iertat Principatelor în timp de 3 ani, și a doua sumă care măria deficitul erà sporirea listei civile a Domnului dela 296.296 lei la 444.444 lei, pe care Sfatul Administrativ al Moldovei o motivà în termenii următori:

«Sfatul Administrativ, țintind a da luare aminte asupra unora din paragrafuri, precum acela al listei Domnului, care cere o neapărată sporire, nu numai pe cuvântul trebuințelor de față a Curții neprevăzute de mai nainte, dar și în privirea suirii prețurilor tuturor lucrurilor în mare deosebire, de atunci găsește cu dreptul pe cât și de neapărat a se adăogi pe lângă 800.000 lei vechi (296.296 lei) 400.000 lei vechi (148.148 lei) pe an, ca să alcătuească lista civilă de 1.200.000 lei vechi (444.444 lei) însemnată în buget, în potrivire cu aceea a Domnului Valahiei, care neavând mai multă îndeletnicire și nici mai multă trebuință în organizația Curții, deosebirea nu numai este necuviincioasă în vrednicia lucrului, dar și nepotrivită în privirea trudnicilor osteneți pe cari Domnitorul le jertfește pentru binele Patriei.» (1)

Propunerea Sfatului Administrativ erà făcută la 4 Septembrie 1834, adică înainte de a se votà bugetul Munteniei pe anul 1835, care urcàse lista civilă a Domnului la 592.592 lei, căci altfel s'ar fi propus poate dela început îndoirea listei civile a Domnului Moldovei dela 296.296 lei la 592.592 lei, ca să fie egală cu a Domnului Munteniei.

Pentru acoperirea lipsei mai sus arătate, Obșteasca Adunare a încuviințat ca birul plugarilor să fie ridicat dela 11 lei și 11 bani la 14 lei și 81 bani, adică ceva mai mult ca 3 zecimi adiționale, iar patentele au fost ridicate cu a treia parte, și astfel s'a întocmit primul buget al lui Mihail Sturdza cu 3.329.675 lei, atât la venituri cât și la cheltueli, punându-se pe sama cassei de rezervă suma de 290.636 lei.

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*. Tom. V, pag. 572 și urm.

Iată care erà bugetul de veniturile Moldovei pe anul 1835, așa după cum a fost modificat de Obșteasca Adunare:

a) *Bugetul de veniturile Moldovei pe anul 1835.* (1)

Tabela No. 24.

Articolul	NATURA VENITURILOR	LEI
1	Capitația plugarilor	2.136.537
2	» țiganilor	51.490
3	» mazililor	197.748
4	Darea străinilor	89.560
5	Patentele	289.600
6	Venitul ocnelor de sare	185.185
7	» vămilor	180.367
8	Dreptul de exportatiune a vitelor și seului	148.167
9	Ajutorul dela Mitropolie și Episcopii	22.222
10	Venitul bălții Brateșului	24.355
11	» pașapoartelor	4.444
	Total	3.329.675

În acest buget impozitele erau în proporțiunile următoare:

1.	Impozite directe . . .	Lei 2.764.934	83.05%
2.	» indirecte . . .	» 518.163	15.55%
3.	Venituri domeniiale . . .	» 46.578	1.40%
	Total . . .	Lei 3.329.675	100%

Proporțiunea la impozitele directe este așa de ridicată, din cauză că ele au fost urcate cu o treime pentru acoperirea deficitului.

Ceeace erà de prevăzut s'a și întâmplat. Bugetul anului 1835 s'a încheiat în Muntenia cu un deficit, pe care ma-

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, tom. V, pag. 584 și urm.

rele Vistiernic îl arată că eră de 402.880 lei, (1) dar care în realitate, după cercetarea socotelilor Visteriei, făcută de către Obșteasca Adunare, se ridică la 506.530 lei. (2) Acest deficit a fost trecut în bugetul de cheltueli al anului 1836, ca să fie acoperit din chiar veniturile aceluia an.

Anul 1836.

A). MUNTENIA.

Veniturile însă pe 1836 prezentau față de cheltueli o lipsă de 166.110 lei, și pentru acoperirea acestei lipse, Sfatul Administrativ propunea prin proiectul de buget prezentat Obșteștii Adunări ca să se scadă lefii funcționarilor cu 10%, și a început prin a scădea chiar lista civilă a Domnului.

Obșteasca Adunare însă nu a primit acest mod de acoperire a deficitului, ci a găsit un mijloc mult mai comod, pe care-l mai întrebuițase și altă dată, și anume a sporit cifra înscrisă în buget ca venit al ocnelor de sare. Acest mijloc de echilibrare a bugetului, care în totdeauna a înșelat speranțele acelor care au crezut în el, a fost cu toate acestea întrebuițat în tot timpul acestei perioade a Domniilor regulamentare, și toată știința financiară în acele vremuri consistă în a adauge o zecime, două sau trei zecimi la capitația plugarilor și la patente în timp de deficit, sau a se scădea zecimile adiționale, când eră o recoltă îmbelșugată.

Astfel în anul 1836, fiind o recoltă abundentă, bugetul s'a încheiat cu un excedent și s'au scăzut cele trei zecimi adiționale.

În tot acest interval veniturile creșteau foarte încet în amândouă Principatele și o sporire mai însemnată de venituri nu se putea spera mai înainte de anul 1838, când

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, tom. VI, partea I, pag. 119.

(2) *Ibidem*, loc. cit., pag. 145.

trebuie să se facă o nouă catagrafie a dajnicilor, conform prescripțiunilor Regulamentului Organic.

Recensământul făcut în Muntenia a constatat un spor însemnat la numărul birnicilor. Astfel sporul care s'a ales în mod definitiv a fost următorul:

Tabela No. 25.

A N I I	NUMĂRUL CONTRIBUABILILOR				TOTAL
	În sate	În orașe	Mazili	Patentari	
1831	256.173	15.273	3.984	13.734	289.164
1838	290.878	17.311	5.325	14.907	328.421
Diferința .	+ 34.705 (13.55%)	+ 2.038 (13.60%)	+ 1.341 (33.65%)	+ 1.173 (8.55%)	+ 39.257 (13.55%)

Sporul acesta de 39.257 birnici a adus un plus în bugetul Munteniei pe anul 1838 de 385.526 lei.

B. MOLDOVA.

Situațiunea financiară se îndreptase puțin și în Moldova, dar primul recensământ nefăcându-se decât în 1832, trebuie să se mai aștepte încă un an până la facerea unei nouă catagrafii, astfel încât un asemenea spor în venitul capitațiunii nu s'a putut produce în bugetul pe 1838, de aceea și echilibrarea bugetului întâmpină mari greutăți. El chiar a fost prezentat cu o lipsă de 177.236 lei și în Mesagiul cu care Domnitorul Mihail Sturdza a înaintat Obșteștii Adunări bugetul pe 1838, îi recomandă ca «acoperirea pomenitului neajuns să se chibzuească fără însărcinarea locuitorilor, sârguindu-se Adunarea a găsi cele mai potrivite cu Regulamentul mijloace.» (1)

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, tom. VIII, partea II, pag. 561.

Obșteasca Adunare negăsind nici un alt mijloc pentru echilibrarea bugetului decât: sau înființarea unei zecimi adiționale la capitația plugarilor, sau ca Domnul să grăbească cu regularea chestiunii mănăstirilor închinată, cari conform duhului Regulamentului trebuiau să contribuiească și ele pentru casele făcătoare de bine, atunci Domnitorul Mihail Sturdza, care știă că chestiunea mănăstirilor întâmpină multe greutăți în deslegarea ei, iar o zecime adițională nu va fi încuviințată de Rusia, a comunicat Obșteștii Adunări că ia asupra sa deficitul care va rezulta la sfârșitul aceluși an, prin următorul mesagiu din 1 Martie 1838 adresat Obșteștii Adunării: «Dorința domnească fiind de a feri de adăogiri pe dajnici, am binevoit a hotărî ca deficitul pe anul 1838, cât se va lămuri până la sfârșitul acestui an, după o înțeleaptă economie ce am poruncit dumi-sale Vel Vistiernicul a se pune, să-l întâmpinăm cu jertfire din însăș starea noastră.» (1)

Și în acel an Vistiernicul făcând acea înțeleaptă economie ordonată de Domn, bugetul s'a încheiat cu un excedent de 52.267 lei, în loc de deficit.

Cu prilejul facerii celei de a doua catagrafii, care s'a îndeplinit în Moldova în 1838, constatăm și aci un mic spor în numărul contribuabililor, și prin urmare un plus și la venituri; odată însă recensământul terminat, veniturile ambelor Principate au rămas aproape staționare, căci nici un impozit n'a fost înființat în această perioadă, și nici o sorginte de bogăție n'a fost exploatată, iar micile sporuri cari se văd în încassări, în timpul perioadei regulamentare, s'au ivit mai cu samă la facerea câte unui nou recensământ din 7 în 7 ani, și acele sporuri erau datorite creșterii populațiunii și prin urmare îmulțirii contribuabililor, iar nici decum propășirii economice a Statului.

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, tom. VIII, partea II, pag. 567.

Din tabelele cari urmează, în cari sunt așezate veniturile și cheltuelile Principatelor dela 1831 până la 1859, se poate vedeà și mai bine care a fost creșterea veniturilor în amândouă Principatele în toată perioada regulamentară, care începe la 1831 și se sfârșește cu Convenția dela Paris și suirea pe tron a Domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

A). MUNTENIA.

Tabela No. 26.

ANII	Încassări	Cheltueli	Excedente	Propor- țiunea la % a exced.	Deficite	Propor- țiunea la % a defict.
	LEI	LEI	LEI		LEI	
1831	5.884.700	5.223.653	661.047	11 ⁻²⁰	—	—
1832	6.339.889	4.992.947	1.346.942	21 ⁻²⁰	—	—
1833	5.897.730	5.274.794	622.936	10 ⁻⁶⁰	—	—
1834	5.864.336	6.220.612	—	—	356.276	6 ⁻⁰⁵
1835	6.018.450	6.524.980	—	—	506.530	8 ⁻⁴⁰
1836	6.191.650	6.184.216	7.439	0 ⁻¹⁰	—	—
1837	6.535.200	5.307.655	1.227.545	18 ⁻⁷⁵	—	—
1838	6.250.803	5.518.777	732.026	11 ⁻⁷⁰	—	—
1839	6.032.465	6.307.891	—	—	275.426	4 ⁻⁵⁵
1840	6.493.427	6.093.780	399.647	6 ⁻¹⁵	—	—
1841	6.469.080	6.042.919	426.161	6 ⁻⁶⁰	—	—
1842	6.703.697	5.840.927	862.770	12 ⁻⁸⁵	—	—
1843	6.654.738	5.863.924	790.814	11 ⁻⁸⁵	—	—
1844	6.571.390	5.969.579	601.811	9 ⁻¹³	—	—
1845	6.703.902	6.324.387	379.515	5 ⁻⁶⁵	—	—
1846	6.703.429	6.703.341	88	—	—	—
1847	6.668.340	6.327.016	341.324	5 ⁻¹⁰	—	—
1848	6.722.652	7.380.104	—	—	657.452	9 ⁻⁷⁵
1849	8.059.241	6.299.171	1.760.070	21 ⁻⁸⁰	—	—
1850	7.485.071	7.438.732	46.339	0 ⁻⁶⁰	—	—
1851	8.197.524	8.925.287	—	—	727.763	8 ⁻⁶⁵
1852	7.691.745	7.507.680	184.065	2 ⁻⁴⁰	—	—
1853	7.804.765	7.804.765	—	—	—	—
1854	7.804.765	7.804.765	—	—	—	—
1855	8.458.746	7.954.366	504.380	5 ⁻⁹⁵	—	—
1856	9.671.895	10.514.605	—	—	842.710	8 ⁻⁷⁰
1857	9.463.664	11.503.330	—	—	2.039.666	21 ⁻⁵⁵
1858	10.347.505	12.210.632	—	—	1.863.127	18 ⁻
Total . .	199.690.804	196.064.835	10.894.919	—	7.268.950	—
Media . .	7.131.814	7.002.315			+ 3.625.969 (1.80%)	

În interval de 28 ani, veniturile Munteniei s'au ridicat

(1) În anul 1854, din cauza războiului Crimeei și a ocupațiunii Principatelor de armatele străine, s'a urmat cu budgetul anului 1853.

dela 5.884.700 lei la 10.347.505 lei, ceea ce reprezintă un spor de venituri de 75.83%. Această creștere a veniturilor Statului pentru o perioadă care trece de un pătrar de secol este destul de înceată, căci nu reprezintă decât un spor anual de 159.385 lei, pe când în perioadele cari au urmat perioada regulamentară, vom constata că sporul a fost cu mult mai mare, grație dezvoltării economice pe care a luat-o Statul român.

Din 28 bugete ale Domnilor regulamentari, 2 din ele n'au dat nici excedent, nici deficit, căci ele n'au fost încheiate, fiind țerile ocupate de armate străine, și nici Divanurile Obștești n'au fost convocate; acestea sunt bugetele anilor 1853 și 1854, dar față cu cheltuelile mari pe cari le-au ocazionat ocupațiunile străine, în timpul războiului Crimeei, a fost nevoie să se recurgă la împrumuturi și la dări extraordinare pentru acoperirea cheltuelilor.

Din restul de 26 bugete, 18 au fost încheiate cu excedente, iar 8 cu deficite.

Excedentele s'au ridicat la suma totală de 10.894.919 lei, iar deficitele la 7.268.950 lei, adică cu un excedent final de 3.625.969 lei. Cel mai mare excedent a fost în sumă de 1.760.070 lei, reprezentând 21.80% din veniturile încasate, iar cel mai mare deficit a fost de 2.039.666, lei, reprezentând 21.55%.

Cele 18 excedente se împart în modul următor :

4 excedente începând dela	0.10%	—	5.—%
6 » » »	5.—%	—	10.—%
5 » » »	10.—%	—	15.—%
1 excedent » »	15.—%	—	20.—%
2 excedente » »	20.—%	—	21.80%

Iar deficitele se împart astfel :

-1 deficit reprezentând	4.55%
5 deficite »	5.—% — 10 — %
1 deficit »	10.—% — 20 — %
1 » »	21.55%

B). MOLDOVA.

Tabela No. 27.

ANII	Încasări	Cheltueli	Excedente	Propor- țiunea la % a exced.	Deficite	Propor- țiunea la % a deficit.
	LEI	LEI	LEI		LEI	
1831	2.463.916	2.349.110	114.806	4. ⁶⁰	—	—
1832	2.288.289	1.978.325	309.964	13. ⁵⁰	—	—
1833	2.308.665	2.563.544	—	—	254.879	11. ⁰⁵
1834	2.451.832	2.378.620	73.212	3.	—	—
1835	2.992.286	2.761.837	230.449	11. ⁰⁵	—	—
1836	2.964.974	2.707.583	257.391	8. ⁶⁵	—	—
1837	3.029.492	2.839.138	190.354	6. ²⁵	—	—
1838	2.779.119	2.726.852	52.267	1. ⁸⁵	—	—
1839	3.011.603	2.878.918	132.685	4. ⁴⁰	—	—
1840	3.031.012	3.131.485	—	—	100.473	3. ³⁰
1841	3.085.646	2.960.335	125.311	4. ⁰⁵	—	—
1842	3.054.580	2.969.796	84.784	2. ⁷⁵	—	—
1843	3.202.601	3.066.904	135.697	4. ²⁰	—	—
1844	3.154.287	3.090.612	63.675	2.	—	—
1845	3.219.185	3.722.006	—	—	502.821	15. ⁶⁰
1846	3.818.926	4.166.104	—	—	347.178	9. ⁰⁵
1847	3.938.336	3.908.927	29.409	0. ⁷⁵	—	—
1848	3.860.660	4.187.956	—	—	327.296	8. ⁵⁰
1849	3.793.045	4.544.131	—	—	751.086	19. ⁸⁰
1850	4.266.151	4.612.245	—	—	346.094	8. ¹⁰
1851	4.349.747	4.623.663	—	—	273.916	6. ³⁰
1852	5.068.950	5.093.076	—	—	24.126	0. ⁴⁵
1853	4.943.044	4.890.554	52.490	1. ⁰⁵	—	—
1854	5.296.244	5.134.228	162.016	3. ⁰⁵	—	—
1855	7.036.373	6.033.450	1.002.923	14. ²⁵	—	—
1856	5.250.099	5.368.899	—	—	118.800	2. ²⁵
1857	7.140.377	7.001.000	139.377	1. ⁹⁵	—	—
1858	7.548.364	7.459.938	88.426	1. ¹⁵	—	—
Total . .	109.347.803	109.149.236	3.245.236	—	3.046.669	—
Media . .	3.905.278	3.898.187	+ 198.567 (0.18%)			

În Moldova în acelaș interval de 28 ani, creșterea veniturilor a fost ceva mai mare decât în Muntenia, mai cu samă după tratatul de Paris, când s'a dat Moldovei și Basarabia, luată la 1812. Astfel dela 2.463.916 lei, cât erau veniturile Moldovei în 1831, s'a ridicat la 7.548.364 lei în 1858, adică s'au întreit, ceea ce reprezintă o creștere anuală de 181.587 lei.

Și aci ca și în Muntenia, excedentele au fost în număr de 18, iar deficitele au fost 10.

Excedentele s'au ridicat la suma de 3.245.236 lei, iar deficitele la 3.046.669 lei, adică cu un excedent final de 198.567 lei.

Cel mai mare excedent din această perioadă a fost de 1.002.923 lei, reprezentând 14.25% din veniturile încasate, iar cel mai mare deficit a fost de 751.086 lei, reprezentând 19.80%.

Excedentele se împart în modul următor.

13	excedente	începând	dela	0.75%	—	5.—%
2	»	»	»	5.—%	—	10.—%
3	»	»	»	10.—%	—	15.—%

Iar deficitele se împart astfel:

3	deficite	începând	dela	0.45%	—	5.—%
4	»	»	»	5.—%	—	10.—%
1	deficit	»	»	10.—%	—	15.—%
2	deficite	»	»	15.—%	—	19.80%

C). OBSERVAȚIUNI COMUNE AMBELOR PRINCIPATE.

Cercetând care erà situațiunea ambelor Principate cu privire la veniturile și cheltuielile lor în perioada regulamentară, constatăm că anii cari se încheiau cu excedente în Muntenia se soldau cu excedente și în Moldova, iar anii de deficit din Muntenia erau ani de deficit și în Moldova,

așă că situațiunea financiară eră aproape identică, căci sorgintea de avuție a ambelor Principate eră aceeaș.

Nu se poate zice că administrațiunea unui Principat eră mai rea decât a celuilalt, dar în nici unul nu se luă nici o măsură care să dea un avânt stării economice a Principatelor.

Veniturile ambelor Principate la 1831 abiă se ridicau la suma de 8.348.616 lei, și după 18 ani n'au crescut decât cu 2.234.696 lei, ceea ce reprezintă o creștere de 26.75%, adică nici de 1.50% pe an. Numai în ultimii 10 ani, creșterea a fost puțin mai simțitoare, din cauză că Principatele intrând în datorii, din cauza ocupațiunilor armatelor străine, s'a simțit nevoie să se adaugă nouă impozite pentru plata acelor datorii.

În tabela care urmează, în care sunt cuprinse la un loc veniturile și cheltuelile ambelor Principate în perioada dela 1831—1859, se poate vedea mai ușor creșterea pe fiecare an a veniturilor și cheltuelilor Principatelor în timpul perioadei regulamentare.

Tabela No. 28.

ANII	Venituri	Cheltueli	Excedente	Deficite
	LEI	LEI	LEI	LEI
1831	8.348.616	7.572.763	775.853	—
1832	8.628.178	6.971.272	1.656.906	—
1833	8.206.395	7.838.338	368.057	—
1834	8.316.168	8.599.232	—	283.064
1835	9.010.736	9.286.817	—	276.081
1836	9.156.629	8.891.799	264.830	—
1837	9.564.692	8.146.793	1.417.899	—
1838	9.029.922	8.245.629	784.293	—
1839	9.044.068	9.186.809	—	142.741
1840	9.524.439	9.225.265	299.174	—
1841	9.554.726	9.003.254	551.472	—
1842	9.758.277	8.810.723	947.554	—
1843	9.857.339	8.930.828	926.511	—
1844	9.725.677	9.060.191	665.486	—
1845	9.923.087	10.046.393	—	123.306
1846	10.522.355	10.869.445	—	347.090
1847	10.606.676	10.235.943	370.733	—
1848	10.583.312	11.568.060	—	984.748
1849	11.852.286	10.843.302	1.008.984	—
1850	11.751.222	12.050.977	—	299.755
1851	12.547.271	13.548.950	—	1.001.679
1852	12.760.695	12.600.756	159.939	—
1853	12.747.809	12.695.319	52.490	—
1854	13.101.009	12.938.993	162.016	—
1855	15.495.119	13.987.816	1.507.303	—
1856	14.921.994	15.883.504	—	961.510
1857	16.604.041	18.504.330	—	1.900.289
1858	17.895.869	19.670.570	—	1.774.701
Total . . .	309.038.607	305.214.071	11.919.500	8.094.964
Media . . .	11.037.093	10.900.503	+ 3.824.536 (1.23%).	

Din această tabelă reiese că veniturile ambelor Principate abia se ridicau la 8.348.616 lei, atunci când s'a pus în

aplicare Regulamentul Organic, adică erau de 28 ori mai mici decât bugetul actual al României, iar la suirea pe tron a Principelui Cuza, veniturile ambelor Principate se ridicaseră la 17.895.869 lei, adică erau ceva mai mult decât în dobit de cecece erau la 1831, și prin urmare bugetul actual al României este de 13 ori mai mare ca venitul Principatelor în 1858.

Dacă aruncăm o privire înapoi asupra întregii perioade regulamentare, vedem că nici o prefacere nu s'a întrodus în întocmirea alcătuită de Regulamentul Organic.

Tot capitația țaranilor și patenta neguțătorilor erau singurele impozite pe cari se rezemau mai mult veniturile Statului. Ele erau acelea cari intrau mai regulat și cu mai puține rămășițe în lăzile Visteriei, căci impozitele indirecte ca vămile, și mai cu samă sarea, erau supuse la atâtea fluctuațiuni, încât aproape în fiecare an bugetele erau expuse la deficite din cauza variațiunii acestor venituri.

În vremuri grele, când s'a simțit nevoia să se urce veniturile Statului ca să se facă față cheltuelilor, cari sporiau neconținut, s'a făcut apel tot la clasele cari dejă erau impuse și s'au adaus vremelnicește zecimi la capitație și la patente, iar celelalte clase ale societății au continuat să fie scutite de impozite, căci taxa rangurilor, a meza-turilor și a înfățișărilor de judecări, cari s'au înființat în acest interval, nici nu pot fi considerate ca adevărate impozite, cari să apese anume asupra clasei boierești.

În adevăr taxa rangurilor se plătia de acela care eră înălțat la un rang oarecare de boierie, sau eră înaintat la un rang mai mare, prin urmare departe ca boierii, cari întâmplător plăteau această taxă, să sufere din pricina ei, din contră ei înșiși solicitau înaintarea lor în ranguri, și

prin urmare nu plăteau taxa decât aceia dintre boieri cari obțineau o asemenea favoare. (1)

În ceea ce privește taxa înfățișărilor de judecăți, ea cădea nu numai asupra boierilor, dar și asupra sătenilor, căci boierii n'aveau judecăți numai între dânșii, ci și cu țărani, și cum taxa se plătia de către partea aceea care perdeă judecata, se întâmplă foarte des ca taxa să fie plătită de țărani, când eră vorba de o judecată între boieri și țărani.

Nu găsim dar în această perioadă nici un impozit, care să cadă într'adevăr asupra clasei privilegiate, și mai trebuie câtva timp, până când o puternică suflare de libertate să ceară egalitatea tuturor înaintea legii și prin urmare și înaintea impozitelor; căci noțiunea că impozitul trebuie să fie suportat de toți fără osebire de clase și proporțional cu puterile fiecăruia, nu pătrunsese încă în generațiunea dinainte de 1848.

Acea suflare de libertate fu scânteia care aprinse revoluțiunea dela 1848, dar ea nefiind destul de puternică, nu a putut să spulbere tot trecutul. Revoluțiunea dela 1848

(1) Taxa rangurilor, prevăzută de art. 124 din Regulamentul Organic, a fost înființată în baza legii din 21 Februarie 1838, iar taxele se plăteau după gradul rangului în modul următor:

Marele Ban	1.000 lei vechi (370 lei noi 37 bani)
Vornicul din Întru	900 » » (333 » » 33 »)
Logofătul Dreptății	800 » » (296 » » 30 »)
» Credinței	700 » » (259 » » 25 »)
Marele Spătar	700 » » (259 » » 25 »)
» Vistier	700 » » (259 » » 25 »)
Postelnicul	600 » » (222 » » 22 »)
Vornicul de politie	600 » » (222 » » 22 »)
» de temnițe.	600 » » (222 » » 22 »)
Aga	600 » » (222 » » 22 »)
Marele Clucer	500 » » (185 » » 18 »)
» Paharnic	400 » » (148 » » 15 »)
Serdarul	300 » » (111 » » 11 »)
Pitarul	200 » » (74 » » 07 »)
Coțopistul	100 » » (37 » » 03 »)

n'a fost decât o licărire de o clipă în întunericul care domnia în trecut, și n'a putut să risipească tot acel întuneric; a fost însă de ajuns ca să lumineze cărarea pe care trebuia să o urmeze aceia cari au făcut să scapere acea scânteie, și să arunce sămânța care avea să incolțească puțin mai târziu.

Situațiunea politică care s'a creat Principatelor după revoluția dela 1848, prin Convențiunea dela Balta Liman din 19 Aprilie (1 Maiu) 1849, eră mult mai grea decât în trecut, căci s'a adus o știrbire adâncă Regulamentului Organic în două puncte esențiale, și anume: pe când mai nainte, în baza tratatului din Adrianopol, Domnii erau aleși pe viață, dispozițiune care trecuse și în Regulament, ea a fost modificată revenindu-se la vechiul sistem al alegerii Domnilor pe 7 ani; și a doua atingere și mai gravă eră că Obșteștile Adunări au fost înlocuite prin niște Divanuri consultative, ai căror membri erau numiți de Domn dintre boierii de frunte ai țerii și din clerul înalt.

În asemenea grele condițiuni primiră Barbu Știrbei tronul Țerii-Românești și Grigorie Ghica pe al Moldovei, amândoi Domni luminați și însuflețiți de cele mai bune simțiminte, și cari ar fi făcut să propășească țerile încredințate cărmuirii lor, dacă n'ar fi domnit într'una din perioadele cele mai sbuciumate ale istoriei noastre, având să suporte trei ocupațiuni de armate străine una de pe alta, pricinuite de războiul Crimeei. (1)

(1) Prima ocupațiune a fost cea rusească: Locotenentul general Budberg, fiind numit Comisar extraordinar și plenipotent al Principatelor la 16 Noemvrie 1853. (*Buletinul Oficial*, No. 79 din 16 Noemvrie 1853). La 23 Iulie 1854, Rușii au părăsit țerile și au intrat Turcii la 27 Iulie 1854 sub Generalisimul Omer Pașa. (*Buletinul Oficial*, No. 58 din 6 August 1854). La 3 Septemvrie 1854 au intrat oștirile austriace (*Buletinul Oficial*, No. 66 din 3 Septemvrie 1854); iar Domnul Barbu Știrbei, care așteptă la Viena desvelirea evenimentelor, a intrat în București la 23 Septemvrie 1854 și a reluat domnia. (*Buletinul Oficial*, No. 72 din 27 Septemvrie 1854).

Evenimentele dela 1848 au făcut o spărtură destul de mare în finanțele Statului, căci a fost nevoie să se recurgă la banii disponibili nu numai din Visteria țerii, dar și din celelalte casse publice.

Când Domnitorul Barbu Știrbei lămuri datoria publică, se găsi că țara erà datoare suma de 19.066.040 lei vechi (7.061.500 lei), (1) care datorie a fost redusă în 1853 la 6.760.047 lei vechi (2.503.720 lei), grație măsurilor luate de Domnitor, iar la începutul anului 1855, datoria făcută la 1848 a mai fost redusă încă cu 2.000.000 lei vechi (740.000 lei), rămânând țara datoare numai 4.633.213 lei vechi (1.716.000 lei). Dar abiă se scăpase de datoria din trecut, și ocupațiunile armatelor străine dela 1853 la 1855 băgară țerile în nouă datorii, așa încât în 1856, cu toate că bugetul erà echilibrat, prezentând un excedent de un milion lei, datoria publică se urcă în Muntenia la 25.988.459 lei vechi (9.625.355 lei), iar în Moldova la 6.984.148 lei vechi (2.586.720 lei). (2)

(1) *Buletinul oficial al Țării-Românești*, No. 14 din 27 Martie 1853.

(2) *Ibidem*, No. 17 din 27 Fevruarie 1856.

CAPITOLUL IV.

Divanurile ad-hoc din Iași și București (1857) și Convențiunea dela Paris (1858.)

Răsboiul Crimeei s'a sfârșit prin tratatul dela Paris din 18/30 Martie 1856. Principatele au fost favorizate la încheierea păcii, dându-li-se Basarabia, luată la 1812 de Rusia, și când, în baza art. 24 al tratatului din Paris, au fost convocate Divanurile ad-hoc din Iași și București ca să exprime dorințele poporului român, pe lângă cele *patru memorabile puncte* privitoare la organizarea politică a Principatelor, au cerut într'un singur glas: desființarea privilegiilor de clasă, egalitatea tuturor Românilor înaintea legii, așezarea dreaptă și generală a contribuțiunilor în proporțiune cu averea fiecăruia fără osebire. (1)

În Divanurile ad-hoc din Iași și București au fost aleși tot ce Principatele aveau mai de frunte ca inteligență, știință și patriotism. Bărbați ca: Anastasie Panu, M. Kogălniceanu, C. Negri, frații Golești, frații Brătieni, C. Hurmuzaki, C. A. Rosetti, L. Catargi, Manolache Kostachi, V. Sturdza, P. Mavrogheni, etc. (2) au fost trimiși să reprezente țara. Această

(1) *Acte și documente privitoare la Istoria renașterii României*, de Dim. A. Sturdza, vol. VI, partea I, pag. 141.

(2) Iată care eră lista completă a membrilor divanurilor ad-hoc din București și Iași:

A). **Divanul ad-hoc al Munteniei.** (1)

a) *Clerul.*

Mitropolitul Nifon, Episcopii de Argeș, Buzău și Râmnic, Arhimandriții Atanasie de Sadova și Ieronim de Bistrița, Protopopii: Iancu din București, Vasile din Buzău, Constantin din Argeș și Constantin din Râmnic.

(1) D. A. Sturdza, *Acte și documente relative la Istoria renașterii României*, Vol. V, pag. 707 și urm.

adunare ne înfățișează priveliștea cea mai frumoasă a înfrățirii claselor, căci alături de boierii cei mai mari ai țerii,

b) *Deputații proprietarilor mari.*

Aga Const. Crețulescu, Grigore Filipescu, Const. Robescu, Gr. Marghiloman, Sc. Voinescu, Nic. Păcleanu, Aga. Const. Filipescu, Aga Ioan Cantacuzino, Postelnicul St. Goleșcu, Nic. Rucăreanu, Eug. Predescu, Const. Costescu, Ioan C. Brătianu, Aga St. Burchi, Const. Butculescu, E. Lapați, Prințul Gr. Ghica, Aga Prințul D. Ghica, Aga Em. Lahovari, N. Tătăranu, Logofătul Ioan Rosetti, Aga Al. Em. Florescu, Logofătul Ioan Solomon, Const. Băleanu, Colonel St. Vlădoianu, Stănuță Cezianu, Prințul Barbu Știrbei, Prințul George Bibescu, G. Miculescu, I. Ipceanu, Logofătul Ioan Oteteleșanu, Nic. Lahovari, G. Magheru, Z. Broșteanu.

c) *Deputații proprietarilor mici.*

Marcu Duilie, C. Ciochinescu, G. Morcov, Al. G. Goleșcu, Hr. Fusea, Sc. Turnavitu, M. Pancu, Ioan Brezoianu, Const. Rădulescu, R. Cuculi, I. Slăvițescu, G. Cârjeu, P. Cernătescu, C. Cârjeu, N. Iancovescu, Hr. Tell.

d) *Deputații orașelor.*

M. Marghiloman, C. Argintoianu, N. Stănescu, Hr. Polihroniad, D. Grigorescu, C. Aricescu, Ioan Răducanu, Dim. Brătianu, Al. Petrescu, N. Goleșcu, C. A. Rosetti, Gr. Ioranu, D. Culoğlu, Gr. Serurie, Vasile Ioan, I. Ionașcu, N. Pleșoianu, Gr. Lăceanu, I. Viișoreanu, Barbu Gănescu, I. Dimitriu.

e) *Deputații țăranilor.*

Mircea Mălăeru, Gh. Lupescu, C. Moglan, Stan Panait, Stoica Radu Cojocaru, Stroe Ivașcu, Tică Ioan, Preda Cernat, Ioan Niculescu, St. Budurescu, Ioan Voicu, N. Mazălu, T. Mugescu, Ioan Roateș și Marin Părcălăbescu.

B) Divanul ad-hoc al Moldovei. (1)

a) *Clerul.*

Mitropolitul Sofronie Miculescu, Episcopii de Roman și Huși, Filaret Stavropoleos Scriban, egumen al mănăstirii Socola, Calinic Hariopoleos, egumenul mănăstirii Slatina, Arhimandritul Neofit Scriban, Arhimandritul Melhisedec, Iconomul Matcaș.

b) *Deputații proprietarilor mari.*

Vornicul Const. Rolla, Vornicul Dim. Miculescu, Vornicul M. Kogălniceanu, Aga Ioan Docan, Vornicul D. Ralet, Spătarul N. Cănanău, Vornicul G. Vărnăv-Liteanu, Vornicul Al. Botez-Forăscu, Vornicul Gr. Balș, Postelnicul M. Jora, Logofătul Gh. Sturdza, Logofătul Cost. Sturdza, Postelnicul Vasile Alecsandri (ales pe urmă Hatmanul Alecu Aslan), Aga Cost. Rosetti, Logofătul Al. Balș,

(1) D. A. Sturdza, *Acte și documente relative la Istoria renașterii României*, Vol. VI, part. I, pag. 30 și urm.

unii dintre ei foști Domni ai Principatelor ca: Barbu Știrbei, Gheorghe Bibescu, s'au așezat țărani trimiși din diferitele județe ale țerii și toți împreună au contribuit la lucrarea neperitoare lăsată de Adunările mume.

Lucrările Divanurilor ad-hoc formează o pagină glorioasă la istoria renașterii României, căci în ele se oglindesc dorințele unui întreg popor, care cerea să i se dea dreptul să trăească liber, și numai când vom pătrunde în intimitatea lucrărilor și aspirațiunilor acelei generațiuni, care la 1857 a pus temelile României moderne, numai atunci vom cunoaște cu câte greutate a avut dânsa să lupte, de câtă abnegațiune și patriotism a fost însuflețită pentru propășirea României, și ce muncă uriașă a trebuit să întreprinză acea generațiune, căreia România îi este datoare o veșnică recunoștință.

Dacă împrejurările politice n'au permis Divanurilor ad-hoc

Vornicul Iordache Pruncu, Vornicul Vasile Sturdza, Postelnicul Al. Teriachiu, Vornicul Lascar Catargi, Postelnicul Iancu Fotea, Vornicul Gr. Șuțu, Vornicul Manolache Kostaki, Spătarul Nic. Carp, Spătarul Sandu Miclescu, Vornicul Petre Mavrogheni, Vornicul Nic. Catargi, Vornicul Ioan Cantacuzino, Aga Grigorie Costaki.

c) *Deputații proprietarilor mici.*

Clucerul Const. Bădărău, Pitarul Gheorghe Masian, Clucerul St. Călin, Const. Morțun, Comisul V. Zaharia, Vornicul Const. Hurmuzaki, Spătarul Dum. Cracti, Pitarul Chirilă Ciocărlie, Serdarul I. Hrisanti, Postelnicul Gh. Varlan, Medelnicerul V. Nicolau, Costache Sturdza, Slugerul N. Bosie, Const. Stinu.

d) *Deputații orașelor.*

Vornicul Anastasie Panu, Doctorul Aga A. Fătu, Spătarul Dim. Cozadini, Maiorul V. Mălinescu, Doctorul Aga Al. Jianu, Postelnicul Dim. Grigoriu, Aga D. Gheorghiad, Aga Gr. Vărnăv, Petre Brăescu, Gh. Ilie, Spătarul Const. Iacovachi, Vornicul Costache Negri, Maiorul Alecu Cuza, Doctorul Aga Manolache Costin, D. Ghidionescu, Colonel N. Iamandi, Lazăr Galiardi, T. Sacalov.

e) *Deputații țăranilor.*

D. Bălan, D. Savin, Simion al Stancăi, Toader sin Pavel, Costache sin Vasile Ostahi, Ioan Levărdă, Ioan al Babei, Ioan Roată, V. Balaiș, Răducanu Sava, Vasile Stan, Ioniță Olariul, P. Croitoru, D. V. Romov, Ioniță Roșca.

să elaboreze dănsese Constituțiunea, pe care poporul român și-a dat-o mai târziu, în 1866, bazele ei însă au fost puse la 1857, iar pasul cel mare a fost făcut în 1859, căci Unirea Principatelor a fost îndeplinită prin îndoita alegere dela 5 și 24 Ianuarie 1859, și nu mai rămâne decât ca România să intre pe noua cale ce și-o crease, organizându-se ca Stat modern, în care toți cetățenii aveau să fie egali înaintea legii și în care nu mai puteau să existe privilegiile și deosebiri de clase.

Sarcina nu era ușor de îndeplinit și a trebuit multă muncă pentru a se ajunge la un bun sfârșit, cu atât mai mult cu cât moștenirea trecutului era greu de lichidat.

Iată din punctul de vedere care ne preocupă, care era moștenirea trecutului, cari erau impozitele și diferitele izvoare de venituri ale Principatelor în 1858:

1. În primul rând era capitația plugarilor de 11 lei și 11 bani pe an, după cum o stabilise Regulamentul Organic. Diferite zecimi adiționale fusese adause vremelnicește în timpurile grele prin cari trecuse bugetul Statului, dar după ce nevoia trecea, se desființau și zecimile adiționale, așa încât în principiu capitația rămăsese fixată tot la 11 lei și 11 bani pe an.

2. Darea mazililor fixată de Regulament la 16 lei și 65 bani pe an.

În Muntenia rămăsese neschimbată la această cifră, în Moldova însă darea mazililor, fixată de Regulament la 11 lei și 11 bani pe an, a fost ridicată de Grigorie Ghica, Domnul Moldovei, prin legea din 1852 la 28 lei și 15 bani, din cauză că Regulamentul Organic al Moldovei supunea pe mazili la oarecari sarcine personale, ca: repararea drumurilor și altele, și ei ca să fie scutiți de aceste sarcine, le-au rescumpărat prin adaugerea impozitului.

3. Patenta comercianților și meseriașilor a rămas neschimbată, așa după cum o hotărîse Regulamentul Organic, afară de zecimile adiționale la cari au fost supuși și patentarii după vremuri.

4. Darea asupra exportării boilor și vacilor, care există încă dela Regulament.

5. Oieritul și cornăritul păstorilor, cari veniau din Transilvania cu vitele lor la pășune în țară.

6. Venitul ocnelor de sare, cari erau arendate cu contract.
7. Venitul vămile, cari asemenea erau arendate. Taxa de 3% la import și export, cât eră în timpul Regulamentului, fusese ridicată la 5% încă din timpul Domnitorului Bibescu.
8. Venitul domeniilor și pescăriilor Statului, așa după cum fusese format la 1831.
9. Taxa de export asupra seului și cirivișului.
10. Diferite alte mici venituri, ca: taxa înfățișărilor de judecăți, taxa mezaturilor (vânzarea imobilelor cu licitațiune), taxa pasapoartelor, etc.

Acestea erau impozitele cari se înscriau în bugetul Statului; dar afară de ele, contribuabilii mai plăteau alte dări și zecimi adiționale, cari constituiau niște fonduri cu anume destinațiune și cari intrau în anumite casse speciale. Astfel:

1. Fondul comunelor rurale, înființat de Regulamentul Organic, și care consistă dintr'o zecime asupra capitației (4 parale la leu), destinată pentru formarea cutiei satelor. În 1851 contribuția pentru comunele rurale se ridicase până la patru zecimi.

2. Fondul școalelor sătești, care consistă într'o contribuție de 74 bani de familie pentru întreținerea școalelor prin sate, stabilită încă din 1834.

3. Fondul de exportăție al cerealelor, care până la 1840 eră trecut în bugetul Statului, iar prin legea din 12 Martie 1840, acest venit a fost pus la dispoziția Domnului pentru răsplătirea slujbașilor Statului, precum și pentru încurajarea industriei naționale. Dela 1840 înainte acest venit a fost scos din bugetul Statului constituind un fond administrat separat.

4. Fondul dorobanților și grănicerilor, care consistă dintr'o zecime asupra capitației, înființat de Domnitorul Barbu Știrbei la 1850.

5. Fondul amortizării datoriei publice, creat tot de Domnitorul Știrbei, pentru a se acoperi cheltuelile pricinuite de ocupațiunea din 1848—1849. El eră destinat să servească la stingerea datoriei contractate, impozitul neputându-se ridica decât timpul necesar pentru plata acelei datorii către cassa militară a Rusiei. În acest scop s'au adaus 2 zecimi asupra capitației, din care una plătită de țărani, iar cealaltă de proprietarul moșiei.

6. Fondul de emancipațiune al Țiganilor.

Țiganii au fost emancipați în baza a două legi: una din 1847

din timpul domniei lui Bibescu, și alta din 1856 sub Știrbei. Țiganiii aparținând Statului și mănăstirilor au fost liberați fără despăgubire, iar aceia aparținând particularilor au fost emancipați plătindu-se proprietarilor o despăgubire de un galben de cap fără osebire de sex și etate; iar fondul de emancipațiune eră format din capitația pe care erau obligați Țiganiii să o plătească. Această capitație, care se plătiă de 33.000 familii, se ridică în Muntenia la suma de 592.592 lei și dintr'nsa se plătiă anuitatea despăgubirii proprietarilor; iar în Moldova capitația țiganilor se ridică la suma de 259.259 lei.

7. Fondul «Buletinului Oficial», înființat în 1853 în Muntenia, alimentat de comune prin plata abonamentului la Buletin de câte 2 lei și 50 bani pe an.

8. Fondul recruților. Pentru fiecare recrut satul trebuie să dea departamentului ostășesc 111 lei și 11 bani, care la expirarea termenului de serviciu se da soldatului liberat, ca un fond pentru instalarea sa.

9. Fondul drumurilor. Acest fond a fost înființat tot sub Știrbei. El desființă prestațiunea personală de 6 zile pe an pentru facerea șoselelor și o înlocuia cu o dare de 3 lei și 33 bani, adică prin 3 zecimi adiționale, din cari 2 zecimi se plătiău de țărani și o zecime se plătiă de proprietarul pe moșia căruia clăcuia țăranul; iar pentru moșiile nelocuite se plătiă de către proprietar 3% din venitul anual. Aceasta a fost prima încercare care s'a făcut pentru supunerea claselor privilegiate la impozite.

10. Mai eră în fine Cassa Centrală, în care se strângeau veniturile cari prisosiau după scăderea cheltuelilor mănăstirilor și cari se întrebuițau pentru întreținerea casselor făcătoare de bine.

Cu aceste impozite și venituri domeniale se puteă înjgheba în 1858 un buget, care se ridică în Muntenia la suma de 9.770.478 lei (1), iar în Moldova un buget de 7.663.930 lei, adică în total 17.434.408 lei, sumă cu totul neîndestulătoare pentru a se puteă face față cheltuelilor necesare noiei situațiuni, care se crease Principatelor prin tratatul dela Paris.

(1) *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, vol. VI, partea II, pag. 611 și urm.

CAPITOLUL V.

Finanțele României sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza (1859—1866).

Cu Unirea Principatelor, România intră într'o fază cu totul nouă. Din două țeri despărțite de secole se realizează visul tuturilor Românilor de a fi întrupați într'un singur mănunchiu, și dintr'un trecut cu deosebiri de clase și privilegii se crează un Stat în care toți cetățenii aveau să fie egali înaintea legilor și supuși la toate sarcinile Statului fără osebire.

De aci înainte trebuia să se desfășoare o muncă fără preget pentru organizarea lăuntrică a Statului, și în această operă grea, Românii nu aveau să se rezeme decât pe puterile lor proprii; căci în viața care se deschidea poporului român, totul trebuia clădit din temelie, și edificiul nu era tocmai ușor de ridicat.

Cu multă dreptate s'a zis că: «la începutul anului 1859 sta România în grea cumpănă între trecut și viitor (1)». Și aceasta era adevărat nu numai din punctul de vedere politic, dar mai cu samă din punctul de vedere economic și social, căci trebuia să se rupă în totul cu trecutul, țara având nevoie să fie așezată pe temelii solide pentru a-și asigura viitorul.

În prima linie trebuia să se traducă în fapt principiul pus înainte încă dela Divanurile ad-hoc din 1857, și care a fost mai pe urmă înscris în art. 46 al Convențiunii dela

(1) D. A. Sturdza, *O pagină de istorie contemporană*, pag. 1.

Paris: că toți Români sunt egali înaintea legilor și a impozitelor.

Acest mare principiu a văzut lumina zilei chiar în bugetul anului 1859, căci prin acest buget au fost supuse la darea personală și clasele privilegiate, cari mai înainte erau scutite de dări.

A). MUNTENIA.

Consiliul de miniștri în Muntenia a autorizat pe Ministrul de Finanțe ca să dea următorul ordin tuturor prefectilor din țară, pentru a supune la dări pe toți contribuabilii majori, fără deosebire:

«Art. 46 din Convenția încheiată la Paris în 7/19 August 1858 —zice circulara Ministrului de Finance,—desființând ori ce privilegii și ori ce monopol de cari se bucurau unele clase și privind pe toți Români de o potrivă înaintea legii, a contribuției, ș. c. l., Consiliul miniștrilor chibzuindu-se asupra modului de aplicațiune a citatului articol 46, prin procesul verbal încheiat în ședința dela 29 Maiu 1859, a găsit cu cale ca toate clasele privilegiate, precum:

«Boierii cu ranguri civile și militare și fiii lor,

«Boierii de neam și fiii lor,

«Postelniceii și fiii lor,

«Asidoții,

«Cei cu osebit caracter, și în sfârșit toți aceia, cari sub diferite titluri de poziție, condiție sau clasă, se scutiau până acum de dările contribuției către Stat, să se supună la dajdia personală de 11 lei și 11 bani pe an, conform art. 67 al Reg. Org. încă în ființă, adică întocmai ca locuitorii birnici de sate și orașe, precum și la toate celelalte îndatoriri ce privesc pe acești din urmă, adică:

«La zeciuelile cutiei comunale,

«La zeciuiala de 1 leu și 11 bani pe an pentru întreținerea grănicerilor și dorobanților,

«La taxa de 2 lei și 22 bani pe an pentru șosele și poduri,

«La analogia de 27 bani pentru capitația ostașilor gradelor de jos.» (1)

(1) *Monitorul Oficial al Țării-Românești*, No. 75 din 3 Iulie 1859.

Iar Adunarea electivă a țerii, prin votul său dela 20 Iunie 1859, a aprobat acest principiu al supunerii tuturor Românilor la contribuțiuni, în termenii următori:

«Adunarea considerând că proiectul pentru generalizarea contribuțiunii s'a propus Camerei numai pentru sancționarea principiului de egalitatea contribuțiunii stipulată de Convențiune, autoriză pe Ministrul Finanelor a aplică legea de capitație la toți Români fără excepțiune, până se va face o lege nouă asupra contribuției generale.» (1)

Pe temeiul acestui vot au fost supuși la impozite, cu începere dela 1 Ianuarie 1859, un număr de 15.050 privilegiați, cari până atunci fusese scutiți de dări.

Bugetul pe anul 1859 votându-se abia la sfârșitul lunii Iunie, și punându-se în aplicare dela 1 Iulie 1859, s'a unificat dela acea dată contribuția personală pentru toți la 11 lei și 11 bani pe an, astfel mazilii cari plăteau înainte 16 lei și 65 bani, iar Țiganii, cari plăteau 18 lei și 51 bani pe an, aveau să plătească ca și plugarii și boierii tot 11 lei și 11 bani, în virtutea principiului că nu mai există nici o deosebire de clase.

Totdeodată au fost supuși la contribuția personală de 11 lei și 11 bani pe an și toți patentarii. Sub Regulament, patenta nu se cerea peste capitație; patentarii, odată ce plăteau patenta, nu mai erau obligați să plătească și birul. Dela 1859 înainte, ei aveau să fie supuși la plata contribuției personale, în afară de plata patentei, și nu erau scutiți de capitație, decât acei meseriași cari s'ar fi dovedit că sunt săraci și prin urmare în neputință ca să plătească contribuția personală, și atunci plăteau numai patenta.

În fine, în bugetul anului 1859 sunt înscrise, conform prescripțiunilor art. 23 din Convențiunea dela Paris, toate veniturile Statului, cari mai înainte se vărsau la casse speciale, și astfel bugetul Munteniei pe 1859 prezentă la veni-

(1) *Monitorul Oficial al Țării-Românești*, No. 76 din 4 Iulie 1859.

turi cifra de 14.802.615 lei, față cu bugetul anului 1858, care nu eră nici de 10 milioane lei. Urcarea bugetului pe 1859 cu 50% mai mult ca bugetul anului 1858, nu este însă datorită faptului că s'au supus la contribuțiune toate clasele societății, căci clasa privilegiată nu plătiă decât 167.222 lei, dar din cauză că veniturile fondurilor speciale au fost trecute în bugetul Statului, fiind cu modul acesta supuse la un control mai deaproape al Adunării legiuitoare.

Iată care eră bugetul de venituri și cheltuelile Munteniei pentru anul 1859, primul buget al Domnitorului Alexandru Ioan Cuza:

a). *Bugetul de veniturile Munteniei pe anul 1859.*

Tabela No. 29.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Sumele in	Total pe	Proportiu- nea la %
		parte	capitole	
		Lei	Lei	
	Contribuțiuni directe.			
1	Capitația locuitorilor din sate . .	3.612.010		
2	» claselor privilegiate	167.222		
3	» mazililor	90.570		
4	» patentarilor	152.150		
5	» țiganilor	435.867		
6	Patentele	568.560		
7	Fonciera	1.382.107		
8	Darea pentru drumuri	791.607		
9	» » întreținerea școalelor	305.765		
10	» » dorobanților	458.591		
	Totalul contrib. directe		7.964.449	53. ₈₀
	Contribuțiuni indirecte.			
11	Venitul vămile	1.555.564		
12	Oieritul și cornăritul	33.333		
13	Taxa exportățiunii cerealelor	663.860		
14	» » vitelor	435.185		
15	» » seului	50.000		
16	» vânzărilor de bună voie	89.260		
17	» » cu licitațiune	60.760		
18	» proceselor	207.555		
19	» podurilor	60.824		
20	» pasapoartelor	86.740		
21	Amenzi	6.295		
	Totalul contrib. indirecte		3.249.376	21. ₀₅
	Monopolurile Statului.			
22	Vânzarea sării	2.525.926	2.525.926	17. ₀₅
	Domeniile Statului.			
23	Venitul domeniilor, pădurilor și pes- căriilor	735.506	735.506	5.—
	Venituri diverse.			
24	Din cutiile comunale p. serviciul medical	317.420		
25	Din cutiile comunale p. simbria vă- tășeilor	9.938		
	Totalul veniturilor diverse		327.358	2. ₂₀
	Total general	14.802.615	14.802.615	100.0%

În bugetul Munteniei pe 1859, fiind întrunite toate veniturile cari până atunci se strângeau în case speciale, bugetul prezintă un spor însemnat față cu bugetele domniilor regulamentare, și dacă-l comparăm cu primul buget din anul 1831, constatăm că venitul aproape s'a întreit.

Multe din venituri produceau îndoit și întreit decât mai înainte, astfel: vămile, sarea, etc.

Numărul contribuabililor asemenea a sporit în mod considerabil, ridicându-se la 412.732 cu o diferență în plus de 123.568 contribuabili, față cu recensământul din 1831, după cum se vede din următoarea tabelă:

Tabela No. 30.

A N I I	NUMĂRUL CONTRIBUABILILOR						TOTAL
	În sate	În orașe	Mazili	Patentari	Țigani	Privilegiați	
1831	256.173	15.273	3.984	13.734	—	—	289.164
1859	314.815	19.538	6.521	25.568	31.240	15.050	412.732
Diferința	+58.642 (22.90%)	+4.265 (27.90%)	+2.537 (63.65%)	+11.834 (86.15%)	31.240	15.050	123.568 (42.70%)

În bugetul pe 1859, veniturile provenind din impozite se ridicau la 14.067.109 lei, ceea ce reprezintă 95% din totalul veniturilor, iar venitul din domeniul propriu zis al Statului eră de 735.506 lei, ceea ce reprezintă 5% din totalul veniturilor, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 31.

Venituri din	L E I	Proportiu- nea la %	Venituri din	L E I	Proportiu- nea la %
Impozite	14.067.109	95.—	Imp. directe	7.964.449	53. ⁸⁰
Domenii	735.506	5.—	» indirecte și monopoluri	5.775.302	39.—
			Venituri domeniiale	735.506	5.—
			» diverse	327.358	2. ²⁰
Total	14.802.615	100%		14.802.615	100%

Centralizarea tuturor veniturilor în bugetul general al Statului a atras după dânsa și trecerea tuturor cheltuelilor Statului în bugetul de cheltueli, și astfel s'a format pentru anul 1859 următorul buget de cheltueli:

b). *Bugetul de cheltuelile Munteniei pe anul 1859.*

Tabela No. 32.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	LEI
1	Darea către Sublima Poartă	564.815
2	Lista civilă	420.133
3	Lefile amploiților civili	2.433.468
4	Lefile dorobanților și slujbașilor polițiilor	345.307
5	Închirieri de case	45.048
6	Lemne de încălzit	102.611
7	Întreținerea miliției	2.317.945
8	Serviciul medical	248.518
9	Pensii și indemnizații	629.630
10	Poștele	648.147
11	Pentru întreținerea pavajelor	51.852
12	Pentru întreținerea arestanților	270.504
13	Transportul sării la malul Dunărei	302.000
14	Deschiderea unei oene sistematice	70.000
15	Scutirea starostilor de patentari	3.333
16	Lefile amploiților Obșteștii Epitropii	10.074
17	Răfuirea prețului cumpărătoarei casei Meitani p. școala militară	35.292
18	Clădirea spitalului ostășesc, $\frac{1}{4}$ din 2 milioane lei vechi	185.185
19	Plata taxelor pentru proprietățile Statului	5.593
20	Socoteala datoriei pentru emanciparea țiganilor	603.420
21	Construirea de șosele și poduri și întreținere	1.403.200
22	Întreținerea dorobanților și grănicerilor	676.012
23	Întreținerea școalelor comunale	379.802
24	Comisia Centrală	220.611
25	Adunarea Electivă	43.870
26	Dotarea Palatului	370.370
27	Pentru acoperirea dăjdiilor militarilor	92.355
28	Adaosul provizoriu la lefile funcționarilor	740.740
29	Cheltueli extraordinare ce nu se pot preciza	1.582.782
	Total	14.802.615

B). MOLDOVA.

În bugetul Moldovei pe 1859 nu s'a putut face nici atâta cât se făcuse în Muntenia: să se treacă în bugetul Statului toate veniturile dela cassele speciale, astfel că bugetul Moldovei pe 1859 prezentă aceleași venituri ca și bugetul pe 1858; cu toate acestea amândouă țerile erau hotărîte să intre pe calea reformelor și să creeze Statului nouă resurse pentru a face față cheltuelilor, cari deveniau din zi în zi mai urgente.

Astfel prin legea din 6 Fevruarie 1859 s'a votat în Moldova o dare fonciară în sumă de 1.851.851 lei, iar în Muntenia, prin legea din 2 Septembrie 1860, s'a așezat un impozit de 4% asupra venitului tuturor proprietăților nemișcătoare, și prin legea din 19 Octombrie 1860 au fost supuse la o taxă de transmitere de 10% proprietățile nemișcătoare ale așezămintelor publice: Mitropolii, Episcopii, mănăstiri, școale, comune, județe, etc.

Opera de organizare a finanțelor Statului mergea însă încet, întâmpinând mari greutateți. Adunările legiuitoare erau preocupate mai mult de evenimentele politice cari se desfășurau, decât de situațiunea financiară, care eră cu toate acestea din cele mai rele, și cu toate că unirea Principatelor sub acelaș Domn eră un fapt îndeplinit, unirea politică și administrativă întâmpină încă greutateți. Erau încă în Principate două Camere: una la București, alta la Iași, două ministere, două bugete deosebite și toate silințele Domnitorului și ale oamenilor de Stat din amândouă Principatele erau ca să se recunoască și unirea politică și administrativă a Principatelor.

În Moldova bugetul pe 1860 cuprindeă într'însul nu numai venituri bazate pe legi votate, cum eră contribuțiunea fonciară, dar și venituri cari nu s'au putut realiza, cum eră venitul moșiilor mănăstirești, cari întâmpinau încă greutateți

mari în rezolvarea lor, și de aceea bugetul Moldovei pe anul 1860 prezentă un venit așa de mare, care însă nu s'a putut realiza decât mai târziu:

a). *Bugetul de veniturile Moldovei pe anul 1860.*

Tabela No. 33.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Sumele in	Total pe	Propor- țiunea la %
		parte	capitole	
		Lei	Lei	
	Contribuțiuni directe.			
1	Capitația locuitorilor din sate . . .	2.636.511		
2	» claselor privilegiate . . .	141.507		
3	» mazelilor	328.133		
4	» patentarilor	440.933		
5	Patentele	991.125		
6	Fonciera	1.851.851		
7	Darea pentru drumuri cu rămăși- țele ei	1.944.778		
	Totalul contribuțiunilor directe . .		8.334.838	52 ¹⁵
	Contribuțiuni indirecte.			
8	Venitul vămilor	1.319.772		
9	Taxa exportăției cerealelor	466.714		
10	» » vitelor	61.940		
11	» băuturilor	264.417		
12	» » din Basarabia	50.185		
13	Venitul timbrului	222.222		
14	» pașapoartelor	422.005		
	Totalul contribuțiunilor indirecte .		2.807.255	17 ⁵³
	Monopolurile Statului.			
15	Vânzarea sării	975.593	975.593	6 ¹⁰
	Domeniile Statului.			
16	Dările coloniștilor și locuitorilor din domenii	345.555		
17	Venitul bălților și pescăriilor . . .	221.667		
18	» moșiilor mănăstirești	2.293.660		
	Totalul veniturilor domeniiale . . .		2.860.882	17 ⁹⁰
	Venituri diverse.			
19	Subvenția mănăstirilor închinată .	145.833		
20	Venitul telegrafului	370.370		
21	» poștelor	177.321		
22	Zeciuiala lefilor funcționarilor . . .	222.222		
23	Rezerva anului 1859	97.466		
	Totalul veniturilor diverse		1.013.212	6 ³⁰
	Total general	15.991.780	15.991.780	100%

În acest buget contribuțiunile directe reprezentau 52.15%, adică aproape aceeași proporțiune ca și în Muntenia (53.80%), dar ceea ce eră izbitor erau veniturile domeniiale cari reprezentau 17.90% din totalul veniturilor, și aceasta proveniă din cauză că se pusese în buget suma de 2.293.660 lei din venitul moșiilor mânăstirești, căci se speră că secularizarea lor aveà să se facă în curând.

Acest buget eră un buget de prevederi optimiste, cari s'au realizat numai peste 3 ani, și pe baza acestor venituri s'a alcătuit și bugetul de cheltueli al Moldovei.

b). *Bugetul de cheltuelile Moldovei pe anul 1860.*

Tabela No. 34.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	LEI	Proportiu- nea la %
1	Ministerul de Răsboiu	4.412.299	26.55
2	» » Finance	3.236.147	19.45
3	» » Culte	2.634.391	15.85
4	» » Interne	1.970.118	11.85
5	» » Lucrări publice	2.836.305	17.05
6	» » Justiție	1.204.778	7.25
7	» » Externe	329.828	2
	Total	16.623.866	100%
	Veniturile fiind de	15.991.780	
	Deficit	632.086	
		3.80%	

Acest deficit nu se arată de unde aveà să se acopere, și numai un singur lucru e cert, că Statul aveà nevoie de mari cheltueli și veniturile nu ajungeau să le acopere, căci deficitele se succedară din an în an, după cum constată însuș P. Mavrogheni, Ministrul de Finanțe al Moldovei, în raportul său către Domn: «Neajunsurile bugetelor trecute,

cari sunt întâiul izvor al datoriilor actuale ale Statului, se suiau la sfârșitul anului 1856 la suma de 2.289.060 lei capete și procente, contractate prin emisiunea obligațiunilor de despăgubire pentru emanciparea sclavilor, și la suma de lei 1.898.050 lei, provenită din deficitul bugetului anului precedent, adică în total 4.187,110 lei, iar deficitul anilor trecuți erau următoarele:

Deficitele dela	1857—58	de	4.626.065	lei
»	»	1858—59	»	4.439.375
»	»	1859—60	»	4.872.246
»	»	1860—61	»	4.524.413

În Muntenia situațiunea financiară eră tot așa de grea; bugetele se încheiau tot cu deficite, iar Adunarea electivă nu mai ajungea nici odată să voteze bugetele la timp, astfel încât din an în an se continuă cu bugetul anului trecut, deși cheltuelile se adăugeau neconținut, și prin aceasta se producea o dezordine în finanțe, tot mai grea de dominat, cu cât dezordinea creștea.

C). OBSERVAȚIUNI COMUNE AMBELOR PRINCIPATE.

În 1862, odată cu unirea administrativă a Țerilor, s'au pus bazele unui început de organizare financiară, mai mult însă în scop de a se unifica legislațiunea fiscală a ambelor Principate, decât de a se introduce un nou sistem de impozite. Astfel atunci au fost votate următoarele legi:

1. Legea din 31 Martie 1862, prin care s'a unificat impozitul funciar în amândouă Principatele, fixându-se la 4% din venitul curat al proprietăților nemișcătoare, abrogându-se legea din 16 Februarie 1859, care există mai înainte în Moldova.

2. Legea din 31 Martie 1862 pentru unificarea contribuțiunii de poduri și șosele, statornicindu-se la 4 lei și 44 bani pe an în

(1) *Monitorul Oficial al Moldovei*, No. 95 din 1861.

amândouă Principatele, desființându-se totdeodată legea din Moldova, care fixă acea contribuțiune la 5 lei și 18 bani pe an.

3. Legea din 31 Martie 1862, care fixă la 10% taxa de transmitere asupra proprietăților așezămintelor publice (main morte), a fost întinsă și în România de dincolo de Milcov.

4. Legea din 31 Martie 1862 pentru unificarea contribuțiunii personale, fixându-se la 13 lei și 33 bani pe an, pentru vârstnici (25 ani) și pentru cei căsătoriți, și la 11 lei și 11 bani, pentru cei dela 20 la 24 ani necăsătoriți, dar cari-și administrau singuri averea lor.

După un an a mai fost votată încă o lege: legea patentelor din 27 Martie 1863, iar prin legea din 9 Aprilie 1863 s'a desființat legea timbrului din Moldova din 12 Ianuarie 1858 și s'au întins la districtele de peste Milcov legile următoare, cari erau în vigoare în Muntenia, și anume:

a). Legea din 28 Februarie 1847, privitoare la taxele de judecăți.

b). Art. 10 și 11 din Regulamentul Organic pentru mezaturi, atingătoare de taxele vânzărilor cu licitațiune.

c). Legea din 22 Aprilie 1852, relativă la taxele vânzărilor de bună voie.

Aceasta eră deocamdată organizarea financiară care se da Principatelor, căci situațiunea politică eră așa de încordată, încât tot timpul se pierdea în lupte sterile de partide, ministerele se făceau și se desfăceau după câteva luni dela formarea lor, și cu tot apelul pe care-l adresă Domnitorul Adunării Elective ca să se ocupe de votarea bugetelor, un singur buget a fost votat de Adunare, iar pentru bugetele celorlalți ani s'a urmat cu bugetele anilor trecuți.

Aproape nu eră an în care Mesagiul de deschiderea sesiunii Adunării să nu cuprindă un paragraf ca cel următor:

«Sunt 4 luni de când v'am convocat pentru a votă întâiul buget al Țerilor unite și a pune capăt stării anormale a finanțelor noastre. Elementele acestei însemnătoare lucrări vi s'au prezentat la timpul oportun și eram în drept a crede, precum o ziceam în Mesagiul meu din luna Noemvrie trecut, că un buget regulat al

resurselor și trebuințelor țerii va fi discutat și votat înainte de sfârșitul anului 1862.

«Cu părere de rău constat însă că Adunarea legiuitoare a ieșit de pe terenul practic al lucrărilor, activitatea și silința dv. s'au pierdut în discuțiuni politice, în lupte de partide sau de persoane, și cu toată stăruința vrednică de laudă a multora dintre dv., a cărora intenție și devotament știu a aprețui, totuș s'a pierdut un timp prețios fără nici un rezultat folositor.» (1)

Cu toate aceste îndemnări ale Capului Statului, bugetele anilor 1861, 1862 și 1863 n'au fost votate de Adunare la timp, deși cheltuelile creșteau mereu și trebuia să se facă față acelor cheltueli.

O lege, care eră în simțimântul tuturor Românilor, dar care întâmpină mari greutăți, a fost în fine votată la 8 Decembrie 1863 și promulgată la 17 Decembrie acelaș an: aceasta eră legea secularizării averilor mânăstirești, și astfel s'a adus în patrimoniul națiunii a șaptea parte din teritoriul său, și a făcut să intre în bugetul Statului veniturile averilor mânăstirești, cari se ridicau la 15 milioane lei, adică la o sumă egală cu bugetul total al Munteniei pe anul 1859.

Secularizarea averilor mânăstirești și apoi împrumutul Stern, contractat în vederea acestei legi (2), dar care în realitate a fost întrebuințat la acoperirea deficitelor anilor trecuți, a scos pentru moment Statul român din situațiunea grea financiară în care se află.

Această situațiune este pe larg arătată în raportul adresat către Domn de Ministrul ad-interim la departamentul Finanțelor, cu ocaziunea prezentării bugetului pe anul 1864.

(1) Mesagiul din 4 Martie 1863. *Mon. Of.*, No. 46 din 4 Martie 1863).

(2) Art. 3 al legii din 17 Decembrie 1863 zicea: «O sumă se afectă locurilor sfinte către cari erau inchinate unele din mânăstirile pământene, și aceasta numai sub titlul de ajutor în conformitate cu intențiunea dedicațiunii lor.

«Această sumă se va mărgini în maximum cifrei de 82 milioane lei, cursul de Constantinopol, odată pentru totdeauna, cuprinzându-se în această sumă și 31 milioane lei ce locurile sfinte datoresc Țerii-Românești după stipulațiuni anterioare».

Iată în ce termeni energici caracterizează situațiunea Ministrul Finanțelor ad-interim N. Rosetti-Bălănescu :

«Permiteți-mi, Prea Înălțate Doamne, a vă arăta acum anume cele mai importante din aceste cheltuieli încuviințate de Adunare, dela cel de pe urmă buget al anului 1860, și pentru a căror acoperire ea nu s'a gândit a votă și veniturile corespunzătoare :

Ministerul de Finanțe.

Datoria publică: pensiuini și recompense naționale votate și înscrise	Lei	1.666.666
Serviciul de dobânzi la împrumutul provizoriu	»	370.370
» împrumutului de 48 milioane lei vechi	»	2.600.000
» despăgubirii pentru emancipați	»	444.444

Ministerul de Interne.

Serviciul sanitar, spitale și ospicii, Monitor, Imprimerie, Telegraf și serviciul general	Lei	1.111.111

<i>Ministerul de Răsboiu</i>	»	3.703.703

Ministerul de Justiție.

Curtea de Casațiune, Curtea de Apel din Focșani	Lei	370.370

Ministerul de Lucrări publice.

Întreținerea lucrărilor autorizate prin legi	»	740.740

<i>Ministerul Instrucțiunii publice</i>	»	740.740

<i>Ministerul Afacerilor străine</i>	»	111.111

<i>Consiliul de Stat și Curtea de Conturi</i>	»	296.295

Total Lei 12.155.550

«Toate acestea — zice Ministrul de Finanțe — sunt cheltuieli normale, anuale, cari prin urmare figurează în bugetul anual al țerii și pentru a căror acoperire nu s'a creat nici un venit. Cum se acoperiau dar aceste cheltuieli ? Prin expediente. Se acoperiau din economiile ce se puteau

realiză asupra altor servicii, sau mai bine zicând prin com-promiterea și chiar părăsirea acestor servicii, se mai aco-periau prin împrumuturi din depozitele judecătorești, dela cassele comunale, sau dela particulari. Aceste împrumuturi ori se plăteau prin alte împrumuturi ori stau neplătite.» (1).

Ministrul de Finanțe, după ce constată că această situa-țiune anormală proveniă din cauza refuzului Adunării de a spori veniturile, refuz mai ales de a supune clasele înstărite la plată de impozite în raport cu averea lor, și cari până la Convențiunea din Paris dela 7/19 August 1858 fusese scutite de impozite, a prezentat apoi bugetul anului 1864, care a fost pus în lucrare la 11 Iulie 1864, în virtutea Statutului din 2 Iulie 1864, adică fără votul Adunării.

Bugetul anului 1864 eră împărțit în buget ordinar și buget extraordinar, bugetul ordinar cuprinzând cheltuelile cari se repetă în tot anul și cari trebuiau acoperite cu veni-turile normale, iar bugetul extraordinar având să fie acoperit cu resurse extraordinare.

Bugetul ordinar se ridică la 61.395.555 lei, iar bugetul extraordinar eră de 14.175.066 lei. Totalul veniturilor ordi-nare eră de 50.925.737 lei, astfel că bugetul ordinar prezentă dela început un deficit de 10.469.818 lei (20.55% a veniturilor), care se propuneă ca să fie acoperit printr'un împrumut; iar pentru bugetul extraordinar, pe lângă resursele extra-ordinare prevăzute în buget, evaluate la 4.841.562 lei, restul până la suma de 14.175.066 lei, adică 9.333.504 lei, se propuneă a se acoperi iarăș printr'un împrumut. Prin urmare într'un buget total de 75.570.621 lei, se prevedeau venituri de 55.767.299 lei; iar neajungerea de 19.803.722 lei (35.50% a veniturilor) se propuneă a se acoperi cu împrumu-turi, ceea ce s'a și facut, căci împrumutul de 17.797.921 lei, contractat la Londra cu Banca Otomană și frații Stern, în

(1) Expunerea de motive a bugetului anului 1864.

virtutea legii din 30 Decembrie 1863, pentru despăgubirea ce trebuia să se dea Locurilor Sfinte, în urma secularizării averilor mănăstirești, a fost detras dela destinațiunea lui, și a servit la acoperirea deficitului bugetar.

Situațiunea financiară eră prin urmare destul de grea și bugetul anului 1864 a fost întocmit dela început cu aceste două deficite atât în bugetul ordinar, cât și în cel extraordinar, și meritul Ministrului de Finanțe L. Steege și al interimarului său, Ministrul de Externe N. Rosetti-Bălănescu, a fost că au arătat cu toată sinceritatea în fața Adunării legiuitoare starea precară a finanțelor Statului.

Iată cum a fost alcătuit bugetul de venituri al anului 1864:

a) *Bugetul de venituri pe anul 1864.*

Tabela No. 85.

Articolul	NATURA VENITURILOR	Sumele in	Total pe	Propor- țiunea la‰
		parte	capitole	
		Lei	Lei	
	a) Bugetul ordinar.			
	Contribuțiuni directe.			
1	Contribuția personală	10.242.343		
2	» pentru șosele	3.662.460		
3	» funciară	3.377.465		
4	Taxa de transmitere	1.805.148		
5	Patente	1.092.593		
	Totalul contrib directe		20.180.009	39 ⁶⁰
	Contribuțiuni indirecte.			
6	Venitul vămilei	3.407.408		
7	Taxa asupra judecăților și vânzărilor	826.278		
8	Taxa asupra podurilor	79.665		
	Totalul contrib. indirecte		4.313.351	8 ⁵⁰
	Monopolurile Statului.			
9	Vânzarea sării pentru consumația internă	2.370.370		
10	Vânzarea sării pentru export	1.130.065		
	Totalul monopolurilor		3.500.435	6 ⁸⁵
	Domeniile Statului.			
11	Venitul averilor mănăstirilor secularizate	16.263.067		
12	Venitul averilor mănăst. Brâncovenesti	695.445		
13	Venitul celorlalte domenii ale Statului	843.075		
14	Venitul domeniilor Statului din Basarabia	364.308		
15	Venitul pădurilor	266.667		
16	» pescăriilor	221.667		
	Totalul veniturilor domeniiale		18.654.229	36 ⁶⁵
	Venituri diverse.			
17	Venitul poștelor	666.667		
18	» telegrafelor	814.815		
19	» tipografiei Statului	296.296		
20	Vânzarea obiectelor vechi ale mănăstirilor	370.370		
21	Reținerea de 10‰ la leafile funcționarilor	1.481.482		
22	Diferite alte venituri	648.083		
	Totalul veniturilor diverse		4.277.713	8 ⁴⁰
	Totalul veniturilor ordinare	50.925.737	50.925.737	100 ⁰
	Din împrumut	10.469.818	10.469.818	
	Total general	61.395.555	61.395.555	
	b) Bugetul extraordinar.			
23	Din creanțele scăzute	1.878.599		
24	Din rămășițele anilor trecuți	2.962.963		
25	Din împrumut	9.333.504	14.175.066	
	Total general	75.570.621	75.570.621	

Bugetul de venituri al anului 1864 eră așă de urcat din cauză că cheltuelile se ridicaseră în mod extraordinar, și ca să se facă față acelor cheltueli, fiecare își da sama că resursele ordinare ale bugetului nu erau îndestulătoare, și de aceea, alături cu bugetul ordinar, s'a prezentat și un buget extraordinar, dar pe când la veniturile ordinare eră o neajungere de 10.469.818 lei, la veniturile extraordinare eră o lipsă tot atât de mare, căci pentru acoperirea cheltuelilor extraordinare, cari se ridicau la 14.175.066 lei, nu se găsisse ca venituri extraordinare decât suma de 4.841.562 lei, și pentru restul de 9.333.504 lei a trebuit să se recurgă tot la împrumut.

Iată care eră bugetul de cheltuelile ordinare și extraordinare ale anului 1864 :

b) *Bugetul de cheltueli pe anul 1864.*

Tabela No. 36.

Articolul	NATURA CHELTUEILOR	Ordinare	Extraor- dinare	TOTAL	Proportinea la ‰
		Lei	Lei	Lei	
1	Ministerul de Răsboiu . .	14.882.413	5.559.225	20.441.638	27. ₀₅
2	» » Finanțe . .	16.246.871	4.686.622	20.933.493	27. ₇₀
3	» » Culte . . .	9.784.460	430.845	10.215.305	13. ₅₀
4	» » Interne . .	9.103.732	297.974	9.401.706	12. ₄₅
5	» » Lucr. pub. .	5.925.926	2.962.963	8.888.889	11. ₇₅
6	» » Justiție . .	4.603.014	15.215	4.618.229	6. ₁₀
7	» » Externe . .	608.694	222.222	830.916	1. ₁₀
8	Consiliul de Stat . . .	204.445	—	204.445	0. ₃₀
9	» » Miniștri . .	36.000	—	36.000	0. ₀₅
	Total . . .	61.395.555 (81.25‰)	14.175.066 (18.75‰)	75.570.621 (100‰)	100‰

Bugetul anului 1864 nu erà însã un buget normal. Într'însul erau cuprinse o mulțime de venituri extraordinare, cum erà venitul de 333.333 lei, provenind din vânzarea obiectelor vechi ale mănăstirilor, reținerile de 10% la lefurile funcționarilor, etc., iar veniturile ordinare erau evaluate foarte sus pentru a se ajunge cât se va putea mai mult la cifra de 61.395.555 lei, la cât se ridicau cheltuielile Statului, și tot nu s'a putut echilibra bugetul, ci el prezentã dela început un deficit de 10.469.818 lei, care se propuneã sã se acopere printr'un împrumut.

În acest buget vedem figurând veniturile averilor mănăstirilor secularizate evaluat la 16.263.067 lei, dar și acest venit trebuiã sã fie scăzut, chiar în anul 1864, cu o sumã de 6.000.000 lei, deoarece la 15 August 1864 decretându-se legea ruralã și țaranii având sã fie împrumãriți pe moșile Statului, adicã tocmai pe aceste moșii mănăstirești, pe cari le secularizase, a trebuit sã se deã arendașilor o despãgubire pentru claca și dijma de care erã sã fie lipsiți în urma aplicãrii legii rurale; prin urmare bugetul anului 1864 nu poate servi la un studiu comparativ al finanțelor Statului, cãci deși el este primul buget al acestei nouã perioade în care venitul Statului din domenii s'a urcat așã de mult (36.65%), iar venitul din nouãle impozite tot în acest buget se vede figurând pentru prima oarã, dar el fiind așã de exagerat în evaluãri, și multe din venituri ne mai având sã figureze în bugetele anilor urmãtori, precum: veniturile averilor Brâncovenesti (695.445 lei), cei 10% din lefile funcționarilor (1.481.482 lei) și alte venituri, din aceastã cauzã bugetul anului 1864 este un buget cu totul excepțional, prezentând în materia finanțiarã aceleași simptome de agitațiune a unei stãri de tranzițiune, pe care o prezentã în viața poporului român anul 1864, atãt de bogat în evenimentele politice și sociale.

Tot în 1864 s'au contractat și primele împrumuturi pentru

oarecari lucrări publice precum : construirea a 19 poduri de fier peste râuri, pentru care lucrare s'a contractat un împrumut de 12.027.285 lei, amortizabil în 16 ani. De asemenea împrumutul de 13.755.000 lei, amortizabil în 10 ani, pentru construcțiunea liniei ferate București-Giurgiu, și pentru aceste împrumuturi trebuia să se prevadă în buget anuitatea lor.

După un șir de ani în cari bugetele erau puse în lucrare prin decrete domnești, fără să fie votate de Adunare, bugetul anului 1865 este în fine votat de Adunarea deputaților în ședința dela 30 Decemvrie 1864, pentru a se pune în aplicare la 1 Ianuarie 1865.

Bugetul anului 1865 prezentă o scădere simțitoare față de bugetul anului 1864. El se încheia cu 58.950.621 lei la venituri și 58.744.526 lei la cheltueli, adică cu un excedent de 206.095 lei; iar față cu bugetul pe 1864 prezentă o reducere de 16.620.000 lei (22%).

Ca să se ajungă însă la echilibrarea bugetului, guvernul a fost autorizat să ridice suma de 6.777.670 lei din împrumutul Stern. Reducerea cea mare în veniturile anului 1865 provenia mai cu samă din cauza punerii în aplicare a legii rurale din 15 August 1864. În bugetul anului 1864 veniturile averilor mănăstirilor secularizate erau înscrise pentru suma de 16.263.067 lei, iar în bugetul pe 1865, această alocațiune a fost redusă cu 5.863.067 lei, pentru a se da arendașilor ca despăgubire pentru claca și dijma de care erau să fie lipsiți în urma aplicării legii rurale, așa încât dintr'un venit de 16.263.067 lei, la cât se ridicau arenzile moșiilor mănăstirești după contracte, nu s'a înscris în bugetul anului 1865 decât suma de 10.400.000 lei, iar pentru acoperirea acestei lipse, s'au luat 6.777.670 lei din împrumutul Stern, până se va hotări despăgubirea pe care trebuia să o dea Statul Locurilor Sfinte.

Aceasta eră o măsură provizorie, până se vor crea venituri

nouă, și guvernul avea deja în studiu chestiunea monopolului tutunului, al cărui venit era destinat să acopere în parte suma luată din împrumutul Stern. Cu toate aceste prevederi, bugetul anului 1865, ca și bugetul pe 1864, s'a încheiat cu deficite, după cum se poate vedea din următoarea tabelă în care sunt cuprinse și veniturile provenind din împrumuturi:

Tabela No. 87.

ANII	Venituri		Cheltueli		Excedente		Deficite		Proportțiunea la ‰
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1862	35.580.259	68	44.240.260	01	—	—	8.660.000	33	-24,3
1863	50.931.206	30	44.063.332	45	6.867.873	85	—	—	+13,5
1864	60.051.424	55	62.312.631	36	—	—	2.261.206	81	-3,7
1865	54.747.704	55	64.389.360	79	—	—	9.641.561	24	-17,6
Total . .	201.310.595	08	215.005.584	61	6.867.873	85	20.562.863	38	-6,3 ‰
					13 694.989,53				

Din această tabelă reiese că un singur an s'a încheiat cu un excedent (1863), iar ceilalți ani s'au soldat cu deficite, mergând până la a patra parte a bugetului (1862).

Situațiunea financiară era destul de grea la începutul anului 1866. Guvernul Locotenenței Domnești, care a urmat după revoluțiunea dela 11 Februarie 1866, a făcut un inventar amănunțit de starea în care a găsit țara la răsturnarea Domnitorului Cuza. Acest inventar este semnat de Ion Ghica, Președintele Consiliului de Miniștri și Ministru de Externe, Dim. Ghica, Ministru de Interne, Petre Mavrogheni, Ministru de Finanțe, C. A. Rosetti, Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, Ioan Cantacuzino, Ministru al Justiției, Maior D. Lecca, Ministru de Războiu și Dim. A. Sturdza, Ministru al Lucrărilor publice. Fiecare dintre miniștri a

redactat partea privitoare la departamentul său, și iată în ce termeni se exprimă Ministrul de Finanțe Petru Mavrogheni asupra situațiunii finanțiare:

«Starea finanțelor țerii este cunoscută de toți: departe de a fi mulțumitoare, ea ne înfățișează un tablou din cele mai întristătoare.

«În ziua când guvernul actual a luat în mână cârma Statului, s'a ridicat vâlul ce acoperia prăpastia în care eram amenințați a cădea. Grămădirea deficitelor peste deficite și acoperirea lor prin contractări de împrumuturi, cari la rândul lor prin plată de procente împovărau bugetul cheltuelilor în nici o proporțiune cu veniturile adevărate ale Statului, trecerea în bugetul veniturilor a unor cifre iluzorii și nejustificate, n'au putut avea alt rezultat decât a îngreuiă din an în an situațiunea finanțiară și a ne conduce în fine la punctul de a nu mai putea merge înainte. Creditul Statului secăt cu totul, toate cassele publice goale și tezaurul împovărat, afară de datoria fixă regulată prin plată de anuități, de o datorie exigibilă de 20.652.535 lei. Iată situațiunea noastră finanțiară în ziua de 11 Fevruarie.» (1).

La începutul anului 1866 datoria exigibilă a țerii eră următoarea:

- Lei 8.895.625 în bonuri de tezaur (datoria flotantă), parte ajunsă la scadență, parte plătabilă în cursul anului.
- » 5.820.185 în bonuri de tezaur pentru cumpărarea tutunului, plătibile în cursul anului, atât ajunse cât și neajunse la scadență.
- » 1.000.000 cauțiunea depusă de concesionarii Băncii României.
- » 492.280 datoria contractată în 1865 către diferite casse.
- » 4.444.445 mandate în suferință.
- » 20.625.535 Total.

Din această sumă peste 5.000.000 lei erau de plată la moment și din zi în zi se înmulția numărul bonurilor de tezaur, ale căror termene de plată expirau.

(1) D. A. Sturdza, *Treizeci de ani de domnie ai Regelui Carol I*, vol. I, pag. 40 și urm.

Afară de această datorie exigibilă, tezaurul public s'a văzut împovărat în cursul anului cu următoarele sarcine:

- Lei 3.703.704 pentru acoperirea cheltuelilor exercițiului 1865, cari se mai puteau ordonanță până la 31 Iulie.
- » 1.192.960 restul de plată din datoriile tezaurului înainte de 1859, precum către cassa recruților, casele comunale, particulari, depozite și altele, afară de datoria pentru emancipați, ale cărei anuități erau prevăzute în buget.
- » 8.584.050 anuitățile diferitelor împrumuturi contractate.
- » 48.187.861 restul cheltuelilor anului, calculate după prevederile anului 1865 și cu scăderea plăților efectuate până la 11 Fevruarie.

Lei 61.668.575 la care adăugând cifra de mai sus de

» 20.652.535

» 82.321.110 Total

Pentru acoperirea acestei sume s'au găsit rămășițe de 15.036.652 lei, din cari se speră a se încasa sub titlul de rămășițe din trecut suma maximum de Lei 7.407.407

Rămășițe din arenzile domeniilor Statului în sumă de 4.444.444 lei, din care se speră a se încasa suma de » 2.962.963

Produsul vânzării tutunului cumpărat pentru regie, evaluat la suma de » 7.407.407

În fine veniturile bugetare ale anului 1866, deducând ce s'a încasat până la 11 Fevruarie . . . » 45.300.347

Total . . . » 63.078.124

Prin urmare pentru anul 1866 se prevede un deficit de 19.242.986 lei, precum rezultă din următorul bilanț:

Pasiv.

Bonuri de tezaur Lei 8.895.625

Bonuri de tutun » 5.820.185

Cauțiunea Băncii României » 1.000.000

Mandate în suferință » 4.444.445

Datorii către diferite casse » 492.280

Transport . . . Lei 20.652.535

	Report . . .	Lei 20.652.535
Anuitățile împrumuturilor și anume:		
Împrumutul Stern	Lei 2.045.733	
Drumul de fier Giurgiu	» 1.650.600	
Podurile de fier	» 1.443.272	
Împrumutul de 34 milioane	» 3.444.445	Lei 8.584.050
Cheltueli neordonanțate	» 3.703.704	
Restul datoriilor din 1859	» 1.192.960	
Cheltuelile bugetului după prevederile anului 1865	» 50.160.475	
Se scad plățile făcute	» 1.972.614	» 48.187.861
Total		Lei 82.321.110

Activ.

Rămășițele din trecut în sumă de Lei 15.036.652 din care se va încassă		Lei 7.407.407
Rămășițele din arenzi evaluate la 4.444.444 din cari se vor încassă	»	2.962.963
Produsul vânzării tutunului	»	7.407.407
Veniturile bugetare	Lei 46.968.030	
Se scad încassările	» 1.667.683	» 45.300.347
		Lei 63.078.124
Lipsește spre acoperire	»	19.242.986
Total		Lei 82.321.110

Acest deficit de 19.242.986 lei guvernul Locotenenței domnești propunea să se acopere cu următoarele resurse:

1. Împrumutul național de 11.111.111 lei, care reprezintă efectiv suma de		Lei 8.888.888
2. Restul din împrumutul de 14.814.815 lei votat la 2 Fevr. și neefectuat, cu scăderea împrumutului național	»	5.925.926
3. Anularea următoarelor anuități:		
A împrumutului de 34.000.000	Lei 3.444.445	
A drumului de fer Giurgiu	» 1.650.600	Lei 5.095.045
Total		Lei 19.909.859

Dintre resursele pe cari guvernul le propunea ca să acopere deficitul pe care-l prevede că are să-l lase bugetul

anului 1866, nu s'a putut realiza decât una singură; împrumutul de 14.814.815 lei nu s'a mai efectuat, anuitatea drumului de fer Giurgiu nu s'a putut însă anulă, împrumutul național de 11 milioane lei de asemenea nu s'a scris decât a treia parte, și singurul împrumut care s'a anulat a fost acela de 34.000.000 lei, astfel încât bugetul nu a fost scăzut decât cu anuitatea acelui împrumut și la încheierea exercițiului, bugetul anului 1866 a lăsat un deficit de 9.232.949,62 lei, adică 15.6% față cu încassările anului 1866.

Ca concluziune iată cum rezumează Mesagiul din 28 Aprilie 1866 situațiunea în care guvernul căzut la 11 Fevruarie a lăsat finanțele țerii:

«Datorii colosale în proporțiune cu mijloacele țerii;

«Venituri compromise și micșorate din cauză de dezordine;

«Lipsă de sistem și de legi eficace pentru repartiția și perceperea impozitelor;

«Rămășițe colosale de venituri și impozite, împleticite în cea mai mare confuziune, neconstatate și mare parte pierdute;

«În administrația vămilor dezordine, lipsă de legi și de control;

«În administrația salinelor sistem viciuos, lipsă de legi și de control;

«În administrația domeniilor Statului tot dezordine, lipsă de sistem, de regulamente și de control;

«În administrația monopolului tutunului, dacă aceasta se mai poate numi administrație și monopolul regie, o îndoită cursă, care s'a întins Statului și publicului, cursă în care a picat și Statul și publicul, unul și altul jertfe ale cupidității traficantilor de tutun, și ale oame- nilor însărcinați cu înființarea și administrarea acestui monopol.

«Bugete până astăzi iluzorii, în cari se aflau veniturile spre a le apropiă pe cât se va putea mai mult de suma cheltuelilor: nouă și ingenioasă metodă de echilibrare în materie de buget.

«Acum că vâlul care acoperia partea cea mai gravă a ranelor noastre financiare s'a rupt, putem a le privi și a le constată cu înlesnire. Greșelile, risipele, nepăsarea și neprevederea, cari ne-au împlântat într'o situațiune atât de dureroasă, cari au pus guvernul român în pozițiunea umilitoare de a lăsa creditorii, funcționarii,

pensionarii săi, armata sa, contractarii săi, în o suferință ruinoasă și intolerabilă, aceste greșeli, această risipă, această nepăsare de banul contribuabililor și de viitorul țării vor servi, sperăm, de acum înainte, de un aspru învățământ pentru noi și urmașii noștri.» (1)

Nu se putea pronunța o judecată mai severă asupra regimului căzut la 11 Februarie 1866, decât cea din mesagiul dela 28 Aprilie 1866, care eră un adevărat rechizitoriu al aceluia regim.

Dacă este adevărat că în privința gestiunii finanțare a acestor 7 ani (1859—1866), o judecată așa de aspră este justificată, căci în acest interval numai un singur buget s'a soldat cu excedent—și acel excedent provenia din împrumut,—pe când toate celelalte au lăsat deficite, cari s'au ridicat până la a patra parte a bugetului; iar în unele administrațiuni publice s'a constatat o risipă fără samăn a banului public și chiar delapidări îndrăznețe, precum a fost în administrația poștelor și telegrafelor; nu este însă mai puțin adevărat că acte mari și naționale s'au îndeplinit în acest răstimp de șapte ani.

Astfel secularizarea averilor mănăstirești, care a făcut să reintre în patrimoniul național a șaptea parte din pământul românesc, și legea rurală, care a făcut pe țărani stăpâni pe munca lor, făcându-i din clăcași proprietari, sunt două acte de cea mai mare însemnătate politică, socială și economică, de ale căror roade țara se folosește și astăzi.

Tot asemenea cele dintâi jaloane, cari s'au pus în opera de organizare a țării, datează tot din această epocă, și multe din legile organice cu cari a fost înzestrată țara atunci stau și astăzi în picioare, iar altele au durat până mai zilele din urmă, după ce au avut o existență de 30 și 35 de ani.

Dacă se poate critica această operă că a fost întocmită

(1) D. A. Sturdza, *Treizeci de ani de domnie ai Regelui Carol I*, vol. I, pag. 82 și urm.

prea în pripă, și nu s'a ținut totdeauna samă de tradițiunile țerii, nu trebuie însă să se piardă din vedere că într'un Stat tânăr, în care totul erà de făcut, dorința de a merge mai repede poate că a fost cauza de s'au luat legile și instituțiunile din alte State mai înaintate în cultură, și s'au transplantat la noi, fără o prealabilă preparare a diferitelor pături sociale pentru noua organizare ce li se da.

Afară de secularizarea averilor mănăstirilor și de legea rurală, această operă constă din: Codul Civil, Codul Penal, Procedura Codului Civil și Penal, legea comunală, legea consiliilor județene, legea instrucțiunii publice, legea pentru înființarea Curții de Casațiune, legea de organizare judecătorească, legea Curții de Conturi, legea Contabilității generale a Statului, legea pentru înființarea Cassei de dotațiune a Oastei, legea pentru înființarea Cassei de depuneri și consemnațiuni, legea Camerilor de comerț, legea pentru adoptarea sistemului metric de măsuri și greutăți, și altele. Unele din aceste legi sunt și astăzi în ființă, altele au fost modificate după cerințele timpului.

Dacă am arunca o privire înapoi și am compară starea în care se află România la începutul anului 1866 cu cece erà în trecut, este neîndoios că un progres însemnat a fost realizat. Lăsând de o parte situațiunea politică, care s'a creat țerii prin Unirea Principatelor, precum și mărirea ei teritorială în urma tratatului din Paris, e destul să reamintim desființarea privilegiilor de clasă și impunerea tuturor cetățenilor la contribuțiuni, iar în ordinea economică împrietărirea țăranilor și secularizarea averilor mănăstirești, pentru a recunoaște că o transformare aproape radicală s'a săvârșit în toate ramurile activității sociale, și toate acestea au fost realizate prin impulsivitatea dată de Divanul ad-hoc, adică de marea generație din care ea erà compusă.

Pe lângă creșterea normală a populațiunii, care a făcut

să crească și numărul contribuabililor, noua stare de lucruri, creată Principatelor, a avut de rezultat să facă să se îndoiască aproape numărul contribuabililor în comparațiune cu ceea ce se constatare la facerea recensământului din 1831. Astfel pe când în 1831 erau în ambele Principate 458.565 contribuabili, după 33 ani, în 1864, numărul lor s'a ridicat la 793.225, adică cu 334.660 mai mult ca în 1831, ceea ce reprezintă un spor de 72% sau de 2.20% pe an.

Deja în 1838 s'a constatat o creștere destul de însemnată în numărul contribuabililor, dar acest spor provenia nu numai din înmulțirea populațiunii, ci mai cu samă din cauză că la primul recensământ, făcut în grabă și fără experiență, s'au constatat o mulțime de greșeli cari au fost îndreptate cu ocazia celui de al doilea recensământ.

Astfel la o populațiune de 1.481.700 locuitori, cât era populațiunea Munteniei în 1838 (Bucureștii numără atunci 63.204 suflete), iată cum erau împărțite diferitele clase ale societății :

Boieri	1.623
Mazili	4.151
Neamuri	4.758
Cu osebit caracter	1.137
Scutiți	35.020
Birnici de sate și orașe	296.618
Țigani Statului	8.288
» mânăstirești	23.589
» boierești	33.746
Neguțători	13.393
Meșteri	26.616
Străini	24.033
Total	<u>472.972</u>

Din aceștia erau supuși la contribuțiuni numai: plugarii, mazilii, neguțătorii, meșterii, și țigani Statului, căci țigani boierești și mânăstirești erau considerați ca avere privată, și prin urmare erau scutiți de bir.

Cu totul alta eră situațiunea dela 1858 înainte. Dela Convențiunea dela Paris au fost supuse la dări toate clasele societății, și aceasta explică sporul cel mare în numărul contribuabililor.

O creștere și mai simțitoare se observă în veniturile Statului, după cum se poate constata din următoarea tabelă de veniturile Principatelor în următoarele perioade cincenale dela 1831 la 1866:

Tabela No. 38.

ANII	Muntenia	Moldova	TOTAL	Diferința	Proportiu- nea la %
	Lei	Lei	Lei	Lei	
1831	5.884.700	2.463.916	8.348.616	—	—
1836	6.191.655	2.964.974	9.156.629	808.013	9 _{.65}
1841	4.469.080	3.085.646	9.554.726	398.097	4 _{.35}
1846	6.703.429	3.818.926	10.522.355	967.629	10 _{.10}
1851	8.197.524	4.349.747	12.547.271	2.024.916	19 _{.25}
1858	10.347.505	7.548.364	17.895.869	5.348.590	42 _{.60}
1865	—	—	58.950.621	41.054.752	235.—

În fiecare din aceste perioade, veniturile Statului au mers sporind, dar creșterea cea mai mare se observă mai cu samă în ultima perioadă dela 1858 la 1865, căci în această perioadă au fost cele mai mari transformări în organizarea Statului, și numai venitul averilor mănăstirești reprezintă odată și jumătate venitul cât îl aveau amândouă Principatele în anul 1831.

Multe din paragrafele bugetare, cari în timpurile domniilor regulamentare erau înscrise numai între cheltuelile Statului, cum de pildă eră Poșta, care costă 10% aproape din bugetul anului 1831, cu timpul au ajuns să aducă un venit Statului. Astfel în bugetul anului 1865, poșta și telegraful sunt înscrise cu un venit brut de peste 2.000.000 lei.

Transformarea pe care am observat-o în veniturile Statului nu putea să nu se resfrângă și asupra comerțului general al țerii. Nu mai erau Principatele la discrețiunea celui dintâiu capanlău turc, care venia în țară cu firman dela Constantinopol să ridice grânele, vitele și alte produse ale solului, trebuincioase Turcilor, cu niște prețuri cari mai totdeauna erau derizorii. Produsele țerii se desfăceau acum în țerile care aveau trebuință de ele, iar nu numai în Turcia. Libertatea comercială pe Marea Neagră și pe Dunăre, lucrările făcute de Comisiunea Europeană a Dunărei, în urma tratatului dela Paris, construirea de șosele în amândouă Principatele, toate au contribuit ca să dea un avânt considerabil comerțului, astfel încât în 1863 s'a putut constata că au intrat în porturile dunărene 11.218 bastimente cu o capacitate de 1.657.183 tone, și din acestea au ieșit 10.908 bastimente încărcate cu 1.690.651 tone.

Din următoarea tabelă se poate vedea mai cu înlesnire, care eră valoarea comerțului de importațiune și exportațiune al țerii în cei dintâi ani dela aplicarea Regulamentului Organic, comparate cu perioadele următoare cincenale până la 1865:

ANII	Import	Export	TOTAL	Excedentul importului	Excedentul *exportului
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
1832 (1)	10.271.481	12.088.995	22.360.476	—	1.817.514
1833	10.760.577	14.042.196	24.802.773	—	3.281.619
1834	20.608.117	14.106.920	34.715.037	6.501.197	—
1835	10.168.508	8.737.808	18.906.316	1.430.700	—
1836	11.852.324	15.251.914	27.104.238	—	3.399.590
1837	9.100.093	13.358.243	22.458.336	—	4.258.150
1850 (2)	28.262.000	47.152.000	75.414.000	—	18.890.000
1855	55.492.000	126.102.000	181.594.000	—	70.610.000
1860	62.718.258	116.166.404	178.884.662	—	53.448.146
1865	68.039.115	111.735.599	179.774.714	—	43.696.484

Media comerçului total al Munteniei pentru anii 1832—1837 fiind de 24.724.000 lei, iar comerçul Moldovei evaluându-l la $\frac{3}{4}$ părți din comerçul Munteniei, ajungem la rezultatul că comerçul total al ambelor Principate pentru perioada dela 1832 la 1837 erà de 43.000.000 lei. În perioada dela 1850 la 1855 media erà de 86.000.000 lei, adică în-doit decât în perioada precedentă. În perioada dela 1855 la 1860 media erà de 142.000.000 lei, adică cu un spor de 65%, iar în perioada dela 1860 la 1865 media erà de 186.000.000 lei, adică cu un spor de 31% față de perioada precedentă. Comparând această din urmă cifră cu media comerçului din perioada 1832—1837, găsim că este de $4\frac{1}{3}$

(1) F. Colson, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie.*

Datele statistice sunt privitoare numai la Muntenia, cele pentru Moldova lipsind, însă se poate evalua în mod aproximativ comerçul Moldovei la o pătrime mai puțin decât al Munteniei.

(2) Pentru anii dela 1850 la 1856 dăm cifrele atât pentru Muntenia cât și pentru Moldova, iar dela 1856 înainte și pentru Basarabia.

mai mare (432%) decât comerțul total al României din perioada 1832—1837. Aceasta se poate vedea mai ușor din următoarea tabelă de medii cincinale:

Tabela No. 40.

ANII	Mediile	Diferința	Proportiu- nea la %
	Lei	Lei	
1832—1837	43.000.000	—	—
1850—1855	86.000.000	43.000.000	100
1855—1860	142.000.000	56.000.000	65
1860—1865	186.000.000	44.000.000	31

Aceeaș progresiune o observăm și în întinderea pământului cultivat, care crește din an în an. Astfel comparând întinderea pământului cultivat în anul 1840, pentru care avem date statistice, cu cea cultivată cu 25 ani mai târziu, găsim următoarele întinderi de pământ cultivate, reprezentate în pogoane pentru Muntenia și în fălci pentru Moldova (1):

Tabela No. 41.

SPECIA	În 1840	În 1864	Diferința
	Pogoane	Pogoane	Pogoane
Porumb	618.082	1.508.739	890.657
Grâu	254.703	1.045.711	791.008
Orz	100.826	476.384	375.558
Meiu	49.359	227.578	178.219
Ovăz	14.645	93.319	78.674
Secară	33	126.085	126.052
Rapiță	--	12.328	12.328
Total	1.037.648	3.490.144	2.452.496

(1) *Analele parlamentare ale Munteniei*, Tom. IX, pag. 1.168.

Pământul cultivat în anul 1840 în Muntenia abia trecea peste un milion de pogoane, iar după un pătrar de secol, la 1864, se ridică la $3\frac{1}{2}$ milioane pogoane, adică cu $2\frac{1}{2}$ milioane pogoane mai mult ca în 1840.

În Moldova asemenea întinderea pământului cultivat în 1864 eră mai mult decât îndoită de ceea ce eră în 1840, după cum se vede din următoarea tabelă:

Tabela No. 42.

SPECIA CULTIVATA	În 1840	În 1864
	Fălci	Fălci
Porumb	47.801	320.264
Grâu	58.362	258.027
Secară	12.576	42.993
Orz	11.317	77.574
Meiu	—	11.377
Ovăz	7.661	28.561
Rapiță	—	75
Totalul proprietății boierești.	137.717	—
Locurile țăranilor	215.091	—
Total general	352.808	738.871
Diferință în plus	386.063	

Statistica făcută pentru Moldova (1) arată numărul făl-cilor pe categorii de plante cultivate numai pentru locu-urile boierești, iar pentru locurile țărănești este dată o sumă globală de 215.091 fălci, ceea ce ne permite să constatăm că proprietatea cultivată în Moldova, care se află în mâ-nile clasei boierești, reprezintă 39.05% față cu 60.95% , care se află în mâinile țăranilor.

(1) *Analele parlamentare ale Moldovei*, Tom. XI, pag. 926.

Afară de aceste 352.808 fălci de pământ cultivat, mai trebuie să adaugem imașul și fânețele, cari ocupau o suprafață de 458.165 fălci, cari se posedau în câtimi aproape egale de către boieri și țărani, precum și pădurile în întindere de 376.529 fălci, cari aparțineau aproape în totalitatea lor numai boierilor. În total proprietatea boierească din Moldova în anul 1840 era în întindere de 391.344 fălci, iar proprietatea țărănească 452.582 fălci, adică boierii posedau 46.38%, iar țărani 53.62% din proprietatea funciară a Moldovei, în care nu erau cuprinse nici pădurile (376.529 fălci), nici viile, cari erau în întindere de 42.253 pogoane.

Astăzi întinderea pământului cultivat în România se ridică la aproape 6 milioane de hectare, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Intinderea fiecărei culturi în 1903. (1)

Tabela No. 43.

CULTURILE DIN ȚARA ÎNTREAGĂ ÎN 1903	Întinde- rea totală	Cât ocupă fie- care cultură la % din totalul culturilor din țară
	Hectare	
Grâu	1.605.657	27. ¹⁵
Secară	158.019	2. ⁶⁷
Orz	530.895	8. ⁹⁸
Ovăz	426.728	7. ²²
Porumb	2.072.075	35. ⁰⁴
Meiu	81.759	1. ³⁸
Hrișcă	1.493	0. ⁰³
<i>Cereale</i>	4.876.626	82. ⁴⁷
Rapiță	67.373	1. ¹³
In	80.069	1. ³⁷
Cânepă	7.927	0. ¹³
Mac	267	0. ⁰⁰
<i>Oleaginoase și textile</i>	155.636	2. ⁶³
Fasole	29.759	0. ⁵⁰
Mazăre, bob, linte	9.872	0. ¹⁷
Cartofi	11.046	0. ¹⁹
<i>Leguminoase și tubercule</i>	50.677	0. ⁸⁶
Sfeclă pentru zahăr	10.683	0. ¹⁸
Tutun	5.769	0. ¹⁰
Anison	98	0. ⁰¹
Diverse	314	
<i>Plante industriale</i>	16.864	0. ²⁹
Varză	7.179	0. ¹²
Ceapă	4.485	0. ⁰⁸
Castraveți	1.899	0. ⁰³
Alte legume	4.371	0. ⁰⁷
Pepeni galbeni	2.885	0. ⁰⁵
Pepeni verzi	8.300	0. ¹⁴
<i>Grădinării</i>	29.119	0. ⁴⁹
Fânețe artificiale	66.572	1. ¹²
Fânețe naturale	503.656	8. ⁵²
<i>Fânețe</i>	570.228	9. ⁶⁴
Viile	133.008	2. ²⁵
Livezile de pruni	80.784	1. ³⁷
<i>Sădiri</i>	213.792	3. ⁶²
Total general	5.912.942	100. ⁰⁰

(1) Statistica agricolă pe 1903, *Monitorul Oficial*, No. 226 din 5 Ianuarie 1904

Din cele ce preced reiese în mod netăgăduit că, dela Uni-rea Principatelor, România făcuse pași mari către progres; cu toate acestea țara nu ajunsese încă să-și așeze bine temelii, pe care trebuia să-și ridice edificiul social.

Cu toată dorința tuturor de a merge și mai departe pe calea propășirii, părea că un vânt rău suflă peste țară, și timpul cel mai prețios se pierde în discuțiuni sterile. Mini-sterile se făceau și se desfăceau dintr'o zi într'alta, dis-cuțiunile parlamentare erau nesfârșite și fără nici un re-zultat practic, iar țara eră obosită de atâtea lupte, din cari se credea că nu mai eră cu puțință să mai iasă.

În perioada aceasta de tranziție, țara fusese scuturată de o sguđitură puternică: lovitura de Stat dela 2 Maiu 1864 o abătuse dela cărarea cea dreaptă, și nu eră de-parte de a cădea în prăpastie. Revoluțiunea din 11 Fe-ruarie 1866, răsturnând starea de lucruri dinainte, a avut de rezultat să aducă pe tronul țerilor române pe Princi-ple Carol I de Hohenzollern, căruia i-a fost dat să în-drumeze țara pe cărarea cea dreaptă, pe care un minut o pierduse.

CAPITOLUL VI.

Finanțele României sub Domnia Regelui Carol I.

SECȚIUNEA I.

Finanțele României dela 1866—1876.

Din cele patru dorințe exprimate la 1857 de către Divanurile ad-hoc din Iași și București, una singură rămăsese încă neîndeplinită: Principele dintr'o dinastie domnitoare străină.

În urma revoluțiunii dela 11 Fevruarie 1866, s'a realizat și această ultimă dorință a țerii. Prin plebiscitul dela 8 Aprilie 1866, a fost ales Domn al Țerii-Românești Principele Carol de Hohenzollern, cu 685.969 voturi, fiind numai 224 voturi contra (1); iar Adunarea Constituantă, cu unanimitate de 109 voturi, fiind și 6 abțineri, votând mănținerea Unirii, a proclamat de Domn ereditar al României pe Principele Carol de Hohenzollern, sub numele de Carol I. (2)

Cea dintâi lucrare a primului guvern al Principelui Carol a fost să prezente Adunării Constituante Constituțiunea Țerii, care a fost primită în unanimitate de întreaga reprezentatiune națională, fără deosebire de partide politice (3).

Rănila țerii erau însă adânci. România trecea printr'o

(1) Sturdza, *Treizeci de ani de domnie ai Regelui Carol I*, vol. I, pag. 8.

(2) *Desbaterile Adunării deputaților*. Ședința dela 1 Maiu 1866.

(3) Constituțiunea a fost adoptată, cu unanimitate de 91 voturi, în ședința dela 29 Iunie 1866.

criză nu numai politică, dar și finanțiară din cele mai grele. Criza ajunsese așa de intensă, încât mandate în sumă de 4.444.444 lei erau neplătite, datoria exigibilă (flotantă) în bonuri de tezaur și bonuri de tutun se ridică la 16.000.000 lei, unele cu scadența deja expirată, altele cari trebuiau plătite dintr'o zi într'alta; iar împrumutul național de 11.000.000 lei se subscria cu multă greutate, așa de mare eră neîncrederea de care eră cuprinsă întreaga țară.

Într'o asemenea situațiune trebuia să se ia măsuri grabnice de îndreptare. S'a început mai întâiu cu reducerea cheltuelilor Statului, apoi taxa de 5% la import s'a ridicat la $7\frac{1}{2}\%$, iar lefile funcționarilor au fost reduse cu 20%. Adunarea însă tot nu ajungea să voteze resursele necesare și să alcătuească un buget echilibrat. Sesiunea Adunării a fost închisă, fără să se fi votat bugetul, dându-se numai o autorizațiune Ministerului de Finanțe să perceapă în cursul anului 1866 toate impozitele și veniturile de tot felul, astfel cum au fost înscrise în bugetul anului 1865, precum și ori ce alte venituri consfințite prin alte legi posterioare (1).

Tot deodată, pentru a deosebi trecutul de viitor, se hotărîse, încă dela 31 Martie 1866, înființarea unei casse de lichidare pentru desfacerea datoriilor flotante contractate până la finele anului 1865, care cassă eră să fie alimentată cu resursele provenite din rămășițele anilor trecuți și cu produsul vânzării tutunului.

În fine, pentru a veni în ajutorul situațiunii tezaurului public, guvernul a fost autorizat prin legea din 15 Iulie 1866 să vândă până la concurența sumei de 27.000.000 lei bunuri mici de ale Statului, cari nu aveau un venit mai mare de 500 galbeni, iar prețul vânzării eră să fie destinat la retragerea bonurilor de tezaur, cari se aflau

(1) *Monitorul Oficial*, No. 172/66.

în circulațiune, și a mandatelor emise până la 1866, precum și pentru acoperirea deficitului anului 1866.

Cu toate aceste măsuri, bugetul anului 1866 s'a încheiat și el cu deficit, și a fost nevoie să se recurgă iarăși la împrumut. Împrumutul a fost contractat la 12 — 24 Octombrie 1866 cu cassa de bancă Oppenheim și Compania din Paris în condițiuni foarte oneroase. Capitalul nominal erà de 31.610.500 lei, sau efectiv 18.500.000 lei, rambursabil în 23 ani, făcându-se guvernului un avans imediat de 5.000.000 lei ca să poată face față cheltuelilor urgente. Dobânda erà de 8%, un comision de $1\frac{1}{2}\%$ asupra capitalului efectiv de 18.500.000 lei, pentru cheltuelile de transport și schimb; un provizion de $\frac{1}{2}\%$ pentru serviciul transmisiunii anuităților; și pe lângă toate acestea un curtaj de $\frac{3}{4}\%$, iar anuitatea, în care intră dobânda și amortismentul, erà de 3.047.790 lei pe fiecare an.

Condițiunile împrumutului erau prin urmare cum nu se poate mai grele, dar cele două împrumuturi anterioare, pe cari încercase guvernul să le contracteze prin mijlocirea Baronului Werner în Germania, și prin Agentul țerii la Paris, se prezentau în condițiuni tot așa de dezavantajoase, și din această cauză nu fusese acceptate de guvern, astfel încât neprezentându-se alte oferte mai avantajoase, iar situațiunea critică, în care se află tezaurul public, reclamând imperios contractarea împrumutului, guvernul a fost nevoit să primească împrumutul Oppenheim în condițiuni așa de grele.

Împrumutul Oppenheim a fost destinat pentru acoperirea deficitelor anterioare, cu toate acestea și bugetul anului 1867 se prezentă în condițiuni destul de anevoioase. Ministrul de Finanțe P. Mavrogheni prezentase Camerei un buget echilibrat având 55.863.097 lei, atât la venituri, cât și la cheltueli, iar pentru echilibrarea bugetului se prevedea între alte venituri și suma de 1.481.482 lei din taxa

asupra băuturilor spirtoase, pentru înființarea căreia guvernul prezentase și proiectul de lege relativ la acest impozit.

Comisiunea bugetară a Camerei însă neîmpărțășind vederile Ministrului de Finance, nu a voit să înscrie la venituri sau la cheltuieli vreo sporire, reducere, sau modificare neprevăzută de legile în ființă la votarea bugetului, și astfel a șters dela venituri atât cifra de 1.481.482 lei, impozitul asupra băuturilor spirtoase, cât și alte sume, pentru cari legile nu erau încă votate; iar la cheltuieli n'a admis modificările introduse de guvern, și comisia bugetară a alcătuit un buget, prezentând la venituri cifra de 55.558.650 lei, adică aproape cifra veniturilor fixată de guvern, deoarece adăusese suma de 2.200.000 lei, produsă din reținerile de 10% la lefi și pensiuni, pe care guvernul nu o înscrisese în buget, deoarece propunea modificarea legii pensiunilor și crearea unei case speciale de pensiuni. La cheltuieli comisiunea bugetară propunea suma de 53.363.810 lei, prin urmare rămâneă și un excedent de 2.194.840 lei.

Camera admițând unele din vederile comisiunii bugetare cu privire la suprimarea cifrei pentru băuturile spirtoase, legea nefiind încă votată, precum și înscrierea la loc a reținerilor la lefi și pensiuni, deoarece nici acea lege nu eră votată, ajungeă cu modul acesta la un buget de venituri de 56.381.615 lei și de 55.512.035 lei la cheltuieli, adică cu un excedent de 869.580 lei, iar creditele suplimentare și extraordinare le limitase la suma de 1.111.111 lei.

Odată cu bugetul general al Statului, a fost supus Aduării și bugetul casei de lichidare a datoriilor trecutului, prezentând la venituri suma de 17.139.620 lei și la cheltuieli 14.636.893 lei, adică cu un excedent de 2.502.727 lei, care a fost trecut ca venit al bugetului anului 1867. Iată care eră bugetul casei de lichidare pe anul 1867:

Tabela No. 44.

ACTIV	Suma	PASIV	Suma
	Lei		Lei
Din rămășițele anilor trecuți până la finele anului 1865 în sumă de lei 12,675,925, a se încasa minimum.	3.333.333	Restul mandatelor din 1865	1.072.172
Din impr. Oppenheim . .	13.806.287	Drepturi dobândite neordonanțate	740.740
Total	17.139.620	Bonuri de tezaur	4.755.677
		Procente la ele	176.851
		Bonuri de tutun	3.419.373
		Datoria la Cassa de depuneri	4.322.273
		Bani luați dela Cassa obligațiunilor rurale	149.807
		Totalul cheltuelilor	14.636.893
		Excedent	2.502.727
		Total	17.139.620

Bugetul casei de lichidare pe anul 1867 era mult mai ușurat ca în 1866, căci afectându-i-se cea mai mare parte din împrumutul Oppenheim, s'au plătit multe din datoriile trecutului. Din tabela care urmează se poate vedea care era situațiunea casei de lichidare în 1866 și ce se plătise în 1867:

Tabela No. 45.

CHELTUELI	În 1866	În 1867	Diferința
	Lei	Lei	Lei
Mandate în suferință din 1865	4.444.445	1.072.172	3.372.273
Drepturi dobândite și neordonanțate	3.703.703	740.740	2.962.963
Bonuri de tezaur	8.895.662	4.755.677	4.139.985
Bonuri de tutun	5.449.815	3.419.373	2.030.442
Cauțiunea Băncii	1.000.000	—	1.000.000
Total	23.493.625	9.987.962	13.505.663

Deși s'ar părea că bugetul casei de lichidare pe anul 1867 a fost descărcat cu 13.505.663 lei, în realitate însă scăderea eră numai de 9.553.759 lei, deoarece s'a trecut în bugetul pe 1867, într'o rubrică separată, suma de 4.322.273 lei, datoria către cassa de depuneri, care în 1866 eră cuprinsă în suma de 8.895.662 lei a bonurilor de tezaur, deschizându-se cu modul acesta un cont curent separat între Cassa de lichidare și Cassa de depuneri.

Situațiunea financiară începuse să se îmbunătățească puțin în 1868. Mesagiul domnesc de deschiderea sesiunii din 3 Ianuarie 1868 constată această îmbunătățire în următorii termeni: «Nu mă pot opri de a constată îmbunătățirea ce s'a efectuat deja în ramura financiară. Aceasta o datorim bărbăției poporului care, ajutat de binecuvântarea divină, a îndoit producerea națională; o datorim unei percepțiuni mai active și mai scrupuloase a veniturilor și unei mai drepte repărțiri a plăților.»

Într'adevăr impozitele intrau mai cu înlesnire în cassa Statului, impozitele indirecte mai cu samă erau în creștere față cu anii precedenți. Astfel vămile dela 3.366.630 lei, cât au produs în 1862, s'au ridicat după 5 ani la 8.228.084 lei, adică cu un spor de 4.861.454 lei, după cum se poate vedea din următoarea tabelă :

Tabela No. 46.

ANII	Venitul vămilor Lei	DIFERINȚA	
		În plus	În minus
1862	3.366.630	—	—
1863	3.557.593	190.963	—
1864	4.756.380	1.198.787	—
1865	6.484.462	1.728.082	—
1866	5.411.946	—	1.072.516
1867	8.228.084	2.816.138	—

Comerțul de import și export eră asemenea în creștere, după cum se constată din tabela care urmează :

Tabela No. 47.

A N I I	Import		Export		TOTAL	Excedentul exportului
	Lei		Lei			
1862	64.786.611		113.991.625		178.778.236	49.205.014
1863	72.138.951		120.917.009		193.055.960	48.778.058
1864	78.782.062		148.520.669		227.302.731	69.738.607
1865	68.039.115		111.735.599		179.774.714	43.696.484
1866	71.429.266		116.500.363		187.929.629	45.071.097
1867	70.550.012		110.481.120		181.031.132	39.931.108
1868	90.789.519		198.025.684		288.815.203	107.236.165

Tot asemenea și în privința sării, venitul crește din an în an, și această creștere proveniă nu numai din mărirea consumațiunii, dar și din scăderea cheltuelilor de extragere, după cum reiese din următoarea tabelă :

Tabela No. 48.

A N I I	Sumele percepute						Cheltueli		Proportunea la %
	Din vânzarea sării pentru consumațiunea internă		Din vânzarea sării pentru export		TOTAL				
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1862	1.557.540	15	1.558.518	50	3.116.058	65	904.296	80	29. ⁰³
1863	2.369.429	18	1.044.126	65	3.413.555	83	866.368	16	25. ³⁸
1864	2.361.173	33	1.206.476	92	3.567.650	25	812.970	27	22. ⁷⁹
1865	3.031.214	44	889.548	25	3.920.762	69	1.052.597	39	26. ⁸³
1866	3.069.341	81	1.210.893	30	4.280.235	11	903.580	13	21. ¹⁰
1867	3.006.391	66	1.401.542	04	4.407.933	70	858.853	89	19. ⁴⁸

La domeniile Statului a fost prevăzut asemenea un plus de 5.887.885 lei, întemeiat pe o urcare a arenzilor, cari dase un spor de 67% la licitațiunile ținute la Ministerul de Finanțe pentru arendarea unei pătrimi din domeniile Statului.

Totdeodată au fost înscrise în buget două venituri nouă,

pe temeiul legilor deja votate, și anume: un venit extraordinar de 4.000.000 lei, beneficiul dela baterea monetei de aramă, autorizată prin legea din 29 Martie 1867, și un venit ordinar de 1.481.481,48 lei, provenind din taxa asupra băuturilor spirtoase, votată la 30 Aprilie 1867, așa încât bugetul anului 1868 se prezintă la venituri și la cheltueli cu suma de 78.291.233,14 lei, care comparat cu bugetul anului 1867, care eră de 56.381.615,92 lei, prezintă o creștere de 21.909.617,22 lei, adică de 38.85%.

Alături cu bugetul Statului crescuse și datoria publică. La începutul anului 1868, datoria publică a țerii eră următoarea:

Datoria externă, contractată în străinătate, eră compusă din următoarele patru împrumuturi:

1. Împrumutul Stern, contractat la Londra cu Banca Otomană și frații Stern, la 12—24 August 1864, pe 23 ani, pe un capital nominal de 916.000 livre sterling, sau 22.889.487,03 lei, sau efectiv 17.797.921 lei. Anuitatea de 2.062.600 lei, împreună cu cheltue-lile de schimb, comision și transmiterea anuității la Londra, se ridică la 2.124.236,65 lei.

Acest împrumut emis pe cursul de 78.45% purtă o dobândă de 7%, prin urmare dobânda reală cu care a fost contractat eră de 11.56% Lei 22.889.437,03

2. Împrumutul Oppenheim, contractat la Paris, în 12 — 24 Octomvrie 1866, valoarea nominală de 31.610.500 lei, sau efectiv 18.500.000 lei, rambursabil în 23 ani. Anuitatea eră de 3.115.197,70 lei. Acest împrumut a fost emis pe cursul de 63.25% cu o dobândă de 8%, adică cu dobândă reală de 16.36% 31.610.500,—

3. Împrumutul pentru construirea a 19 poduri de fier, contractat în 1864, amortizabil în 16 ani și 36 zile prin o anuitate de 1.443.274 lei. 12.027.285,—

4. Împrumutul pentru Calea Ferată București-Giurgiu, contractat în 1864, amortizabil în 10 ani prin o anuitate de 2.010.000 lei. 13.755.000,—

Total 80.282.222,03

Am pus la datoria publică atât împrumuturile Stern și Oppenheim, cât și împrumuturile pentru podurile de fier și linia București-Giurgiu, deși aceste două din urmă împrumuturi sunt așezate în bugetul anului 1868 și până la 1874 ca cheltueli ordinare ale Ministerului de Lucrări publice, pe motiv — zice Ministrul de Finanțe Ion C. Brătianu, în expunerea de motive a bugetului pe 1868 — că aceste lucrări își plătesc cheltuelile lor cu veniturile pe cari le produc. Ele însă trebuiesc așezate tot în bugetul datoriei publice, deoarece la datoria publică trebuie să figureze toate împrumuturile contractate pentru lucrări, cari grevează mai multe bugete, și de cari lucrări profită mai multe generațiuni, fie că acele împrumuturi se contractează pentru lucrări producătoare de venit, cum sunt: drumurile de fier, canalurile, docurile, etc., și din venitul cărora se plătește dobânda și amortismentul capitalului întrebuițat în construcțiunea acelor lucrări, fie că împrumuturile se contractează pentru lucrări neproducătoare de venit, cum ar fi lucrările pentru apărarea țerii, pentru instrucțiunea publică, salubritatea publică, etc.

Afară de aceste patru împrumuturi, mai intră tot în datoria publică a țerii și darea către Înalta Poartă în sumă de 4 milioane lei turcești, sau 908.000 lei.

Datoria publică internă eră:

1. Obligațiunile emise pentru emanciparea sclavilor de dincoaci și de dincolo de Milcov, în sumă de 1.459.333 lei. Ele se amortizau prin tragere la sorți. Din obligațiunile de dincoaci de Milcov mai rămăneau de amortizat 788.667 lei, iar din obligațiunile de dincolo de Milcov mai rămăneau 670.666 lei.

2. Împrumutul național de 11.111.111 lei, amortizabil în 3 ani și împărțit în trei secțiuni, emis pe cursul de 80% și rambursabile obligațiunile cu 100 lei, fără a se bonifica altă dobândă. Nu s'a subscris pentru acest împrumut decât suma de 4.711.444 lei capital nominal sau 3.769.155 lei efectiv. Din acest împrumut, din care secțiunea întâia fusese rambursată, mai eră de plată 2.904.485 lei.

Afară de aceste datorii mai erau obligațiunile rurale, emise la 1865 pentru a se pune în aplicare legea rurală, cari la 1868 erau în circulațiune pentru suma de 97.134.742,22 lei. Aceste obligațiuni nu se pot însă pune în datoria publică a țerii, deoarece Statul nu eră adevăratul debitor, ci numai garantul debitorilor, adică al clăcașilor împrumutați la 1864, în 1880 însă Statul a luat asupra sa plata restului obligațiunilor rămase neamortizate.

Tot asemenea nu se poate trece în datoria publică datoria flotantă, care eră de 14.083.158 lei, la 1 Ianuarie 1868, căci aceea eră o datorie exigibilă, care trebuia să se plătească cu resursele ordinare ale bugetului. Numai în caz de a se consolidă printr'un împrumut cu termene lungi, numai atunci acel împrumut trebuia trecut la bugetul datoriei publice.

În bugetul datoriei publice mai figurau și pensiunile, recompensele naționale, compensațiunile și ajutoarele viagere ce plătiă Statul și cari se ridicau în bugetul anului 1867 la cifra de 4.055.392 lei, iar reținerile dela lefi și pensiuni fiind numai de 2 milioane lei, Statul mai trebuia să dea ca subvențiune suma de 2.055.392 lei.

La 15 Fevruarie 1868, votându-se însă o nouă lege a pensiunilor, Statul nu se mai obligă să dea pentru pensiuni decât o sumă fixă de 1.851.851,85 lei, iar în caz de neajungere să se facă repartițiune între pensionari.

Cestiunea pensiunilor eră prea însemnată ca, în dificultățile în cari se aflau finanțele Statului, să nu fi atras atențiunea legiuitorului, mai cu samă că urcarea pensiunilor în fiecare an ajunsese să devie amenințătoare pentru echilibrul bugetar.

Această chestiune fusese atinsă și de guvernul Locotenenței domnești, care constată în următorii termeni abuzul care se făcea în trecut cu acordarea pensiunilor, recompenselor naționale și ajutoarelor viagere:

«Această lege, vițioasă sub toate punctele de vedere, înfățișează încă anomalia că mulți pensionari, cari primesc astăzi o pensiuune mensuală de 740 lei, nu au avut în tot timpul în care s'au aflat în activitate decât o retribuțiune de 185 lei, afară de câteva luni în cari au înaintat repede, astfel că Statul le plătește astăzi, când nu mai fac nimic, împătrit cât le plătiă pentru serviciile lor.

«Procese verbale ale trecutelor sesiuni ale Corpurilor Legiuitoare pot constată, că votarea de pensiuuni a fost una din principalele lor lucrări, și nu a trecut nici o sesiune fără a impovără tezaurul public cu sume mari sub titlul de pensiuuni, de recompense și de ajutoare.» (1)

Regulamentul Organic, care pentru întâia oară a stabilit regimul pensiunilor, eră foarte darnic pentru foștii funcționari ai Statului. Pensiunile se acordau la vârsta de 50 ani în proporțiunile următoare: pentru un serviciu de 8 ani se acordă a treia parte din leafă, pentru 16 ani două treimi din leafă, iar pentru un serviciu de 24 ani leafa întreagă. Pensiunea eră transmisibilă asupra văduvelor până la remăritare sau moarte, iar pentru descendenți: băieții primiau pensia până la majoritatea lor și fetele până la căsătoria lor, iar dacă nu se căsătoriau, până la moartea lor.

Regulamentul Organic nu fixă un maximum de pensiuune peste care nu se puteă trece, astfel încât puteă cineva să iasă la pensiuune cu leafa întreagă, ori care ar fi fost cvantumul acelei lefi. Tot asemenea nu prevedeă ca pensiuunea să fie calculată după media lefi pe care a avut-o funcționarul în ultimii 5 ani de serviciu, ci acordă ca pensiuune leafa din urmă, chiar dacă funcționarul n'ar fi avut acea leafă decât o singură zi; și de aceea s'au văzut acele numiri și înaintări scandaloase în administrație, armată, magistratură, etc., făcute numai în scop de a se puteă beneficiă de o pensiuune mai mare.

(1) D. A. Sturdza, *Treizeci de ani de domnie ai Regelui Carol I*, vol. I, pag. 81.

Cu toate acestea, chiar cu o lege așa de darnică, cum eră Regulamentul Organic, dacă s'ar fi mărginit să se aplice cu nepărtinire, și dacă nu s'ar fi comis acele favoruri, de cari sunt pline Analele parlamentare ale țerii și de cari vorbește Mesagiul din 28 Aprilie 1866, de sigur că pensiunile n'ar fi ajuns să apese așa de greu asupra bugetului Statului; dar când într'un interval de 4 ani, dela 1860 la 1864, se votase pensiuni, recompense naționale și ajutoare viagere în sumă de aproape 2 milioane lei, trebuia să se pună capăt la o asemenea stare de lucruri.

Din următoarea tabelă se poate vedea mai cu înlesnire mersul ascendent al pensiunilor dela Regulamentul Organic până la legea din 1868:

Tabela No. 49.

A N I I	Muntenia	Moldova	TOTAL	Diferința in plus	Propor- țiunea la %
	Lei	Lei	Lei	Lei	
1831	555.555	185.185	740.740	—	—
1832	555.555	370.370	925.925	185 185	25.—
1859	629.630	370.370	1.000.000	74 075	8.—
1864	—	—	3.409.742	2.409 742	240.—
1865	—	—	3.551.233	141.491	4.—
1866	—	—	4.015.894	464.661	13.—
1867	—	—	4.055.392	39.498	1.—

Dela Regulamentul Organic și până la Unirea Principatelor, pensiunile au crescut cu o treime (33%), ceea ce este o creștere normală, dar acolo unde creșterea este enormă, e perioada dela 1859 la 1866, în care interval pensiunile s'au împătrit (401%); iar dacă comparăm suma la care se ridicase pensiunile în 1867, cu ceea ce erau la 1831, ajungem le o sumă de 5¹/₂ ori mai mare, adică la 547%.

Legea pensiunilor din 1868 nu mai recunoștea decât două termene pentru acordarea pensiunii: după 20 ani de serviciu pensionarul primia jumătate din leafă, și după 30 de ani de serviciu i se acordă o pensiune de trei pătrimi din leafă, vârsta se ridicase la 60 ani, iar băieții, ca și fetele, nu primiau pensiunea decât până la majoritatea lor, sau până la căsătorie, dacă se întâmplă ca să se căsătorească înainte de 21 ani. Mica îmbunătățire în finanțele Statului, care se anunțase la începutul anului 1868, nu s'a putut mănține. Cu tot exportul activ al anului 1868, care se urcase la 198 milioane lei, adică cu un plus de 87 milioane, față cu anul 1867, și care făcea să se spere într'o îmbunătățire a situațiunii financiare, deficitul bugetului 1868 nu a putut să fie înlăturat. El s'a ridicat la 15.695.047,34 lei, adică la 25%.

Deși s'a revenit în 1869 la un buget mai redus, care era mai în raport cu resursele țării, cu toate că s'au vândut moșii de ale Statului pentru suma de 21.800.000 lei, așa că nu mai rămâneau a se mai vinde decât pentru aproape 6 milioane lei până la completarea sumii de 27¹/₂ milioane lei, cu toate acestea nu se ajungea ca să se voteze bugetele echilibrate. Ele se votau dela început cu deficite, și se prevedea chiar în legea bugetară un articol, care zicea: «că deficitul se va acoperi cu resursele nouă, cari se vor prezenta de guvern.» Astfel bugetul anului 1870 s'a votat cu un deficit de 11.771.990 lei. Ministrii de finanțe prezentau odată cu bugetul și legile de impozite, cari creau resurse nouă, dar nici legea pentru fixarea contribuțiunii generale, destinată a înlocui contribuția personală și de șosele, nici legea timbrului și înregistrării, destinată a înlocui taxele pentru judecăți și vânzări, nici monopolul tutunului, nu se votau la timp de Parlament, astfel încât pe de o parte creșterea continuă a cheltuelilor Statului, iar pe de altă parte amânarea votării de resurse nouă, făceau ca bugetele să se soldeze neconținut cu deficite; astfel

bugetul anului 1869 s'a încheiat cu un deficit de 9.324.817,23 lei (13%).

Ceeace îngreună cu deosebire bugetele erau cheltuelile pentru construcțiunea drumurilor de fier. Statul dăduse în concesiune încă din 1868 construcțiunea liniei Roman-Vârciorova și garantase prin actul de concesiune un procent de $7\frac{1}{2}\%$ concesionarilor la capitalul pus în construcțiunea liniilor ferate. Astfel pentru concesiunea Strussberg (Roman-Vârciorova) se calculase kilometrul de drum de fier la 270.000 fr., iar pentru concesiunea Offenheim (Suceava-Iași-Botoșani) la 230.000 fr. kilometrul. Compania Strussberg dăduse în circulațiune 540 kilometri, ceeace făcea un capital de construcțiune de lei 145.800.000, care cu $7\frac{1}{2}\%$, procente garantate de Stat, făcea că Statul trebuia să plătească diferența între veniturile drumurilor de fier și suma de 10.935.000 lei, iar venitul net, cât s'a crezut că pot să aducă căile ferate puse în exploatare, fiind socotit la 2%, restul de $5\frac{1}{2}\%$, adică 8.019.000 lei, trebuia să se plătească de Stat. Compania Offenheim dăduse în circulațiune 220 kilometri de drum de fer, și prin urmare garanția Statului era de 2.038.950 lei, iar aceste două cifre împreună făceau 10.057.950 lei, cari trebuiau să fie înscrise în bugetul Statului.

Neapărat că acest spor de 10 milioane lei la cheltueli nu se putea acoperi numai cu resursele cari existau în trecut. Proprietatea funciară, care era să profite în primul rând de construcțiunea drumurilor de fier, continua să plătească tot impozitul de 4%, pe care îl plătia dela 1860, iar țara trecea din nou printr'o criză financiară din cele mai grele. Erau bonuri de tezaur în circulațiune însumă de 32.181.805.09 lei, contul curent la Cassa de depuneri se ridică la 11.000.000 lei, la Banca României datoria trecea de 1.500.000 lei, iar bugetul anului 1870 lăsase un deficit de 10.108.626.05 lei (16.2%), așa că trebuia imediat acoperită o lipsă de

57.431.589,80 lei, la cât se ridică datoria flotantă, care nu mai putea aştepta nici cea mai mică întârziere.

Atunci, în întâia jumătate a anului 1871, guvernul a prezentat proiectul de lege pentru stingerea datoriei flotante, cerând autorizarea Parlamentului ca să contracteze un împrumut în sumă de 78 milioane lei capital nominal (1), emiţând obligaţiuni ipotecare asupra domeniilor Statului; împrumutul acesta este cunoscut sub numele de Împrumutul Domenial. Obligaţiunile au fost emise pe cursul de 75%, cu o dobândă de 8%, amortizabile în 20 ani, iar pentru asigurarea împrumutului s'au ipotecat 381 moşii de ale Statului, specificate într'un tablou anexat la lege. Acest împrumut acoperit în ţară a produs efectiv suma de 58.500.000 lei.

Împrumutul domেনial eră numai un expedient de a plăti datoria flotantă şi a scăpa de greutăţile momentului, trebuia însă gândit cu ce se va acoperi anuitatea chiar a împrumutului domেনial, care trebuia înscrisă în bugetele viitoare şi care se ridică la 8.000.000 lei

Se votase cu câteva luni înainte un adaus de 2% asupra impozitului funciar (2), ridicându-se la 6% pentru imobilele rurale şi urbane, exceptându-se viile, cari în baza legii din 25 Aprilie 1870 erau supuse la o contribuţiune specială de 2 lei de pogonul de vie lucrătoare; dar aceasta resursă nu eră suficientă pentru a acoperi golul care eră în buget.

Atunci au fost votate următoarele trei impozite, dela cari se speră un spor de venituri de cel puţin 20.000.000 lei. Aceste impozite erau: monopolul tutunului (3), timbrul şi înregistrarea (4), şi licenţa băuturilor spirtoase (5). Monopolul tutunului eră evaluat să producă 8.000.000 lei,

(1) Legea din 22 Iunie 1871.

(2) Legea din 21 Martie 1871.

(3) Legea din 6 Fevruarie 1872.

(4) Legea din 1 Martie 1872.

(5) Legea din 1 Aprilie 1873.

timbrul 6.000.000, licențele 7.000.000 lei, iar plusul la foncieră 3.000.000, în total 24.000.000 lei. Ministerul sub care s'au votat aceste impozite eră prezidat de Lascăr Cargi, iar Ministru de Finanțe eră P. Mavrogheni.

Situațiunea finanțiară un moment îmbunătățită a fost din nou sdruncinată prin creșterea datoriei flotante. Guvernul a fost iarăș nevoit în întâia jumătate a anului 1874 să ceară Parlamentului autorizarea de a emite bonuri de tezaur până la concurența sumei de 27.000.000 lei. Această cerere a întâmpinat însă o împotrivire serioasă în Adunarea deputaților. Majoritatea comitetului delegaților propunea să se respingă proiectul de lege, iar raportorul legii, Manolache Kostaki Epureanu, iată în ce termeni conchidea la respingerea împrumutului :

«Precum făgăduințele date încă din anul 1871, cu ocazia împrumutului de 78 milioane, cum că era împrumuturilor și a datoriei flotante va fi închisă, nu s'a îndeplinit, asemenea nu avem nici un motiv de a crede că făgăduințele de acum se vor îndeplini. Nu voim să fim amăgiți și la rândul nostru să luăm rolul de amăgitori ai contribuabililor.

«Respingem proiectul prezentat și pe motiv că, departe de a se pune un capăt dificultăților financiare, întrevedem chiar a doua zi de votarea lui nouă deficite, și prin urmare nouă împrumuturi din cauza neechilibrării bugetelor pe 1874 și 1875.» (1)

Cauza de căpetenie a acestei situațiuni finanțiare așa de grele eră creșterea peste măsură a cheltuelilor Statului. Nouăle impozite nu puteau să dea atâta cât se așteptă dela ele, căci fiind la începutul perioadei lor de aplicare, ele mergeau mai încet, pe când bugetul cheltuelilor mergea cu mult mai repede, și cu toate că în 1868 bugetul Statului făcuse unul din cele mai mari salturi, deoarece crescuse cu 38.85%, față cu bugetul pe 1867, în 1874, după 6 ani,

(1) Ședința Adunării deputaților din 28 Maiu 1874.

s'a mai făcut un nou salt de 15%, așa încât, după 7 ani, bugetul crescuse cu peste 50%.

Din următoarea tabelă în care sunt puse față în față veniturile anului 1868, cu cele ale anului 1874, se poate vedea mai cu înlesnire sporul la fiecare venit în parte:

Tabela No. 50.

VENITURI	Bugetul pe 1868		Bugetul pe 1874		DIFERINȚA				Proporțiunea la %
	Lei	B.	Lei	B.	Plus		Minus		
					Lei	B.	Lei	B.	
Contrib. directe									
Personală	9.877.037	04	10.253.378	99	376.341	95	—	—	—
Șosele	3.034.444	44	3.476.188	40	441.741	96	—	—	—
Patentă	1.141.851	85	1.814.809	51	672.957	66	—	—	—
Foncieră	2.592.592	59	5.096.807	77	2.504.215	18	—	—	—
Transmitere	370.370	37	367.684	22	—	—	2.686	15	—
Licențe	—	—	4.000.000	—	4.000.000	—	—	—	—
Total . .	17.016.296	29	25.008.866	89	7.995.256	75	2.686	15	—
Contrib. indirecte și monopoluri					+ 7.992.570,60				47%
Vămi	7.090.740	75	9.675.000	—	2.584.259	25	—	—	—
Sare	5.462.962	96	5.300.000	—	—	—	162.962	96	—
Băuturi spirtoase	1.481.481	48	1.720.000	—	238.518	52	—	—	—
Tutun	2.444.444	44	8.110.000	—	5.665.555	56	—	—	—
Timbru, înregistrare	1.074.074	08	6.148.000	—	5.073.925	92	—	—	—
Praf de pușcă	—	—	7.000	—	7.000	—	—	—	—
Total . .	17.553.703	71	30.960.000	—	13.569.259	25	162.962	96	—
					+ 13.406.296,29				78,66%
Diverse venituri									
Arenzi, chirii	16.373.383	70	20.201.697	25	3.828.313	55	—	—	—
Poște și telegraf	2.000.000	—	2.400.000	—	400.000	—	—	—	—
Drumul de fier București-Giurgiu	—	—	1.223.475	51	1.223.475	51	—	—	—
Alte venituri	867.955	78	3.948.234	18	3.080.278	40	—	—	—
» extra-ordinare	21.957.676	44	1.212.500	—	—	—	20.745.176	44	—
Bunuri vândute	—	—	1.950.000	—	1.950.000	—	—	—	—
Subvențiuni	2.522.222	22	—	—	—	—	2.522.222	22	—
	43.721.238	14	30.935.906	94	10.482.067	46	23.267.398	66	—
					- 12.785.331,20				29,24
Total general .	78.291.238	14	86.904.773	83	+ 8.613.535,69				—

(11%)

Pentru a putea face un studiu comparativ între bugetele acestor doi ani, a trebuit mai întâiu să facem oarecari rectificări în așezarea veniturilor, căci impozitele nu erau clasificate în bugetul pe 1874 așa cum cere știința financiară.

Așa de exemplu, suma de 4.000.000 lei, prevăzută în bugetul anului 1874, ca venit al licențelor de băuturi spirtoase, care eră un impozit nou înființat în baza legii din 1 Aprilie 1873, l-am așezat între impozitele directe, după cum îl clasifică știința financiară, și după cum este așezat astăzi în bugetele Statului.

Impozitele directe prevăzute în bugetul anului 1874, în urma reformei financiare făcute în 1873, prezentau, față de anul 1868, un spor de 47%, iar impozitele indirecte, asupra cărora mai cu samă a stăruit reforma din 1873, prezentau un spor de 78.66%.

S'a făcut prin urmare la 1873 un pas mare în orientarea finanțelor statului către impozitele indirecte.

Acum dacă comparăm, în ce proporțiuni stau între ele diferitele venituri ale Statului, găsim:

Tabela No. 51.

VENITURI	Bugetul pe 1868	Proporțiunea la %	Bugetul pe 1874	Proporțiunea la %
	LEI		LEI	
Impozite directe	17.016.296	21. ⁷³	25.008.866	28. ⁷⁷
» indirecte	19.553.703	24. ⁹⁷	33.360.000	38. ³⁸
Domenii	16.373.383	20. ⁹⁰	20.201.697	23. ²⁵
Alte venituri	25.347.856	32. ⁴⁰	8.334.210	9. ⁶⁰
Total	78.291.238	100%	86.904.773	100%

Proporțiunea dar între aceste trei feluri de venituri nu mai eră aceea pe care am constatat-o în timpul domniilor regulamentare, ci eră cu totul schimbată.

Secularizarea averilor mănăstirești a făcut ca procentul veniturilor domeniiale să se urce la aproape a patra parte a bugetului (23.25%), și prin urmare eră o ușurare în sarcinile contribuabililor, căci nu mai aveau să contribuească la dările Statului decât cu restul de 76.75%.

Impozitele directe, cari erau temelia pe care eră așezat sistemul finanțiar în tot timpul Regulamentului Organic, căci ele constituiau mai mult de jumătate venitul Statului, au mers scăzând neconținut, ajungând să reprezente un procent din ce în ce mai mic, nu din cauză că ele ar fi încetat să producă ceea ce produceau mai înainte, dar din cauză că au fost înființate o mulțime de impozite indirecte în timpurile din urmă, și această tendință ca Statul să tragă venituri din ce în ce mai mari din impozitele indirecte și monopoluri (o altă serie de impozite indirecte) o vom vedea accentuându-se din ce în ce mai mult în această a treia perioadă de evoluțiune a finanțelor Statului român, care începe în 1868 și mai cu samă în 1873, cu reforma finanțiară făcută în acel an.

Într'adevăr în prima perioadă a finanțelor Statului român, care începe cu Regulamentul Organic și durează toată perioada regulamentară până la Convențiunea din Paris tot sistemul finanțiar al țerii eră bazat pe două impozite directe: capitațiunea și patenta, pe monopolul sării și venitul vămile, bugetele n'aveau nici o elasticitate, veniturile Statului, într'un interval de 27 de ani, au rămas aproape staționare, și nici o mișcare economică nu există în Principate.

A doua perioadă începe cu domnia lui Cuza și Unirea Principatelor. Atunci a început Statul român să se organizeze ca Stat modern, au început să se agite chestiunile mari sociale și economice, au fost supuse la impozitul personal toate clasele societății, au fost supuse la impozitul funciar toate proprietățile nemișcătoare, s'au secularizat

averile mănăstirești, s'au împrăștiat țărani. Această perioadă este o perioadă de încercări atât pe terenul financiar, cât și pe terenul economic. S'a încercat înființarea monopolului tutunului, care apoi s'a desființat, s'a încercat înființarea unei bănci de scont și circulațiune, care n'a reușit, s'a început construcțiunea de drumuri de fier, etc., dar încă nu eră bine încheiat un sistem financiar și economic pe care trebuia să-l urmeze țara.

În această perioadă, impozitele cari existau din trecut produceau neapărat mai mult decât înainte, dar nu se putea cu venituri așa de mici să se facă față la toate cheltuețile Statului, cari din zi în zi deveniau mai mari.

Această a doua perioadă a dăinuit până la 1868, când s'a început construcțiunea rețelei de căi ferate.

În această a treia perioadă, România intră într'o fază cu totul nouă. Construcțiunea căilor ferate, care avea să străbată țara în tot lungul ei dela Vârciorova la Burdujeni, eră menită să dea un avânt puternic dezvoltării economice a țării, proprietatea funciară avea să profite în primul rând de această nouă stare de lucruri, și putem zice că greutatea financiară, care apăsă la început asupra bugetului Statului din pricina construcțiunii căilor ferate, a fost care a forțat crearea de resurse nouă și prin urmare adoptarea unui întreg sistem de impozite, inaugurat în 1873 prin înființarea monopolului tutunului, timbrului și înregistrării și licențelor de băuturi spirtoase.

În bugetul de cheltueli pe anul 1874 se oglindește și mai bine situațiunea finanțelor Statului din această grea perioadă, în care trebuia să se creeze atâtea impozite nouă, grație cărora s'a putut merge înainte, căci și Statul român, ca toate Statele cari sunt la începutul dezvoltării lor economice, atunci când impozitele nu apăsau așa de greu asupra contribuabililor, și când totul este de făcut, a luat și el tocmai calea inversă de aceea pe care trebuia să o

ia o țară în elaborarea bugetelor sale, adică atunci a așternut cheltuelile de cari a avut nevoie și pe urmă a creat veniturile pentru acoperirea acelor cheltueli, pe când din contră când o țară ajunge la o dezvoltare economică mai înaintată, când mai toate impozitele cari se puteau crea au fost înființate, când cu alte cuvinte puterea contribuabililor de a suportă nouă impozite a ajuns la maximum ei de tensiune, atunci bugetul Statului începe să devie oarecum staționar, veniturile se discută și se votează înaintea cheltuelilor și bugetul de cheltueli se limitează la veniturile pe cari în realitate Statul se poate bizui.

Într'o asemenea perioadă cheltuelile cresc foarte încet și urmează numai creșterea naturală a veniturilor, adică bugetul se urcă la limitele elasticității pe cari le prezentă în mod natural impozitele după un șir oarecare de ani, și mai cu samă impozitele indirecte, cari stau mai în raport direct cu creșterea bogăției publice, cu dezvoltarea economică a țerii. De aceea nu poate să fie de loc surprinzătoare creșterea neconținută a bugetelor Statului român, pe care o vom vedea în această a treia perioadă de evoluțiune a finanțelor sale, căci la 1868 abia începe această perioadă de dezvoltare economică a țerii; și în toată această perioadă bugetul Statului prezentă un mers ascendent amețitor, dar nici decum îngrijitor din punctul de vedere al finanțelor unui Stat tânăr, care întrebuițează cheltuelile la creări de capitaluri productive. Vom vedea însă până la ce punct au fost întrebuițate aceste venituri în cheltueli productive, și în ce proporțiune s'au întrebuițat de diferitele guverne cari s'au perindat la cârma țerii.

Iată care eră bugetul de cheltueli al anului 1874, comparat cu bugetul anului 1868:

Tabela No. 52.

NATURA CHELTUELILOR	Bugetul pe 1868		Bugetul pe 1874		Plus		Proportința la 9/0	Minus		Proportința la 9/0
	L E I	B.	L E I	B.	L E	B.		L E I	B.	
Minist. de Răsboiu	20.476.911	05	17.427.501	18	—	—	—	3.049.409	87	14. ⁸⁹
» » Finanțe	24.793.946	06	45.679.877	73	20.885.931	67	84. ²³	—	—	—
» » Culte .	9.268.115	79	8.118.825	75	—	—	—	1.149.290	04	12. ⁴⁰
» » Interne	8.055.550	94	8.478.867	77	423.316	83	5. ²⁵	—	—	—
» » Lucrări publice	11.264.854	64	4.779.190	57	—	—	—	6.485.664	07	57. ⁵⁷
Minist. de Justiție	3.762.749	35	3.890.676	—	127.926	65	3. ⁴⁰	—	—	—
» » Externe	628.443	09	674.422	75	45.979	66	7. ³⁰	—	—	—
Consil. de Miniștri	40.662	22	42.848	—	2.185	78	5. ³⁷	—	—	—
Fond pentru deschide- dere de credite su- plement. și extra- ordinare	—	—	1.000.000	—	1.000.000	—	100.—	—	—	—
Total	78.291.233	14	90.092.209	75	22.485.340	59	28. ⁷²	10.684.363	98	13. ⁶⁵
	11.800.976.61 (15.07%)				11.800.976.61 15.07%)					

Dacă examinăm cheltuelile anului 1874, vedem că sporul cel mare eră la datoria publică, care eră cuprinsă în bugetul Ministerului de Finanțe, căci nu formă încă un buget separat, și sporul de 20.885.931,67 lei provenia atât din cauză că s'au scos din bugetul Ministerului de Lucrări publice anuitățile drumului de fier București-Giurgiu și pentru podurile de fier, cât și mai cu samă din cauza adausului, care s'a făcut în continuu la garanția ce se da pentru căile ferate, căci la această epocă se pusese dejă în circulațiune 865 kilometri de drum de fier, și numai această cifră se ridică la suma de 16.952.925,85 lei.

Tot atunci se începuse și construcțiunea liniei Pitești-Vârciorova, care trebuia să se pună în circulațiune în 1875, astfel încât se completa linia cea mare, care străbatea țara în tot lungul ei, dela Burdujeni la Vârciorova, și care era menită să aducă mari foloase dezvoltării economice a țării.

Pe de altă parte înființarea Creditului funciar rural (1), care a început să funcționeze în 1873, și a Creditului urban, care a început să funcționeze în București în 1875, au adus mari înlesniri proprietarilor scăpându-i din ghiarele cametei.

Cu toate acestea bugetul anului 1875 nu s'a putut echilibră nici el și s'a votat cu un deficit de 5.708.133,98 lei, prevăzându-se a se acoperi prin stereotipa frază: «de intercalarea la venituri a nouălor resurse, ce se vor aproba prin osebite legi.»

Crearea însă de resurse nouă nu se mai propunea, și guvernul cerea mereu la împrumuturi. La început se cerea 19 milioane, pe urmă cifra a fost sporită cu 5 milioane, iar la sfârșit s'au mai adaus încă 5 milioane pentru armament, așa încât la 6 Martie 1875, când s'au promulgat câteși trele legile, făceau la un loc un împrumut total de 29.000.000 lei (2), care s'a emis în rentă perpetuă 5%, pe cursul de 65%, în valoare nominală de 44.600.000 lei, care a produs efectiv 28.990.000 lei.

Tot în condițiunile bugetelor pe 1874 și 1875 a fost votat la 6 Martie 1875 și bugetul pe 1876, adică prezentând dela început un deficit de 6.999.502,08 lei. Cheltuelile anului 1876 se ridicase la 101.236.386,48 lei, iar veniturile abia erau de 94.236.844,40 lei.

Garanția pentru procentele căilor ferate se ridicase

(1) Legea din 6 Aprilie 1873.

(2) Legea din 6 Martie 1875.

la 22.466.775,82 lei care, împreună cu anuitatea liniei Iași-Ungheni de 452.425,85 lei, făcea un total de lei 22.912.201,67 lei, căci se pusese în circulațiune și linia Pitești-Vârciorova, așa că Statul plătiă garanția pentru următoarele linii în întindere totală de 1.230 kilometri, și anume:

Tabela No. 53.

L I N I A	Kilometri	Pusă în circulație
Roman-Burdujeni	102 ⁴⁶⁵	1869
Pașcani-Iași	75 ⁷¹⁰	1870
Verești-Botoșani	44 ²³⁶	1871
București-Buzău-Brăila-Galați-Bârlad-Tecuciu-Roman	536 ⁹⁹¹	1872
Chitila-Pitești	98 ⁶⁰⁶	1872
București-Gara de Nord-Gara Filaret	6 ⁸⁹⁶	1872
Iași-Ungheni	21 ⁴¹⁹	1874
Pitești-Vârciorova	273 ⁹⁸⁷	1875
București-Giurgiu-Smârda	69 ⁷²²	1869
Pentru această linie împrumutul de 13.755.000 lei, contractat în 1864, se stingeă prin amortizare în 1876.		
Total	1230 ¹³²	

Afară de aceste linii, se mai acordase și concesiunea Crawley pentru linia Ploești-Predeal, în lungime de 84 $\frac{1}{2}$ kilometri, destinată a uni liniile noastre ferate cu cele ungare prin Predeal-Tömös.

Din cele ce am văzut până aci rezultă că, în această perioadă de 15 ani (1862—1876), nici un singur buget n'a fost într'adevăr echilibrat cu resurse reale, căci în bugetul anului 1863, care s'a încheiat cu un excedent, acel excedent a provenit din împrumut, așa că toate bugetele s'au

soldat cu deficite, iar pentru acoperirea lor au fost contractate împrumuturi.

Astfel împrumuturile: Stern, Oppenheim, împrumutul național de 11.111.111 lei, din care nu s'a subscris decât a treia parte, împrumutul domেনial, renta perpetuă 5% din 1875, toate aceste împrumuturi au fost întrebuintate pentru acoperirea deficitelor. Nici aceasta nu a fost de ajuns, s'au vândut moșii de ale Statului pentru 21.500.000 lei, înscriindu-se în fiecare an printre veniturile ordinare ratele bunurilor vândute, și la sfârșitul anului 1875, țara se află în fața unei datorii flotante de 31.077.726 lei.

Din toate aceste împrumuturi, numai partea care se subscrisesse din împrumutul național de 11.111.111 lei, adică 3.769.155 lei efectiv, a fost stinsă plătindu-se din alte împrumuturi în intervalul de trei ani, pentru cât fusese contractat acel împrumut, pe când toate celelalte împrumuturi aveau să greveze încă mult timp bugetele Statului. Ele se ridicau la suma de 211.946.818,50 lei capital nominal, și anume:

Tabela No. 54.

ÎMPRUMUTURILE	L E I	B.
Împrumutul Stern . . .	22.889.437	03
» Oppenheim .	31.610.500	—
» Național . .	3.769.155	55
» Domenial .	78.000.000	—
Renta perpetuă 5% . .	44.600.000	—
Datoria flotantă 1875 . .	31.077.726	—
Total	211.946.818	58

Iar deficitele bugetare cari au fost plătite cu aceste împrumuturi se urcau la 162.938.313,21 lei, după cum se specifică mai jos:

Tabela No. 55.

A N I I	DEFICITE	
	Lei	B.
1862—1866	44.271.781	43
1867—1871	52.930.986	77
1872—1876	65.735.545	01
Total . .	162.938.313	21

Aceasta se poate vedeà mai ușor din următoarea tabelă, în care sunt cuprinse atât veniturile provenind din bugetul ordinar, cât și cele provenind din împrumuturi:

Tabela No. 53.

A N I I	Bugetul ordinar		Împrumuturi		TOTAL		Cheltueli		Deficite	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1862—1866	239.020.246	11	21.343.842	28	260.364.088	39	283.292.027	54	22.927.939	15
1867—1871	314.706.274	55	18.952.553	63	333.658.828	18	367.637.261	32	33.978.433	14
1872—1876	398.977.448	04	38.971.494	83	437.948.942	87	464.712.993	05	26.764.050	18
1862—1876	952.703.968	70	79.267.890	74	1.031.971.859	44	1.115.642.281	91	83.670.422	47
	(92,30%)		(7,70%)		(100%)		—		(8,78% din venit. ordin.)	

În tabela care urmează sunt arătate veniturile, cheltue-
lile și deficitele pe fiecare an din aceste trei perioade:

Tabela No. 57.

Anii	Venituri		Cheltueli		Excedente		Proport. la % asupra excedent.	Deficite		Proport. la % asupra deficitelor
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.		Lei	B.	
1862	35.580.259	68	44.240.260	01	—	—	—	8.660.000	33	24. ₃₃
1863	50.931.206	30	44.063.332	45	6.867.873	85	13. ₄₈	—	—	—
1864	60.051.424	55	62.312.631	36	—	—	—	2.261.206	81	3. ₇₆
1865	54.747.704	55	64.389.360	79	—	—	—	9.641.656	24	17. ₆₀
1866	59.053.493	31	68.286.448	93	—	—	—	9.232.949	62	15. ₆₃
	260.364.088	39	283.292.027	54	6.867.873	85	—	29.795.813	—	—
					22.927.939,15 (8.80%)					
1867	66.114.885	56	61.465.245	43	4.649.640	13	7. ₀₃	—	—	—
1868	62.737.507	89	78.432.555	23	—	—	—	15.695.047	34	25.—
1869	71.748.800	61	81.073.617	84	—	—	—	9.324.817	23	13.—
1870	62.321.960	48	72.430.586	53	—	—	—	10.108.626	05	16. ₂₀
1871	70.735.673	64	74.235.256	29	—	—	—	3.499.582	65	4. ₉₄
	333.658.828	18	367.637.261	32	4.649.640	13	—	38.628.073	27	—
					33.978.433,14 (10.18%)					
1872	82.843.949	35	85.223.600	03	—	—	—	2.379.650	68	2. ₈₇
1873	92.853.592	64	91.568.005	96	1.285.586	68	1. ₃₈	—	—	—
1874	82.621.037	02	90.062.036	84	—	—	—	7.440.999	82	9.—
1875	98.485.677	22	98.812.586	80	—	—	—	326.909	58	0. ₃₃
1876	81.144.686	64	99.046.763	42	—	—	—	17.902.076	78	22. ₀₆
	437.948.942	87	464.712.993	05	1.285.586	62	—	28.049.636	86	—
					26.764.050,18 (6.11%)					
Total .	1.031.971.859	41	1.115.642.281	88	12.803.100	66	—	96.473.523	13	—
					83.670.422,47 (8.10%)					

Din această tabelă reiese că în acest interval de 15 ani, trei ani s'au încheiat cu excedente (1863, 1867 și 1873), cari excedente proveniau tot din împrumuturi, iar toți

ceilalți 12 ani s'au încheiat cu deficite, mergând unele până la a patra parte a bugetului. Aceste deficite se pot împărți în modul următor:

Între 20—25%	au fost 3 ani	(1862, 1868 și 1876)
» 15—20%	» 3 »	(1865, 1866 și 1870)
» 10—15%	» 1 »	(1869)
» 5—10%	» 1 »	(1874)
» 0—5%	» 4 »	(1864, 1871, 1872 și 1875).

Datoria publică se înfățișă asemenea destul de rău, căci începeă printr'o serie întreagă de împrumuturi, cari au fost întrebuințate pentru acoperirea deficitelor bugetare, și cari reprezentau 35.80% din totalul datoriei publice, după cum se poate vedeă din următoarea tabelă:

Tabela No. 58.

ÎMPRUMUTURILE	CAPITALUL NOMINAL		CAPITALUL NEAMORTIZAT	
	L e i	B.	L e i	B
Datorii neproductive.				
Împrumutul Stern	22.889.437	03	16.575.000	—
» Oppenheim	31.610.500	—	25.127.500	—
» Domenial	78.000.000	—	67.675.000	—
Renta perpetuă 5%	44.600.000	—	44.600.000	—
Datoria flotantă 1875	31.077.726	16	31.077.726	16
Total	208.177.663	19	185.055.227	16
Datorii productive.				
Podurile de fier	12.027.285	—	5.691.244	44
Linia București-Giurgiu	13.755.000	—	1.909.192	24
» București - Buzău - Brăila - Galați - Roman - Pitești - Vârciorova	248.130.000	—	247.492.268	96
Avansul făcut Soc. acționarilor C. F. R. in 1872	9.985.320	83	9.985.320	83
Linia Roman-Iași-Botoșani	51.535.640	—	51.535.640	—
» Iași-Ungheni	3.770.215	41	3.174.649	97
» Plocești-Predeal	34.350.351	04	34.350.351	04
Total	373.553.812	28	354.138.667	48
Total general	581.731.475	47	539.193.893	64

Din această tabelă reiese că din $581\frac{3}{4}$ milioane lei, cari reprezentau totalul datoriei publice în 1876, un procent de 64.20%, adică aproape două treimi, a fost întrebuințat în lucrări publice productive, iar 35.80%, adică peste o treime, a servit la acoperirea deficitelor bugetare.

SECȚIUNEA II.

Finanțele României dela 1876—1886.

Pentru a treia oară dela 1866, țara trecea printr'o nouă criză financiară, agravată de războiul care se apropiă de hotarele noastre, amenințând să aprindă întreg Orientul.

Bugetul anului 1876 se votase cu un deficit de 7.000.000 lei, și noul guvern, format la 27 Aprilie 1876 (1), a propus Camerei rectificarea aceluși buget; ca să se echilibreze însă bugetul, s'au făcut cele mai mari economii, reducându-se cheltuelile cu 21.279.897 lei (20%), adică cu a cincea parte a bugetului, și cu toate aceste reduceri tot nu s'au putut ajunge la echilibrarea bugetului pe 1877, care prezentă un deficit de 6.662.621,44 lei, și pentru acoperirea acestui deficit au fost votate următoarele cinci dări:

1. S'a desființat contribuția personală și de șosele și s'a înființat o singură contribuție pentru căile de comunicație. Cu modul acesta dispăre dintre impozitele noastre capitațiunea înființată de Regulamentul Organic, care se ridicase în 1859 la 13 lei și 33 bani, precum și contribuția pentru șosele de 4 lei și 44 bani, adică în total 17 lei 77 bani, și în locul lor s'a pus o singură dare de 18 lei pe an, numită pentru căile de comunicație, și dela acest adaus de 23 bani s'a realizat un plus de 358.936 lei în 9 luni ale anului 1877, începând dela 1 Aprilie.

(1) Guvernul format la 27 Aprilie 1876 eră prezidat de Manolache Kostaki Epureanu, având ca Ministru de Finanțe pe Ion C. Brătianu, iar dela 24 Iulie 1876, guvernul a fost prezidat de Ion C. Brătianu, păstrând portofoliul finanțelor.

2. S'a înființat o taxă de 5% asupra retribuțiunii funcționarilor (1), care a produs 567.019,80 lei în 8 luni, iar în bugetul pe 1878 a fost înscrisă cu suma de 1.492.000 lei.

3. S'a modificat legea patentelor din 1863, introducându-se taxa proporțională. (2)

4. S'au sporit taxele de timbru și înregistrare. (3)

5. S'a adaus un impozit de 15% asupra biletelor de transport pe căile ferate.

Bugetul anului 1877, care se votase la început cu un deficit de 6.662.621,34 lei, prezentând la venituri 81.004.284 lei, iar la cheltueli 87.666.905,34 lei, în urma votării acestor impozite, și mai cu seamă în urma excedentului dela căile ferate, poște și telegraf, s'a încheiat cu un excedent de 5.072.653,78 lei, deși cheltuelile se ridicase dela 87¹/₂ milioane la 105 milioane.

Această urcare a cheltuelilor proveniă din cauză că războiul cu Turcia izbucnise deja, și România trebuia să facă cheltueli de înarmare pentru a intra în războiu. În acelaș timp se încheiase la 4—16 Aprilie 1877 o convențiune specială între România și Rusia pentru trecerea trupelor rusești pe teritoriul român, și prin urmare până la intrarea armatelor în Bulgaria, întreținerea, aprovizionarea și transportul trupelor, trebuind să se facă în țară, au adus un excedent în buget și au permis guvernului ca să nu aibă nevoie să întrebuițeze în 1877 pentru cheltuelile extraordinare ale războiului împrumutul de 28 milioane lei bilete ipotecare, autorizat prin legea din 12 Iunie 1877, și astfel grație excedentului bugetar s'a putut face față cheltuelilor extraordinare ale războiului cu resursele ordinare ale bugetului.

(1) Legea din 4 Mai 1877.

(2) Legea din 23 Martie 1877.

(3) Legea din 1 Iunie 1877.

Veniturile cari au dat mai cu samă excedente în 1877 au fost următoarele:

	<u>Lei</u>	<u>B.</u>
Linia Roman-Vârciorova	16.034.411,—	
» Suceava-Iași-Botoșani	6.608.998,—	
» București-Giurgiu	2.284.213,—	
» Iași-Ungheni	458.273,—	
Poștele și telegrafele	3.545.760,—	
Vămile	2.209.527,32	
Sarea	1.214.949,28	
Total	<u>32.356.613,60</u>	

Pe lângă aceste $32\frac{1}{3}$ milioane, mai eră și o scădere la cheltueli de aproape un milion lei, deoarece suma de 914.000 lei, care figură în bugetul datoriei publice pe anul 1877 ca dare către Înalta Poartă, s'a șters dela acel capitol în ziua de 10 Maiu 1877, când s'a proclamat independența țerii, și această sumă s'a afectat pentru trebuințele armatei în aplauzele entuziaste ale Camerei și Senatului în ședințele dela 11 și 13 Maiu 1877. (1)

Bugetul pe 1878 prezentă o creștere față cu bugetul anului 1877, din cauză că multe din evaluări au fost stabilite pe baza încasărilor din 1877, așa de pildă la căile ferate a fost prevăzută suma de 11.125.000 lei, în vedere că trupele rusești nu erau încă retrase din Bulgaria, și prin urmare la reîntoarcerea lor, trebuind să treacă prin țară, eră să aducă acel excedent în veniturile căilor ferate.

Bugetul pe 1878 a fost votat cu 93.372.451 lei la cheltueli, iar la venituri cu 121.372.451 lei, prezentând dar un excedent de 28.000.000 lei, care nu eră altceva decât împrumutul de 28.000.000, biletele ipotecare, cari s'au trecut ca venit extraordinar al anului 1878.

Tratatul din Berlin dând României Dobrogea, în schimbul Basarabiei, în bugetul anului 1879 figurează cel dintâiu buget

(1) Legea din 26 Maiu 1877.

al Dobrogei cu 3.250.000 lei la venituri și 3.115.512,84 lei la cheltueli, iar bugetul general al Statului pe anul 1879 se prezentă la venituri și cheltueli cu aceeaș sumă de 109.164.691,35 lei, prevăzându-se între veniturile extraordinare suma de 7.441.375,35 lei bilete ipotecare.

Cu bugetul anului 1880—1881 s'a realizat o reformă, care eră de mult simțită și anume schimbarea anului finanțiar dela 1 Ianuarie la 1 Aprilie.

Experiența dovedise că mai nici odată nu se putea ajunge la votarea bugetelor până la 1 Ianuarie, când ele trebuiau puse în aplicare, din cauză că, după Constituțiune, Corpurile legiuitoare, întrunindu-se în sesiune ordinară la 15 Noemvrie, nu aveau timpul necesar ca în intervalul dela 15 Noemvrie până la 1 Ianuarie să voteze bugetul și legile financiare, cari erau în legătură cu bugetul. Acest interval de o lună și jumătate, în care intră și sărbătorile Crăciunului, eră întrebuintat în constituirea biuoului, comisiunilor și mai cu samă în discuțiunea răspunsului la Mesagiul Tronului, care răpiă aproape întreg acest timp, așa încât bugetul, neputându-se vota de obicei decât la sfârșitul lunii Martie, se urmă după bugetul anului precedent, acordându-se una, două sau trei douăsprezecimi provizorii, și această practică legislativă eră foarte dăunătoare atât în privința preparării bugetului, dar mai cu samă în privința executării lui.

Tot așa de rea eră și practica anterioară de a se vota bugetul cu un an înainte, căci sistemul acesta, deși aveă aparența de a prezentă o situațiune mai regulată, căci cel puțin bugetul eră votat la timp, dar aveă două mari inconveniente și anume: în primul rând bugetul nu eră bazat pe încassările și nevoile reale ale Statului, dar pe niște prevederi prea depărtate și cari nu corespundeau cu realitatea lucrurilor; și în al doilea rând, se înrădăcinase obiceiul de a se vota bugetele neechilibrate, pe motiv că eră destul

timp de a se votă resursele nouă, și astfel Camera se mulțumia să pună în legea bugetară un articol stereotip că: deficitul se va acoperi cu resursele cari se vor prevedea prin anumite legi, și în cele mai multe cazuri se întâmplă ca acele legi de creare de resurse nouă să nu se voteze, fie din cauză de dizolvare a Parlamentului, fie din alte cauze politice.

Schimbându-se data începerii anului bugetar dela 1 Ianuarie la 1 Aprilie, eră timp îndestulător ca bugetul să se voteze din vreme, precum și legile de impozite, cari erau necesare pentru echilibrarea bugetului, și cari să fie puse în aplicare dela 1 Aprilie odată cu bugetul.

Acest sistem eră de mult practicat și în alte țeri. Astfel: Anglia, Germania, Danemarca, etc. încep anul lor bugetar tot ca și noi la 1 Aprilie; iar alte țeri ca: Statele-Unite ale Americii, Italia, Spania, Portugalia, etc. încep anul bugetar la 1 Iulie.

În bugetul anului 1880—1881 s'a mai introdus încă o îmbunătățire și anume: prin legea din 30 Martie 1879 se reziliase prin bună învoire contractul cu societatea Regiei monopolului tutunurilor, și Statul luând asupra sa administrația monopolului tutunurilor, a putut să înscrie în bugetul pe 1880—1881 suma de 14.500.000 lei ca venit net al regiei monopolului tutunurilor, în loc de 8.000.000 lei, cum eră arendat. Se realiză prin urmare un beneficiu de 6.500.000 lei, care aveà să crească în viitor.

În fine a treia îmbunătățire adusă bugetului pe 1880—1881 eră cea introdusă prin legea din 11 Aprilie 1880, care a aprobat convențiunea încheiată la 8 Martie 1880 între Ministerul de Finanțe și Cassa de depuneri în privința datoriei Tezaurului de 9.985.320,83 lei, împrumutați de Stat dela Cassa de depuneri în 1872, prin care convențiune s'au scăzut procentele acestui împrumut de $7\frac{1}{2}\%$ la 5% și în acelaș timp s'a prevăzut un amortisment de 2% ; așa încât

în loc de a se plăti o anuitate de 748.900 lei, fără să se amortizeze nimic din capital, de aci înainte se plătia o anuitate numai de 698.972,45 lei, adică cu 49.927,55 lei mai puțin ca în trecut, și după un număr oarecare de ani se stingeă chiar și datoria.

Alte două chestiuni de cea mai mare însemnătate pentru viitorul economic al țerii au fost rezolvate în anul 1880, și anume: înființarea Băncii Naționale (1), care eră să dea o impulsivitate puternică comerțului, și răscumpărarea căilor ferate. (2)

Răscumpărarea căilor ferate eră una din chestiunile cele mai grele de rezolvat, căci erau în joc o mulțime de interese, dar cel mai mare din toate eră ca Statul român să devie stăpân pe căile sale ferate, cari formează cel mai puternic agent economic în dezvoltarea unei țeri, și este lesne de înțeles că atunci când artera principală de căi ferate, care străbate România dela un capăt la celălalt al ei, se află în mâinile străinilor, cu greu s'ar fi putut face ca avantajele ce trebuie să se tragă din căile ferate să fie întrebuițate în profitul adevărat al țerii de o societate de acționari străini, care nu putea să aibă nici un interes de a micșorâ tarifele de transport pentru cereale, sau pentru alte produse ale solului, a înmulți liniile de garaj, a înmulți parcul de vagoane, etc., pentru care se cer cheltueli, când societatea eră asigurată prin concesiune, că ori care ar fi venitul căilor ferate, ea avea să-și încasseze regulat anuitatea înscrisă în bugetul datoriei publice a Statului român.

Această garanție eră în sumă de 18.609.750 lei, care reprezintă o dobândă de $7\frac{1}{2}\%$ la capitalul întrebuițat în construcțiunea căilor ferate, și fie că venitul net al

(1) Legea din 17 Aprilie 1880.

(2) Legea din 29 Ianuarie 1880.

căilor ferate ar fi fost mai mare sau mai mic decât ceea ce garantase Statul român să plătească, aceasta ar fi privit numai pe Statul român, care avea să dea o sumă mai mare sau mai mică pe fiecare an, după cum va fi fost și venitul net al căilor ferate mai mare sau mai mic, pentru a completa garanția de $7\frac{1}{2}\%$, pe când acționarii aveau să încaseze aceeași sumă fixă, ori ce s'ar fi întâmplat în mersul veniturilor căilor ferate.

La începutul anului 1880 aveam deja $1.407\frac{1}{2}$ kilometri de drum de fier, dacă socotim și linia Buzău-Mărășești, care eră în construcțiune la acea dată, urmând să fie pusă în circulațiune în 1881.

Din acești $1.407\frac{1}{2}$ kilometri de drum de fier, numai o mică parte aparține Statului, adică $266^k.130^m$, și anume:

Linia București-Giurgiu-Smârda	$69^k.822^m$.
» Iași-Ungheni	$21^k.419^m$.
» Ploești-Predeal	$84^k.617^m$.
» Buzău-Mărășești	$90^k.272^m$.
Total	$266^k.130^m$.

Prin urmare din întreaga rețea de căi ferate, numai 18.90% aparține Statului, iar restul de 1.345 kilometri (81.10%) erau exploatate de două companii străine, și anume: Societatea acționarilor, mai înainte doctorul Strussberg, care exploată artera principală, ce plecă dela Vârciorova-Pitești-București prin Brăila-Galați la Roman, în întindere de 919 kilometri, și Compania Lemberg-Cernăuți-Iași (Offenheim), care exploată linia Suceava-Iași-Botoșani, în întindere de $224^k.68$.

Guvernul prin legea supusă Corpurilor Legiuitoare propune răscumpărarea numai a liniilor societății acționarilor în întindere de 919 kilometri. Aceste linii au fost cedate pe 90 ani începând dela 1 Iulie 1871 și expirând la 1 Iulie 1961 . Capitalul de construcțiune al acestor linii eră de: $248.130.000$ lei, adică 919 kilometri socotiți a

270.000 fr. kilometrul ($919 \times 270.000 = 248.130.000$), și în loc ca societatea acționarilor să exploateze aceste linii ferate încă 81 ani, se propunea ca să le cedeze Statului român, care luând asupra sa administrațiunea și exploatarea căilor ferate, să ia la rândul său obligațiunile societății acționarilor, adică să răscumpere capitalul de construcțiune al căilor ferate.

Iată în ce consistă această operațiune:

Pentru construcțiunea căilor ferate române societatea acționarilor emisese la diferite intervale trei soiuri de titluri :

1. Acțiuni primitive cu cari s'a început construcțiunea în sumă de: 245.160.000 lei (196.128.000 mărci).

2. Acțiuni de prioritate emise în 1873, pentru continuarea construcțiunii căilor ferate, având privilegiul ca anuitatea lor să fie plătită înaintea acțiunilor primitive din venitul garantat al căilor ferate. Suma acțiunilor de prioritate eră de lei 48.290.062 (38.632.050 mărci).

3. Obligațiuni 6% (Schuldverschreibungen) emise în 1876 pentru terminarea construcțiunilor căilor ferate. Aceste din urmă nu erau decât o datorie a acționarilor primitivi și de prioritate.

Dintre acțiunile primitive a fost amortizată suma de 1.868.250 lei (1.494.600 mărci), rămânând în circulațiune la 1 Ianuarie 1880 suma de: 243.291.750 lei (194.633.400 mărci); iar dintre acțiunile de prioritate s'a amortizat suma de 405.562,50 lei (324.450 mărci), rămânând în circulațiune la 1 Ianuarie 1880 suma de 47.884.500 lei (38.307.600 mărci). Aceste două cifre fac la un loc: 291.176.250 lei (232.941.000 mărci).

Aceste două feluri de acțiuni, cari singurele dau drept de vot în adunarea generală a acționarilor, erau unicele cari se răscumpărau, iar bazele răscumpărării erau următoarele:

În locul acțiunilor primitive și de prioritate se dau obligațiuni de Stat 6% în modul următor: pentru 100 acțiuni primitive se dau 60 obligațiuni de Stat 6%, adică se plătește 100 lei cu 60 lei, iar acțiunile de prioritate se preschimbau astfel: pentru 100 acțiuni de prioritate se dau $133\frac{1}{3}$ obligațiuni de Stat 6%. Pe aceste baze pentru întreg capitalul de răscumărat erau de dat în obligațiuni de Stat următoarele sume:

Pentru 243.291.750 lei (194.633.400 mărci) acțiuni primitive trebuie să se dea 145.975.050 lei (116.780.040 mărci) în obligațiuni de Stat.

Pentru 47.884.500 lei (38.307.600 mărci) acțiuni de prioritate trebuie să se dea 63.846.000 lei (51.076.800 mărci) în obligațiuni de Stat, ceea ce face că pentru suma totală de 291.176.250 lei (232.941.000 mărci) în acțiuni de ale societății acționarilor, Statul român trebuie să dea 209.821.050 lei (167.856.840 mărci) în obligațiuni de Stat.

Afară de aceasta se mai acordau următoarele premii pentru a se încuraja preschimbarea și anume:

2% pentru acțiunile primitive, cari se vor prezenta la preschimbare în termenul fixat de guvern, și

$2\frac{1}{2}$ % pentru acțiunile de prioritate.

Guvernul cere să se emită pentru această operațiune obligațiuni 6% pentru o valoare de: 237.500.000 lei (190.000.000 mărci), care sumă are să servească în modul următor:

209.821.050 Lei (167.856.840 mărci) la preschimbarea acțiunilor primitive și de prioritate,

5.000.000 » (4 mil. mărci) la plata premiilor,

2.678.950 » (2.143.160 mărci) cheltuielile preschimbării,

20.000.000 » (16 mil. ») pentru a fi întrebuițați de Stat la punerea în bună stare și funcționare a căilor ferate.

237.500.000 Lei Total.

Avantajele pe cari le trăgea Statul din această operațiune erau următoarele:

Statul plătiă până la răscumpărarea căilor ferate o dobândă de $7\frac{1}{2}\%$ la capitalul de construcțiune al căilor ferate în sumă de 248.130.000 lei, care se ridică la 18.609.750 lei pe fiecare an. Pe lângă aceasta mai plătiă încă 1% pentru amortizarea capitalului, adică o sumă de 248.130 lei, care se scădeă în fiecare an din venitul brut al căilor ferate, și prin urmare cu această sumă se reduceă în fiecare an venitul net al căilor ferate. Aceste două sume făceau la un loc 18.857.880 lei, și anuitatea aceasta trebuia plătită încă 81 ani, adică până în 1961.

Prin răscumpărare sarcinile Statului erau următoarele:

Se emiteau obligațiuni de Stat cu o dobândă de 6% , în loc de $7\frac{1}{2}\%$, pentru suma de 237.500.000 lei valoare nominală; din această sumă însă trebuie scoasă suma de 20.000.000 lei valoare nominală, care eră destinată pentru îmbunătățirea liniilor ferate și care poate fi considerată ca un împrumut nou, pe care l-ar fi făcut Statul, așa încât suma care serviă în realitate pentru răscumpărare eră 217.500.000 lei.

Pentru întreaga sumă de 237.500.000 lei Statul avea de plătit o anuitate, care după tabelele de amortizare variă între minimum 15.981.400 lei pe an și maximum 17.611.870 lei, și această anuitate trebuia plătită numai 44 ani, adică un timp cu mult mai scurt decât înainte de răscumpărare.

La suma însă de 237.500.000 lei trebuie să adaugem și obligațiunile 6% ale societății acționarilor, cari deși nu se răscumpărau, dar tot de Statul român trebuiau să fie plătite, căci acele obligațiuni erau o datorie a societății acționarilor, și acela care ia asupra sa capitalul-acțiuni al unei societăți trebuie să ia și capitalul-obligațiuni.

La început această datorie eră de 45.000.000 mărci (56.250.000 lei), dar fiindcă o parte din aceste obligațiuni nu au fost emise, iar o parte s'au amortizat, datoria

rămâneă la 1 Ianuarie 1880 în sumă de 47.532.000 lei (38.025.600 mărci) obligațiuni 6% ale societății acționarilor.

Răscumpărarea căilor ferate a fost actul finanțiar, economic și politic cel mai important din această perioadă. Dela răscumpărarea căilor ferate se poate zice că datează independența economică a României, și astăzi este admis ca o axiomă: că un Stat, ori cât de puternic ar fi, nu se poate considera pe deplin independent din punctul de vedere economic, decât numai atunci când va avea în mâinile sale administrarea întregii sale rețele de căi ferate, și de aceea tendința tuturor Statelor este ca să devină proprietare pe o întindere cât mai mare de căi ferate de pe teritoriul lor. Și dacă această tendință își are justificarea ei pentru acele State unde, alături de Stat, sunt proprietare de căi ferate companii private, cari însă sunt compuse de acționari naționali, adică capitalul întrebuițat în construcțiunea căilor ferate este în mâna acționarilor naționali, cu atât mai mult Statul român trebuia să caute să devie proprietar al căilor sale ferate, căci capitalul întrebuițat în construcțiunea căilor ferate române eră un capital străin, acționarii erau străini, și chiar sediul societății acționarilor eră în țară străină.

Toate avantajele politice, finanțiare și economice ale răscumpărării căilor ferate, au fost pe larg dezvoltate în documentata expunere de motive cu care Ministrul Finanțelor din 1879—1880, d-l D. A. Sturdza, a însoțit proiectul de lege pentru cesiunea către Statul român a căilor ferate ale acționarilor.

Această delicată operațiune, care prezentă o mulțime de greutăți finanțiare și juridice, a fost condusă la bun sfârșit de d-l Ioan Kalinderu, directorul princiar însărcinat de Guvernul român cu răscumpărarea căilor ferate, iar comisiunea însărcinată după răscumpărare ca să verifice și să anuleze titlurile vechi ale căilor ferate și să supravegheze

confecționarea și emisiunea nouălor obligațiuni de căi ferate eră compusă din d-nii: Al. Orescu, N. Manolescu, senatori, și G. C. Cantacuzino, care mai târziu a ocupat portofoliul finanțelor în ministerul prezidat de d-l D. A. Sturdza (1895—1898).

Răscumpărarea căilor ferate a întâmpinat o vie rezistență în Parlament, mai cu samă în Adunarea deputaților, căci din 125 votanți, n'au fost pentru răscumpărare decât 72 deputați, fiind în contra 42 și 11 abținuți. (1)

Ori cum ar fi însă privită chestiunea răscumpărării căilor ferate, un lucru este învederat: că pentru o țară mică ca România, înconjurată de vecini puternici, eră absolut necesar ca liniile ferate să fie în mâinile Statului român, iar nu în mâinile unei societăți străine, care ar fi putut să le cedeze unei alte societăți străine cu interese opuse cu ale noastre, după cum s'a și încercat în 1872 a se cedă companiei austriace Staatsbahn, și care ar fi putut lucra în contra dezvoltării noastre economice, pe când astăzi căile ferate române sunt utilizate așa după cum ne povățuiesc interesele noastre.

Când privim astăzi chestiunea căilor ferate după un pătrar de secol dela răscumpărarea lor, prin urmare într'un timp când pasiunile au trebuit să înceteze, și când temerile cari s'au manifestat prin presă și Parlament, în privința transferării scaunului administrațiunii dela Berlin la București, au dispărut; iar toate deficultățile, cari erau inerente unei asemenea grele operațiuni, au fost învinse; ori cine trebuie să recunoască că țara a tras un mare folos din această răscumpărare, căci astăzi suntem stăpâni pe căile noastre ferate, și prin urmare dela 1880 înainte am putut să dobândim odată cu independența politică și independența noastră economică.

(1) Ședința Adunării deputaților din 15 Ianuarie 1880.

Astăzi căile ferate române au luat o dezvoltare așa de mare, încât dela 1407 $\frac{1}{2}$ kilometri de drum de fier, cât aveam în 1880, am ajuns la 3.178 kilometri, adică la mai mult decât îndoit, iar venitul net al căilor ferate s'a ridicat peste 22.500.000 lei.

Afară de aceasta, rescumpărarea ne-a înlesnit calea pentru ca drumurile noastre de fier să fie conduse de către ingineri români și am putut astfel cu propriile noastre forțe să construim liniile normale cu 95.000 lei kilometrul, iar liniile secundare cu 55.000 lei și chiar cu mai puțin.

Dacă ne întoarcem privirile înapoi la timpurile pline de primejdii ale anului suirii pe Tron a Principelui Carol, și măsurăm distanța pe care a străbătut-o țara în acest interval, constatăm că mari și glorioase acte au fost îndeplinite în răstimpul acesta.

Victoriile câștigate pe câmpiile Bulgariei de armata română, sub conducerea viteazului ei Căpitan, au adus după ele independența țerii și înălțarea României la rangul de Regat, și odată cu încoronarea M. S. Regelui la 10 Mai 1881, s'a putut anunța țerii că noua întocmire dată Statului se inaugură cu finanțe bine așezate, căci bugetul anului 1880—1881 s'a încheiat cu un excedent destul de însemnat, de 13.500.000 lei.

În noua situațiune creată Statului român, trebuiă să se lucreze cu puteri și mai încordate ca în trecut, pentru întărirea internă a țerii, și pline de înțelepciune sunt cuvintele rostite de M. S. Regele în fața reprezentanților țerii prin Mesajul de deschiderea sesiunii Corpurilor legiuitoare din 15 Noemvrie 1881, când ziceă:

«După ce ați încheiat bolta edificiului nostru politic, o sarcină nouă și nu mai puțin laborioasă începe de acum pentru Domniile voastre: aceea de a consolidă marea operă la care a lucrat un lung sir de generațiuni spre a fundă Statul român, de a îndreptă, prin măsuri înțelepte și prevăzătoare, aceeace nestatornicia timpurilor și pripa evenimentelor a putut lăsa încă nedesăvârșit».

Într'adevăr, bolta edificiului politic erà încheiată prin dobândirea independenței și proclamarea regatului, ceea ce trebuia făcut de acum înainte erà să se întărească Statul înăuntru: să se lumineze diferitele pături sociale, să se pună ordine în finanțe, să se asigure dezvoltarea morală și materială a națiunii.

Preocuparea de căpetenie a generațiunii trecute a fost: înălțarea țerii din punctul de vedere politic. Ea și-a îndeplinit misiunea ei. Astăzi prin dobândirea independenței și Regatului, țelul politic se poate deocamdată considera ca atins; și privirile trebuiesc acum îndreptate în altă parte: către întărirea interioară a Statului, la consolidarea finanțelor, la dezvoltarea noastră economică, punând în valoare bogățiile naturale ale solului, cari zac neexploatate.

Aceasta este rostul părții a doua a domniei Regelui Carol, și la această mare operă de muncă invită M. S. Regele pe reprezentanții țerii prin Mesajul Său din 15 Noemvrie 1881.

Primii pași către desăvârșirea operei de consolidare a țerii, au fost făcuți prin înființarea Băncii Naționale (1), răscumpărarea căilor ferate (2), înființarea creditelor agricole (3), și prin conversiunea unei părți din datoria publică, dela o dobândă prea urcată la o dobândă mult mai mică, care erà mai în raport cu creditul pe care-l dobândise țara.

Îndată după proclamarea independenței, creditul Statului român se stabilise așa de bine, încât efectele sale erau cotate cu următoarele cursuri în 1880:

Împrumutul Stern 7%	102
» Oppenheim 8%	108
» domenial 8%	103
Renta perpetuă 5%	74 ¹ / ₄
Scrisuri funciare rurale 7%	99
» » urbane București 7%	93 ⁵ / ₈

(1) Legea din 17 Aprilie 1880.

(2) » » 29 Ianuarie 1880.

(3) » » 16 Iunie 1881

În doi ani : 1880 și 1881 s'au făcut cinci conversiuni, cari au redus cu peste 10.000.000 lei anuitățile pe cari le plătiă Statul mai înainte, iar dobânda dela 8%, 7 $\frac{1}{2}$ % și 7% a fost redusă la 6% și 5%. Astfel au fost convertite:

I. Capitalul de construcțiune al căilor ferate ale societății acționarilor (Roman-Vârciorova) (1).

II. Obligațiunile rurale (2).

III. Obligațiunile domeniiale (3).

IV. Obligațiunile C. F. R. 6% (Schuldverschreibungen) (4) și

V. Împrumutul făcut la Cassa de depuneri în 1872 pentru suma de 9.985.320 lei 83 bani, avansul făcut Societății acționarilor căilor ferate.

1. Prima conversiune a capitalului de construcțiune a liniilor Roman-Vârciorova — de care am vorbit deja — cuprindeă un capital de 291.176.250 lei, din cari 243.291.750 lei acțiuni primitive și 47.884.500 lei acțiuni de prioritate, cari au fost convertite în obligațiuni de Stat 6% pentru un capital nominal de 237.500.000 lei.

2. A doua conversiune eră aceea a obligațiunilor rurale. Aceste obligațiuni purtau o dobândă de 10% și au fost emise cu ocaziunea aplicării legii rurale. Ele nu constituiau o datorie propriu zisă a Statului, căci Statul nu eră decât garantul țăranilor împroprietăriți, cari erau adevărații debitori, și el nu interveniă decât pentru înlesnirea și garantarea operațiunii, încassând prin comitetul de lichidare al obligațiunilor rurale sumele pe cari țăranii împroprietăriți erau datori să le verse în cassa obligațiunilor rurale, priveghind în acelaș timp ca aceste obligațiuni să fie amortizate în termenul de 15 ani hotărît de legea rurală, adică până la 23 Aprilie 1880, când trebuia să se facă cea din urmă tragere la sorti a obligațiunilor.

Din cauză însă că o tragere la sorti fusese deja amănată în 1877 (5), amortizarea obligațiunilor rurale se sfârșiă la 23 Aprilie 1881. Rămăsese însă de încasat dela țărani o sumă de 25.880.693,04

(1) Legea din 29 Ianuarie 1880.

(2) » » 19 Aprilie 1880.

(3) » » 8 Aprilie 1881.

(4) » » 1 Iulie 1881.

(5) » » 7 Aprilie 1877.

lei, care reprezintă scadențele de 23 Aprilie 1880 și 1881, și pentru că guvernul se află în alternativa: sau de a mai amâna încă odată tragerea la sorți a obligațiunilor, cari mai rămăsese de amortizat, și atunci ar fi fost să izbească de discredit aceste obligațiuni, sau să ia asupra sa această datorie convertind-o și încasând pe urmă rămășițele treptat dela țărani, atunci guvernul a luat această din urmă cale, mai cu samă că obligațiunile rurale erau cotate peste pari, și prin urmare conversiunea lor eră ușor de făcut. În consecință au fost emise nouă titluri cu o dobândă de 6%, pe o valoare nominală de 31.600.000 lei, amortizabile în 44 ani în schimbul obligațiunilor rurale 10%. Acelora cari nu primiau conversiunea li se rambursă capitalul, iar acelora cari primiau nouăle obligațiuni 6% în schimbul celor vechi, li se bonifică o primă de 2%. Împrumutul a fost emis în țară pe cursul de 84%, iar anuitatea care s'a înscris în bugetul datoriei publice eră de 2.047.894 lei, plătită în două rate semestriale, la 1 Mai și 1 Noembrie ale fiecărui an. În acelaș timp s'au înscris printre veniturile Statului sumele cari se încasau dela țărani în contul datoriei lor. Astfel în bugetul pe 1881—1882 a fost înscrisă suma de 817.894 lei ca venit al cassei obligațiunilor rurale.

3. A treia conversiune eră aceea a împrumutului domenal de 78.000.000 lei, contractat în 1871 cu dobândă de 8%. Acest împrumut se redusese prin amortizare la 56.022.000 lei. Legea din 8 Aprilie 1881, care a autorizat conversiunea acestui împrumut în rentă 5%, mai cuprindeă și alte două operațiuni, cari erau să fie acoperite tot cu emisiune de rentă, și anume: pentru acoperirea cheltuelilor de construcțiune ale căii ferate Ploești-Predeal în sumă de 34.350.351 lei, precum și pentru stingerea deficitelor constatate la închiderea exercițiului 1876 în sumă de 31.077.726 lei. Pentru aceste trei operațiuni în sumă de 121.450.077 lei, s'a emis renta 5% în valoare nominală de 148.200.000 lei, pe cursul de 82%, amortizabilă în 44 ani. Subscriitorii cu obligațiuni domeniiale beneficiau de 4% valoarea cuponului de Iulie al obligațiunilor lor, precum și de o primă de 2%, iar subscriitorii cu bonuri de tezaur până la suma de un milion lei, beneficiau de o primă de 1½ %, iar dela un milion în sus li se da o primă de 2%. Pentru plata anuității acestei rente precum și a primei, eră înscrisă în bugetul pe 1881—1882 suma de 10.700.000 lei, iar în

bugetul anului următor anuitatea eră de 8.422.000 lei, deoarece numai eră prima de plătit.

4. A patra conversiune eră aceea a obligațiunilor C. F. R. 6% (Schuldverschreibungen) în obligațiuni 5%.

Aceste obligațiuni 6% ale foștilor acționari, pe cari Statul român le luase asupra sa, ca o datorie a societății, atunci când s'a făcut răscumpărarea căilor ferate, și pe cari Statul român își rezervase dreptul de a le plăti și mai înainte de termen, conform art. 9 al convențiunii din 1880, erau în sumă de 47.532.000 lei.

Din această sumă se mai amortizase 2.743.900 mărci, așa că mai rămăsese în circulațiune 35.281.700 mărci, sau 44.102.125 lei. Ele au fost convertite în obligațiuni de Stat 5% în valoare nominală de 47.948.000 lei, amortizabile în 18 ani. Anuitatea acestui împrumut eră de 4.099.150 lei, iar procentele și amortismentul, care se plătiă mai înainte la obligațiunile 6% ale foștilor acționari, eră de 4.167.130 lei.

5. A cincea operațiune, care se poate numi tot de conversiune, căci aveă de scop să scadă sarcinile Statului plătindu-se o anuitate mai mică, eră cea încheiată cu Cassa de depuneri pentru împrumutul de 9.985.320,83 lei, pentru care se plătiă la început o dobândă de $7\frac{1}{2}\%$ și, în urma convențiunii din 8 Martie 1880, dobândă a fost redusă la 5% și un amortisment de 2%, iar acum, dobândă se reduceă la $3\frac{1}{2}\%$, mănținându-se amortismentul la 2%. Cu modul acesta anuitatea se redusese la 525.000 lei, în care sumă erau cuprinse procentele de $3\frac{1}{2}\%$ și amortismentul de 2%.

Din tabela care urmează se poate vedeă că Statul a realizat o economie de 10.305.224 lei pe an prin aceste conversiuni:

ÎMPRUMUTURILE	Anuitatea înaintea conversiunii	Anuitatea după conversiune
	L e i	L e i
Garanția Societății acționarilor C. F. R. Roman-Vârciorova.	18.857.880	14.679.250
Obligațiunile C. F. R. 6%	4.167.130	4.099.150
Împrumutul de 9.985.320,83 (Cassa de depuneri 1872).	748.900	525.000
Împrumutul domeniial	8.000.000	} 8.422.000
Anuitatea liniei București-Predeal	2.529.390	
Dobânda la datoria flotantă de 31.077.726 lei, calculată după procente ce se plăteau în 1876.	3.727.324	
Total	38.030.624	27.725.400
	— 10.305.224	

Grație acestei scăderi a anuităților datoriei publice, echilibrarea bugetului pe 1881—1882 a fost mai ușoară, și astfel bugetul s'a votat cu 120.766.214 lei, atât la venituri cât și la cheltueli, adică cu un adaus de lei 3.520.270, față de bugetul anului 1880—1881.

În bugetul anului 1882—1883 au fost introduse mai multe modificări importante în urma legilor votate. Astfel impozitul căilor de comunicațiune dela 18 lei a fost redus la 12 lei pentru anul 1882—1883, urmând ca pentru anii viitori să fie redus la 6 lei (1). Din această cauză cifra de 11.300.000 lei, înscrisă în bugetul anului 1881—1882, s'a scăzut la 8.600.000 lei în bugetul pe 1882—1883.

Tot asemenea s'au adus modificări impozitului asupra băuturilor spirtoase, iar taxa asupra țucii a fost transformată într'o dare pe pogon (2).

(1) Legea din 14 Martie 1882.

(2) » » 14 Februarie 1882.

În fine mai multe îmbunătățiri au fost făcute la legea pentru constatarea și perceperea contribuțiilor (1), adăugându-se totdeodată în bugetul pe 1882—1883 o zecime asupra contribuțiilor directe, care a fost evaluată la 2.519.000 lei, și cu acest venit s'a compensat pierderea ce rezultă din scăderea impozitului căilor de comunicațiune. Astfel bugetul anului 1882—1883 a fost fixat la suma de 122.627.045 17 lei, atât la venituri cât și la cheltueli.

În bugetul pe 1883—1884 impozitul căilor de comunicațiune a fost redus la jumătate, adică la 6 lei, conform legii votate în 1882, și prin urmare suma de 8.600.000 lei a fost scăzută la 4.6000.000 lei. Statul a renunțat totdeodată la rămășițele constatate neîncassate din acest impozit până la 1 Iulie 1882 (2), iar bugetul pe 1883—1884 se înfățișă atât la venituri cât și la cheltueli cu suma de 125.039.535,61 lei, adică iarăș cu un spor față cu bugetul anului anterior.

Acest mers ascendent al bugetelor Statului, s'a manifestat și în anii 1884—1885, 1885—1886 și 1886—1887.

În acest interval o mulțime de legi de împrumuturi au fost votate, fie pentru construcțiuni de căi ferate, fie pentru construcțiuni de edificii publice și altele. Sporirea continuă a bugetelor eră până la un oarecare punct legitimată de mersul mereu crescând al încasărilor, și mai cu samă a veniturilor din impozitele indirecte, ceace denotă o creștere a avuției publice. Paralel însă cu aceste excedente de încassări creșteau și cheltuelile Statului, așa încât chiar acele excedente nu mai ajungeau să satisfacă toate nevoile Statului, și sosise momentul când trebuia să se facă din nou apel la contribuabili.

Pentru a se ajunge la echilibrarea bugetului pe anul 1886—1887, a fost trebuință ca să se recurgă la un venit

(1) Legea din 10 Martie 1882.

(2) » » 8 Iunie 1882.

extraordinar, anume la vânzări nouă de bunuri de ale Statului, și astfel a fost înscrisă în buget suma de 4.365.000 lei, provenind din aceste vânzări, autorizate prin legile din 3 și 5 Martie 1886. Această sumă însă fiind un venit extraordinar al aceluși an, trebuia să se ia măsuri ca să se creeze venituri permanente, cari să alimenteze și bugetele viitoare.

Atunci s'a înființat monopolul chibriturilor și cărților de joc (1), care a fost înscris în bugetul anului 1886—1887 cu suma de 1.000.000 lei; dar impozitul dela care se aștepta un venit cu mult mai mare, era timbrul, căci se propunea modificarea legii timbrului și introducerea unei taxe de 1% asupra moștenirilor directe și de $\frac{1}{2}\%$ asupra donațiilor cu titlul de dotă, cari până aci erau scutite de ori ce taxă.

Acest impozit, cu toată modicitatea lui, a întâmpinat o opozițiune așa de vie în Parlament, încât guvernul s'a văzut nevoit să retragă această parte a legii, lăsând să se voteze celelalte dispozițiuni ale ei (2), dela cari însă nu se aștepta un venit așa de însemnat ca acela din moștenirile și înzestrările în linie directă.

N'am menționat printre legile de impozite, votate în 1885 și 1886, legea din 31 Martie 1885, care a modificat impozitul fonciar, căci ea nu se poate considera ca o nouă lege de impozit destinată a mări impozitul fonciar, deoarece legea din 1885 nu a făcut altceva decât să împartă în mod mai echitabil sarcinile proprietății fonciare.

În adevăr pentru clădiri impozitul n'a fost de loc modificat, menținându-se tot la 6%, cât era și mai înainte; s'a făcut însă o deosebire la impunerea proprietății rurale, după cum ea se exploatează de însuș proprietarul, sau este arendată, și s'a stabilit un impozit de 5%, în caz când însuși proprietarul își exploatează proprietățile sale, și de 6% când proprietățile sunt arendate și proprietarii domiciliază

(1) Legile din 18 și 31 Martie 1886.

(2) Legea din 25 Martie 1886.

în țară; iar când proprietarul nu domiciliază în țară, impozitul a fost ridicat la 12%.

Eră prin urmare mai mult o degrevare decât o urcare a impozitului, căci se scădea 1% pentru proprietarii cari își exploatau singuri moșiile lor, iar pentru proprietățile arendate, impozitul eră mănținut la 6%, ca și mai înainte; căci ridicarea impozitului la 12% pentru proprietarii cari nu domiciliază în țară, nu se poate considera decât ca o măsură legislativă cu scop de a lovi în acei proprietari, cari prin absenteismul lor își cheltuiau veniturile lor afară din țară, dar cari fiind puțin numeroși, nu a putut să aibă de efect să mărească venitul acestui impozit, căci venitul proprietăților rurale ale acelora cari nu domiciliază în țară, abia se ridică la 2% din venitul total al proprietății rurale din întreaga țară, pe când proprietarii cari își exploatează singuri moșiile lor reprezintă trei din patru părți din proprietatea fonciară rurală a țerii, iar restul îl reprezintă proprietatea arendată.

Din tabela următoare, întocmită pentru perioada dela 1891—1892 până la 1900—1901, prin urmare pentru un timp când proprietarii puteau fi stimulați a-și exploata singuri moșiile lor, ca să poată beneficia de o scădere de 1% din impozitul fonciar, se vede proporțiunea care există între proprietatea rurală exploatată de înșiși proprietarii și cea arendată:

ANII	VENITUL PROPRIETĂȚILOR RURALE						TOTAL	
	5%		6%		12%		L e i	B.
	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.		
1891—1892	111.465.516	99	48.095.101	18	4.518.693	23	164.079.311	40
1892—1893	110.766.787	24	50.862.798	76	4.209.504	28	165.839.090	28
1893—1894	111.540.034	87	52.624.465	40	3.949.066	15	168.113.566	42
1894—1895	118.196.805	50	54.628.892	44	3.763.648	90	176.589.346	88
1895—1896	112.535.138	73	53.580.860	53	3.781.173	52	169.897.172	78
1896—1897	144.900.531	45	53.029.783	31	5.069.323	65	202.999.638	41
1897—1898	148.971.302	89	52.543.661	51	4.967.943	08	206.482.907	48
1898—1899	150.840.324	56	52.732.459	67	4.449.044	18	208.021.828	41
1899—1900	152.849.993	73	53.707.547	14	4.362.378	28	210.919.919	15
1900—1901	154.625.476	08	53.058.373	49	4.246.496	78	211.930.346	35

Din această tabelă reiese că în anul 1891—1892 moșiile exploatare de înșiși proprietarii reprezentau 67.95% din totalul proprietății rurale, moșiile arendate 29.30%, iar proprietățile ale căror proprietari nu domiciliau în țară 2.75%. În anul 1900—1901 proporțiunile stau astfel: moșiile exploatare de proprietari reprezentau 73%, cele arendate 25%, iar proprietățile acelor care nu domiciliau în țară 2%; prin urmare rezultă că legea din 31 Martie 1885 a adus o degrevare de 1% la trei din patru părți a proprietății rurale.

Rezumând această perioadă de 10 ani (1876—1886) — după cum am făcut și pentru perioada precedentă — constatăm că veniturile Statului, cari erau de 81.144.686,64 lei în 1876, au ajuns după 10 ani la 124.478.397,58 lei, ceea ce reprezintă un spor de 43.333.711 lei (53.48%), adică câte 4.333.371 lei pe fiecare an.

Această creștere a veniturilor Statului eră datorită în primul rând dezvoltării naturale a bogăției publice, care

Veniturile și cheltuelile căilor ferate

Tabela No. 61.

ANII	Kilometri exploatați	Venitul brut	Cheltuelile	Venitul net	Proport. la % asupra venitului net	Proport. la % asupra cheltue- lilor
		Lei	Lei	Lei		
	k. m.					
1870	67. ¹⁷⁰	1.084.630	668.773	415.857	38. ¹²	61. ⁸⁸
1871	69. ⁸²²	1.065.252	722.375	342.876	31. ⁸⁵	68. ¹⁵
1872	69. ⁸²²	1.213.090	714.635	498.455	40. ⁹⁴	59. ⁰⁶
1873	648.—	9.092.260	6.743.299	2.348.961	25. ⁹⁰	74. ¹⁰
1874	648.—	11.250.408	7.284.562	3.965.846	35. ²⁶	64. ⁷⁴
1875	921.—	13.025.276	10.177.714	2.847.562	21. ⁸⁷	78. ¹³
1876	921.—	12.790.762	9.998.376	2.792.386	21. ⁸⁴	78. ¹⁶
1877	921.—	36.693.609	13.912.347	22.781.262	62. ⁰⁹	37. ⁹¹
1878	921.—	28.272.721	17.098.224	11.174.497	39. ⁵³	60. ⁴⁷
1879	921.—	17.567.288	13.424.419	4.142.869	23. ⁵⁹	76. ⁴¹
1880	921.—	16.170.404	11.755.148	4.415.256	27. ³¹	72. ⁶⁹
1881	971.—	16.398.642	11.353.527	5.045.115	30. ⁷⁷	69. ²³
1882	1.089.—	20.111.591	11.852.591	8.259.000	41. ⁰⁷	58. ⁹³
1883	1.200.—	22.884.230	12.802.179	10.082.051	44. ⁰⁶	55. ⁹⁴
1884	1.279.—	21.877.752	13.691.603	8.186.149	37. ⁴²	62. ⁵⁸
1885	1.359.—	23.034.978	14.436.891	8.598.087	37. ³³	62. ⁶⁷
1886	1.402.—	23.411.408	14.695.752	8.715.656	37. ²³	62. ⁷⁷
1887	1.896.—	27.207.387	16.683.405	10.523.982	38. ⁶⁹	61. ³¹
1888	2.135.—	31.427.580	18.785.775	12.641.805	40. ²³	59. ⁷⁷
1889	2.409.—	34.274.870	22.250.513	12.024.357	35. ⁰⁹	64. ⁹¹
1890	2.424.—	38.326.712	23.971.339	14.355.373	37. ⁴⁶	62. ⁵⁴
1891	2.429.—	41.090.749	26.356.283	14.734.466	35. ⁸⁶	64. ¹⁴
1892	2.470.—	40.593.311	27.736.709	12.856.602	31. ⁶⁸	68. ³²
1893	2.496.—	46.718.134	32.576.264	14.141.870	30. ²⁸	69. ⁷²
1894	2.513.—	44.332.928	31.914.950	12.417.978	28. ⁰²	71. ⁹⁸
1895	2.534.—	43.001.818	31.868.975	11.132.893	25. ⁸⁹	74. ¹¹
1896	2.818.—	49.996.309	34.488.452	15.507.857	31. ⁰²	68. ⁹⁸
1897	2.880.—	48.886.422	36.958.072	11.928.350	24. ⁴¹	75. ⁵⁹
1898	2.916.—	56.751.408	38.383.619	18.367.789	32. ³⁷	67. ⁶³
1899	3.081.—	48.539.359	39.918.727	8.620.632	17. ⁷⁶	82. ²⁴
1900—1901	3.100.—	50.158.165	35.645.927	14.512.238	28. ³⁴	71. ⁶⁶
1901—1902	3.149.—	55.491.715	33.473.340	22.018.375	39. ⁶⁸	60. ³²
1902—1903	3.178.—	57.490.493	33.812.330	23.678.163	49. ¹⁹	50. ⁸¹
Total .		991.231.661	656.157.096	334.074.565	33. ⁷³	66. ³⁷
Media .		30.037.323	19.883.548	10.123.472		

Lăsând de o parte anii războiului (1877—1878), în cari venitul net al căilor ferate se ridicase în mod excepțional până la 62% din veniturile brute, și socotind numa ianii normali, constatăm că după răscumpărarea căilor ferate venitul lor a mers mereu crescând, ridicându-se până la jumătate din venitul brut (49.19%).

La vămi observăm aceeaș urcare a veniturilor, după cum reiese din această tabelă:

Venitul vămilei dela anul 1862—1903.

Tabela No. 62.

A N I I	ÎNCASĂRI
	Le i
1862	3.366.630
1863	3.557.593
1864	4.756.380
1865	6.484.462
1866	5.411.946
1867	8.228.084
1868	9.051.077
1869	8.069.206
1870	7.322.453
1871	8.475.360
1872	10.084.855
1873	8.232.758
1874	8.590.314
1875	7.803.220
1876	8.171.965
1877	10.027.114
1878	16.329.093
1879	12.534.153
1880—1881	15.965.408
1881—1882	15.649.493
1882—1883	16.761.241
1883—1884	20.076.362
1884—1885	15.939.273
1885—1886	16.902.962
1886—1887	18.016.968
1887—1888	21.201.695
1888—1889	21.962.958
1889—1890	22.925.330
1890—1891	23.810.045
1891—1892	29.276.752
1892—1893	30.115.957
1893—1894	37.127.238
1894—1895	30.133.810
1895—1896	30.954.789
1896—1897	33.569.199
1897—1898	31.671.802
1898—1899	35.711.750
1899—1900	22.340.826
1900—1901	17.802.126
1901—1902	25.198.194
1902—1903	26.262.471
1903—1904	24.859.802
Total . . .	700.733.114
Media . . .	17.398.407

Tot așa a fost și cu celelalte venituri.

Din tabela care urmează se poate vedeă mai cu înlesnire progresiunea care au urmat-o veniturile Statului, comparând veniturile din 1876 cu cele din 1886—1887. Astfel iată veniturile principalelor impozite indirecte și monopoluri.

Tabela No. 63.

NATURA VENITURILOR	Bugetul pe 1876		Bugetul pe 1886—87		Plus		Proporțiunea la %
	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.	
Monopolul tutunului . . .	8.042.215	—	20.381.867	53	12.339.652	53	153. ⁴³
Monopolul sării	4.464.051	15	6.383.277	59	1.919.226	44	43.—
Vămi	8.171.965	—	18.016.968	—	9.845.003	—	120. ⁴⁷
Timbru și înregistrare . .	4.081.366	41	7.267.520	40	3.186.153	99	78. ⁰⁷
Băuturile spirtoase . . .	3.102.482	—	7.312.138	59	4.209.656	59	135. ⁷⁰
Total . . .	27.862.079	56	59.361.772	11	31.499.692	55	113 ⁰ / ₀

Din această tabelă reiese că veniturile indirecte, cari în 1876 erau de 27.862.079,56 lei, după 10 ani s'au suit la 59.371.772,11 lei, prezentând prin urmare un spor de 31.499.692,55 lei, adică mai mult decât îndoit (113⁰/₀), fără să se fi adăugat în acest interval vreun impozit nou pe lângă cele cari existau în 1876, afară de o mică modificare adusă impozitului băuturilor spirtoase. La tutun și la sare au fost chiar scăzute prețurile, iar modificarea făcută în 1886 la legea timbrului eră de o prea mică importanță, ca să aibă vreo influență asupra creșterii venitului timbrului, și în ori ce caz nu a putut să-și producă efectele imediat, chiar în bugetul pe 1886—1887, căci în bugetul anului precedent venitul din acest impozit s'a ridicat aproape la aceeaș sumă ca în bugetul pe 1886—1887.

Dacă dela contribuțiunile indirecte trecem la contribu-

țiunile directe, aci observăm că creșterea nu este așa de simțitoare. Astfel în 1876 contribuțiunile directe erau de 22.991.894,23 lei, iar în 1886—1887 de 27.598.290,61 lei, adică cu 4.606.396,38 mai mult, ceea ce reprezintă un spor de 20% față de anul 1876.

Contribuțiunile directe au suferit însă mai toate în acest interval de 10 ani mai multe modificări. Astfel unele din ele au fost desființate, altele au fost reduse și în fine altele înființate din nou.

Astfel taxa de transmitere a fost desființată în mare parte prin legea din 8 Aprilie 1880; contribuția personală și de șosele au fost contopite într'una singură sub numele de căi de comunicațiune, reducându-se dela 18 lei la 6 lei pe an, licențele au fost scăzute, la patente s'a adăugat taxa proporțională, fonciera s'a modificat prin legea din 31 Martie 1885, în fine s'au înființat două impozite nouă: taxa de 5% asupra salariilor și o zecime asupra contribuțiunilor directe.

Din următoarea tabelă se vede cari din aceste impozite au fost în creștere și cari au scăzut în intervalul dela 1876 la 1886.

Tabela No. 64.

NATURA VENITURILOR	Bugetul pe 1876		Bugetul pe 1886—87		Plus		Proporțiunea la %	Minus		Proporțiunea la %
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.		Lei	B.	
Impozitul personal	10.929.478	92	4.911.243	96	—	—	—	6.018.234	96	55. ₀₅
Fonciera	4.860.103	30	10.700.720	53	5.840.617	23	120. ₁₅	—	—	—
Patente	1.131.021	41	2.655.497	67	1.524.476	26	135. ₃₀	—	—	—
Licențe	5.818.799	59	4.738.854	99	—	—	—	1.079.944	60	18. ₅₅
Taxa de 5%	—	—	2.199.914	93	2.199.914	93	100.—	—	—	—
Zecimea de percep.	—	—	2.301.685	68	2.301.685	68	100.—	—	—	—
Taxa de transmitere	252.491	01	90.372	85	—	—	—	162.118	16	64. ₂₀
Total	22.991.894	23	27.598.290	61	11.866.694	10	51. ₆₀	7.260.297	72	31. ₅₈
	4.606.396,38				4.606.396,38					
	(20 02%).				(20.02%)					

Am arătat deja de unde provin scăderile la impozitul personal, licențe și taxa de transmitere, precum și plusurile la patente, taxa de 5% asupra salariilor și zecimea de percepere; sporul însă așa de mare la foncieră se explică atât prin plus valuta pe care a dobândit-o proprietatea fonciară prin construcțiunea căilor ferate, căci dela un venit de 84.067.307 lei, cât eră venitul proprietății fonciare în 1864, s'a ridicat în 1887 la un venit aproape de 200 milioane lei, adică mai mult decât îndoit. O altă cauză de creștere a impozitului fonciar a fost că dela 1881 pământurile date foștilor clăcași au fost impuse la foncieră, iar moșiile în loturi vânzându-se din ce în ce mai multe de Stat, au fost și ele impuse la impozitul fonciar, pe când mai înainte fiind proprietatea Statului nu plăteau acest impozit.

Acest prisos de încassări pe timp de 5 ani, dela 1877 la 1881—82, în sumă de 65.529.362,39 lei, a fost întrebuințat mai cu samă în plata cheltuelilor extraordinare ale războiului din 1877—1878, precum și la alte îmbunătățiri. Iată cum se împart asupra diferitelor bugete aceste sporuri la încassări (1):

Tabela No. 65.

A N I I	Excedent de încassări		Excedent de evaluări	
	L e i	B.	L e i	B
1877	29.059.357	97	—	—
1878	24.337.909	42	—	—
1879	—	—	— 772.731	—
1880—1881	10.490.106	—	—	—
1881—1882	2.414.722	—	—	—
Total . .	66.302.093 39		— 772.731 —	
	+ 65.529.362,39			

(1) Raportul d-lui Emil Costinescu, raportorul general al bugetelor.

Din această sumă de $65\frac{1}{2}$ milioane lei, a fost întrebuințată pentru războiul din 1877—1878 suma de 61.417.017 lei, iar 4 milioane lei a dat Statul pentru constituirea capitalului Băncii Naționale.

În ceea ce privește biletele ipotecare, ele au fost întrebuințate în alte lucrări, deoarece cheltuelile războiului au fost acoperite cu resursele ordinare ale bugetului. Astfel 9.000.000 lei au fost întrebuințate pentru construirea liniei Buzeu-Mărășești, 2.586.081,40 lei pentru armament, iar restul de 14.673.918.60 lei, a fost înscris ca resursă bugetară în anii 1879 și 1880—1881, suma totală a biletelor ipotecare emise fiind de 26.260.000 lei, în loc de 30.000.000 lei, cum eră autorizat guvernul să emită prin legea din 10 Iunie 1877, și această scădere a provenit din cauză că legea prevedeă ca biletele ipotecare să fie asigurate în moșii de o valoare îndoită și nu s'au găsit moșii libere decât pentru 52.520.000 lei, și prin urmare nu s'au putut emite bilete ipotecare decât pentru jumătate din această sumă.

Din tabela care urmează se poate vedeă, cari au fost veniturile și cheltuelile Statului în această perioadă de 10 ani, precum și excedentele sau deficitele bugetare.

A N I I	Venituri		Cheltueli		Excedente		Proport. la % asupra excedent.	Deficite		Proport. la % asupra deficitor
	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.		L e i	B.	
1877	110.063.639	97	104.990.986	19	5.072.653	78	4 ₆₀	—	—	—
1878	117.710.360	42	121.538.704	73	—	—	—	3.828.344	31	3 ₂₅
1879	114.228.041	22	114.292.949	33	—	—	—	64.908	11	0 ₆₅
1880—1881	154.279.554	23	140.762.976	70	13.516.577	53	8 ₇₆	—	—	—
1881—1882	123.180.935	94	130.675.100	58	—	—	—	7.494.164	64	6 ₀₈
	619.462.531	78	612.260.717	53	18.589.231	31	—	11.387.417	06	—
								7.201.814,25		
								(1.16%)		
1882—1883	141.815.929	84	136.854.162	17	4.961.767	67	3 ₅₀	—	—	—
1883—1884	134.695.989	69	135.557.860	10	—	—	—	861.870	41	0 ₆₄
1884—1885	116.057.508	46	130.352.265	10	—	—	—	14.294.756	64	12 ₃₁
1885—1886	124.478.397	58	129.971.645	56	—	—	—	5.493.247	98	4 ₄₁
1886—1887	141.262.822	83	129.418.851	22	11.843.971	61	8 ₃₁	—	—	—
	658.310.648	40	662.154.784	15	16.805.739	28	—	20.649.875	03	—
								— 3.844.135,75		
								(0.58%)		
Total . .	1.277.773.180	18	1.274.415.501	68	35.394.970	59	—	32.037.292	09	—
								3.357.678,50		
								(0.30%)		

Comparând veniturile cari s'au încassat în această perioadă cu cele încassate în perioada precedentă (1866 la 1876), constatăm că dela 1866—76 s'au încassat lei 771.607.771,02, iar dela 1877—1886—87 s'au încassat lei 1.277.773.180,18, adică cu 506.165.409,16 lei s'a încassat mai mult în acești din urmă 10 ani; iar cheltuelile în perioada dela 1866 la 1876 au fost de 832.350.254,34, adică cu 60.742.483,29 lei mai mult decât veniturile, iar în perioada dela 1877 la 1886—87 cheltuelile s'au ridicat la 1.274.415.501,68 lei, adică cu 3.357.678,50 mai puțin decât veniturile; și pe

când în perioadă 1866 — 1876 deficitele au covârșit cu mult excedentele, unele din deficite urcându-se până la a patra parte a veniturilor încassate, în această din urmă perioadă patru exerciții s'au încheiat cu excedente, cari au variat între 3.50% până la 8.76%, iar 6 ani au dat deficite, dintre cari numai unul singur a fost de 12.31% (1884—85), unul de 6.08% (1881—82), iar celelalte variind dela 0.05% la 4.41%.

Creșterea pe care am observat-o în veniturile Statului s'a manifestat și în comerțul de import și export al țării. Din tabela care urmează se poate vedea mersul comerțului exterior înainte de încheierea convențiilor comerciale cât și după încheierea acestor convențiuni:

Tabela No. 67.

ANII	Import	Export	TOTAL	Excedentul importului	Excedentul exportului
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
1871	82.927.228	177.682.782	260.610.010	—	94.755.054
1872	109.327.780	166.557.104	275.884.884	—	57.229.324
1873	97.867.167	157.570.732	255.437.899	—	59.703.565
1874	122.794.114	134.713.818	257.507.932	—	11.919.704
1875	100.834.169	144.962.079	245.796.248	—	44.127.910
1876	165.933.503	235.256.286	401.189.789	—	69.322.783
1877	335.548.999	141.081.100	476.630.099	194.467.899	—
1878	306.582.302	217.041.727	523.624.029	89.540.575	—
1879	254.482.629	238.650.007	493.132.636	15.832.622	—
1880	255.336.415	218.918.878	474.255.293	36.417.537	—
1881	274.757.458	206.518.317	481.275.775	68.239.141	—
1882	268.851.921	244.730.199	513.582.120	24.121.722	—
1883	359.907.178	220.650.279	580.557.457	139.256.899	—
1884	294.986.273	184.115.542	479.101.815	110.870.731	—
1885	268.539.150	247.968.201	516.507.351	20.570.949	—
1886	296.497.362	255.547.263	552.044.625	40.950.099	—

Operațiunile Băncii Naționale, înființată în 1880, au fost și ele din an în an mai numeroase, precum și beneficiul Statului mai mare, după cum se poate observa din următoarea tabelă:

Tabela No. 68.

ANII	Bilanțul anual		Mișcarea bănească		Beneficiul net		Dividendul Statului		Fondul de rezervă	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1880	22.164.306	98	—	—	39.832	58	—	—	—	—
1881	101.612.307	86	483.297.472	39	2.164.667	92	711.146	87	288.933	58
1882	155.968.976	17	684.235.835	50	1.921.842	38	616.215	14	514.152	51
1883	167.631.093	31	819.949.606	30	2.737.823	60	912.419	90	917.647	38
1884	169.556.746	93	727.193.980	78	2.770.934	03	923.259	22	1.327.721	40
1885	169.263.717	80	652.794.669	—	2.823.970	42	941.250	24	1.748.284	20
1886	168.104.201	73	718.240.096	62	2.908.154	06	969.269	49	2.185.871	07

Creditele agricole au mers și ele progresând, aducând Statului și județelor beneficii proporționale cu capitalul cu care au contribuit pentru înființarea caselor de credit agricol; astfel:

Tabela No. 69.

ANII	Bilanțul		Beneficiul total		Beneficiul Statului		Beneficiul județelor	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1885	25.493.741	70	266.845	59	163.397	75	69.728	30
1886	30.601.564	54	601.718	58	323.189	70	134.194	10

În ceea ce privește operațiunile Creditelor funciare, atât Creditul rural cât și Creditul urban din București, au emis la înființarea lor scrisuri cari purtau o dobândă de 7%, cari a fost în urmă convertite în 6% și apoi în 5%. Din tabela care urmează se poate vedea suma scrisurilor emise în circulațiune dela înființarea Creditelor:

Tabela No. 70.

ANII	Scrisurile rurale	Scrisurile urbane București	Scrisurile urbane Iași
	Le i	Le i	Le i
1873	374.000	—	—
1874	17.204.100	—	—
1875	30.038.100	2.814.400	—
1876	37.045.700	4.707.500	—
1877	39.392.700	5.071.300	—
1878	44.573.700	6.562.400	—
1879	51.081.200	10.624.300	—
1880	59.980.200	14.681.100	—
1881	65.440.200	18.460.400	—
1882	79.233.800	20.017.100	3.997.000
1883	90.942.300	31.085.200	6.490.200
1884	108.416.300	35.979.200	8.619.300
1885	117.223.800	40.006.300	11.080.000
1886	126.994.100	42.232.000	13.626.700

Trecând la datoria publică, iată care eră capitalul rămas neamortizat la sfârșitul acestei perioade de 10 ani:

Tabela No. 71.

ÎMPRUMATURILE	Suma rămasă neamortizată	
	Le i	B.
Împrumutul Stern	460.000	—
» Oppenheim	7.854.500	—
Calca ferată Suceava-Roman-Iași	51.366.765	13
Renta perpetuă 5% 1875	36.720.500	—
Obligațiuni 6% conversiunea rurală	30.413.600	—
» 6% C. F. R.	233.840.000	—
» 5% C. F. R.	38.410.000	—
Rentă amortizabilă 5% (1881—1887)	301.435.000	—
Împrumuturi la Cassa de depuneri.		
Pentru plata Societății acționarilor C. F. R. (1872) . .	8.729.557	42
» cumpărare de porumb (1882—1883)	810.262	91
» răscumpărarea chibriturilor și cărților de joc (1886)	1.150.141	43
Pentru repararea șoselelor degradate prin inundațiuni (1886)	400.000	—
Acoperirea deficitului (1885—1886)	4.493.247	98
Biletele ipotecare (suma nerambursată)	26.154.565	—
Total	742.238.139	87

Trei dintre împrumuturile cari existau la 1876, au fost stinse prin amortizare, și anume: împrumutul pentru podurile de fier, pentru calea ferată București-Giurgiu și calea ferată Iași-Ungheni, iar împrumutul Stern se stinge și el la 9 Februărie 1888.

Din tabela de mai sus se vede că datoria publică rămasă neamortizată se ridică la 742.238.139,87 lei, iar pentru perioada precedentă eră de 539.193.893,64 lei, prin urmare a sporit în acest interval cu 203.044.246,23 lei.

Dela 1881 înainte a început campania pentru construcțiunea diferitelor lucrări publice, precum completarea rețelei de căi ferate, fortificațiuni, edificii publice, etc. În intervalul dela 1881 la 1886—87 s'au acordat credite diferitelor ministere în sumă de 471.574.203,73 lei, emițându-se rentă pentru 308½ milioane, după cum se specifică mai jos:

Tabela No. 72.

NATURA CHELTUELILOR	LEI	B.
Pentru Ministerul de Lucrări publice	226.850.582	59
» » » Finanțe	103.422.582	67
» » » Rășboiu	82.200.102	—
» » » Culte	37.253.202	81
» » » Domenii	9.364.484	92
» » » Interne	7.283.248	74
» » » Justiție	5.200.000	—
Total	471.574.203	73

Din această sumă s'a plătit până la
 1886—1887 suma de Lei 281.814.581,66
 Rămânând credite disponibile de . . » 189.759.622,07

Renta emisă dela 1881 la 1886—87 pentru plata acestor lucrări, se ridică la suma de 308.525.000 lei valoare nominală, care a produs suma netă de 271.454.059,63 lei, iar diferența de 10.360.522,03 lei, care s'a plătit în plus, a fost achitată din emisiunile de rentă făcute în ani 1887—1888 și 1888—1889.

Din tabela care urmează se vede cursul diferitelor emisiuni, precum și cât s'a realizat din fiecare emisiune:

Tabela No. 73.

A N I I	Capital nominal	Cursul emisiunii	Dobânda	Produs net		Proport. la %
				L e i	B.	
1881—1882	148.200.000	82.—	5	121.523.690	—	82
1882—1883	4.000.000	90.—	»	3.600.000	—	90
„ „	4.325.000	92. ₅₀	»	4.000.625	—	92. ₅₀
„ „	25.000.000	90.—	»	23.032.211	36	92. ₁₃
1883—1884	3.000.000	94.—	»	—	—	—
„ „	22.000.000	90. ₅₀	»	22.962.257	10	91. ₈₅
„ „	18.000.000	90. ₅₀	»	16.781.468	30	93. ₂₃
1884—1885	11.949.000	93. ₅₂	»	12.511.489	60	104. ₇₀
1885—1886	12.000.000	92. ₈₀	»	11.039.528	52	92.—
„ „	2.474.500	92. ₀₂	»	2.277.104	90	92. ₀₂
„ „	10.576.500	93. ₇₁	»	9.911.706	25	93. ₇₁
„ „	25.000.000	93.—	»	23.388.498	60	93. ₅₅
1886—1887	15.000.000	93. ₂₅	»	13.845.480	—	92. ₃₀
„ „	7.000.000	94.—	»	6.580.000	—	94. ₇₀
Total	308.525.000			271.454.059	63	

Deși în această perioadă de 10 ani veniturile au crescut continuu, cheltuelile însă sporind și ele, bugetele începuseră să se soldeze cu deficite. Astfel bugetul pe 1884—1885 s'a încheiat cu un deficit de 14.294.756,64 lei, tot asemenea și bugetul anului 1885—1886 a lăsat un deficit de 5.493.247,98 lei. Măsurile legislative cari am văzut că s'au luat pentru

acoperirea acestor deficite nefiind îndeplătoare, a trebuit să se recurgă la împrumut, și prin legea din 30 Martie 1887 guvernul a fost autorizat să ia cu împrumut dela Cassa de depuneri suma de 4.493.247.98 lei care, împreună cu excedentul anului 1886—1887 și cu resursa extraordinară provenind din vânzarea bunurilor Statului, au servit la acoperirea deficitului exercițiului 1885—1886.

SECȚIUNEA III.

Finanțele României dela 1886—1896.

De câțiva ani bugetele se echilibrau cu oarecare greutate, din cauza unei boale care rodea finanțele Statului. Aceasta eră agiul, care apăruse la început timid, ca un mic procent asupra schimbului, dar care mai în urmă devenise amenințător, absorbind până la 5% din bugetul Statului.

Cheltuelile pentru transmiterea anuităților datoriei publice în străinătate, dela 300.000 lei pe an ajunseseră la 7.000.000 lei, în 1888—1889, ceea ce reprezintă un plus de 12% peste anuitatea datoriei publice. În tabela următoare sunt așezate pe 8 ani atât anuitățile cari se plăteau pentru datoria publică, cât și sumele cari s'au înscris în buget pentru agio:

Tabela No. 74.

A N I I	Anuitățile dato-	Cheltueli de agio	Proportiu- nea la %
	rii publice	și comision	
	L e i	L e i	
1881—1882	47.261.230	505.000	1. ⁰⁶
1882—1883	44.768.931	690.000	1. ⁵⁴
1883—1884	47.400.188	947.000	1. ⁹⁹
1884—1885	48.820.163	1.310.000	2. ⁶⁸
1885—1886	49.862.672	2.266.500	4. ⁵⁴
1886—1887	52.974.509	4.572.450	8. ⁶³
1887—1888	54.677.213	6.733.900	12. ³¹
1888—1889	59.052.144	6.962.805	11. ⁷⁹

Din această tabelă se vede cât de repede crește agiul, și în fața unei asemenea situațiuni trebuia să se ia măsuri pentru stârpirea lui, căci se sdruncinase nu numai bugetul Statului, dar toate tranzacțiunile, și în general comerțul eră în cea mai mare nesiguranță din cauza fluctuațiunilor agiului.

Cea dintâiu măsură anunțată de guvernul din 23 Martie 1888, (1) prin Mesajul de deschiderea sesiunii Corpurilor Legiuitoare, pentru ca să facă să dispară agiul, a fost retragerea biletelor ipotecare dela Banca Națională, și în acest scop s'a contractat un împrumut de 32.500.000 lei, în rentă amortizabilă 4% (internă), pentru plata imediată a celor 26.000.000 lei bilete ipotecare, iar ca un corolariu necesar al acestei măsuri, a urmat schimbarea stocului metalic al Băncii în aur, acordându-se ministerului de finanțe, prin legea din 12 Martie 1890, un credit de 12.000.000 lei, din care s'au întrebuințat numai 6.349.228,35 lei pentru transformarea în aur a monetei de 5 lei de argint; și grație acestor măsuri destinate a consolida valuta, agiul a dispărut, iar cheltuelile pentru transmiterea anuităților în străinătate au fost reduse în bugetul pe 1889—1890 la 1.350.000 lei și apoi treptat în bugetele viitoare au scăzut la 320.000 lei.

Disparițiunea agiului a avut de efect întărirea creditului Statului, ceea ce s'a resimțit îndată prin urcarea efectelor publice, căci bugetele ușurându-se cu 7.000.000 lei pe fiecare an, au putut să se echilibreze cu mai mare înlesnire, iar suma aceasta de 7.000.000 lei, care s'a dat în fiecare an fără nici un profit, a putut fi întrebuințată în lucrări productive.

Această schimbare în cursul efectelor se poate vedea din următoarea tabelă, în care sunt consemnate cursurile efectelor înainte și după disparițiunea agiului:

(1) Guvernul eră prezidat de d-l Th. Rosetti, având a ministru de Finanțe pe Menelas Ghermani.

Tabela No. 75.

ANII	Rentă perpetuă	Rentă amortis.	Obligat. rurale	Scrisuri Funciare rurale		Scrisuri Funciare urbane București	
	5 ⁰ / ₀	5 ⁰ / ₀		7 ⁰ / ₀	5 ⁰ / ₀	7 ⁰ / ₀	5 ⁰ / ₀
1887	92.—	93. ₅₀	92. ₅₀	105. ₇₅	92. ₂₅	104.—	88. ₂₅
1888	96.—	96. ₂₅	99. ₂₅	104. ₇₅	96.—	104. ₅₀	94. ₂₅
1889	99. ₂₅	97. ₇₅	101. ₅₀	102. ₇₅	95. ₇₅	102. ₇₅	92. ₂₅
1890	102.—	100. ₇₅	101.—	101. ₇₅	98. ₇₅	101. ₇₅	95. ₇₅

Această urcare a efectelor a mai avut și un alt rezultat și anume: că s'a putut face conversiunea obligațiunilor C. F. R. 6⁰/₀ în rentă amortizabilă 4⁰/₀. Astfel după 10 ani dela prima conversiune făcută în 1880, când dobânda a fost redusă dela 7¹/₂⁰/₀ la 6⁰/₀, s'a putut ajunge în 1890 să se facă a doua conversiune și să se scadă dobânda la 4⁰/₀.

La această conversiune capitalul nominal a fost sporit cu 36.875.000 lei, căci au fost emise titluri de rentă 4⁰/₀ pentru un capital nominal de 274.375.000 lei, cari au produs efectiv 231.160.937,50 lei, emițându-se renta pe cursul de 84.25⁰/₀.

Totdeodată printr'această conversiune s'a stabilit în mod mai puternic tipul de rentă 4⁰/₀, căci se emisese până în 1890 rentă 4⁰/₀ pentru suma de 356.875.000 lei, iar rentă amortizabilă 5⁰/₀ 436.525.000 lei, adică în proporțiune de 45⁰/₀ rentă 4⁰/₀, față de 55⁰/₀ rentă 5⁰/₀.

Campania de lucrări publice începută în 1881, a fost continuată și în această nouă perioadă (1886 — 1887 — 1896 — 1897) construindu-se nouă linii de drum de fier, podurile peste Dunăre și Borcea, portul Constanța, s'au continuat fortificațiunile, etc, și astfel renta amortizabilă 5⁰/₀ dela 308.525.000 lei se ridicase la 436.525.000 lei, afară de renta 4⁰/₀, după cum se constată din următoarea tabelă:

Tabela No. 76.

Emisiunea până în 1887	A N I I	Capitalul nominal	Cursul emi- siunii	Dobânda la ‰	Suma netă realizată		Proportinea la ‰
		L e i			L e i	B.	
308.525.000	1881—86—87	308.525.000	—	5	271.454.059	63	—
	1887—1888	3.000.000	94.—	5	2.820.000	—	94.—
28.000.000	» »	12.500.000	93. ₅₀	5	11.676.666	65	93. ₄₁
	» »	12.500.000	89. ₅₀	5	12.690.018	90	102. ₅₂
100.000.000	1888—1889	100.000.000	89.—	5	92.649.926	73	92. ₆₅
436.525.000							
32.500.000	1889—1890	7.720.200	80.—	4	25.898.347	68	79. ₆₈
	» »	24.779.800	79.—	4			
50.000.000	» »	50.000.000	83.—	4	41.095.039	42	82. ₁₉
274.375.000	1890—1891	274.375.000	84. ₂₅	4	231.160.937	50	84. ₂₅
45.000.000	1891—1892	45.000.000	83. ₇₅	4	37.600.082	62	83. ₅₅
75.000.000	1892—1893	161.000	100.—	5	70.268.386	94	93. ₆₉
	» »	37.500.000	94. ₅₀	5			
	» »	15.339.000	94.—	5			
	» »	22.000.000	93. ₇₅	5			
50.000.000	1893—1894	85.500	100.—	5	46.785.586	04	93. ₅₇
	» »	24.914.500	92.—	5			
	» »	25.000.000	94. ₅₀	5			
6.500.000	1894—1895	6.500.000	100.—	5	6.500.000	—	100.—
120.000.000	» »	60.000.000	82.—	4	98.052.234	08	81. ₇₁
	» »	30.000.000	81.—	4			
	» »	30.000.000	82. ₂₅	4			
90.000.000	1896—1897	90.000.000	84.—	4	75.405.904	40	83. ₇₈

Din această tabelă reiese că dela 1886—1887 la 1896—1897 s'a mai emis rentă 5‰ în sumă de 259½ milioane, care împreună cu 308.525.000 lei rentă 5‰ emisă înainte de 1886—1887 a ajuns la cifra de 568.025.000 lei rentă

5%, iar renta 4% în care intră și suma de 274.375.000 lei, pentru conversiunea obligațiunilor C. F. R. 6%, se ridică la suma de 611.875.000 lei, adică în total 1.179.900.000 lei capital nominal.

Pentru a formă capitalul datoriei publice, mai trebuie să adaugem:

1. Capitalul de construcțiune al liniei ferată Suceava-Roman-Iași în sumă de 51.535.640 lei.

2. Capitalul rentei perpetue 5% din 1875 în sumă de 44.600.000 lei, din care rămăsese rentă nerăscumpărată pentru suma de 30.225.000 lei.

3. Obligațiunile rurale 6% capital nominal în sumă de 31.600.000 lei.

4. Obligațiunile C. F. R. 5% din 1881, capital nominal 47.948.000 lei.

5. Împrumutul dela Cassa de depuneri din 1872 în sumă de 9.985.320,83 lei.

Din vechile împrumuturi se stinsese în 1889 împrumutul Oppenheim, iar diferitele mici împrumuturi dela Cassa de de depuneri, precum: pentru cumpărări de porumb, repararea șoselelor, repararea Teatrului Național, răscumpărarea fabricilor de chibrituri, împrumutul pentru acoperirea deficitului exercițiului 1885 — 1886, etc., fuseseră unificate într'un singur împrumut prin legea din 15 Iunie 1899, iar prin legea din 21 Martie 1895, guvernul a fost autorizat să plătească prin anticipațiune Cassei de depuneri soldul de 4.772.216,85 lei, care mai rămăsese de plată din aceste împrumuturi unificate.

La 1 Aprilie 1897 proporțiunea între renta 4% și renta amortizabilă 5% eră inversă de ceea ce eră la 1890. Renta 4% reprezentă 52%, iar renta 5%, 48% din totalul emisiunii de rentă amortizabilă.

Bugetele în acești ani încheindu-se cu excedente, s'a desființat taxa de 5% asupra retribuțiunii funcționarilor (1), s'a modificat legea pensiunilor (2), acordându-se pensii și pentru 10 și 15 ani de serviciu, cari nu erau în legea dela 1868, scăzându-se și vârsta la 54 ani în loc de 60 ani, s'a redus taxa la spirit dela 8 bani de grad la 5 bani (3), s'a înființat o cassă de amortizare pentru stingerea datoriei publice (4), s'a înființat în sfârșit Banca Agricolă (5); iar singura cale ferată, care mai rămăsese în mâinile unei companii străine: linia Ițcani-Roman-Botoșani-Iași, a fost luată în administrațiunea căilor ferate ale Statului, încă din 1889, așa încât toată rețeaua de căi ferate se administră și se exploată de Statul român, deoarece și linia Cernavoda-Constanța fuse răscumpărată de Stat încă din anul 1882 (6).

În acest interval de 10 ani, impozitele n'au suferit nici o modificare mai importantă, căci afară de cele ce am arătat mai sus, nici un alt impozit n'a mai fost înființat, deoarece taxa clerului, înființată în 1894, care eră un impozit personal, ca și taxa căilor de comunicațiune, a avut o existență așa de scurtă, încât n'a putut să aibă nici o influență asupra veniturilor, căci ea a fost desființată peste doi ani, în 1896.

Constatăm însă și în această perioadă, ca și în perioada precedentă, o creștere continuă în veniturile Statului, datorită desvoltării avuției naționale, după cum se poate vedea din următoarea tabelă în care sunt așezate încassările Statului în această perioadă de 10 ani dela 1886—1887 la 1896—1897.

(1) Legea din 1 Iulie 1891.

(2) Legea din 10 Maiu 1890.

(3) Legea din 23 Martie 1889.

(4) Legea din 30 Maiu 1892.

(5) Legea din 1 Aprilie 1894.

(6) Legea din 7 Iulie 1882.

NATURA VENITURILOR	Bugetul pe 1886—1887		Bugetul pe 1896—1897		Plus		Proportinea la ‰	Minus		Proportinea la ‰
	L	B.	L	B.	L	B.		L	B.	
Impozite directe.										
Căi de comunicație	4.911.243	96	5.839.649	51	928.405	55	18. ⁹⁰	—	—	—
Fonciera	10.700.720	53	15.593.096	41	4.892.375	88	45. ⁷⁰	—	—	—
Patente	2.655.497	67	3.490.372	09	834.874	42	31. ⁴⁰	—	—	—
Licențe	4.738.854	99	5.577.998	16	839.143	17	17. ⁷⁰	—	—	—
Taxa de 5‰	2.199.914	93	—	—	—	—	—	2.199.914	93	100.—
Zecimea de percep.	2.301.685	68	3.052.655	32	750.969	64	32. ⁶⁰	—	—	—
Taxa de transmitere	90.372	85	—	—	—	—	—	90.372	85	100.—
Amenzi la licențe	—	—	22.426	45	22.426	45	100.—	—	—	—
Totalul impozitelor directe	27.598.290	61	33.576.197	94	8.268.195	11	29. ⁹⁵	2.290.287	78	8. ³⁰
							5.977.907,33			
							(21.65‰)			
Impozite indirecte și monopoluri.										
Monopol. tutunului	20.381.867	53	27.085.652	86	6.703.785	33	32. ⁸⁵	—	—	—
» sării	6.383.277	59	7.413.179	80	1.029.902	21	16. ¹⁰	—	—	—
» chibritur. și cărților de joc	1.172.115	16	3.278.131	25	2.106.016	09	179. ⁶⁵	—	—	—
Vămi	18.016.968	—	33.569.199	—	15.552.231	—	86. ³⁰	—	—	—
Timbru și inregist.	7.267.520	40	13.023.368	88	5.755.848	48	59. ²⁰	—	—	—
Băuturi spirtoase	7.312.138	59	10.032.662	60	2.720.524	01	37. ²⁰	—	—	—
Totalul impozitelor indirec. și monop.	60.533.887	27	94.402.194	39	33.868.307	12	55. ⁹⁵	—	—	—
Veniturile minis- terelor										
Arenzi de moșii, vii, etc.	22.024.279	41	24.403.608	20	2.379.328	79	10. ⁸⁰	—	—	—
Poște, teleg. telef.	4.679.597	49	8.469.146	48	3.789.548	99	80. ⁹⁵	—	—	—
Căile ferate	8.715.656	—	15.507.857	—	6.792.201	—	77. ⁹⁰	—	—	—
Dividende dela Ban- ca Națională	969.269	48	1.121.655	70	152.386	22	15. ⁷⁰	—	—	—
Dividende dela Cre- ditul Agricol.	323.189	70	1.278.274	65	955.084	95	295. ⁵⁰	—	—	—
Totalul veniturilor ministerelor	36.711.992	08	50.780.542	03	14.068.549	95	38. ³⁰	—	—	—
Total general	124.844.169	96	178.758.934	36	56.205.052	18	45.—	2.290.287	78	1. ⁸⁰
							53.914.764,40			
							(43.20‰)			

Din această tabelă reiese că în interval de 10 ani (1886—1887 la 1896—1897) veniturile au crescut cu 43.20%, însă creșterea mai mare se observă tot la impozitele indirecte și monopoluri, căci pe când la impozitele directe creșterea eră de 21.65 %, la impozitele indirecte însă sporul se ridică la 55.95% iar la veniturile diferitelor ministere la 38.30%.

În comerțul de import și export observăm aceeași tendință spre urcare a daraverilor, iar excedentul importului asupra exportului, care începuse după încheierea convențiunii comerciale cu Austro-Ungaria, s'a accentuat și mai mult în perioada dela 1886—1896, după cum se constată din următoarea tabelă:

Tabela No. 78.

A N I I	Import	Export	TOTAL	Excedentul im- portului
	L e i	L e i	L e i	L e i
1887	314.680.752	265.726.616	580.407.365	48.954.139
1888	310.378.320	256.788.642	567.166.962	53.589.678
1889	367.944.099	274.167.146	642.111.245	93.776.953
1890	362.791.000	275.958.000	633.749.000	86.833.000
1891	436.682.685	274.662.083	711.344.768	162.020.602
1892	380.747.296	285.384.057	666.131.353	95.363.239
1893	430.489.731	370.651.787	801.141.518	59.838.144
1894	422.142.287	294.198.384	716.340.671	127.943.903
1895	304.574.517	265.048.411	569.622.624	39.526.106
1896	337.922.929	324.056.652	661.979.581	13.866.277

Banca Națională nu putea să rămâie îndărătul avântului pe care-l luase comerțul, după cum se vede din tabela care urmează:

Tabela No. 79.

ANII	Bilanțul		Mișcarea bănească		Beneficiul net		Dividendul Statului		Fondul de rezervă	
	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.
1887	190.343.739	07	741.684.222	61	2.942.815	15	980.795	13	2.630.364	98
1888	179.821.561	36	717.432.277	08	2.860.729	16	953.247	90	3.059.004	86
1889	173.253.629	07	875.732.946	39	2.893.865	90	1.004.810	87	3.493.580	95
1890	184.067.384	84	786.817.740	39	2.929.350	28	1.017.341	71	3.935.258	09
1891	203.575.058	83	850.774.780	37	3.156.114	12	1.097.378	26	4.422.480	91
1892	195.807.087	11	878.400.757	04	3.082.988	31	1.071.678	13	4.895.078	57
1893	227.786.385	58	1.077.563.074	46	3.054.260	72	1.077.481	72	5.361.930	71
1894	235.108.483	59	430.540.440	48	3.202.996	34	1.113.679	41	5.858.529	98
1895	258.654.765	48	1.008.824.882	60	3.202.325	85	1.113.172	15	6.354.995	15
1896	279.646.571	18	1.187.774.791	52	3.225.348	06	1.121.655	70	6.856.064	75

În acest interval de 10 ani, Creditele funciare au pus în circulațiune titluri de o valoare îndoită decât în 1886, astfel cum sunt consemnate mai jos:

Tabela No. 80.

ANII	Serisuri rurale	Serisuri urbane București	Serisuri urbane Iași
	L e i	L e i	L e i
1887	137.767.200	44.030.600	15.455.500
1888	150.758.600	47.006.200	16.727.400
1889	170.221.300	49.964.500	17.153.300
1890	190.054.200	53.533.300	17.162.400
1891	221.493.700	58.739.900	17.497.420
1892	236.272.200	65.366.300	17.712.100
1893	253.517.200	70.869.400	18.162.900
1894	269.028.700	79.024.900	17.881.900
1895	284.143.700	90.777.000	18.917.000
1896	304.271.700	105.222.900	19.582.400

În termen mediu s'au emis în acești 10 ani câte 16 milioane scrisuri funciare rurale pe fiecare an, 6 milioane scrisuri urbane București, iar Creditul urban din Iași n'a emis în medie decât 400.000 lei pe fiecare an, din cauza panicei din 1889, care a făcut pe Stat să vină în ajutorul Creditului din Iași cu suma de 1.369.000 lei, pentru a plăti cuponul care se află în suferință.

Legea creditelor agricole fusese modificată în acest interval, Statul punând la dispozițiunea creditelor agricole suma de 20.000.000 lei. Iată operațiunile lor:

Tabela No. 81.

ANII	Bilanțul		Totalul beneficiilor		Beneficiul Statului		Beneficiul Județelor	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1887	32.846.818	41	926.031	13	623.293	55	211.708	39
1888	29.446.743	76	860.117	10	511.911	56	170.161	36
1889	30.475.607	27	775.332	42	463.087	43	153.520	86
1890	31.152.397	57	868.813	94	508.877	48	169.578	84
1891	31.683.850	39	927.814	94	534.803	71	174.949	65
1892	30.528.213	88	763.145	85	452.965	90	150.672	83
1893	22.572.508	09	1.129.349	38	1.016.414	45	—	—
1894	26.235.534	99	1.106.210	70	995.589	63	—	—
1895	24.753.575	02	1.448.355	52	1.303.519	97	—	—
1896	24.393.187	77	1.420.103	23	1.278.092	91	—	—

Veniturile Statului au crescut și ele în această perioadă de 10 ani. Pornind dela 142.927.317,65 lei, cât erau în 1887—88, au ajuns la 212.956.375,07 lei, în 1896—97, adică au sporit cu 70.000.000 lei, (48.98%) în 10 ani, ceea ce face un spor de câte 7.000.000 lei pe fiecare an, iar din 10 bugete, 8 au fost încheiate cu excedente și două s'au soldat cu deficite, după cum se constată din următoarea tabelă:

Tabela No. 82.

ANII	Venituri încassate		Cheltueli efectuate		Excedente		la % a excedentelor	Deficite		la % a deficitelor
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.		Lei	B.	
1887—88	142.927.317	65	140.201.995	38	2.725.322	27	1.90	—	—	—
1888—89	161.802.214	36	161.173.462	69	628.751	67	0.38	—	—	—
1889—90	159.849.207	43	158.770.924	43	1.078.273	—	0.67	—	—	—
1890—91	170.353.795	96	162.116.869	50	8.236.926	46	4.83	—	—	—
1891—92	180.147.096	24	168.404.894	46	11.742.201	78	6.50	—	—	—
	815.079.631	64	790.668.146	46	24.411.485	18	3. —	—	—	—
1892—93	182.095.596	22	178.532.003	86	3.563.592	36	1.90	—	—	—
1893—94	219.597.335	76	199.261.159	42	20.336.176	34	9.26	—	—	—
1894—95	199.620.405	43	209.985.904	91	—	—	—	10.365.499	48	5.20
1895—96	198.085.235	07	214.740.484	75	—	—	—	16.655.284	98	8.40
1896—97	212.956.325	07	209.738.333	81	3.217.991	26	1.50	—	—	—
	1.012.354.898	25	1.012.257.886	75	27.117.759	96	—	27.020.348	46	—
Total general .	1.827.434.529	89	1.802.926.033	21	51.529.245	14	—	27.020.748	46	—
								24.508.496.68		
								(1.34%)		

Din această tabelă reiese că veniturile încassate în această perioadă de 10 ani (1887—1888 până la 1896—1897) au fost de 1.827.434.529,89 lei, față cu 1.277.773.180,18 lei din perioada precedentă (1877—1878 până la 1886—1887), adică cu un plus de 549.661.349.71 lei, iar cheltuelile au fost de 1.802.926.033,21 lei, față de 1.274.415.501,68 lei, adică cu un plus de cheltueli de 528.510.531,53 lei, ceea ce revine pentru perioada 1887—1888 la 1896—1897 la o încasare medie anuală de venituri de $182\frac{3}{4}$ milioane lei, față de $127\frac{3}{4}$ milioane din perioada anterioară, adică un spor mediu la venituri de 55 milioane lei, ceea ce reprezintă un spor de 43% față cu perioada precedentă; iar la cheltueli $180\frac{1}{4}$ milioane față cu $127\frac{1}{2}$ milioane, adică un spor la cheltueli de $52\frac{3}{4}$ milioane lei.

Din acești zece ani, opt s'au încheiat cu excedente variând dela 0.38% la 9.26%, iar cele două deficite au fost de 5.20% și 8.40%. În prima perioadă cincinală (1887—1888 până la 1891—1892) toate bugetele s'au soldat cu excedente, cari la un loc fac 24.411.485,18 lei, adică un spor mediu de 3.0% asupra totalului încasărilor, sau 4.900.000 lei pe fiecare an; iar în a doua perioadă cincinală (1892—1893 până la 1896—1897) cele trei excedente au fost absorbite de cele două deficite, cari s'au ridicat la 27.020.748,46 lei, lăsând un excedent numai de 97.011,50 lei.

Alături însă cu aceste excedente și treptat cu alegerea lor, ele s'au întrebuițat în diferite alte cheltueli, așa că la sfârșitul aceste perioade, adică în anul 1896, în realitate nu mai eră excedent disponibil decât suma de 6.114.259,88 lei, din suma excedentelor acestor ani, care se ridicau la 45.585.931,58 lei.

Astfel excedentul anului 1887—1888 fusese dejă întrebuințat în cheltueli bugetare și începând dela exercițiul 1888—1889, de când Ministerul de Finanțe a deschis o partidă specială a excedentelor și deficitelor, până la 1896—1897, excedentele se suiau la suma de 45.585.931,58 lei, după cum se arată în următoarea tabelă:

Tabela No. 83.

A N I I	Excedente		Deficite	
	Lei	B.	Lei	B.
1888—1889	628.751	64	—	—
1889—1890	1.078.283	—	—	—
1890—1891	8.236.926	46	—	—
1891—1892	11.742.201	78	—	—
1892—1893	3.563.592	36	—	—
1893—1894	20.336.176	34	—	—
1894—1895	—	—	10.365.499	48
1895—1896	—	—	16.655.248	98
Total . .	45.585.931	58	27.020.748	46

Iată acum cum au fost întrebuințate aceste excedente:

Tabela No. 81.

DATA LEGII	CUPRINSUL LEGII	S U M A	
		Lei	B.
22 Maiu 1892 . . .	Pentru îmbunătățirea rasei cailor . . .	707.492	87
23 Martie 1894 . .	Pentru plata cuponului rentei amortizabile 5%	12.091.462	50
» « »	Pentru cumpărarea șantierului de construcțiuni navale dela T. Severin și completarea lui	500.000	—
» » »	Pentru construcțiuni și achizițiuni de localuri vamale	1.000.000	—
19 Decembrie 1894	Pentru cumpărare de porumb pentru locuitorii lipsiți de hrană	680.000	—
18 Ianuarie 1895 .	Pentru formarea fondului așezământului Carol-Elisabeta	500.000	—
25 » »	Pentru cumpărare de porumb locuitorilor în lipsă	450.000	—
14 Martie 1895 . .	Plata soldului împrumuturilor unificate la Cassa de depuneri prin legea din 15 Iunie 1889	4.772.216	85
16 » »	Cumpărare de porumb pentru locuitorii în lipsă	710.000	—
25 Aprilie 1895 . .	Împăduriri și plantații	200.000	—
» » »	Rectificarea Dunavețului	150.000	—
» » »	Lucrări de exploatare miniere	200.000	—
» » »	Instalarea apei la Lacul-Sărat	30.000	—
» » »	Ateliere p. școala de meserii Bucur.	55.000	—
» » »	Lucrări la școala veterinară	80.000	—
29 » »	Restaurarea palatului Cotroceni	150.000	—
» » »	Atelier de aplicațiune al școlii de meserii din București	50.000	—
4 Maiu 1895 . . .	Cumpărare de porumb pentru locuit.	180.000	—
5 » »	Gara dela Obor	3.600.000	—
12 » »	Munițiile gurilor de foc F. N. G.	3.000.000	—
17 Februarie 1896	Acoperirea deficitului anului 1894—95	10.365.499	48
	Total	39.471.671	70

Din suma totală a excedentelor de 45.585.931,58 lei, cheltuiindu-se 39.471.671,70 lei, mai rămâne un excedent de 6.114.259,88 lei, însă exercițiul 1895—96 încheindu-se cu un deficit de 16.655.248,98 lei, în realitate excedentul de 6.114.289,88 lei eră absorbit și mai rezultă un deficit de 10.540.989,10 lei.

Deficitele anilor 1894—1895 și 1895—1896, cari împreună se ridicau la 27.020.748,46 lei, erau un avertisment destul de puternic, că o nouă sdruncinare se produsese în bugetul Statului, și trebuia, sau să se reducă cheltuelile, cari se ridicase la 214.740.484,75 lei, sau să se avizeze la crearea de resurse nouă.

SECȚIUNEA IV.

Finanțele României dela 1896—1905.

Situațiunea financiară în 1896, deși nu eră din cele mai îngrijitoare, totuș da de gândit, căci după o serie de șapte ani, cari au dat excedente în sumă de 45¹/₂ milioane lei, cu anul 1894—1895, începuse să reapară deficitele în bugetul Statului, unul de 10.365.499,48 lei, (1894—1895), care reprezintă 5.20% din veniturile încassate, iar celălalt de 16.655.248,98 lei, (1895—1896) reprezentând 8.40%, trebuia dar pe de o parte să se scadă cheltuelile, iar pe de altă parte să se creeze resurse nouă pentru a feri bugetele Statului de un nou deficit.

În acest scop în bugetul pe 1896—1897 cheltuelile au fost reduse cu 3 milioane lei, iar prin legea din 19 Martie 1896 s'a desființat cassa de amortizare a datoriei publice, care fusese înființată în 1892 pentru amortizarea împrumutului cu rentă perpetuă 5%.

La închiderea exercițiului 1896—1897 s'a constatat un excedent de 3.217.991,26 lei, acest excedent însă nu eră un excedent pe care se putea bizui, căci el reprezintă numerarul disponibil al desființatei casse de amortizare.

Reformele financiare proiectate, cum erà modificarea legii patentelor, dela care guvernul sperà sà dobândeascà un spor de venituri, neputându-se însà realizà, bugetul pe 1897—1898 s'a încheiat și el cu un deficit de 6.496.756,72 lei, care îngreună și mai mult situația tezaurului, căci deficitele până în 1896 se ridicau la suma de lei 10.540.989,10 din care scăzând excedentul 1896—97 de » 3.217.991,26 tot rămâneà un deficit în 1897 în sumă de » 7.322.997,84 la care adăugând și deficitul constatat la închiderea exercițiului 1897—98 de » 6.496.756,72 se făceà un deficit total de » 13.819.754,56

O rază de speranță a dat-o încheierea exercițiului 1898—1899, căci bugetul acelu an soldându-se cu un excedent de 11.566.161,86 lei, deficitul de 13.819.754,56 lei a fost redus cu modul acesta la 2.253.592,69 lei, iar ministrul de Finanțe G. C. Cantacuzino, profitând de îmbunătățirea situațiunii financiare și a creditului Statului, a putut să facă conversiunea unei părți din datoria publică, pentru care se mai plătià dobânda de 6%, convertind-o în rentă 4%. Conversiunea însă pe o scară mai întinsă a rentei 5% în 4%, așa după cum se proiectase la început, neputându-se efectua, ea s'a mărginit la obigațiunile rurale 6%, renta perpetuă 5% și la 37.470.000 rentă amortizabilă 5%, cari s'au convertit în rentă amortizabilă 5%.

În acest interval un singur impozit a fost înființat: taxa de 15 bani la kilogramul de zahăr, pentru a compensa în parte sacrificiile pe cari le făceà Statul prin încurajarea pe care o da industriei zahărului, acordând o primă de fabricațiune de 16 bani la kilogramul de zahăr. Acest impozit erà evaluat în bugetul pe 1898—1899 la suma de 2.600.000 lei și a produs 3.202.108,30 lei.

Situațiunea în 1899 erà următoarea: până la închiderea exercițiului 1898—1899 se emisese rentă amortizabilă 5%

și 4% în valoare nominală de 980.525.000 lei, care a produs suma de 864.792.577,80 lei, din care:

568.025.000	în rentă 5%	care a produs	Lei 519.363.786,45
412.500.000	» » 4%	» » »	» 345.428.791,35
980.525.000	Total		Lei 864.792.577,80

La care adăugându-se:

a) Restituiri făcute de casele de Credit Agricol		Lei 85.083,45
b) Numerarul cassei de răscumpărare a rentei perpetue 5%		» 1.159.863,03
c) Sumele reintregite la fondul rentei din cele ordonanțate, neplătite și rambursate la tezaur ca neîntrebuințate	4.009.409,35	» 5.254.355,83
	Total	870.046.933,63
Plățile fiind de		933.943.612,93
Excedent de plăți		63.896.679,30
Emise în cursul exercițiului 1899—1900		43.362.200,34
	Total	107.258.909,64(1)

Pentru plata acestei sume guvernul din 11 Aprilie 1899 (2) a realizat la 7/19 Noemvrie 1899 un împrumut în bonuri de tezaur 5% în valoare nominală de 175 milioane lei pe cursul de 91%, mai puțin 1.50% comisionul bancherilor, pe termen de 5 ani, rambursabil integral la 1 Decemvrie 1904, care a produs efectiv suma de 155.793.760,80 lei. Totdeodată prin convențiunea care s'a încheiat cu sindicatul de bancheri, guvernul își interziceă dreptul de a mai contractă vreun împrumut în intervalul acesta de 5 ani, obligându-se a anula credite deja votate pentru suma de 83 milioane lei.

(1) Expunerea situațiunii financiare a tezaurului public la 30 Sept. 1900.

(2) Guvernul eră prezidat de d-l G. Gr. Cantacuzino, având ca ministru de finance pe d-l General G. Manu și în urmă pe d-l Take Ionescu.

Cu acest împrumut de 175 milioane, anuitatea datoriei publice se mai sporiă încă cu $8\frac{3}{4}$ milioane lei, și prin urmare trebuiă să se avizeze la mijloacele pentru creare de resurse nouă. Aceasta eră cu atât mai urgent, cu cât impozitele directe se încassau cu greutate lăsând rămășițe însemnate, iar impozitele indirecte căzuseră așa de jos, încât la vămi, spirtoase, căi ferate, monopoliuri, diferența între evaluări și încassări eră așa de mare, încât nu se speră la multe din aceste venituri să se încasseze cu mult peste jumătate cifra evaluărilor.

Impozitele cari au fost înființate erau în număr de zece, căci taxele militare, cari ar constitui un al unsprezecelea impozit, nu le vom pune aci, deoarece ele nu intrau în bugetul Statului, ci la Cassa de dotațiune a Oastei.

Din aceste zece dări, numai trei erau impozite create din nou și anume: taxa de 5% asupra salariilor, taxa de consumațiune asupra petrolului și monopolul hârtiei de țigarete, iar celelalte șapte dări erau sporiri la impozitele în ființă.

Din ele, trei erau impozite directe și șapte indirecte :

Impozite directe.

1. Taxa de 5% asupra salariilor, evaluată la . . .	Lei 4.000.000
2. Patentele	» 800.000
3. A doua zecime la contribuțiunile directe . . .	» 3.085.000
Total	» <u>7.885.000</u>

Impozite indirecte.

1. Timbru și înregistrarea evaluate la	Lei 2.200.000
2. Spirtoase: ridicarea taxei dela 8 la 12 bani de gradul de spirt	» 2.000.000
3. Zahăr: 15 bani la chilogramul de zahăr peste cei 15 bani	» 2.250.000
4. Petrol: 7 bani taxa de consumație la chilogramul de petrol	» 2.200.000
5. Urcarea prețului tutunului	» <u>3.000.000</u>
Transport	Lei 11.650.000

	Report . . .	Lei 11.650.000
6.	Sporirea tarifelor căilor ferate	» 3.500.000
7.	Monopolul hârtiei de țigarete	» 1.500.000
	Totalul impozitelor indirecte . . .	Lei 16.650.000
	Totalul impozitelor directe	» 7.885.000
	Total general	Lei 24.535.000

Cele trei impozite directe reprezentau 32.13% din suma totală a nouălor impozite, iar cele șapte impozite indirecte 67.87%. Proporția eră aproape o treime impozite directe pentru două treimi impozite indirecte.

Din aceste 10 impozite, taxa de 5% asupra salariilor eră un impozit dejă cunoscut. El fusese pentru întâia oară înființat în timpul războiului din 1877 și a durat până în 1891, când a fost desființat; astfel încât numai două impozite sunt creațiuni nouă, cari apar pentru întâia oară în regimul fiscal al țerii: taxa de consumațiune de 7 bani asupra kilogramului de petrol și monopolul hârtiei de țigarete.

În ceea ce privește taxele de timbru și înregistrare, legea din 24 Fevruarie 1900 n'a sporit numai taxele de timbru pentru diferitele acte judecătorești, dar a modificat mai cu samă taxele de înregistrare asupra moștenirilor și donațiunilor, supunând la taxe și moștenirile în linie directă. Înainte de legea din 1900, regimul fiscal al moștenirilor eră următorul:

Sucesiunile legitime (ab intestat), testamentare, legatele, donațiunile erau supuse la următoarele taxe:

1. La 3% cele deferite rudelor colaterale până la al patrulea grad incluziv.
2. La 6% cele deferite tuturor celorlalte rude colaterale în grad succesibil.
3. La 9% cele deferite persoanelor străine de ori ce rudenie cu defunctul sau donatorul.

Erau scutite de ori ce taxă:

1. Succesiunile, legatele, înzestrările și donațiunile cu titlu de dotă, deferite în linie ascendentă sau descendentă.
2. Acelea deferite soțului sau soției.
3. Ori ce liberalități făcute stabilimentelor publice de binefacere și instrucțiune.

Legea din 24 Fevruarie 1900 supune la taxe și moștenirile directe, măbind totdeodată taxele și pentru celelalte grade de rudenie, adoptând următoarea clasificățiune :

1. 1% pentru succesiunile ab intestat, testamentare, legatele, donațiunile deferite descendenților în linie directă, scutindu-se averea imobiliară rurală până la 5 hectare și averea mobilă până la 2.000 lei.
2. 2% pentru stabilimentele publice de binefacere și instrucțiune din țară.
3. 3% pentru soți și ascendenți în linie directă.
4. 4% pentru frați, surori și copiii acestora.
5. 6% pentru rudele colaterale până la al patrulea grad incluziv.
6. 9% pentru toate celelalte rude colaterale în grad succesibil.
7. 12% pentru persoanele străine de ori ce grad de rudenie cu defunctul sau donatorul, precum și pentru persoanele morale, cari nu sunt create în scop de binefacere sau de instrucțiune.

Aceste taxe sunt privitoare la averea succesorală imobiliară, iar pentru averea mobilă producătoare de venit, taxele se mai sporesc cu 3%, afară de acțiunile societăților comerciale și industriale din țară, cari plătind patenta, sunt considerate că au achitat odată impozitul.

În fine înzestrările și donațiunile cu titlu de dotă în linie descendentă, sunt scutite de taxă în momentul înzestrării, taxa însă se va plăti în momentul deschiderii succesiunii înzestrătorului, fie că înzestratul primește moștenirea, fie că renunță la ea.

Motivul pentru care s'a sporit cu 3% taxa pe moșteniri la averea mobilă, a fost că, după legislațiunea noastră fiscală, averea mobilă fiind scutită de ori ce impozit,

s'a voit să fie lovită mai greu, cel puțin atunci când trece dintr'o mână într'alta, cu ocaziunea deschiderii unei moșteniri, care se întâmplă din generațiune în generațiune, adică în termen mediu la 33 ani.

Aceste 10 dări erau evaluate să dea un spor de venituri de 24.500.000 lei, dar în acelaș timp au fost sporite și cheltuelile cu 9.473.376 lei, așa că pentru anul 1900—1901 se propunea un buget, care la venituri cuprindea suma de 245.325.400 lei, iar la cheltueli 238.278.376 lei, prin urmare bugetul se prezentă cu un excedent de 7.047.024 lei, pe când bugetul pe 1899—1900 prezentă, atât la venituri cât și la cheltueli, suma de 228.805.000 lei, adică cu 16.520.000 lei, (17.20%) se sporiă bugetul anului 1900—1901.

Bugetul 1900—1901 a fost votat la 31 Martie 1900, la care dată erau cunoscute încassările din 11 luni ale anului 1899—1900, și iată care eră situațiunea încassărilor la 29 Fevruarie 1900:

Tabela No. 85.

VENITURILE	Evaluari	Incassări dela		Evaluari	Incassări dela		Diferința	
	1899—900	1 Apr. 1899 la 29 Fevr. 1900		1898—99	1 Apr. 1898 la 29 Fevr. 99		la încassări	
	Lei	Lei	B.	Lei	Lei	B.	Lei	B.
Contr. directe .	34.110.000	23.474.798	95	33.800.000	26.887.765	96	3.412.967	01
» indirecte.	70.290.000	47.855.798	69	66.570.000	68.477.086	57	20.612.287	88
Monopoluri .	53.965.000	45.028.130	01	52.250.000	47.562.732	96	2.534.602	95
Venit. M. Dom.	25.148.000	12.296.475	80	24.922.000	19.497.612	46	7.201.136	66
» L. publ. .	16.492.000	10.630.923	—	16.745.000	14.800.120	—	4.169.200	—
» Interne .	11.107.000	9.123.412	44	10.174.000	9.684.980	11	561.567	67
» Finante .	4.590.000	2.898.449	62	4.690.000	2.849.442	74	49.006	88
» Răsboiu .	803.000	569.865	26	803.000	587.845	14	17.979	88
» Externe .	236.000	123.983	27	172.000	99.582	45	24.400	82
» Culte .	229.000	137.955	—	229.000	175.382	19	37.427	19
» Justiție .	380.000	421.477	31	290.000	365.624	65	55.852	66
» diferite .	11.455.000	6.180.950	93	11.450.000	9.954.387	23	3.773.436	30
	228.805.000	158.742.217	28	222.095.000	200.942.562	46	42.200.345	18
Venit. neprevăzute în buget .	—	822.949	24	—	—	—	822.949	24
	228.805.000	159.565.166	52	222.095.000	200.942.562	46	41.377.395	94

După cum se vede din această tabelă, încassările mergeau destul de rău, căci se încassase cu 41 milioane mai puțin decât în 1898—1899, mai erau însă șapte luni până la închiderea exercițiului, în cari se mai puteau încasa veniturile așezate prin roluri, și o lună numai pentru celelalte venituri, cu toate acestea eră de prevăzut că deficitul aveă să fie destul de însemnat, dacă comparăm încassările anului 1899—1900 (11 luni) cu încassările pe 11 luni ale anilor anteriori.

Astfel în 11 luni din 1895—1896 s'a încasat	Lei	164.940.862,47
» » » » » 1896—1897 » » »		184.257.475,70
» » » » » 1897—1898 » » »		177.563.832,97
» » » » » 1898—1899 » » »		200.942.562,46
» » » » » 1899—1900 » » »		159.565.166,52

În anul în care încassările au fost mai mici, anul 1895—1896, tot erau superioare cu 5.375.695,95 lei decât acelea din 1899—1900, și nu trebuie să uităm că exercițiul 1895—1896 s'a încheiat cu un deficit de $16\frac{1}{2}$ milioane lei, iar bugetul acelu an prezentă 209.800.000 lei la venituri, pe când în bugetul pe 1899—1900 veniturile erau evaluate la $228\frac{1}{2}$ milioane lei.

Pe lângă aceasta, situațiunea se mai îngreuiase și cu creditele cari au fost deschise asupra bugetului, și anume:

Prin legea din 20 Decemvrie 1899, pentru a se achită creanțele constatate în sarcina Statului din exercițiile închise (inclusiv exercițiul 1898—1899) s'a deschis un credit de Lei 5.648.705,49

Prin legea din 22 Fevruarie 1900 un alt credit pentru plata pe 3 ani a rentei școalelor din Brașov » 115.500,—

Prin legea din 28 Fevruarie 1900 un credit pentru a se plăti despăgubirile necesare pentru a se rezilia diferitele cumpărături de fân » 808.489,—

Total . . . Lei 6.572.694,49

Transport . . .	Lei	6.572.694,49
La această sumă adăugând deficitul pe care l-am constatat până în 1898 în sumă de . . .	Lei	2.253.592,69
Total . . .	Lei	8.826.287,18
Afară de aceasta și exercițiul 1899—1900 s'a încheiat cu un deficit de	»	35.404.909,52
Totalul deficitelor . . .	Lei	44.231.196,70

Iată care eră rezultatul bugetului 1899—1900, după cum rezultă din situațiunea tezaurului, încheiată la 30 Septembrie 1901:

Evaluarile bugetare	Lei	228.805.000,—
Incassările până la 30 Septembrie 1900, data înhiderii exercițiului	»	193.957.867,78
Diferința între evaluări și încassări . . .	Lei	34.847.132,22
Cheltueli bugetare	»	229.362.777,30
Deficitul bănesc al anului 1899—1900 . . .	»	35.404.909,52

Acesta eră cel mai mare deficit pe care l-a avut vreodată Țara-Românească și care se ridică la 18.25% din veniturile încassate.

Pentru acoperirea în parte a deficitelor constatate, s'au afectat următoarele resurse:

1. Suma netă ce se va realiza din vânzarea titlurilor de rentă amortizabilă în valoare nominală de 6.527.500 lei, cari constituiau capitalul desființatei case de amortizare și cari au produs în exercițiul 1900—1901 suma de	Lei	5.180.654,45(1)
2. Valoarea biletelor ipotecare neprezentate la plată și prescise în favoarea Statului	»	72.580,—
3. Soldul fondului rural constatat la 30 Septembrie 1899	»	181.784,26
4. Din fondul de exploatare al căilor ferate	»	3.000.000,—
Total	»	8.453.018,71

Aceste resurse au fost create de guvernul din 11 Aprilie 1899, iar guvernul din 7 Iulie 1900, (2) care a succedat

(1) Legea din 5 Aprilie 1900.

(2) Guvernul eră prezidat de d-l P. P. Carp, care luase și portofoliul Finanțelor.

guvernului din 11 Aprilie 1899, a mai creat următoarele resurse :

1. Cesiunea monopolului hârtiei de țigarete (1) pe timp de 12 ani și 6 luni unui sindicat de bancheri compus din casele de bancă «Disconto Gesellschaft» și S. Bleichröder din Berlin și Banca generală română din București pe preț de 12.150.000 mărci, din care s'a încasat în exercițiul 1900—1901 12.702.204,80 lei.

2. Vânzarea titlului Statului în capitalul și rezervele Băncii Naționale, (2), din care s'a încasat în exercițiul 1900—1901 suma de lei 14.800.000.

Pe de altă parte, în vederea întocmirii bugetului pe 1901—1902, guvernul a propus o serie de impozite nouă evaluate la 19 $\frac{1}{2}$ milioane, deoarece impozitele deja create erau neîndestulătoare.

Bugetul exercițiului 1901—1902 se înfățișă atât la venituri cât și la cheltueli cu suma de 227.203.000 lei, adică cu 18.122.400 lei mai puțin ca bugetul anului 1900—1901. Din acest buget însă au fost scoase cheltuelile pentru clerul mirean, cari se propunea să fie trecute în sarcina comunelor și pentru aceasta li se concedă monopolulul cârciumelor, de asemenea nu au fost trecute în buget nici cheltuelile pentru spitalele rurale, cari treceau în sarcina județelor, adică cheltueli cari se ridicau la peste 4 $\frac{1}{2}$ milioane lei nu erau prevăzute în bugetul pe 1901—1902.

Pentru echilibrarea bugetului se propuneau următoarele nouă impozite :

I. Impozitul fonciar se propunea să fie așezat pe bazele următoare :

- a) 6% pentru clădiri.
- b) 5% pentru proprietățile rurale până la 10 hectare inclusiv.
- c) 6% pentru proprietățile rurale mai mari de 10 hectare.
- d) 10% pentru proprietățile rurale ale persoanelor juridice,

(1) Legea din 5 Octombrie 1900.

(2) Legea din 25 Ianuarie 1901.

precum: județe, comune, biserici, așezăminte de binefacere și instrucțiune.

e) 12% pentru proprietățile rurale, când proprietarii lor nu au locuința obișnuită în țară.

f) 2 lei de hectar pentru livezile de pruni.

g) 4 lei de hectar pentru vii.

Modificările cari se propuneau a se aduce impozitului fonciar printr'acest proiect de lege erau următoarele :

1. Se suprimă deosebirea din legea existentă între proprietățile rurale exploatate de însuș proprietarul și proprietățile arendate, punându-se acelaș impozit de 6%, adică mărindu-se impozitul cu 1% pentru aceia cari își cultivau singuri moșiile lor.

2. Pentru proprietatea țărănească s'a mănținut impozitul de 5%, căci în general proprietatea țărănească nu trece de 10 hectare.

3. S'a mănținut impozitul de 6% pentru clădiri.

4. S'a pus un impozit de 10% asupra proprietăților rurale ale persoanelor juridice.

II. Impozitul patentelor a fost modificat atât în cece privește clasificția patentatarilor, cât și în cece privește dreptul fix de patentă, care a fost sporit.

III. Al treilea impozit eră un impozit nou: acela asupra veniturilor capitalurilor mobiliare. Cotitatea acestui impozit eră de 5% și se propunea a se percepe asupra ori cărui venit mobilier provenind din rente ale Statului, scrisuri funciare, acțiuni, obligațiuni, creanțe ipotecare, chirografare, etc., afară de veniturile rezultând din retribuțiuni, pensuni, căci pentru asemenea venituri eră impozitul special de 5%, dejă votat din 1899 Decemvrie, asupra retribuțiunilor și pensiunilor. De asemenea nu erau supuse la acest impozit veniturile rezultând din exercitarea unei profesii supusă dejă la plata de patentă, ca spre pildă: profesiunea de avocat, medic, inginer, arhitect, etc. Totdeodată prin inființarea acestui impozit se desființă suprataxa de 3% prevăzută de legea timbrului asupra succesiunilor și donațiunilor de bunuri mobiliare.

IV. Al patrulea impozit eră taxa asupra retribuțiunilor și pensiunelor, care eră dejă în vigoare dela 1 Ianuarie 1900, dar care se mai completă pentru aceia cari ocupau mai multe funcțiuni deosebit retribuite, impunând retribuțiunea cea mai mare la 5%, cea de a doua la 15%, iar cea de a treia la 25%.

V. Al cincilea impozit direct erà impozitul complimentar destinat să înlocuiască contribuțiunea pentru căile de comunicațiune. El erà un impozit personal așezat cu totul pe alte baze. Acest impozit se compunea dintr'un drept fix de 6 lei pe an și un drept proporțional de 1% asupra venitului general al contribuabilului, iar pentru a se stabili venitul general, se luà chiria pe care o plătià contribuabilul și se înmulțià cu niște coeficienți după o anumită tabelă, cari variau după populațiune. Se acordau totdeodată scutiri acelorã cari ocupau o locuință dela chiria de 300 lei în jos.

Afară de aceste 5 impozite directe, guvernul mai propunea urcarea taxelor școlare, ridicarea taxelor vamale la câteva articole și impozitul pe grad asupra țuicei, cari au și fost votate.

Tendința acestor impozite erà să izbească mai mult în clasa bogată și în clasa de mijloc, iar clasa săracă erà aproape cu totul neatinsă de nouăle impozite. Astfel: impozitul fonciar a fost urcat pentru aceia cari posedau mai puțin de 10 hectare de pământ; asemenea taxa de 5% asupra salariilor nu atingeà pe aceia cari aveau o retribuțiune brută mai mică de 120 lei. Tot asemenea erau scutiți de dreptul proporțional la impozitul complimentar aceia cari locuiau o casă cu o chirie mai mică de 300 lei în București și dela 100 la 250 lei în celelalte comune, și nu plătiiau decât dreptul fix de 6 lei pe an, care se plătește și astăzi pentru căile de comunicațiune.

Acest nou sistem de impunere a diferitelor clase sociale, în care nu rămânea neimpus nici un soi de venit, a întâmpinat o opozițiune foarte vie în Parlament, și guvernul prezidat de d-l P. P. Carp a fost nevoit să se retragă, în urma votului dat de Cameră în ședința dela 12 Fevruarie 1901.

Un lucru erà cert pentru toată lumea: că impozitele dejă înființate nu erau îndestulătoare pentru a se putea echilibra bugetul și nu erà de ales decât între aceste două

căi: sau impozite nouă de 20 milioane, sau economii de 20 milioane.

Noul guvern format la 14 Februarie 1901 (1) eră partizan hotărît al economiilor. Programul său fusese pe larg dezvoltat, în şedinţa Senatului dela 5 Februarie 1901, de chiar d-l D. Sturdza, şeful opoziţiunii liberale, şi se rezumă în următoarele patru puncte:

1. Economii de 20.000.000 lei, prin urmare reducerea cheltuelilor cu 20.000.000 lei.
2. Țintuirea bugetului pentru patru ani la 218.000.00 lei.
3. Excedentele să fie întrebuințate în lucrări folositoare țerii.
4. Veniturile reale fiind de 213.000.000 lei, să se sporească dările în ființă cu 5.000.000 lei.

Acest program a fost executat întocmai.

Economiile cari s'au făcut au depășit chiar cifra propusă de 20 milioane, căci s'au ridicat la 25 milioane lei.

În primul rând s'au suprimat toate cheltuelile de personal și material, cari s'au constatat că sunt de prisos: sinecurele, multe din alocațiunile bugetare pentru diurne la diferite comisiuni, anchete, etc., de cari erau pline bugetele unor ministere, și s'a făcut în prima linie o economie de 14.681.617 lei în bugetele diferitelor ministere și 3.000.000 lei la căile ferate, care sumă se descompune astfel:

5.885.505	Lei din reduceri la material și
8.796.112	» » » » personal
14.681.617	Lei Total

Această sumă se împarte în modul următor pe ministere:

(1) Guvernul eră prezidat de d-l D. A. Sturdza, Ministru de Finanțe fiind la început G. D. Pallade, apoi D. A. Sturdza și E. Costinescu.

5.082.951	Lei	Ministerul de Răsboiu
3.281.148	»	» » Culte și Instr. publică
3.008.097	»	» » Interne
1.266.950	»	» » Finanțe
820.208	»	» » Domenii
673.303	»	» » Lucrări publice
476.860	»	» » Justiție
67.216	»	» » Externe
4.884	»	Consiliul de ministri
<u>14.681.617</u>	Lei	Total

În al doilea rând s'au redus lefile funcționarilor după o anumită tabelă, începând dela leafa de 49 lei lunar, cu o reducere de un leu pe lună, ajungând până la 20% din leafă și s'a mai realizat cu modul acesta încă o sumă de 6.838.883 lei la diferitele ministere și 2.000.000 lei la căile ferate.

Această sumă se împarte în modul următor asupra diferitelor ministere:

2.173.239	Lei	Ministerul de Culte și Instr. publică
2.037.658	»	» » Răsboiu
866.721	»	» » Interne
700.620	»	» » Justiție
479.234	»	» » Finanțe
191.710	»	» » Domenii
189.372	»	» » Externe
189.241	»	» » Lucrări publice
<u>11.088</u>	»	Consiliul de ministri
6.838.883	Lei	Total

În al treilea rând s'a redus alocațiunea din bugetul datorii publice pentru plata de dobânzi la bonurile de tezaur, de care nu s'a mai făcut uz în cursul exercițiului, cu suma de 401.764 lei, ceea ce ridică totalul economiilor la suma de 21.922.264 lei, afară de 5.000.000 lei, reduceri la căile ferate.

Recapitulând aceste sume avem:

401.764	Lei	reduceri la bugetul datoriei publice
5.885.505	»	» » material
8.796.112	»	» » personal
6.838.883	»	» » scăderea lefilor
5.000.000	»	» » căile ferate
<u>26.922.264</u>	Lei	Total

În al patrulea rând s'au votat următoarele impozite, cari aveau să producă suma de $5\frac{1}{2}$ milioane lei și anume:

1. Impozitul funciar, care a fost stabilit pe bazele următoare:
 - a) $6\frac{1}{2}\%$ pentru clădiri.
 - b) 5% pentru proprietățile rurale până la 10 hectare.
 - c) $5\frac{1}{2}\%$ pentru proprietățile rurale mai mari de 10 hectare, cari se exploatează de însuș proprietarul lor.
 - d) $6\frac{1}{2}\%$ pentru proprietățile rurale arendate.
 - e) 13% pentru proprietățile rurale ale căror proprietari nu domiciliază în țară.

Cu alte cuvinte s'a adăugat $\frac{1}{2}\%$ la diferitele categorii de proprietăți supuse la impozitul funciar, și 1% pentru proprietățile acelor cari nu domiciliază în țară, afară de proprietatea țărănească, care a rămas ca și în trecut supusă la impozitul de 5% . Această sporire a impozitului a fost evaluată să producă 1.000.000 lei.

2. S'a adăugat încă o a treia zecime asupra contribuțiilor directe, evaluată la 3.135.000 lei.

3. Taxa de 1% asupra succesiunilor directe și donațiilor s'a ridicat cu 1% , făcându-se 2% .

4. Taxa de 2% asupra mutațiilor de proprietate s'a ridicat asemenea cu 1% , făcându-se 3% . Produsul acestor două taxe a fost evaluat la 1.365.000 lei, adică în total 5.500.000 lei.

Pentru a ușură totdeodată subvențiunea pe care o plătiă Statul Cassei pensiunilor s'au ridicat reținerile la pensuni în modul următor:

a) Reținerile de 18% asupra pensiunilor civile s'au urcat cu 5% , adică la 23% .

b) Reținerile asupra pensiunilor militare s'au ridicat dela 10% la 18% și cele dela 18% la 23% .

S'au redus în acelaș timp diurnele deputaților și senatorilor cu 20% ca la funcționarii Statului, adică dela 25 lei la 20 lei.

Cu aceste economii și impozite s'a întocmit bugetul anului 1901—1902 cu 218.500.000 lei, atât la venituri cât și la cheltuieli, adică veniturile au fost reduse cu 26.825.400 lei, și dacă adăugăm și cele 5¹/₂ milioane nouăle impozite, veniturile au fost evaluate cu 32.325.400 lei mai puțin decât în 1900 — 1901 ; iar cheltuelile au fost reduse cu 19.778.376 lei, la care cifră trebuie să adăugăm suma de 5.415.600 lei, care reprezintă economiile realizate în bugetul căilor ferate, cari au permis ca să se înscrie ca venit net al căilor ferate suma de 19¹/₂ milioane lei pentru anul 1901—1902.

Tot pe aceeaș cale s'a urmat și pentru întocmirea bugetului 1902—1903, cu singura deosebire că s'a desființat impozitul pe grad la țuică și s'a reînființat taxa pe hectar.

Bugetul astfel votat prezintă atât la venituri, cât și la cheltuieli, suma de 218.500.000 lei, realizându-se chiar o economie de lei 1.700.000 asupra bugetului 1901—1902, căci pe când în bugetul 1901—1902 cheltuelile se ridicau la suma de 217.682.908,36 lei, iar pentru fondul de deschidere de credite suplimentare și extraordinare nu eră rezervată decât suma de 817.091,64 lei, în bugetul pe 1902—1903 cheltuelile au fost reduse la 215.975.492,36 lei, iar fondul pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare a fost ridicat la 2.524.507,64 lei, adică un plus de 1.707.416 lei, care s'a făcut economie dela umătoarele ministere:

1.100.000	Lei	dela	Ministerul	de	Răsboiu
200.000	»	»	»	»	Lucrări publice
200.000	»	»	»	»	Domenii
100.000	»	»	»	»	Finanțe și datoria publică
100.000	»	»	»	»	Interne
<u>1.700.000</u>	Lei	Total			

La căile ferate s'a făcut asemenea o economie de 600.000 lei, astfel încât economia totală se ridică la 2.300.000 lei.

Bugetul 1900—1901 încheindu-se și el cu un deficit de 27.244.017,10 lei, ceea ce făcea că numai deficitul acestor din urmă doi ani se ridică la suma enormă de 62.648.926,62 lei, a trebuit să se ia măsuri și pentru acoperirea acestui deficit. Iată care eră situațiunea bugetului 1900—1901, încheiat la 30 Septembrie 1901:

Evaluările bugetare	Lei	245.325.400
» cheltuelilor	»	238.278.376
» excedentului	»	7.047.024
Încasările pe 1900—1901	»	209.549.337,02
Diferința dintre evaluări și încasări	»	35.776.062,98
Cheltuelile bugetare	»	236.793.354,12
Deficitul bănesc al anului 1900—1901	»	27.244.017,10 (1)

Pe lângă resursele cari am văzut că s'au creat pentru acoperirea deficitelor, a mai fost creată încă o resursă și anume : s'a pus la dispoziția guvernului de către Banca Națională suma de 15 milioane lei în baza convențiunii încheiate cu Banca la 11 Maiu 1901, iar pe de altă parte pentru a se limpezi situațiunea creditelor autorizate prin diferite legi a se acoperi cu emisiune de rentă, s'au anulat credite în sumă de 79.426.544,58 lei, așa încât când s'a prezentat Parlamentului proiectul de lege pentru lichidarea deficitelor din trecut în scop de a limpezi definitiv situațiunea financiară, mai eră de lichidat suma de 17.492.722,58 lei, după cum se poate vedeă din următoarele două tabele (2):

(1) Expunerea situațiunii financiare a tezaurului public la 30 Septembrie 1901.

(2) Expunerea de motive a legii pentru lichidarea deficitelor din trecut din 12 Februarie 1902.

EXERCITII	Încasări din venituri bugetare		Cheltuieli din credite bugetare		Excedente		Deficite	
	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.
1888—1889	161.802.214	33	161.173.462	69	628.751	64	—	—
1889—1890	159.849.207	43	158.770.924	43	1.078.283	—	—	—
1890—1891	170.353.795	96	162.116.869	50	8.236.926	46	—	—
1891—1892	180.147.096	24	168.404.894	46	117.42.201	78	—	—
1892—1893	182.095.596	22	178.532.003	86	3.563.592	36	—	—
1893—1894	207.071.174	60	186.734.998	26	20.336.176	34	—	—
1894—1895	192.721.722	50	203.087.221	98	—	—	10.365.499	48
1895—1896	194.750.784	37	211.406.033	35	—	—	16.655.248	98
1896—1897	211.828.396	92	208.610.405	66	3.217.991	26	—	—
1897—1898	210.591.352	08	217.088.108	80	—	—	6.496.756	72
1898—1899	236.339.578	12	224.773.416	25	11.566.161	87	—	—
1899—1900	193.957.867	78	229.362.777	30	—	—	35.404.909	52
1900—1901	209.549.337	02	236.793.354	12	—	—	27.244.017	10
	2.511.058.123	57	2.546.854.470	66	60.370.084	71	96.166.431	30
	35.796.347,09				35.796.347,09			
	Excedent de plăți.				Deficit.			

Scăzând excedentele din deficite rămâne un deficit de 35.796.347,09 lei; dar dela 1892 la 1900 am văzut că au fost deschise credite în sumă de 46.044.366,19, din care scăzând deficitul anului 1894—95 în suma de Lei 10.365.494,48 care este cuprins în suma creditelor » » 46.044.366,19 mai rămâne suma de » » 35.678.866,71 care adăugată pe lângă suma deficitelor » » 35.796.347,09 ajungem la un deficit total » Lei 71.475.213,80

Pentru acoperirea acestui deficit au fost create prin diferite legi resurse în sumă de 53.670.737,77 lei, după cum se specifică în următoarea tabelă:

Tabela No. 87.

DATA LEGEI	CUPRINSUL LEGEI	Suma	
		Lei	B.
5 Aprilie 1900 . .	Suma netă ce se va realiza din vânzarea rentei amortizabile în valoare nominală de 6.527.500 lei, ce constituie capitalul desființatei case de amortizare	5.297.915	25
» » »	Valoarea biletelor ipotecare prescise	72.589	—
» » »	Soldul fondului rural	181.784	26
» » »	Suma redusă din fondul de exploatare al căilor ferate	3.000.000	—
5 Octombrie 1900	Prețul cesiunii monopolului hârtiei de țigarete	15.197.491	60
25 Ianuarie 1901 .	Vânzarea titlului Statului în capitalul și rezervele Băncii Naționale . . .	14.920.466	66
22 Iunie 1901 . .	Suma pusă la dispoziția Statului de Banca Națională	15.000.000	—
	Total . . .	53.670.237	77

Așa dar din deficitul de Lei 71.475.213,80
 scăzând resursele create de » 53.670.237,77
 deficitul a fost redus la Lei 17.804.976,03
 Din această sumă se mai scade » 712.253,45
 Deficit . . . Lei 17.092.722,58

Suma pe care am scăzut-o de 712.253,45 lei provine din următoarele sume:

a) Din economiile realizate în trecut asupra creditelor deschise asupra excedentelor Lei 270.309,41

b) Economii realizate prin legile din 28 Februarie 1902 și anume: (1)

Credite anulate Lei 3.051.254,15

Din care se scad:

Creditele deschise pentru acoperirea creanțelor din exercițiile închise Lei 2.028.507,21

Idem pentru lichidarea definitivă a lucrărilor

extraordinare . . » 580.802,90 » 2.609.310,11 » 441.944,04
712.253,45

Acest deficit final de 17.092.722,58 lei a fost acoperit provizoriu cu sumele disponibile rămase din împrumutul de 175 milioane lei până la efectuarea lucrărilor pentru cari a fost destinat acel împrumut, iar prin legea promulgată la 28 Februarie 1902, guvernul a fost autorizat să lichideze și acest rest de deficit în modul cum va crede mai avantajos, cu excluziunea — zice legea — a ori cărei operațiuni de vânzare din averea Statului.

Afară de aceste măsuri au mai fost luate încă două măsuri destinate a asigura nu numai echilibrul bugetar al anului 1902—1903, dar a întări echilibrul viitor al bugetelor Statului, și anume:

1. S'a înființat o taxă de 16 bani la kilogramul de zahăr ce se va exportă, pentru a limita sacrificiul pe care-l face Statul prin acordarea primei de fabricațiune de 16 bani de kilogramul de zahăr, numai la zahărul consumat în țară, iar nu și la zahărul exportat.

(1) Legea din 28 Februarie 1905 pentru lichidarea creanțelor din exerciții închise, și legea din 28 Februarie 1902 pentru definitivă terminare a lucrărilor extraordinare, promulgate în *Monit. Of.* No. 262 din 28 Februarie 1902.

A N I I	Cassa pen- siilor civile (1)		Cassa pen- siilor militare		Cassa pen- siilor C. F. R.		TOTAL	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1868	1.108.640	94	—	—	—	—	1.108.640	98
1869	1.851.851	85	—	—	—	—	1.851.851	85
1870	1.851.851	85	—	—	—	—	1.851.851	85
1871	1.851.851	85	—	—	—	—	1.851.851	85
1872	2.192.257	33	—	—	—	—	2.192.257	33
1873	2.182.237	24	—	—	—	—	2.182.237	24
1874	2.170.100	66	—	—	—	—	2.170.100	66
1875	2.168.120	22	—	—	—	—	2.168.120	22
1876	2.209.076	76	—	—	—	—	2.209.076	76
1877	2.286.386	47	—	—	—	—	2.286.386	47
1878	2.202.416	45	—	—	—	—	2.202.416	45
1879	2.176.911	98	—	—	—	—	2.176.911	98
1880—1881	2.836.305	88	—	—	—	—	2.836.305	88
1881—1882	2.282.828	05	—	—	—	—	2.282.828	05
1882—1883	2.356.592	73	—	—	—	—	2.356.592	73
1883—1884	2.360.378	17	—	—	—	—	2.360.378	19
1884—1885	2.353.266	45	—	—	—	—	2.353.266	45
1885—1886	2.365.743	34	—	—	—	—	2.365.743	34
1886—1887	2.373.523	78	—	—	—	—	2.373.523	78
1887—1888	2.430.818	61	—	—	—	—	2.430.818	61
1888—1889	2.356.547	93	—	—	79.682	70	2.436.230	63
1889—1890	2.050.265	95	622.694	46	84.397	34	2.757.354	75
1890—1891	1.928.455	83	830.066	68	85.688	47	2.844.210	96
1891—1892	2.000.000	—	963.392	01	90.188	33	3.053.580	34
1892—1893	2.000.000	—	1.030.066	66	99.001	35	3.129.068	01
1893—1894	1.000.000	—	1.030.066	66	110.867	55	2.140.934	21
1894—1895	1.850.000	—	1.244.066	68	117.051	97	3.211.118	65
1895—1896	1.900.000	—	1.530.066	68	124.999	52	3.555.066	20
1896—1897	2.050.000	—	1.530.000	—	144.750	52	3.724.750	52
1897—1898	2.350.000	—	1.530.000	—	154.402	50	4.034.402	50
1898—1899	2.600.000	—	1.780.000	—	163.698	86	4.543.698	86
1899—1900	3.200.000	—	2.090.000	—	172.653	97	5.462.653	97
1900—1901	4.200.000	—	1.930.000	—	43.990	35	6.173.990	35
1901—1902	4.500.000	—	2.330.000	—	—	—	6.830.000	—
1902—1903	—	—	—	—	—	—	7.300.000	—

(1) Sumele cuprinse în această coloană sunt atât pentru pensiunile civile cât și militare, dela anul 1868 până la 1889—1890.

Această creștere a subvențiilor din partea Statului se datorește legii pensiunilor militare din 1889 și legii pensiunilor civile din 1890, căci aceste legi au avut de efect ca pensiunile militare, cari erau în 1889 de 1.778.330,48 lei, să se ridice la 4.905.026,11 lei în 1900—1901, iar pensiunile civile dela 5.142,544,34 lei, cât erau în 1890, s'au urcat la 10.550.892,59 lei, în 1900—1901, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Tabela No. 89.

ANII	Cassa pen- siilor civile		Cassa pen- siilor militare		Cassa pen- siilor C. F. R.		TOTAL	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
1889—1890	5.737.263	08	1.778.330	48	1.698	74	7.517.188	30
1890—1891	5.142.544	34	2.737.263	43	7.141	03	7.886.948	80
1891—1892	5.880.038	60	2.903.668	95	16.343	91	8.800.051	40
1892—1893	6.550.275	43	3.224.199	52	37.648	62	9.812.123	57
1893—1894	7.034.222	39	3.370.647	86	58.312	90	10.463.183	15
1894—1895	7.427.602	57	3.616.830	97	69.314	87	11.113.748	41
1895—1896	7.753.148	29	3.770.531	46	93.699	81	11.617.370	56
1896—1897	8.215.070	12	4.159.807	85	137.269	28	12.512.147	25
1897—1898	8.664.851	49	4.395.057	75	180.092	78	13.240.002	02
1898—1899	9.043.397	38	4.575.354	59	251.214	79	13.869.966	76
1899—1900	9.665.061	06	4.706.496	36	330.570	57	14.702.127	99
1900—1901	10.550.892	59	4.905.026	11	559.060	32	16.014.979	02

Pentru a învedera și mai bine creșterea continuă a pensiunilor, n'avem decât să observăm următoarea tabelă în care se arată înscrierile de pensionari făcute dela 1880 la 1890, sub imperiul legii din 1868 și înscrierile făcute în urma legilor din 1889 și 1890:

Tabela No. 90.

ANII	PENSIONARI CIVILI			PENSIONARI MILITARI			TOTAL		
	No. Pensionarilor	Pensuni anuale		No. Pensionarilor	Pensuni anuale		No. Pensionarilor	Pensuni	
		Lei	B.		Lei	B.		Lei	B.
1880	69	95.682	96	47	95.498	16	116	191.181	12
1881	89	161.217	60	25	47.894	16	114	212.111	76
1882	65	100.008	36	21	51.252	24	86	151.260	60
1883	39	54.170	64	17	36.092	16	56	90.262	80
1884	55	92.451	12	29	57.369	72	84	149.820	84
1885	75	129.487	68	22	73.977	60	97	203.465	28
1886	80	145.183	92	43	118.471	32	123	263.655	24
1887	66	121.574	28	50	101.066	76	116	225.641	04
1888	62	99.319	56	34	89.369	04	96	188.688	60
1889	106	208.698	—	45	110.808	24	151	319.506	24
				84	310.122	84	84	310.122	84
1890	60	89.249	16	107	337.662	48	167	426.911	64
1891	822	1.420.959	70	90	359.937	48	912	1.780.896	20
1892	385	803.464	20	77	275.920	80	462	1.079.385	00
1893	326	649.116	—	79	285.378	60	405	934.494	60
1894	357	698.604	—	67	319.815	36	424	1.018.419	36
1895	295	572.632	56	80	241.257	—	375	813.889	56
1896	339	858.972	—	125	545.673	48	464	1.404.645	48
1897	312	732.516	36	73	239.944	65	385	972.461	04
1898	325	692.486	88	77	295.419	24	402	987.906	12
1899	372	962.004	—	65	256.385	04	437	1.218.389	04
1900	584	1.520.844	—	91	382.033	08	675	1.902.877	08

S'au înscris dar:

	CIVILI		MILITARI	
	Pensionari	Pensiuni anuale	Pensionari	Pensiuni anuale
a) Sub legiuirile vechi dela 1880 până la 1890 incluziv pentru civili (în 11 ani) și până la 1889 (în 10 ani) pentru militari	766	1.300.043,28	333	784.799,40
b) Sub legiuirile în vigoare dela 1891 până la 1900 incluziv (în 10 ani) pentru civili și dela 1889 până la 1900 incluziv (în 11 ani) pentru militari	4.117	8.911.599,72	1.015	3.849.550,08
c) Mai mult în ultimul period în comparație cu primul period cu	537%	686%	304%	490% (1)

Noua lege a pensiunilor din 22 Fevruarie 1902 a restrâns și mai mult decât legea din 1868 dreptul la pensiune, stabilindu-l pe următoarele baze:

1. S'a ridicat vârsta dela 54 ani la 60, ca și în legea din 1868, pentru civili și militari, iar pentru eclesiastici la 70 ani.

2. S'au suprimat termenele de 10 și 15 ani, cari după legea din 1890 dau un drept de pensiune de 30 și 40% din leafă.

3. Pentru a dobândi leafa întregă ca pensiune, s'au ridicat anii de serviciu dela 30 la 35 ani.

4. S'a suprimat dispensa de vârstă chiar după 35 ani de serviciu.

5. Dreptul la pensiune s'a fixat să înceapă dela etatea de 21 ani.

6. În fine s'a înființat o singură casă de pensiuni pentru civili, militari și funcționarii căilor ferate, depinzând de Ministerul de Finanțe, iar Statul acordă o subvențiune invariabilă de 7.300.000 lei, cu care vine în ajutorul casei pensiunilor, și la caz de neajungere Statul nu se obligă a da nimic mai mult, făcându-se repartițiune între pensionari.

(1) Expunerea de motive a legii pensiunilor prezentată de d-l Ministru de Finanțe D. A. Sturdza, la 11 Fevruarie 1902.

O statistică foarte interesantă, publicată de către Ministerul de Finance în Expunerea situațiunii finanțiare a tezaurului public la 30 Septembrie 1901, ne arată cât de mult plătește Statul dărnicia trecutului.

Astfel grație dispozițiunii din Regulamentul Organic, că pensiunile se transmit asupra fetelor pensionarului toată viața lor, dacă ele nu s'ar măritau, Statul servește și astăzi pensiuni încă din anul 1840, adică s'a servit pensiunea un număr oarecare de ani pensionarului titular, alt număr de ani soției, dacă a supraviețuit soțului său, și se servește încă și astăzi fetelor pensionarului; cu alte cuvinte Statul servește aceeaș pensiune de mai bine de 65 ani, deși poate funcționarul nu a servit Statului decât 8 ani; și în această categorie sunt:

19	pensiuni	dela	1840—1850
102	»	»	1851—1860
551	»	»	1861—1870
6	»	»	cu date necunoscute

Astăzi chiar sunt în ființă 1.218 pensiuni înscrise după Regulamentul Organic al Valahiei și 85 pensiuni înscrise după legea veche a Moldovei.

Roadele legii pensiunilor din 22 Februarie 1902 n'au întârziat să se producă, căci Cassa pensiunilor a dat excedente în acești doi ani și Ministrul de Finanțe d-l E. Costinescu a propus Corpurilor legiuitoare în Martie 1904 un proiect de lege, care s'a votat și s'a pus în aplicare dela 1 Aprilie 1904, pentru reducerea reținerilor pensionarilor cu 4%, ceea ce reprezintă o sumă de 703.600 lei, la care Statul a renunțat în favoarea pensionarilor, căci Statul continuă ca și pe trecut să dea Cassei pensiunilor subvențiunea de 7.300.000 lei.

Serviciul pensiunilor se ridică pentru exercițiul 1904—1905 la suma de 19.038.100 lei cuprinzând atât pensiunile civile și militare, cât și ale funcționarilor Căilor ferate.

Iată care este bugetul serviciului pensiunilor pe exercițiul 1904 — 1905.

Tabela No. 91.

Articolul	VENITURI	Evaluări	Articolul	CHELTUELI	Credite	Proporțiunea la %
		Lei			Lei	
1	Rețineri din lefele funcționarilor	6.843.000	1	Pensiuni de serviciu	17.590.000	92,40
2	Rețineri din pensuni	2.675.100	2	« viagere și recompense	410.000	2,15
3	Subvenția acordată de Stat	7.300.000	3	Pensiuni și ajutoare de campanie	630.000	3,30
4	Economia din vacanțe și amenzi disciplinare	781.000	4	Cheltueli de administrație	163.716	0,85
5	Taxe militare	850.000	5	Cheltueli diverse	115.500	0,60
6	Venitul fondului inalienabil	575.000	6	Fond pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare	128.884	0,70
7	Venituri diverse	14.000				
	Total	19.038.100		Total	19.038.100	100%

Acum dacă lăsăm de o parte subvenția de 7.300.000 lei, acordată de Stat pentru câte trele categoriile de funcționari: civili, militari și ai căilor ferate, precum și venitul fondului inalienabil, și cercetăm veniturile după cum ele provin dela funcționarii civili, militari sau ai căilor ferate, iată în ce proporțiuni stau aceste venituri:

Tabela No. 92.

Articolul	NATURA VENITURILOR			
		Civili	Militari	C. F. R.
1	Rețineri din retribuțiunile funcționarilor	4.200.000	1.570.000	890.000
2	« $\frac{1}{4}$ din leafa dela cei noi înaintați în funcțiuni	100.000	2.000	8.000
3	Sporul lefei la cei înaintați în funcțiuni	60.000	3.000	10.000
4	Rețineri din pensuni	1.902.900	760.300	11.900
5	Economii din funcțiunile vacante	315.000	230.000	170.000
6	Amenzi disciplinare aplicate funcționarilor	50.000	1.000	15.000
7	Taxe militare	—	850.000	—
8	Venituri extraordinare	10.000	1.000	1.000
9	Din rămășițele exercițiilor închise	1.000	500	500
	Total	6.638.900	3.417.800	1.106.400
		59,50%	30,60%	9,90%

9.71% din bugetul total, căci iată care eră situațiunea finanțiară a tezaurului public la 30 Septemvrie 1902, când s'a încheiat exercițiul 1901—1902:

Veniturile Statului pentru exercițiul 1901—1902 au fost stabilite prin legea bugetară din 29 Martie 1901

la suma de Lei 218.500.000,—

Drepturi constatate în favoarea tezaurului până la 30 Septemvrie 1902 au fost în sumă de » 241.801.051,87

În plus peste prevederile bugetare Lei 23.301.051,87

Din drepturile constatate în sumă de . . . Lei 241.801.051,87

S'au încassat până la 30 Sept. 1902 . . . » 237.242.537,43

Rămân de încassat Lei 4.558.514,44

Creditele puse la dispoziția serviciilor publice ale Statului pentru cheltuelile exercițiului 1901—1902, afară de alocația prevăzută pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare, au fost fixate la suma de » 217.682.908,36

Aceste credite au fost modificate în cursul exercițiului prin deschidere de nouă credite suplimentare și extraordinare în sumă de . . » 4.303.264,75

Lei 221.986.173,11

S'au anulat credite pentru suma de » 3.515.884,35

Lei 218.470.288,76

Credite repurtate » 2.071.292,64

Credite definitive la 30 Septemvrie 1902 . Lei 220.541.581,40

Drepturile constatate în sarcina tezaurului public fiind de » 217.213.785,85

Restul s'a anulat prin conturi conform art. 111 din legea comptabilității Lei 3.327.795,55

Din drepturile constatate în sarcina Statului în sumă de » 217.213.785,85

S'a plătit în cursul exercițiului » 216.025.348,20

S'a repurtat asupra exercițiilor viitoare . . Lei 1.188.437,60

Comparând acum veniturile cu cheltuelile exercițiului 1901 — 1902, situațiunea lor la 30 Septemvrie 1902 se prezintă astfel:

Drepturi constatate în favoarea Statului . . .	Lei 241.801.051,87
» » » sarcina »	» 217.213.785,85
Excedent bugetar	Lei 24.587.266,02
Încassări efectuate în cursul exercițiului . .	Lei 237.242.537,43
Plăți » » » » »	» 216.025.348,26
Excedent bănesc (1)	Lei 21.217.189,18

Situațiunea îngrijitoare din 1899 dispăruse ; după două deficite, unul de 35 milioane lei (1899—1900), celălalt de 27 milioane (1900—1901), exercițiul 1901—1902 s'a încheiat cu un excedent de 21 milioane lei, care întăriă creditul Statului, căzut așa de jos, încât în 1899 rentele Statului erau cotate cu 87 $\frac{1}{2}$ renta de 5% și 73 renta de 4%, iar în 1902 renta 5% se ridicase la pari și cea de 4% la 88.

În asemenea condițiuni bugetul pe 1903 — 1904 eră ușor de echilibrat, căci cheltuelile nu aveau să treacă nici în acest an peste 218.500.000 lei, cifră care eră stabilită prin programul din 1901.

Bugetul pe 1903—1904 a fost prezentat cu un excedent de 6.617.000 lei, adică 225.117.000 lei la venituri și 21.850.000 lei la cheltueli (2).

Acest spor în evaluări eră bazat pe încassările din 1901—1902, cari erau de 237 milioane lei, și pe încassările pe 6 luni din exercițiul 1902—1903.

(1) Expunerea situațiunii financiare a tezaurului public la 30 Septemvrie 1902.

(2) Ministru de Finanțe eră, dela la Iulie 1902, d-l E. Costinescu.

Iată care eră situațiunea încassarilor pentru diferitele ramuri de venituri:

Contribuțiuni directe și taxe asimilate.

Tabela No. 94.

SPECIFICAREA VENITURILOR	Încassări în exercițiul 1901—1902		Evaluățiuni admise pen- tru exercițiul 1902—1903	Evaluățiuni propuse pen- tru exercițiul 1903—1904	Diferințe la evaluări pentru 1903—1904	
	Plus	Minus				
	Lei	B.	Lei	Lei	Lei	Lei
Foncieră	17.165.002	92	16.800.000	17.000.000	200.000	—
Patente	4.007.478	23	3.800.000	3.800.000	—	—
Căi de comunicație.	6.044.686	65	5.850.000	4.500.000	—	1.350.000
Licențe de băuturi spirtoase.	4.375.932	85	4.400.000	4.100.000	—	300.000
Zecimi de percep. .	9.461.142	91	9.255.000	7.470.000	—	1.785.000
Amenzi după legea licențelor	15.192	62	10.000	10.000	—	—
Taxe de 5 % asupra saliarilor	4.238.173	53	3.500.000	4.200.000	700.000	—
Total	45.307.609	71	43.615.000	41.080.000	900.000	3.435.000
					2.535.000	

La contribuțiunile directe eră o scădere în evaluări de 2.535.000 lei, din cauză că Ministrul Finanțelor, odată cu bugetul pe 1903 — 1904, propusese în Cameră și legea pentru desființarea acciselor și înființarea fondului comunal și prevedeă prin acea lege desființarea contribuțiunii pentru căile de comunicațiune și înființarea unei taxe de circulațiune, evaluată la aproape 11 milioane lei, al cărei produs eră să se împartă între Stat și comune, și partea Statului s'a calculat la suma de 4½ milioane lei, și de aci eră un minus de 1.350.000 lei, iar scădere mai mare eră dela zecimile de percepere (1.785.000 lei) tot din cauza legii fondului comunal, căci zecimile de percepere se percepeau înainte dela toate contribuțiunile directe și prin urmare și dela căile de comunicațiune și prin

noul proiect pentru desființarea accizelor și înființarea fondului comunal, taxa de circulație devenia un impozit comunal, din care Statul încasă 4 $\frac{1}{2}$ milioane lei, însă fără zecimi; la această taxă de circulație însă s'a renunțat în urmă și Statul a cedat una din zecimile de percepere pentru fondul comunal.

Contribuțiunile indirecte erau evaluate cu un plus de 7.240.000 lei, care eră întemeiat pe încassările exercițiului 1901—1902, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Contribuțiuni indirecte.

Tabela No. 95.

SPECIFICAREA VENITURILOR	Încassări în exercițiul 1901—1902		Evaluțiuni admise pen- tru exercițiul 1902—1903	Evaluțiuni propuse pen- tru exercițiul 1903—1904	Diferințe la evaluări pentru 1903—1904	
					Plus	Minus
	Lei	B.			Lei	Lei
Venitul vămilor . . .	25.198.263	39	22.000.000	24.000.000	2.000.000	—
Vânzare de timbre . . .	9.177.071	80	8.500.000	9.000.000	500.000	—
Vize de timbre . . .	1.519.211	25	1.400.000	1.500.000	100.000	—
Taxa de înregistr. în genere	3.651.390	78	3.600.000	3.700.000	100.000	—
Taxe de înregistr. la succesiuni și donațiuni	1.898.956	80	1.700.000	2.000.000	300.000	—
Amenzi de contra- vențiuni la legea timbrului	173.052	13	100.000	140.000	40.000	—
Taxa asupra băutu- rilor spirtoase	14.360.179	91	10.000.000	14.000.000	4.000.000	—
Taxa asupra hect. de vii și pruni	—	—	2.000.000	1.800.000	—	200.000
Amenzi de contra- vențiuni la legea spirtoaselor	8.544	21	10.000	10.000	—	—
Taxa de consuma- ție asupra za- hărului	5.165.702	15	4.800.000	5.100.000	300.000	—
Taxa asupra petro- leului	2.402.814	12	2.400.000	2.500.000	100.000	—
	63.555.186	54	56.510.000	63.750.000	7.440.000	200.000
					7.240.000	

Tot astfel și monopolurile Statului au fost evaluate cu 1.100.000 lei în plus:

Monopolurile Statului.

Tabela No. 96.

SPECIFICAREA VENITURILOR	Încasări în exercițiul 1901—1902		Evaluățiuni admise pen- tru exercițiul 1902—1903	Evaluățiuni propușe pen- tru exercițiul 1903—1904	Diferențe la evaluări pentru 1903—1904	
					Plus	Minus
	Lei	B.	Lei	Lei	Lei	Lei
Vânzarea tutun.	35.303.636	90	36.000.000	36.700.000	700.000	—
» sărei pen- tru consumația în țară	6.357.537	05	6.200.000	6.200.000	—	—
Vânzarea sărei pen- tru export	1.373.662	53	1.300.000	1.300.000	—	—
Vânzarea chibritu- rilor	2.904.741	91	2.800.000	2.800.000	—	—
Vânzarea cărților de joc	438.736	—	450.000	450.000	—	—
Vânzarea hârtiei de țigarete	3.766.249	10	3.500.000	4.000.000	500.000	—
Amenzi și venituri extraordinare ale Regiei	193.559	38	150.000	100.000	—	50.000
Vânzarea de praf de pușcă	496.481	54	500.000	450.000	—	50.000
Total	50.834.604	41	50.900.000	52.000.000	1.200.000	100.000
					+	1.100.000

Iar celelalte venituri au fost evaluate cu mici adăugări, după cum se arată în următoarea tabelă, în care sunt rezumate toate veniturile Statului pentru exercițiul 1903—1904 și din care rezultă o diferență de evaluări în plus pentru exercițiul 1903—1904 de 6.617.000 lei:

Tabela No. 97.

SPECIFICAREA VENITURILOR	Încasări în exercițiul 1901—1902		Evaluțiuni admise pen- tru exercițiul 1902—1903	Evaluțiuni propușe pen- tru exercițiul 1903—1904	Diferințe la evaluări pentru 1903—1904	
					Plus	Minus
	Lei	B.	Lei	Lei	Lei	Lei
Contrib. directe	45.307.609	71	43.615.000	41.080.000	—	2.535.000
» indirecte..	63.555.186	54	56.510.000	63.750.000	7.240.000	—
Monopolurile Sta- tului	50.834.604	41	50.900.000	52.000.000	1.100.000	—
Veniturile Ministe- rului Domeniilor.	23.975.304	48	23.345.000	23 774.000	429.000	—
Veniturile Ministe- rului Lucrărilor publice	22.737.864	21	22.520.000	22.010.000	—	510.000
Veniturile Ministe- rului de Interne .	10.912.256	57	10.534.000	10.624.000	90.000	—
Veniturile Ministe- rului de Finanțe .	4.335.485	06	3.356.000	3.701.000	345.000	—
Veniturile Ministe- rului de Războiu	952.303	41	983.000	953.000	—	30.000
Veniturile Ministe- rului de Externe.	247.613	35	202.000	211.000	9.000	—
Veniturile Ministe- rului de Culte. .	696.878	86	794.000	778.000	—	16.000
Veniturile Ministe- rului de Justiție .	275.250	38	231.000	176.000	—	55.000
Diferite venituri . .	13.409.797	89	5.510.000	6.060.000	550.000	—
Total	237.240.158	87	218.500.000	225.117.000	9.763.000	3.146.000
					+	6.617.000

În 1903 situațiunea financiară eră din cele mai bune. După excedentul de 21 milioane al exercițiului 1901—1902, exercițiul 1902—1903 se anunță să se încheie cu un excedent și mai mare, care se prevede a fi de cel puțin 30 milioane lei.

Ministrul Finanțelor, profitând de această situațiune, a prezentat Corpurilor legiuitoare proiectul de lege pentru conversiunea împrumutului de 175 milioane bonuri de tezaur

5%, contractat în 1899, și astfel țara a scăpat de grija scadenței împrumutului de 175 milioane, care se apropia, căci el trebuia plătit la 1 Decembrie 1904.

Mai multe legi de cea mai mare importanță pentru viitorul economic al țării au fost propuse și votate în sesiunea Corpurilor legiuitoare din 1902—1903.

Astfel a fost legea pentru desființarea accizelor și înființarea fondului comunal.

Printr'această lege s'au desființat barierele dintre comune, cari aduceau atâtea piedici transacțiunilor, și s'a lăsat libera circulațiune a mărfurilor dintr'o comună într'alta; s'au desființat în acelaș timp taxele de jugărit și de povară, cari apăsau așa de greu asupra populațiunii rurale, și s'au supus la taxe în favoarea fondului comunal 38 articole, cari aduceau veniturile cele mai mari, iar toate celelalte articole, în număr de peste 130, au fost scutite cu totul de taxe comunale.

Printr'această lege a fost simplificată cu desăvârșire perceperea taxelor fondului comunal pentru aceste 38 articole, căci în loc ca taxele să se perceapă la barierele a 2.977 comune, printr'o mulțime de agenți comunali, cum se făcea mai înainte pentru mărfurile cari vin din străinătate, taxele fondului comunal au să se perceapă la biourourile vamale pe unde intră mărfurile în țară, și alături cu taxa vamală, pe care o percepe Statul, se percepe și taxa pe sama fondului comunal, iar pentru articolele cari se produc în țară de fabricile indigene, pentru cea mai mare parte din ele, ca: spirt, bere, zahăr, etc., perceperea se face la însuș locul de producere, la fabrici; și la scoaterea lor din fabrici se percepe taxa pe sama fondului comunal, după cum se face și pentru taxa Statului la care sunt supuse multe din aceste articole, ca: spirtul, berea, petrolul, zahărul, etc.

Pe lângă venitul din aceste 38 taxe pe cari Ministrul Finanțelor le-a evaluat să producă cel puțin 26.300.000

lei, Statul a cedat comunelor produsul unei zecimi de percepere și a mai înființat o jumătate de zecime în favoarea fondului comunal, evaluată la 3.735.000 lei, adică în total fondul comunal a fost evaluat la 30.035.000 lei pentru exercițiul 1903—1904.

Statul, luând asupra sa perceperea acestui venit, a format un serviciu special alipit pe lângă Direcțiunea contabilității generale a Statului din Ministerul de Finanțe și a prevăzut în lege ca să rețină pentru cheltuelile de administrațiune ale acestui impozit 5% din venituri, formând în acelaș timp și un fond de rezervă, reținând în acest scop 8% din venituri, iar ceea ce rămâneă avea să se împartă între comune în modul următor: comunele urbane aveau să primească fiecare minimum o sumă egală cu media încasărilor lor din accize pe cei din urmă cinci ani (1897—1901), după ce se va scădea mai întâiu 10% ca cheltueli ale lor de încasare și administrare, iar comunelor rurale li se asigură un minimum cu 50% peste ceea ce încasau ele din accize.

Efectele acestei legi s'au văzut îndată ce ea s'a aplicat, căci din primul an fondul comunal a dat un excedent, care s'a repartizat comunelor urbane și rurale în baza legii din 12 Fevruarie 1904 (1).

Pentru exercițiul 1904—1905, bugetul fondului comunal a fost fixat în modul următor :

(1) A se vedea repartiția fondului comunal în *Monitorul Oficial* No. 17/1904.

Articolul	VENITURI	Evaluări	Articolul	CHELTUELI	Credite
		Lei			Lei
1	Venitul taxelor de consumațiune asupra celor 38 articole din lege . . .	26.300.000	1	Subvențiunea de 5% asupra veniturilor, cuvenită Statului pentru cheltueli de administrație și percepere . . .	1.552.550
2	O zecime și jumătate asupra contribuțiunilor directe	4.740.000	2	Rezerva fondului comunal (8% din venituri) . . .	2.359.876
3	Amenzi	10.000	3	Suma cuvenită comunelor	26.876.103
4	Venituri întâmplătoare	1.000	4	Fond pentru cheltueli supl. și extraordinare . . .	40.000
			5	Excedent a se trece la rezerva fondului . . .	222.471
	Total	31.051.000		Total	31.051.000

Față cu încassările din 12 luni ale anului 1903—1904, cari au fost de 31.165.968,29 lei, prevederile pentru 1904—1905 erau destul de întemeiate, căci la încheierea exercițiului 1903—1904, fondul comunal a produs 32.511.790,24 lei și anume:

1. Taxele de consumațiune	Lei 27.671.560,33
2. Una zecime și jumătate	» 4.811.865,69
3. Venituri întâmplătoare	» 28.364,22
Total	Lei 32.511.790,24
Iar plățile au fost de	» 27.959.602,66
Adică cu un excedent de	» 4.552.187,58

Iată cari au fost încassările fondului comunal în exercițiul 1903—1904:

Articolul	NUMIREA VENITURILOR	Evaluări		Incassări dela 1 Aprilie 1903 până la 30 Sept. 1904	
		Lei	B.	Lei	B.
1	Taxele de consumațiune asupra articolelor din tariful prevăzut in art. 3 al legii asupra desființării accizelor și inființării fondului comunal	26.300.000	—	27.671.560	33
2	Zecimea de percepere cedată de Stat și jumătatea de zecime de percepere inființată prin aceeaș lege (art. 3, al. b și c)	3.835.000	—	4.811.865	69
3	Venituri întâmplătoare	—	—	28.364	22
NOTĂ.—Suma incassată la art. 1 se specifică astfel pe natura veniturilor:					
1.	Spirt	Lei 7.175.392,80			
2.	Preparate alcoolice	118.880,05			
3.	Esențe de spirt	6.495,51			
4.	Uleiuri esențiale	10.146,71			
5.	„ numi- te Iris, Ilang	9.327,—			
6.	Licoruri	17.112,17			
7.	Bere	781.488,39			
8.	Drojdie de bere	65.033,77			
9.	Vin	7.734.787,88			
10.	Șampanie	64.777,03			
11.	Oțet de vin	29.315,83			
12.	Esențe de oțet	107.383,04			
13.	Țuică și rachiuri din fructe dela 30'	2.308.241,50			
14.	Țuică și rachiuri din fructe dela 30'	154.229,74			
15.	Petroleu rafinat	1.759.348,45			
16.	Uleiuri minerale și un- tură de pește	180.558,53			
17.	Zahăr rafinat, brut, can- del	1.920.750,89			
18.	Glucoză	8.036,15			
19.	Cofeturi de orice fel.	36.387,77			
20.	Cărbuni, coks și bri- cheți	157.957,94			
21.	Ceain	185.407,81			
22.	Cafea crudă și prăjită	632.818,99			
23.	Cicoare	26.482,21			
24.	Lămâi, portocale, man- darine	619.871,55			
25.	Măsline murate sau să- rate	140.354,06			
26.	Măsline de Volo	132.994,94			
27.	Țări, stockfish, heringi	159.732,96			
28.	Conserve de stridii	136.864,44			
29.	Uleiuri de măsline	370.730,98			
30.	Cacao în boabe	2.044,45			
31.	„ pisată, ciocolată.	55.082,28			
32.	Orez	422.736,69			
33.	Făină și griș de grâu	1.801.854,34			
34.	Glutinuri	1.787,34			
35.	Paste făinoase	5.005,75			
36.	Stearină și acizi	232.439,94			
37.	Lumânări de stearină	4.078,24			
39.	Ape minerale naturale artificiale.	145.622,16			
	Total	Lei 27.671.560,33			
	Total	30.035.000	—	32.511.790	24

Altă lege de o mare însemnătate economică a fost legea băncilor populare sătești, care s'a pus în aplicare la 1 Aprilie 1903 (1).

Încă din 1891 începuse să se înființeze prin sate câte o bancă populară cu capital al țăranilor și destinată să servească pentru nevoile populațiunii rurale; dar în 1891 abia s'a înființat o bancă în județul Ialomița numită «Rândunica» din comuna Urziceni, având 85 membri și un capital de 170 lei, în 1892 nu s'a înființat nici o bancă, în 1893 s'au mai înființat patru, și apoi în fiecare an câte 3—4 bănci, dar ele nu și-au luat avântul decât în 1901, grație sfaturilor și sprijinului puternic pe care l-a dat d-l Spiru Haret, fost Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice în guvernul prezidat de d-l D. Sturdza, astfel încât în 1901 numărul băncilor populare se ridicase la 256, având 20.604 membri și un capital de 2.346.046 lei, iar în 1902 numărul băncilor populare eră dejă de 700 cu 59.844 membri, având un capital de 4.250.600 lei, și pe zi ce trece, numărul lor se înmulțește, astfel încât astăzi numărul băncilor sătești este de 1.792 bănci, cu un capital de 10.168.811 lei și 98 bani, iar numărul membrilor dela 59.844, cât erau în 1902, s'a ridicat în 1904 la 121.786 membri (2).

Aceste bănci înființate din inițiativa țăranilor, cu capital țărănesc, luase dejă în 1903 o dezvoltare îmbucurătoare și pentru a le asigura mersul, s'a propus de către Ministrul de Finanțe în 1903 proiectul de lege pentru organizarea lor, puindu-le sub direcțiunea Creditului agricol și controlul Ministerului de Finanțe.

Tot în 1903 s'a votat o a treia lege importantă: legea asupra comptabilității publice (3), care a modificat în mod radical legea comptabilității Statului din 1893.

(1) Legea băncilor populare din 29 Martie 1903. (*Mon. Of.*, No. 286/903).

(2) Anuarul băncilor populare pe anul 1904.

(3) Legea comptabilității publice din 21 Martie 1903 (*Monit. Of.*, No. 282/903).

Pe lângă alte măsuri bune introduse în această lege, cum este cea privitoare la votarea de către Adunarea deputaților a tuturor bugetelor provenind din fonduri speciale, și cari scăpau controlului Adunării deputaților, precum și dispozițiunea privitoare la furniturile procurate de industria casnică, în noua lege asupra comptabilității, s'au introdus niște măsuri de prevedere foarte salutare privitoare la excedentele și deficitele bugetare, căci în art. 137—147 se arată cum are să se urmeze în caz ca exercițiul să se încheie cu deficit sau excedent.

La 30 Septembrie ale fiecărui an, încheindu-se exercițiul, adică după 18 luni de executare a bugetului, atunci se poate ști dacă exercițiul s'a încheiat cu excedent sau deficit. După art. 139 din lege, Ministrul de Finanțe este obligat ca până la 30 Ianuarie cel mai târziu să supună Adunării deputaților comptul exercițiului încheiat, și în caz de deficit trebuie să propună mijloacele de a-l acoperi și de a preveni în acelaș timp ca un nou deficit să nu apară și în exercițiul următor; iar în caz de excedent, după ce Ministrul de Finanțe va prezenta Corpurilor legiuitoare o situațiune completă cu toate drepturile constatate în favoarea și sarcina tezaurului pe 9 luni (1 Aprilie — 31 Decembrie) ale exercițiului în curs, numai dacă din acea situațiune va rezulta că și exercițiul în curs lasă și el un excedent, numai atunci se va putea dispune de excedentul exercițiului închis; iar dacă după situațiunea celor 9 luni, exercițiul în curs nu lasă excedent, atunci nu se va putea dispune de excedentul exercițiului închis decât rezervându-se din excedent o sumă cel puțin egală cu de trei ori cifra deficitului constatat asupra exercițiului în curs până la 31 Decembrie.

Măsura de prevedere este aceasta: că nu se va putea cheltui excedentul exercițiului închis, până nu se va regula deficitul probabil al exercițiului în curs, și de aceea

se rezervă o cifră de trei ori mai mare decât deficitul constatat până la 31 Decembrie, căci mai sunt 9 luni până la închiderea exercițiului și nu se poate ști cu precizie la cât se va ridica deficitul până la închiderea exercițiului, și preocuparea legii este ca deficitul să poată fi acoperit îndată cum apare, și pentru acoperirea lui în primul rând trebuie să se recurgă la excedentul exercițiului închis.

Înainte de această lege, îndată ce un exercițiu se constată la 30 Septembrie că a lăsat un excedent, se dispunea imediat de acel excedent, fără să se preocupe cum are să se încheie exercițiul în curs. După noua dispozițiune a legii contabilității, nu se va putea dispune de excedent, decât după ce se va examina mai întâiu cum stă exercițiul în curs, și dacă el nu va lăsa excedent, atunci excedentul exercițiului închis nu se va mai putea cheltui, ci va fi rezervată mai întâiu o sumă întreită de cifra deficitului exercițiului în curs, și numai restul se va putea cheltui; cu alte cuvinte, întâiu trebuie acoperit deficitul probabil al exercițiului în curs și apoi se va cheltui restul; iar dacă exercițiul în curs lasă un excedent, atunci se va putea dispune de acel excedent, rezervându-se în ori ce caz o sumă de 3.000.000 lei.

Prima aplicațiune a dispozițiilor acestora sănătoase din legea contabilității s'a făcut cu excedentul anului 1901—1902 în sumă de 21.217.189 lei 18 bani, prin legea din Martie 1903, afectându-se 18.025.762 lei 33 bani la următoarele lucrări:

Art. 1. Asupra excedentului de 21.217.189 lei 18 bani al anului 1901—1902, se deschide, în temeiul art. 138 și 142 ale legii contabilității publice, un credit extraordinar în sumă totală de 2.025.762 lei 33 bani, pentru acoperirea creanțelor rămase neachitate die exercițiile închise și arătate în amănunt în lista anexată la legea de față.

Art. 2. Asupra sumei de 19.191.426 lei 85 bani, rămasă disponibilă din excedent, în urma deducerii aplicate în conformitate cu art. 1 de mai sus, se deschid următoarele credite:

a) Lei 6.650.000 Ministerului de Războiu, din cari:

1. Lei 4.700.000 pentru armament și munițiuni.
2. Lei 1.400.000 pentru reparațiuni, întrețineri, adăugări la clădiri militare, poligoane de tir și câmpuri de războiu, reparațiuni la cetăți, pulberărie, pirotehnie, precum și pentru construirea de pichete pe Dunăre și în Dobrogea.

3. Lei 500.000 pentru materialul marinei.

4. Lei 50.000 pentru materiale de geniu.

b) Lei 8.550.000 Ministerului de Lucrări publice, din cari:

1. Lei 1.799.000 pentru consolidări și reconstruiri de linii ferate, poduri, accese la gări.

2. 1.976.000 pentru clădiri de ateliere, depozite de mașini, grănare, alimentări de apă.

3. Lei 125.000 pentru îmbunătățiri la docurile Galați și Brăila.

4. Lei 100.000 pentru un plug american de zăpadă.

5. Lei 650.000 pentru poduri și reparațiuni de șosele.

6. Lei 2.700.000 pentru continuarea lucrărilor portului Constanța.

7. Lei 700.000 la navigațiunea fluvială pentru tancuri, șlepuri, transformările vapoarelor *Oriental* și *Principele Carol*.

8. Lei 500.000 spre a se începe lucrările preliminare pentru un conduct de petrol, mergând din regiunile petrolifere în porturile Cernavoda și Constanța.

c) Lei 200.000 Ministerului de Culte și Instrucțiune publică pentru reparațiuni la Mitropolia din București și la diferite mănăstiri și biserici.

d) Lei 100.000 Ministerului Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor pentru reparațiuni la băile Govora, și altele.

Art. 3. Sumele cheltuite din aceste credite se vor trece în comptul special al excedentelor, în anii în cari se face plata, în temeiul art. 116 al legii comptabilității, iar creditele dela art. 1, ce vor rămâne fără întrebuințare, se vor anulă conform art. 123 din aceeaș lege.

Art. 4. Din excedentul de lei 21.217.189 bani 18, deducându-se lei 500.000, conform legii din 5 Decembrie 1902, pentru ridicarea unui monument în amintirea războiului Independenței, lei 2.025.762 bani 33 pentru acoperirea creanțelor din exercițiile închise, și lei 15.500.000 pentru creditele de sub art. 2, mai rămâne disponibilă o rezervă de lei 3.191.426 bani 85.

Tot asemenea s'a urmat și cu excedentul anului 1902—1903, care la 30 Septembrie 1903 s'a constatat că era

în sumă de	Lei 32.329.760,33
Care împreună cu rezerva din 1902 de »	3.191.426,85
Făcea suma de	Lei 35.521.187,18

Acest excedent de 32.329.760,33 lei este cel mai mare excedent pe care l-a avut vreodată Țara-Românească dela 1862 și până astăzi; el reprezintă 14,79% din bugetul total. Astfel în doi ani excedentele se ridicau deja la 53.546.949,51 lei.

După legea comptabilității se putea dispune și de excedentul exercițiului 1902—1903, căci după situațiunea încasărilor din primele 9 luni ale exercițiului 1903—1904 (1 Aprilie—31 Decembrie) rezultă că și exercițiul 1903—4 se va încheia cu un excedent, pe care Ministrul de Finanțe, în expunerea de motive a bugetului pe 1904—1905 îl evaluează la 25 milioane lei:

Excedentul exercițiului 1902—1903 fiind dar de Lei 32.329.760,33	
Rezerva din 1902 »	3.191.426,85
Total	Lei 35.521.187,18

Prin legea din 10 Februarie 1904 s'a deschis un credit extraordinar pentru plata creanțelor rămase neachitate din exerciții încheiate în sumă de » 1.698.735,90

Rămâne disponibilă suma de Lei 33.822.451,28

Asupra acestei sume disponibile s'au deschis următoarele credite:

Art. 1. Asupra excedentului de lei 33.822.451 bani 28, rămas disponibil în urma legii din 10 Februarie 1904, se deschid următoarele credite:

a) Lei 17.845.500 Ministerului de Răsboiu, din cari:

1. Lei 10.271.400 pentru armament și munițiuni.
2. Lei 3.000.000 pentru echipament.
3. Lei 900.000 pentru cai de cavalerie și de artilerie.
4. Lei 3.164.100 pentru construcțiuni, adăugări, întrețineri, reparațiuni, exproprieri și achizițiuni de clădiri militare, de poligoane

și câmpuri de exerciții și de trageri, pentru construcțiuni de pi-chete în Dobrogea, pentru adăugări de construcțiuni și mașini la pulberărie și pirotehnie.

5. Lei 400.000 echipament corpului de grăniceri, soldele și dis-
locațiunile acestui corp și ale batalionului 9 de vânători.

6. Lei 110.000 pentru rezervorii și tancuri de petrolu la marină.

b) 9.851.500 Ministerului Lucrărilor publice, din cari:

1. 2.000.000 pentru construiți și sporuri de gări, drumuri de
aces, grânare, clădiri, căi și diverse alte instalațiuni în gări.

2. Lei 2.200.000 pentru continuarea construcțiunii liniei Cerna-
voda-Constanța, linia a doua Crivina-Ploești, refacțiuni de linii și
consolidări de poduri.

3. Lei 600.000 pentru construire și sporire de remize de ma-
șini, alimentări de apă pentru locomotive, reînnoire și sporire de
instalațiuni de ateliere.

4. Lei 200.000 pentru îmbunătățiri la docuri.

5. Lei 500.000 pentru construirea unei linii care să lege ma-
lul Bistriței la Piatra cu linia actuală.

6. Lei 3.000.000 pentru continuarea lucrărilor portului Constanța,
construire de rezervoare pentru petrolu, magazii cu silosuri, și
eventual începerea gării în port și a depozitului de mașini.

7. Lei 800.000 pentru construcțiuni de șlepuri și tancuri, in-
stalațiuni necesare pe vapoarele N. F. R., pentru arderea petro-
leului ca combustibil.

8. Lei 551.500 pentru construcțiuni de poduri și lucrări de șosele.

c) Lei 1.573.000 Ministerului Cultelor și Instrucțiunii publice,
din cari:

1. Lei 600.000 pentru clădiri de biserici și școli în Macedonia,
conform legii din 17 Decemvrie 1903.

2. Lei 973.000 pentru construcțiuni, reparațiuni și exproprieri
la biserici în București, Iași și Galați; construcțiuni și reparațiuni
de clădiri pentru învățământ; publicațiuni jubiliare pentru dom-
niile lui Ștefan cel Mare și Regelui Carol I, precum și pentru
alte necesități școlare.

d) Lei 600.000 Ministerului Agriculturii, Industriei Comerțului
și Domeniilor, din cari:

1. Lei 100.000 pentru ridicarea în plan și parcelarea moșiilor
ce sunt a se vinde în țară dincoace de Dunăre.

2. Lei 80.000, idem, idem în Dobrogea.

3. Lei 70.000 pentru despotmolirea gârelor, construcțiuni de localuri, cherhanale, etc., cumpărări de aparate și instrumente pentru serviciul pescăriilor.

4. Lei 52.000 pentru cumpărarea unei drage necesare serviciului pescăriilor, pentru lărgirea Dunavățului, și alte asemenea lucrări.

5. Lei 120.000 pentru lucrări și îmbunătățiri la stațiunile balneare ale Statului.

6. Lei 50.000 pentru studiile terenurilor petrolifere.

7. Lei 40.000 pentru construcțiuni și reparațiuni de magazii și case de locuit la fermele model ale Statului.

8. Lei 14.000 pentru cumpărarea unei garnituri de treierat la ferma model Studina.

9. Lei 60.000 pentru construirea localului necesar stațiunii agronomice pe lângă școala de agricultură dela Herestrău, construire de locuințe pentru director, secretarul-comptabil, terminarea edificiului existent și diferite reparațiuni.

10. Lei 14.000 pentru îmbunătățirea rasei animalelor, cumpărare de vite de reproducție.

e) Lei 550.000 Ministerului de Interne pentru clădirea unui spital de tuberculoși în București.

f) Lei 380.000 Ministerului de Finanțe din cari:

1. Lei 200.000 pentru clădiri ale Regiei monopolurilor Statului la Iași.

2. Lei 180.000 pentru clădiri și îmbunătățiri ale Regiei monopolurilor Statului și ale Ministerului de Finanțe la București.

Art. 2. Sumele cheltuite din aceste credite se vor trece în comp-tul special al excedentelor în anii în cari se vor face plățile, în temeiu art. 116 al legii comptabilității.

Art. 3. Din excedentul disponibil de lei 33.822.451 bani 28, deschizându-se credite în sumă totală de lei 30.800.000, rămâne, în conformitate cu art. 141—142 ale legii comptabilității, o rezervă de lei 3.022.451 bani 28.

În cele trei bugete, începând cu bugetul anului 1901—1902, cheltuelile Statului au fost limitate la cifra de 218.500.000 lei, în al patrulea buget însă, cel al anului 1904—1905, cheltuelile au fost ridicate la 227.557.000 lei, iar veniturile la 234.947.212,80 lei, adică cu un excedent de venituri

de 7.390.212,80 lei, prin urmare cu o diferență în plus la cheltuieli de 9.057.000 lei, față de bugetul anului 1903—1904.

În realitate bugetul de cheltuieli al anului 1904—1905 n'a fost sporit cu această sumă, ci s'a mântinut tot în cifra bugetelor anterioare, căci sporul aparent de cheltuieli ale bugetului 1904—1905 proveniă din deplasarea unor cheltuieli cari mai înainte erau înscrise în bugetele comunelor, cari în temeiul diferitelor legi de organizare au trecut pe sama Statului, prevăzându-se în acelaș timp și la venituri sumele corespunzătoare din bugetele comunale, cari au trecut în bugetul Statului.

Astfel sporul de cheltuieli din bugetul pe 1904—1905 proveniă din următoarele trei cauze:

I. Din cifre înscrise la cheltuieli ca consecință a nouălor legi de organizare, cari au echivalentul lor cu înscrieri identice la venituri, cum sunt cheltuelile privitoare la administrarea și încassarea fondului comunal, pentru poliția generală a Statului, fondul de 2% provenind din venitul pădurilor Statului, cari s'au înscris în bugetul Ministerului Domeniilor conform cu noua lege asupra compabilității Statului, etc., cari se ridică împreună la suma de Lei 6.107.500

II. Din cifre înscrise în plus la cheltuieli ca consecință a încassărilor în plus asupra veniturilor corespunzătoare, de pildă: la zahăr, la monopoluri, la poștă și telegraf, etc. » 1.114.200

III. Din cifre înscrise la cheltuieli ca o sarcină a bugetului fără compensări de venituri, ca:

a) Anuitatea împrumutului de 185 milioane, contractat pentru conversiunea împrumutului de 175 milioane bonuri de tezaur, unde a fost nevoie să se înscrie un plus de » 1.989.670
de oarece la împrumutul de 175 milioane lei nu eră prevăzută nici o sumă pentru amortizarea acelu împrumut.

b) Pentru gradațiunea clerului mirean, care împliniă primul an de gradațiune » 429.490

Total Lei 9.630.860

Prin urmare numai aceste din urmă două cifre erau în realitate niște adause la cheltueli, iar toate celelalte aveau echivalentul lor la venituri.

Plusul de evaluări propus prin bugetul anului 1904—1905 eră justificat de încassările efectuate în exercițiul 1902—1903, cari au fost de 248.469.770,93 lei, adică cele mai urcate încassări din această perioadă de 40 ani.

Iată pe natura de venituri încassările exercițiului 1902—1903 și evaluările cari au fost propuse pentru bugetul 1904—1905:

Contribuțiuni directe și taxe asimilate.

Tabela No. 100.

SPECIFICAREA VENITURILOR	Încassări în exercițiul 1902—1903		Evaluțiuni admise pen- tru exercițiul 1903—1904	Evaluțiuni propuse pen- tru exercițiul 1904—1905	Diferințe la evaluări pentru 1904—1905	
	Lei	B.			Lei	Lei
			Lei	Lei		
Foncieră	17.452.216	49	17.000.000	17.400.000	400.000	—
Patente	4.081.783	—	3.800.000	4.000.000	200.000	—
Căi de comunic.	6.162.829	10	4.500.000	6.100.000	1.600.000	—
Licențe de băuturi spirtoase	4.231.697	03	4.100.000	4.100.000	—	—
Zecimi de percep.	9.569.007	55	7.470.000	6.320.000	—	1.150.000
Amenzi după legea licențelor	13.971	60	10.000	10.000	—	—
Taxa de 5% asupra salarilor	4.241.030	55	4.200.000	4.250.000	50.000	—
Total	45.752.535	32	41.080.000	42.180.000	2.250.000	1.150.000
					+ 1.100.000	

Plusul de 1.100.000 lei la contribuțiunile directe pro-
veniă de acolo, că se renunțase la taxa de circulațiune, care
eră evaluată la 4¹/₂ milioane lei partea Statului, și legea
fondului comunal a fost votată pe alte baze, adică a rămas ne-
schimbat impozitul căilor de comunicațiune și Statul a cedat
comunelor una din zecimile de percepere plus o jumătate de

zecime specială înființată pentru fondul comunal, prin urmare a trebuit să se reîntregească suma la căile de comunicațiune și să se scază partea proporțională la zecimile de percepere.

Contribuțiunile indirecte erau evaluate cu un mic spor de 740.000 lei, după cum reiese din următoarea tabelă:

Contribuțiuni indirecte.

Tabela No. 101.

SPECIFICAREA VENITURILOR	Încasări în exercițiul 1902—1903		Evaluțiuni admise pen- tru exercițiul 1903—1904	Evaluțiuni propușe pen- tru exercițiul 1904—1905	Diferințe la evaluări pentru 1904—1905	
	L e i	B.			L e i	L e i
			L e i	L e i		
Venitul vămilor . .	26 260.606	31	24.000.000	24.000.000	—	—
Vânzare de timbre.	9.259.202	80	9.000.000	9 000.000	—	—
Vize de timbre . .	1.639 135	58	1.500.000	1.500.000	—	—
Taxa de înregistra- re în genere . .	4.477.889	15	3.700 000	4.000.000	300.000	—
Taxa de înregistra- re la succesiuni și donațiuni	3.340.949	77	2.000.000	2.500.000	500.000	—
Amenzi de contra- vențiuni la legea timbrului	179.262	72	140.000	140.000	—	—
Taxa asupra băutu- rilor spirtoase . .	18.295.520	11	14.000.000	13.000.000	—	1.000.000
Taxa asupra alcoo- lului denaturat .	—	—	—	40.000	40.000	—
Taxa asupra hec- tarelor de vii și pruni	2.129.875	04	1.800.000	2.100.000	300.000	—
Amenzi de contra- vențiuni la legea spirtoaselor . . .	4.383	24	10.000	10.000	—	—
Taxa de consuma- țiune asupra za- hărului	5.765.289	95	5.100.000	5.600.000	500.000	—
Taxa de consuma- țiune asupra pe- troleului	2.614.330	17	2.500.000	2.600.000	100.000	—
Total . . .	73.966.444	84	63.750.000	64.490.000	1.740.000	1.000.000
					+ 740.000	

Iar monopolurile Statului s'au evaluat asemenea cu un mic spor de 425.000 lei:

Monopolurile Statului.

Tabela No. 102.

SPECIFICAREA VENITURILOR	Încasări în exercițiul 1902—1903		Evaluățiuni admise pen- tru exercițiul 1903—1904	Evaluățiuni propușe pen- tru exercițiul 1904—1905	Diferințe la evaluări pentru 1904—1905	
					Plus	Minus
	Lei	B.	Lei	Lei	Lei	Lei
Vânzarea tutunuri- lor	36.367.565	07	36.700.000	36.850.000	150.000	—
Vânzarea sării pen- tru consumați- nea în țară	6.315.295	62	6.200.000	6.300.000	100.000	—
Vânzarea sării pen- tru export	1.091.416	63	1.300.000	1.200.000	—	100.000
Vânzarea chibritu- rilor	2.867.655	25	2.800.000	2.850.000	50.000	—
Vânzarea cărților de joc	485.120	40	450.000	475.000	25.000	—
Vânzarea hârtiei de țigarete	3.957.415	25	4.000.000	4.100.000	100.000	—
Amenzi și venituri extraordinare ale Regiei	152.468	05	100.000	100.000	—	—
Vânzarea de praf de pușcă	581.491	44	450.000	550.000	100.000	—
Total	51.818.427	71	52.000.000	52.425.000	525.000	100.000
					+ 425.000	

În rezumat veniturile Statului pe anul 1904—1905 au fost stabilite în modul următor:

Tabela No. 103.

SPECIFICAREA VENITURILOR	Încasări în exercițiul 1902—1903		Evaluățiuni admise pen- tru exercițiul 1903—1904	Evaluățiuni propușe pen- tru exercițiul 1904—1905		Diferențe la evaluări pentru 1904—1905		
						P l u s		Minus
	Lei	B.	Lei	Lei	B.	Lei	B.	Lei
Contribuț. directe .	45.752.535	32	41.080.000	42.180.000	—	2.250.000	—	1.150.000
Contrib. indirecte .	73.966.444	84	63.750.000	64.490.000	—	1.740.000	—	1.000.000
Monopol. Statului .	51.818.427	71	52.000.000	52.425.000	—	525.000	—	100.000
Veniturile Ministe- rului Domeniilor .	25.650.040	62	23.774.000	25.092.000	—	1.367.000	—	49.000
Veniturile Ministe- rului Lucrărilor publice	23.631.522	04	22.010.000	20.433.000	—	23.000	—	1.600.000
Veniturile Ministe- rului de Interne .	11.291.913	16	10.624.000	15.047.706	80	4.423.706	80	—
Veniturile Ministe- rului de Finanțe .	4.354.238	95	3.701.000	5.420.000	—	1.800.000	—	81.000
Veniturile Ministe- rului de Răsboiu	979.918	55	953.000	953.000	—	—	—	—
Veniturile Ministe- rului de Externe .	262.914	39	211.000	211.000	—	—	—	—
Veniturile Ministe- rului de Culte .	888.916	21	778.000	1.161.000	—	383.000	—	—
Veniturile Ministe- rului de Justiție .	170.390	98	176.000	454.506	—	278.506	—	—
Diferite venituri .	9.702.508	16	6.060.000	7.080.000	—	1.225.000	—	205.000
Total . . .	248.469.770	93	225.117.000	234.947.212	80	14.015.212	80	4.185.000
						+ 9.830.212,80		

Iar cheltuelile pentru exercițiul 1904—1905 au fost propușe în sumă de 227.557.000 lei, prin urmare bugetul prezintă un excedent de 7.390.212,80 lei, după cum mai jos se arată:

Bugetul general al Statului pe exercițiul 1904—1905:

Tabela No. 104.

NATURA VENITURILOR	Evaluățiuni		Proporți- nea la ‰	NATURA CHELTUELILOR	Credite acordate		Proporți- nea la ‰
	L e i	B.			L e i	B.	
Contrib. directe. .	42.180.000	—	17 ⁹⁵	Datoria publică (1)	86.731.778	36	36 ⁹⁰
» » indirecte.	64.490.000	—	27 ⁴⁵	Minist. de Răsboiu.	39.593.768	—	16 ⁸⁵
Monop. Statului .	52.425.000	—	22 ³⁰	» » Finance	37.659.169	—	16 ⁰²
Venit. Min. Domen.	25.092.000	—	10 ⁷⁰	» » Culte .	26.606.899	—	11 ²²
» » L. publ.	20.433.000	—	8 ⁷⁰	» » Interne.	19.845.424	80	8 ⁴⁵
» » Interne.	15.047.706	80	6 ⁴⁰	» » Justiție .	5.300.276	—	2 ²⁵
» » Finanțe	5.420.000	—	2 ³⁰	» » L. publice	4.425.000	—	1 ⁹⁰
» » Culte .	1.161.000	—	0 ⁵⁰	» » Domenii	4.306.151	—	1 ⁸⁵
» » Răsboiu	953.000	—	0 ⁴⁰	» » Externe.	1.690.417	—	0 ⁷³
» » Justiție	454.506	—	0 ²⁰	Cons. de miniștri .	56.400	—	0 ⁰³
» » Externe	211.000	—	0 ¹⁰	Fond pentru credite supl. și extraor- dinare.	1.341.716	84	0 ⁵⁵
Diferite venituri. .	7.080.000	—	3 [—]	Total.	227.557.000	—	96 ⁸⁵
				Excedente de eva- luări la venituri .	7.390.212	80	3 ¹⁵
Total . . .	234.947.212	80	100‰	Total general. . .	234.947.212	80	100‰

Din acest buget reiese că impozitele directe erau evaluate la 42.180.000 lei, ceace reprezintă 17.95‰ din totalul veniturilor; impozitele indirecte, împreună cu monopoliurile, erau evaluate la 116.915.000 lei, ceace reprezintă aproape jumătate din bugetul pe 1904—1905 (49.75‰), iar veniturile domeniiale la 25.092.000 lei, ceace reprezintă 10.70‰.

(1) În suma de 86.731.778,36 sunt cuprinse anuitățile datoriei publice în sumă de 85.881.741,31 lei, precum și cheltuelile de schimb, comision și alte mici subvențiuni, așa că proporțiunea datoriei publice numai pentru anuitățile datoriei publice se reduce la 36.55‰.

La 30 Septembrie 1904, data închiderii exercițiului 1903—1904, s'a constatat că și bugetul pe 1903—1904 s'a încheiat cu un excedent.

Astfel încassările s'au ridicat la . . . Lei 246.759.270,91
iar cheltuelile au fost de . . . » 218.090.537,38
și a rezultat prin urmare un excedent de Lei 28.668.733,53

Acest excedent reprezintă 11.61% din încassări.

Față cu evaluările exercițiului 1903—1904, cari erau de 225.117.000 lei, încassările reprezentau un plus de 9.61% și prin urmare proporțiunea dintre veniturile și cheltuelile Statului este următoarea:

NATURA VENITURILOR	Încassări		Proporțiunea la %	NATURA CHELTUELILOR	Plăți		Proporțiunea la %
	Lei	B.			Lei	B.	
Contrib. directe . .	42.421.173	93	17. ²⁰	Datoria publică . .	84.910.521	14	38. ⁹³
» » indirecte.	68.137.434	78	27. ⁶⁰	Minist. de Răsboiu.	38.502.905	86	17. ⁶⁷
Monop. Statului . .	53.510.330	69	21. ⁶⁸	» » Finanțe.	36.059.011	18	16. ⁵³
Venit. Min. Domen.	27.064.282	98	10. ⁹⁵	» » Culte . .	25.442.487	28	11. ⁶⁷
» » L. publ.	25.461.897	13	10. ³²	» » Interne .	15.972.171	75	7. ³²
» » Interne	12.113.040	57	4. ⁹⁰	» » L. publice	5.851.265	56	2. ⁶⁸
» » Finanțe	4.786.460	30	1. ⁹⁵	» » Justiție .	5.288.176	80	2. ⁴²
» » Răsboiu	1.122.164	27	0. ⁵⁰	» » Domenii	4.288.425	14	1. ⁹⁷
» » Culte .	927.646	39	0. ³⁷	» » Externe.	1.719.461	72	0. ⁷⁹
» » Externe	266.890	72	0. ¹⁰	Cons. de ministri .	56.110	95	0. ⁰²
» » Justiție	174.165	35	0. ⁰⁷				
Diferite venituri . .	10.773.783	80	4. ³⁶				
Total . . .	246.759.270	91	100. ⁰⁰	Total . . .	218.090.537	38	100. ⁰⁰
	Excedent de venituri . . . 28.668.733,53						(11.61%)

Din această tabelă reiese că impozitele directe reprezentau 17.20% din încassări, impozitele indirecte și monopoliurile 49.28%, veniturile domeniiale 10.95%, iar veniturile celorlalte ministere 22.57%, prin urmare obser-

văm o tendință din ce în ce mai mare ca bugetul Statului să fie alimentat mai mult din impozitele indirecte decât din cele directe, și această tendință, care se observă în bugetele tuturor Statelor, s'a accentuat din ce în ce mai mult în bugetele Statului român, căci impozitele directe cari, la punerea în aplicare a Regulamentului Organic, reprezentau aproape două treimi din totalul veniturilor, au început încetul cu încetul să descrească din perioadă în perioadă, până au ajuns să nu mai reprezinte decât 17.20%.

Cauza însă a acestei proporțiuni dintre impozitele directe și cele indirecte nu este din pricină că încassările din impozitele directe ar fi scăzut în răstimpul acesta, dar din cauză că dela 1831 până la 1904 au fost create o mulțime de impozite indirecte și monopoluri, cari au făcut că ele, cari la 1831 abia erau de 3.049.286 lei, să se ridice la 121.647.765,47 lei în 1903—1904, și prin urmare în interval de 73 ani, încassările din impozite indirecte și monopoluri au devenit de 40 ori mai mari ca în 1831, pe când la impozitele directe creșterea a fost cu mult mai mică, căci dela 5.487.618 lei, la cât se ridicau ele la epoca Regulamentului Organic, au ajuns la 41.421.173,93 lei în 1903—1904, adică au devenit numai de 8 ori mai mari.

Dacă comparăm totalul încassărilor din 1831 cu acelea din 1903—1904, constatăm că dela 8.348.616 lei, cât erau veniturile ambelor Principate la aplicarea Regulamentului Organic, ele s'au ridicat într'un interval de 73 ani la 246.759.270,91 lei, adică au devenit de 29 $\frac{1}{2}$ ori mai mari ca în 1831, și prin urmare bugetul României prezentă o creștere așa de mare, cum rar se întâmplă în istoria finanțiară a altor țeri.

Este adevărat că în toate țerile bugetele s'au ridicat în mod considerabil în intervalul acesta de 73 de ani, atât din cauză că avuția publică a luat o dezvoltare foarte mare, cât și din cauza înființării a o mulțime de impozite nouă,

ca să se facă față cheltuelilor mereu crescând ale Statelor moderne, însă ori ce țară am compara-o cu România, nu o să găsim o creștere așa de amețitoare a veniturilor și cheltuelilor Statului ca în România.

Așa de pildă Franța, în anul 1789, avea un buget de 531.540.000 lei. Acest buget n'a rămas staționar, a crescut și el destul de repede, căci dela $\frac{1}{2}$ miliard o să-l vedem la 1832 depășind cifra de un miliard (1.174.350.197 lei), peste un sfert de secol avea să depășească al doilea miliard (2.084.091,354 lei în 1859), ca să ajungă astăzi la un buget de peste $3\frac{1}{2}$ miliarde (3.565.219.928 lei în 1904); dar pe când dela 1832 și până astăzi bugetul Franței abia s'a întreit, în România în acelaș interval a devenit de $29\frac{1}{2}$ ori mai mare.

Tot asemenea Anglia, care avea un buget de 1.229.000.000 lei în 1832, a ajuns în 1904 la 4.612.092.600 lei, adică bugetul s'a împătrit aproape, fără să atingă creșterea bugetului României.

În fine Belgia, care are aproape aceeaș populațiune ca și România, deși are un teritoriu cu mult mai mic, dela 87.104.005 lei, cât eră bugetul său în 1832, a ajuns în 1904 la 529.372.871 lei, adică a devenit de 6 ori mai mare.

Această creștere continuă a bugetelor Statelor europene reiese și mai bine din următoarea tabelă în care sunt așezate bugetele acestor țeri în perioadele principale de transformare a finanțelor Statului român:

Tabela No. 106.

A N I I	FRANȚA	ANGLIA	BELGIA	ROMÂNIA
	L e i	L e i	L e i	L e i
1832	1.174.350.197	1.229.000.000	87.104.005	8.348.616
1859	2.084.091.354	1.633.000.000	146.926.212	30.960.273
1874	2.877.677.664	1.858.211.000	256.000.000	82.621.037
1904	3.565.219.928	4.612.092.600	529.372.871	246.759.270

Explicațiunea acestei urcări extraordinare în veniturile și cheltuelile Statului român, dela 1832 și până astăzi, este că la epoca Regulamentului Organic, Principatele române abia își puneau temelia organizației lor finanțare și politice, ele erau în perioada aceea patriarhală în care nevoile Statului erau foarte restrânse și se puteau satisface cu niște venituri foarte mici, pe când celelalte State, ca : Franța, Anglia, etc., la aceeaș epocă, în 1832, aveau de mult înjghebată organizațiunea lor de Stat, și au cheltuit sume enorme pentru satisfacerea diferitelor lor nevoi, căci este știut că urcarea continuă a bugetelor tuturor Statelor n'a fost provocată atât de mult de urcarea firească a veniturilor, cât mai cu samă de creșterea neconținută a cheltuelilor, astfel încât nevoile crescând ale Statelor moderne au fost îndboldul care le-a silit să creeze venituri nouă pentru a face față acelor cheltueli.

Afară de aceasta, prosperitatea unei țeri, și prin urmare mărirea veniturilor ei, depinde și de dezvoltarea ei economică. La epoca Regulamentului Organic, Principatele române nu erau organizate din punctul de vedere economic, așa încât impozitele cari existau atunci să producă intensiv, și de aceea am văzut că în tot timpul perioadei regulamentare, urcarea veniturilor Statului a fost așa de înceată, și numai mai târziu, când s'a deschis navigațiunea pe Dunăre și Marea Neagră și când Statul român a început să se organizeze și din punctul de vedere economic, numai de atunci a început să meargă cu pași mai repezi, pentru organizarea sa ca Stat modern, și de atunci s'au urcat în mod considerabil bugetele, fie prin urcarea naturală a veniturilor existente, datorită creșterii bogăției naționale, fie prin creare de resurse nouă destinate a face față cheltuelilor dezvoltării Statului.

Bugetul României ar putea fi și mai mare decât este astăzi, dacă s'ar trece într'insul toate fondurile speciale cari se administrează cu bugete separate, votate astăzi de Adu-

narea deputaților în baza nouăi legi a contabilității Statului, dar cari au fiecare legea lor specială și se administrează separat, fără să fie trecute în bugetul general al Statului.

Astfel este fondul porturilor, creat în baza legii din 22 Noemvrie 1863, și care consistă în perceperea unei taxe de $\frac{1}{2}\%$ asupra mărfurilor importate și exportate pe apă, precum și dintr'o taxă de cheiagiu, macară și balanță, înființate în temeiul legilor din 27 Noemvrie 1871 și 25 Martie 1873 în porturile unde există cheiuri și instalațiuni speciale pentru încărcarea și descărcarea mărfurilor. Aceste diferite taxe, cari se ridică anual la 2.500.000 lei, servesc la efectuarea lucrărilor necesare pentru îmbunătățirea porturilor și întreținerea în bună stare a navigațiunii pe Dunăre.

Porturile au astazi dejă un capital strâns din această taxă de $\frac{1}{2}\%$ care se ridică la 1.350.000 lei, și bugetul porturilor pe exercițiul 1904—1905 a fost votat cu următoarele cifre:

Venitul din perceperea taxei de $\frac{1}{2}\%$, de cheiagiu și din închirieri de terenuri, hangare	Lei 2.500.000
Soldul exercițiului 1903—1904 la 31 Martie 1904 »	1.350.000
Totalul veniturilor	Lei 3.850.000
Iar cheltuelile fiind de	» 3.407.100
Rămâne un excedent de	Lei 443.000

Un alt serviciu depinzând tot de Ministerul Lucrărilor publice, este serviciul navigațiunii fluviale și al șantierului naval din T.-Severin, care cu începerea exercițiului 1904—1905 are un buget separat de 3.160.000 lei, atât la venituri cât și la cheltueli:

Tot asemenea este Cassa școalelor, înființată în temeiul legii din 10 Martie 1896, care pe lângă subvențiunea de un milion lei pe care i-o dă Ministerul Instrucțiunii publice pentru acoperirea cheltuelilor cari au fost trecute de Minister în bugetul Cassei școalelor, mai are venituri ale ei proprii în sumă de 1.918.175,80 lei, pe lângă un sold în numerariu de 2.362.778,20 lei, și 569.100 lei în efecte, adică

în total 5.280.954 lei în numerariu și 569.100 lei în efecte, iar cheltuelile acestei case pe exercițiul 1904—1905 sunt de 4.877.679,40 lei.

Depinzând tot de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice mai este și Cassa Bisericii, înființată în temeiul legii din 23 Ianuarie 1902, care pe lângă subvențiunea de 5.566.620 lei, pe care i-o dă Ministerul Cultelor pentru plata serviciului Cultelor, care a fost trecut dela acel Minister în bugetul Cassei Bisericii, mai are și dânsa veniturile ei proprii în sumă de 447.965,09 lei, adică un buget total pentru exercițiul 1904—1905 în sumă de 6.014.585,09 lei la venituri și tot atâta la cheltueli.

Ministerul de Interne are și el mai multe bugete speciale, având fondurile lor separate, dintre cari cele mai principale sunt:

Bugetul fondului de epizotii, care are la venituri pentru exercițiul 1904—1905 o sumă de 551.500 lei și la cheltueli 546.084 lei, și bugetul fondului de epidemii, care are la venituri și cheltueli pe acelaș exercițiu suma de 176.078 lei.

În fine mai sunt și alte bugete, cum este acela al serviciului veterinar de cale ferată, al casselor de ajutor și retragere a personalului postal rural, a sergenților de oraș, a cantonierilor și impiegașilor inferiori dela drumul de fier, cari nu intră în legea generală de pensuni, fondul portăreilor, care dintr'un venit de 1.200.000 lei provenind din taxele de procedură și executare, după ce se scad cheltuelile, din rest 40% se împarte portăreilor, iar 60% este partea cuvenită Statului, și în bugetul Ministerului de Justiție pe exercițiul 1904—1905 s'a trecut între veniturile acelu Minister suma de 266.277,60 lei, ca parte cuvenită Statului, în fine bugetul serviciului pensiunilor civile, militare și de C. F. R. depinzând de ministerul Finanțelor.

Dacă am întrupa toate aceste bugete în bugetul general al Statului, am ajunge la un buget cu mult mai mare ca bugetul de astăzi.

Afară de aceste bugete speciale, mai sunt două mari administrațiuni ale căror bugete sunt votate de Adunarea deputaților, și anume : Eforia spitalelor civile din București și Epitropia Casei Sf. Spiridon din Iași, ale căror venituri servesc în special pentru asistența publică.

Dacă Statul la noi ar fi nevoit să contribuiască cu sume mai mari pentru asistența publică, după cum contribuște în alte țeri, desigur că bugetul Statului ar trebui să se mărească cu sumele pe cari le cheltuește astăzi Eforia spitalelor civile din București, Epitropia Casei Sf. Spiridon din Iași, Epitropia Așezămintelor Brâncovenești, etc., dar grație dărnicii strămoșilor noștri, și a o mulțime de societăți de binefacere, astăzi rămâne în sarcina Statului numai o mică parte din sumele pe cari ar trebui să le cheltuiască pentru asistența publică, afară de sumele pe cari le cheltuiesc comunele în acelaș scop, conform îndatoririi ce o au după legea comunală.

În fine dacă am admite și noi ceea ce se face în alte State, ca : Germania, Austria, Belgia, etc. și am înscrie în bugetul Statului veniturile brute ale căilor ferate, iar nu numai venitul net, cum se face astăzi, bugetul României ar fi cu mult mai mare decât astăzi.

În Germania, Austria, Anglita, etc., veniturile sunt așezate în buget pe două coloane, într'o coloană sunt puse veniturile brute, atât cât produc ele, și în altă coloană sunt cheltuelile de percepere ale fiecărui venit, și bugetul total este întocmit atât pe venituri brute, cât și pe venituri nete, așa că se pot mai ușor vedea cheltuelile de percepere și administrare ale fiecărui impozit.

La noi la toate serviciile Statului sunt trecute în buget veniturile brute, afară de căile ferate, unde este trecut

printre veniturile Ministerului Lucrărilor publice venitul net al căilor ferate, al docurilor și navigațiunii maritime. Astfel sunt trecute cu veniturile brute toate impozitele directe, toate impozitele indirecte, toate monopolurile Statului, poșta și telegraful, etc., iar în bugetul de cheltueli sunt trecute la fiecare minister cheltuelile de percepere și administrare ale acestor venituri. O singură excepțiune s'a făcut pentru căile ferate, trecându-se în bugetul general de venituri al Statului numai venitul net al căilor ferate.

Dacă s'ar trece în bugetul Statului veniturile brute ale căilor ferate, atunci bugetul României s'ar ridică la 274.659.724,80 lei, în loc de 234.947.212,80 lei.

În adevăr, iată care este bugetul administrațiunii căilor ferate pe exercițiul 1904—1905 :

	Venituri	Cheltueli
Venit. din exploatarea C. F. R.	Lei 55.662.512	Lei 35.837.622
» » » docurilor	» 1.750.000	» 970.454
» » navigațiunii maritime	» 2.300.000	» 2.626.120
Total	<u>Lei 59.712.512</u>	<u>Lei 39.434.200</u>
Excedent de venituri	Lei 20.278.312	
Se scade $\frac{1}{2}\%$ fond de rezervă	» 278.312	
Venit net Lei	20.000.000,	care a

a fost trecut la venituri în bugetul general al Statului pe exercițiul 1904—1905.

Dacă s'ar trece în bugetul general al Statului toate veniturile cari provin din fonduri speciale, precum și veniturile brute ale căilor ferate, docurilor și navigațiunii maritime, iată care ar fi bugetul general de venituri al Statului pe exercițiul 1904—1905.

Articolul	NUMIREA VENITURILOR	Sumele in parte		Se scad sumele prevăzute in bugetul general al Statului		TOTAL		Proportiu- nea la %
		Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
		1	I. Bugetul general al Sta- tului pe exercițiul 1904 —1905	234.947.212	80	—	—	
	II. Bugetele speciale.							
1	Bugetul căilor ferate, al docurilor și navigațiunii maritime	59.712.512	—	20.000.000	—	39.712.512	—	
2	Bugetul serv. pensiunilor	19.038.100	—	7.300.000	—	11.738.100	—	
3	Bugetul Cassei Bisericii	6.014.585	09	5.566.620	—	447.965	09	
4	» » Școalelor	5.850.054	—	1.000.000	—	4.850.054	—	
5	» porturilor	3.850.000	—	—	—	3.850.000	—	
6	» serviciului navi- gației fluviale și al șan- tierului dela T.-Severin	3.160.000	—	400.000	—	2.760.000	—	
7	Bugetul fondului împădu- ririi terenurilor în Do- brogea	1.266.444	43	—	—	1.266.444	43	
8	Bugetul fondului portă- reilor	1.200.000	—	266.277	60	933.722	40	
9	Bugetul fondului de epi- zotii	551.500	—	—	—	551.500	—	
10	Bugetul fondului de epi- demii	176.078	—	—	—	176.078	—	
11	Bugetul fondului de $\frac{1}{2}\%$ pentru punerea în va- loare a pădurilor	126.832	52	—	—	126.832	52	
12	Bugetul fondului pentru îmbunătățirea culturii tutunului	194.000	—	—	—	194.000	—	22. ²⁰
13	Bugetul pentru distruge- rea culturii ilicite a tutunului și urmărirea contrabandelor	84.000	—	—	—	84.000	—	
14	Bugetul Cassei de ajutor a lucrătorilor manufac- turii de tutun și fabri- cii de chibrituri	54.000	—	—	—	54.000	—	
15	Bugetul serviciului vete- rinar de cale ferată	90.000	—	—	—	90.000	—	
16	Bugetul Cassei de ajutor a sergenților de oraș	106.455	—	—	—	106.455	—	
17	Bugetul Cassei de ajutor a cantonierilor	80.000	—	—	—	80.000	—	
18	Bugetul Cassei de ajutor a personalului postal rural	26.800	—	—	—	26.800	—	
	Total. bugetelor speciale					67.048.463	44	
	Total general	336.528.573	84	34.532.897	60	301.995.676	24	100%

Din această tabelă reiese că bugetul general al Statului, dimpreună cu bugetele fondurilor speciale, cari se votează de Adunarea deputaților, fac la un loc suma de 336.528.573.84 lei, din care scăzându-se sumele cari sunt deja prevăzute în bugetul general al Statului, cum este de pildă venitul net al căilor ferate ale Statului, în sumă de 20.000.000 lei, care este deja trecut între veniturile Ministerului de Lucrări publice, subvențiunea de 7.300.000 lei, pe care statul o dă Cassei pensiunilor, care de asemenea este trecută printre veniturile Cassei pensiunilor în bugetul său special, subvențiunile Cassei bisericii, Cassei școalelor, etc., rămâne un buget total de venituri de 301.995.676,26 lei, și astfel bugetul general al Statului ar reprezenta 77.80% din totalul veniturilor, iar cele 18 bugete cari au fondurile lor speciale, cari toate la un loc însumează cifra de 67.048.463.44 lei, ar reprezenta 22.20%.

Ori cum am întocmi bugetul general de veniturile Statului, fie că am pune la un loc toate veniturile Statului și am ajunge la un buget de 302 milioane, fie că am pune numai veniturile cari sunt astăzi înscrise în bugetul general al Statului, cari sunt de 235 milioane lei, față cu creșterea continuă a bugetelor, o întrebare se impune: dacă acest buget va trebui să rămână staționar, sau va crește și peste această cifră?

Este evident că nici la noi, precum nici în alte țeri, bugetul nu va putea să rămână staționar, căci chiar dacă am presupune că un număr oarecare de ani nu se va mai înființa nici un nou impozit, totuși veniturile pot crește prin îmbunătățirea situațiunii economice, prin creșterea avuției publice, care mărește puterea de producțiune a țerii, prin creșterea populațiunii, care atrage după dânsa un plus de consumațiune, prin punerea în valoare a bogățiilor solului și subsolului, etc., în fine prin o mulțime de alte mijloace cari pot aduce o sporire în veniturile Statului, grație mai

cu samă elasticității impozitelor indirecte, cari produc mai mult în timp de prosperitate.

O asemenea urcare în veniturile Statului este însă mult mai înceată, și ea nu poate să fie folositoare decât cu o condițiune: să nu se mărească cheltuelile în proporțiune cu creșterea veniturilor, cu alte cuvinte să nu se sconteze dinainte această urcare a veniturilor, căci ea poate să fie urmată de o cădere, care se produce în timp de criză, și idealul unei politici finanțiare sănătoase nu poate fi altul, decât a se mărgini cheltuelile în limitele unor venituri cari s'ar putea încasa în ori ce timp, fie un an de prosperitate, fie un an mijlociu, fie un an rău agricol, și excedentele cari s'ar realiza într'un an mijlociu sau bun să fie întrebuințate în cheltueli extraordinare, cari mai înainte se făceau prin împrumuturi.

Când un Stat a ajuns să impună toate izvoarele de venituri, neapărat că vine un timp când bugetul nu se mai poate mări, căci contribuabilii n'ar mai putea suferi nouă impozite, și atunci bugetul rămâne pentru un timp oarecare staționar, și veniturile nu se mai urcă decât foarte încet și numai în limitele elasticității impozitelor.

Statul român, dela 1832 și până astăzi, n'a făcut decât să umble cu pași repezi în mărirea bugetului său, și este în situațiunea acelu om care a alergat prea mult și trebuie să mai stea puțin ca să răsuflă, căci altfel n'ar mai putea să meargă înainte.

CAPITOLUL VII.

Evoluțiunea impozitelor în România.

Tendința Statelor moderne în așezarea impozitelor este de a căuta ca sarcinele Statului să apese asupra contribuabililor cât se poate mai în proporțiune cu venitul fiecăruia.

Este un simțimânt de dreptate, innăscut în om, ca să ceară dela fiecare să contribue pentru nevoile Statului în proporțiune cu averea lui, și un simțimânt de umanitate, care pătrunde din ce în ce mai mult în legiurile moderne, ca cei nevoiași să plătească mai puțin, și prin urmare să se scutească de impozite un minimum de existență, necesar omului ca să poată trăi.

Astfel în multe țeri nu se taxează venitul contribuabililor decât dela o sumă oarecare în sus, considerându-se venitul netaxat ca un minimum de existență, absolut necesar omului pentruca să trăiască și care nu poate să supoarte nici un impozit.

Chiar la noi, deși nu este înscris în mod formal un asemenea principiu în legislațiunea noastră fiscală, cu toate acestea tot pe acest principiu sunt așezate multe din impozitele noastre; de pildă impozitul asupra retribuțiunilor funcționarilor și pensionarilor, care scutește de taxa de 5% lefurile și pensiunile mai mici de 120 lei pe lună, pornește tot dela acest principiu, că pentru un funcționar 120 lei pe lună reprezintă un minimum de existență, care nu se mai poate taxa.

Tot asemenea în impozitul asupra moștenirilor, nu sunt supuse la nici o taxă succesorală moștenirile directe mobiliare mai mici de 2.000 lei, precum și moștenirile imobiliare până la 5 hectare, iar legea asupra impozitului funciar scutește de foncieră locuințele cari au un venit mai mic de 100 lei pe an.

Această tendință a legiuirilor moderne de a atinge în mod proporțional venitul fiecărui contribuabil, cu toate eforturile făcute în multe țeri, n'a fost însă ajunsă pre-tutindenea nici chiar până astăzi, deși principiul egalității tuturor înaintea impozitelor pătrunsese de mult în legislațiunile moderne, și chiar astăzi întâlnim în legislațiunea noastră fiscală impozite cari nu lovesc pe toți deopotrivă, cum este de pildă impozitul personal (impozitul căilor de comunicațiune), care nu este proporțional cu venitul fiecăruia. Tot asemenea este impozitul patentelor pentru unele profesii, în care prezumpțiunile pe cari este stabilit acest impozit nu corespund în multe cazuri cu realitatea faptelor, iar o anomalie și mai mare în legislațiunea noastră fiscală este privilegiul de care se bucură averea mobilă — afară de aceea provenind din retribuțiuni și pensii — care este scutită de ori ce impozit.

Dacă dar astăzi legiuitorul modern, din diferite cauze, se găsește în neputință de a atinge în mod proporțional venitul fiecăruia, este ușor de înțeles cu cât eră mai greu în trecut a se atinge acest țel, când societatea românească eră așezată pe alte baze, și când domniau alte principii cu totul opuse concepțiunilor egalitare de astăzi.

Sistemul de impozite al trecutului eră consecința firească a organizării sociale din acele timpuri, și eră peste putință ca inegalitatea socială, care eră temelia pe care eră așezat atunci Statul, să nu aibă o înrăurire și asupra modului cum aveau să fie așezate sarcinile Statului; și de

aceea dela început o să găsim pe boieri bucurându-se de privilegiul de a nu plăti birul, care aveà să fie plătit numai de clasa de jos.

Tot asemenea și proprietatea funciară, care este un izvor însemnat de bogăție într'o țară, și prezentă în acelaș timp o bază sigură de impunere, a fost scutită de ori ce impozit, în toată această perioadă a dominațiunii clasei privilegiate, din cauză că cea mai mare parte a proprietății funciare erà în mânilor clasei care aveà puterea de a o impune, iar pe de altă parte din cauză că renta pământului erà foarte redusă din pricina lipsei de brațe.

În veacurile trecute, principala bogăție a Principatelor erà creșterea vitelor, iar cultura cerealelor erà puțin răspândită, și ca ori ce țară cu întinderi mari de pământ, în care pășunile naturale erau așa de întinse, neapărat că la început a înflorit regimul pastoral, cu atât mai mult favorizat în Principatele române, cu cât ele erau expuse la năvăliri continue, și oamenii nefiind siguri pe ziua de mâne, aveau puțința, când fugiau dela vetrele lor, să ia cu dânșii și averea lor, care constă cea mai mare parte în vite. Astfel încât erà firesc ca și sistemul de impozite adoptat la început să fie întemeiat mai cu samă pe impunerea animalelor, căci dela dânsele se putea strânge un venit mai mare.

De aceea în legislațiunea fiscală a Principatelor întâlnim o mulțime de dări impuse în special asupra animalelor, ca de pildă: oieritul, văcăritul, cornăritul străinilor, goștina, dijmăritul, desetina, etc., și cu toate că, din punctul de vedere fiscal, taxarea vitelor prezentă inconveniente foarte mari, pe lângă că nu prezentă o bază sigură de impunere, cu toate acestea ea a dăinuit multă vreme în amândouă Principatele, și numai târziu, când țerile au trecut dela sistemul pastoral la cel agricol, numai atunci s'a schimbat și modul de impunere al contribuabililor.

La început forma care convenia mai bine pentru perceperea impozitelor era perceperea în natură, pe baza din zece una: *decima*, *dijma*, nume care a fost apoi adoptat ca numele generic al dării în natură, și numai mai târziu, din cauza greutăților pe cari le prezentă în practică perceperea în natură, s'a trecut dela acest sistem la taxarea în bani, care era cu mult mai ușoară pentru fisc.

Această formă primitivă a perceprii în natură avea avantajul de a fi proporțională cu ceea ce producea fiecare, căci atunci când anul era bun și produsul era mare, și dijma Statului era mai mare, iar când produsul era mai mic, și dijma era mai mică, și acest sistem al perceprii în natură mai există chiar astăzi în Dobrogea, moștenit dela Turci, în Bulgaria, Grecia, Turcia, etc., și pe dânsul se razămă în mare parte, chiar astăzi, raporturile dintre proprietari și țărani în cultura pământului.

O reformă a impozitelor în Principate, pe o bază mai dreaptă, era greu de așteptat în secolele trecute, din cauza situațiunii politice a Principatelor, și toate reformele cari s'au făcut, fie de C. Mavrocordat, fie de alți Domni, n'au avut alt rezultat decât să împovăreze și mai mult pe contribuabili, fără să schimbe sistemul de impunere.

Dar ori cât de grele și numeroase erau impozitele în trecut, ele se suportau cu resemnare de populațiunea ambelor Principate, atâta timp cât în perceperea lor nu se făcea o prea mare nedreptate; dar când abuzurile înlocuiau dreptatea, când capanlăii turci veniau cu firmele în țară ca să ia vite, sau grâne pentru aprovizionarea Constantinopolului, și ridicau productele și vitele locuitorilor, înșelându-i asupra cantității, măsurându-le cu măsuri false și plătinându-le nu costul lor, ci prețurile cari se fixau mai dinainte la Constantinopol, atunci cei asupriți se revoltau de

atâtea abuzuri și cronicile timpului erau pline de suferințele poporului, și descriau în colorile cele mai negre nu atât sistemul de impozite al trecutului, cât jaful neomenos care se da în averea locuitorilor.

Tendința însă a ori cărui popor, care înaintează în cultură, este ca dreptatea să fie așezată la temelia ori cărui sistem de impozite, și dacă evoluțiunea impozitelor către o mai dreaptă repărțire a mers mai încet în Principatele române, cauza a fost că arbitrariul a dăinuit mai mult timp în aceste țeri, și o reformă a impozitelor trebuia să înceapă prin a desființa tot ce există în trecut.

Această operă a încercat să o realizeze Regulamentul Organic, dar deși dânsul a decretat desființarea tuturor dărilor în bani și în natură, cari existau în amândouă Principatele, în zadar însă am căutat în legislațiunea fiscală regulamentară principiul egalității tuturor înaintea impozitelor, și a mai trebuit încă un sfert de secol, până când Principatele române să înscrie în legislațiunea lor fiscală principiile cari formează temelia legislațiunii fiscale de astăzi.

Pentruca impozitele să ajungă la forma pe care o au astăzi, ele au suferit diferite transformări în cursul timpurilor, și pentru a învedera și mai bine fazele prin cari au trecut impozitele noastre dela Regulamentul Organic și până astăzi, vom arunca o repede privire asupra epocelor de transformare ale sistemului nostru fiscal, adică în anul 1832, când s'a pus în aplicare sistemul de impozite înființat de Regulamentul Organic, în anul 1859, când au fost supuse la impozite toate clasele societății, și când a fost impusă și proprietatea funciară, și în fine în anul 1874, când s'a accentuat mai mult direcțiunea către impozitele indirecte, și care a continuat până astăzi.

SECȚIUNEA I.

Impozite directe și taxe asimilate.

I.

Impozitul personal.

Acest impozit, cunoscut în timpul Regulamentului Organic sub numele de *bir*, erà temelia pe care erà așezată reforma fiscală introdusă de Regulament. Dela început, acest impozit nu a fost proporțional cu averea contribuabililor, căci se cerea dela toți locuitorii muncitori de pământ aceeaș sumă de bani, fără să se țină nici o socoteală de venitul fiecăruia, iar clasa privilegiată, care erà cea mai avută, erà scutită de bir.

A fost o tendință constantă a tuturor guvernelor ca să scadă cât mai mult acest impozit, căci toți recunoșteau neproporționalitatea lui, și dela 18 lei, la cât se urcase în 1877, a fost scăzut la 12 lei în 1882—83 și la 6 lei pe an, în 1883—84, sub ministerul prezidat de Ion C. Brătianu, iar odiosul nume de capitațiune a fost schimbat în «contribuția personală» și mai în urmă în cel de «căi de comunicațiune», dar toate încercările cari s'au făcut — dacă nu de a se înlătură cu desăvârșire acest impozit din legislațiunea noastră fiscală, dar cel puțin să fie transformat într'un impozit mai proporțional cu venitul fiecăruia,— toate acele sforțări au rămas zadarnice, deși schimbarea lui într'alt impozit a ispitit pe mai mulți miniștri de finanțe.

Începând cu Ion C. Brătianu în 1877, care a propus modificarea bazelor acestui impozit, și mergând până la d-l P. P. Carp în 1901, toate încercările cari s'au făcut de diferiți miniștri de finanțe de a transforma acest impozit într'un impozit mai proporțional n'au reușit.

Astfel C. Grădișteanu, Ministru de Finanțe în 1870, în guvernul prezidat de Manolache Kostaki, n'a putut să treacă

impozitul asupra contribuției generale, care erà o transformare a impozitului personal.

Tot asemenea M. Ghermani, Ministru de Finanțe în guvernul prezidat de d-l Th. Rosetti, a propus Adunării deputaților, în sesiunea din 1889—1890, un proiect de lege pentru înlocuirea impozitului căilor de comunicațiune cu un impozit personal pe categorii, împărțind pe contribuabili în 17 categorii, începând dela un venit de 500 lei pe an, care formă prima categorie impusă la 8 lei pe an, și mergând până la a XVII-a categorie, care cuprindeà pe aceia cari aveau un venit care treceà de 50.000 lei pe an și pe cari îi impunea cu 1.000 lei pe an.

Acest impozit, care erà evaluat să producă 10 milioane lei, în loc de $5\frac{1}{2}$ milioane, cât produceà impozitul căilor de comunicație, a fost însă părăsit, iar mai târziu impozitul complementar propus de d-l P. P. Carp, ca Ministru de Finanțe în guvernul prezidat de d-sa în 1900—1901, n'a putut nici el să treacă în fața ostilității care s'a arătat în contra întregului sistem de impozite directe propus de d-l P. P. Carp, iar acum de curând taxa de circulațiune, propusă de d-l Em. Costinescu, Ministru de Finanțe, cu ocaziunea legii privitoare la desființarea accizelor și înființarea fondului comunal, care erà destinată a înlocui impozitul căilor de comunicațiune, nici acel proiect de lege n'a fost transformat în lege, căci s'a renunțat și la taxa de circulațiune, rămânând și până astăzi tot impozitul personal, cunoscut sub numele de căi de comunicațiune.

Nu este însă nimeni care să nu recunoască că acest impozit nu este proporțional cu venitul contribuabililor și apasă mai greu asupra populațiunii rurale și asupra populațiunii urbane nevoiașe decât asupra celor bogați, căci el neținând samă de venitul fiecăruia, toți trebuie să-l plătească în mod egal, și de aceea s'a căutat să fie cel puțin redus la o sumă cât se poate de mică, ca să fie cât se poate

mai puțin vexator, și din această cauză este singurul dintre impozitele noastre la care încassările au mers mereu scăzând, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Încassările din impozitul personal.

Tabela No. 108.

A N I I	L E I
1832	4.916.540
1859	9.189.227
1863	12.194.482
1864	12.989.031
1865	13.313.616
1866	10.549.003
1867	10.890.360
1868	12.911.481
1869	12.549.636
1870	12.753.502
1871	12.389.150
1872	13.412.371
1873	13.250.194
1874	12.408.100
1875	12.452.992
1876	10.929.478
1877	11.514.582
1878	10.749.628
1879	9.026.271
1880—1881	9.745.251
1881—1882	11.565.847
1882—1883	9.083.977
1883—1884	4.559.274
1884—1885	4.390.206
1885—1886	4.459.858
1886—1887	4.911.243
1887—1888	4.774.793
1888—1889	4.812.553
1889—1890	4.915.997
1890—1891	5.032.899
1891—1892	5.391.065
1892—1893	5.439.339
1893—1894	5.476.574
1894—1895	5.263.593
1895—1896	5.377.069
1896—1897	5.839.649
1897—1898	5.902.362
1898—1899	5.921.426
1899—1900	5.689.750
1900—1901	5.868.836
1901—1902	6.044.688
1902—1903	6.162.853
1903—1904	6.085.901

Mersul ascendent al încassarilor din acest impozit a fost până în 1882—83, când impozitul a fost scăzut dela 18 lei la 12 lei și în 1883—84 a fost scăzut la 6 lei pe an.

În prima perioadă dela 1832 până la 1859, încassarile aproape s'au îndoit, iar în perioada dela 1859 la 1882 a sporit cu 30%, dela 1882 însă înainte, odată cu reducerea impozitului, au scăzut și încassarile, astfel încât în 1902—1903 au fost de 6.162.853 lei, iar în 1903 — 1904 de 6.085.901 lei.

Numărul contribuabililor înscriși în roluri, cari plătesc impozitul căilor de comunicație, este astăzi de 988.783, numărul însă al contribuabililor majori, cari ar putea să supoarte impozitul, este cu mult mai mare în țară, dacă n'ar fi prevăzute în diferitele noastre legi fiscale și administrative o mulțime de scutiri, din care cauză datele statistice nu pot servi de bază la un studiu pentru reformarea acestui impozit, căci aceste scutiri fac să nu se poată ști cu precizie care este numărul exact al locuitorilor majori capabili de a suportă impozitul.

Scutirile de plata impozitului căilor de comunicație sunt de mai multe categorii. Astfel au fost scutiți de plata acestui impozit prin legea din 18 Martie 1877, care a înființat acest impozit:

1. Clerul în genere de ori ce rit (preoți, diaconi și monahi).
2. Militarii de ori ce armă, grade de jos, aflați în serviciu sau în rezervă.
3. Foștii militari grade de jos, cari vor fi servit trei termene în cariera armelor după vechile legiuiri.
4. Indivizii căzuți în infirmități de boale sau de bătrânețe înaintată, fără mijloace de viațuire și în neputință de a munci (art. 4 al legii din 18 Martie 1877).

Afară de aceștia au mai fost scutiți:

5. Toți rezerviștii cari au luat parte în războiul din 1877—78 (Legea din 12 Maiu 1878).

6. Părinții călărășilor în timpul aflării acestora în serviciul activ (Legea din 11 Fevr. 1881).

7. Părinții oamenilor din flotilă (Legea din 14 Iunie 1886).

8. Jurații comunali sunt scutiți de zilele de prestație județene și comunale (Legea judecătorilor de pace din 1 Iunie 1896).

9. Delegații satelor sunt scutiți de plata căilor de comunicațiune, de zilele de prestație județene și comunale (Art. 90 al legii pentru organizarea comunelor rurale din 1 Maiu 1904).

La cât se ridică numărul acestor scutiți nu se știe. Singura scutire justificată este cea dela No. 4 a legii din 18 Martie 1877; pentru toate celelalte scutiri s'ar putea da alte compensațiuni și numai cu modul acesta s'ar putea face o statistică completă a tuturor contribuabililor majori din țară, capabili de a suportă impozitul.

II.

Impozitul funciar.

Acest impozit este numai dela 1859 în legislațiunea noastră fiscală. Toate încercările făcute în timpul Regulamentului Organic de a supune proprietatea funciară la un impozit au fost zadarnice, iar încercarea făcută în timpul domniei lui Știrbei eră cu totul provizorie, căci nu aveă să dureze decât atât timp cât eră nevoie pentru plata datoriei publice contractate în timpul ocupațiunilor străine.

Impozitul funciar fixat la început la 4% asupra venitului proprietăților nemișcătoare rurale și urbane a fost ridicat la 6% în 1871, și astăzi în baza legii din 1901, care a modificat legea din 1885, a fost fixat în modul următor:

a) 5% pentru proprietățile rurale până la 10 hectare (proprietatea țărănească).

b) $5\frac{1}{2}\%$ pentru proprietățile mai mari de 10 hectare exploatare de însiși proprietarii.

c) $6\frac{1}{2}\%$ pentru proprietățile rurale arendate.

d) $6\frac{1}{2}\%$ pentru clădiri.

e) 13% pentru proprietățile rurale ale căror proprietari nu domiciliază în țară.

Impozitul funciar este unul din impozitele cari au crescut mai mult dela înființarea lui și până astăzi, căci a devenit de 7 ori mai mare în interval de 40 ani, după cum se poate vedeà din următoarea tabelă :

Încassările din impozitul funciar.

Tabela No. 109.

A N I I	L E I	OBSERVAȚIUNI
1863	2.688.289	Impozitul erà de 4%.
1864	2.728.016	
1865	2.178.540	
1866	1.806.267	
1867	2.160.296	
1868	2.592.592	
1869	3.284.009	
1870	3.383.901	
1871	4.397.425	
1872	5.999.856	
1873	5.891.778	
1874	5.549.993	
1875	5.589.391	
1876	4.860.103	
1877	5.734.253	
1878	5.419.519	
1879	4.972.626	
1880—1881	6.317.550	
1881—1882	8.330.874	Impozitul a fost modificat în 1885.
1882—1883	9.230.349	
1883—1884	9.254.498	
1884—1885	9.417.306	
1885—1886	9.350.925	
1886—1887	10.700.720	
1887—1888	10.664.414	
1888—1889	10.781.270	
1889—1890	10.982.122	
1890—1891	11.227.042	
1891—1892	12.531.402	În 1901 a fost sporit impozitul.
1892—1893	12.793.139	
1893—1894	13.126.793	
1894—1895	13.126.244	
1895—1896	13.463.074	
1896—1897	15.593.096	
1897—1898	15.849.568	
1898—1899	15.942.374	
1899—1900	15.770.152	
1900—1901	15.876.381	
1901—1902	17.165.001	
1902—1903	17.452.216	
1903—1904	17.484.639	

Proprietatea funciară este aceea care a profitat mai mult de dezvoltarea economică pe care a luat-o țara în timpurile din urmă, și încassările din ce în ce mai mari ale acestui impozit se datoresc următoarelor cauze:

1. Legilor de împrumut și de vânzare ale moșiilor Statului la țărani, cari au făcut să fie supuse la impozitul funciar o mulțime de moși cari mai înainte nu plăteau impozitul, fiind proprietatea Statului.

2. Urcării considerabile a venitului proprietății rurale și urbane, datorită construcțiunii căilor ferate, șoselelor, înființării creditelor rural și urban, și în general dezvoltării economice a țării, care a făcut ca venitul proprietății funciare, care era evaluat în 1864 la 84.067.317 lei, să ajungă după 40 de ani la un venit de 297.469.624,89 lei, adică de $3\frac{1}{2}$ ori mai mare ca în 1864.

3. Întinderii din ce în ce mai mare a pământului destinat culturii, căci în fiecare an deștelinându-se o întindere din ce în ce mai mare de pământ, s'au supus la impozit pământuri cari mai înainte nu plăteau nimic, căci nu produceau nici un venit.

Cu toate că încassările din impozitul funciar au mers crescând, totuș el nu produce atât cât ar trebui să producă, și nu este un secret pentru nimeni, că afară de țărani, nimeni nu este taxat după venitul adevărat pe care-l are.

Mai mulți miniștri de finanțe au constatat acest lucru în Parlament, și este în conștiința noastră a tuturor, că altfel se calculează venitul unui hectar de pământ al țăranilor și altfel al celorlalți proprietari, și prin urmare când s'ar evalua venitul tuturor proprietarilor după adevărata valoare, s'ar urca simțitor și produsul impozitului funciar, fără ca să se mărească cota acestui impozit.

Într'adevăr, iată ce zicea în această privință d-l D. A. Sturdza, în ședința Senatului dela 4 Decembrie 1900: «Darea funciară este pentru toți de 5%, pe venitul unui hectar de pământ. Aceste cinci procente se plătesc de țărani pe 40 lei venit pe hectar, adică 2 lei. Noi, proprietarii mari, le plătim pe 10 lei, cel mult 20 lei venit pe hectar, adică

50 bani până la un leu»; iar d-l Costinescu, Ministru de Finanțe în guvernul prezidat de d-l D. A. Sturdza, adăugă în ședința Adunării deputaților dela 18 Decemvrie 1902: «În stabilirea venitului proprietății țărănești este o exagerare, și o exagerare care denunță în acelaș timp și o nedreptate, pe care trebuie să o facem să dispară la prima remaniere de impozite, și îndată ce mijloacele ne o vor permite.

«Știți că venitul funciar al țăranului este socotit pe hectar mult mai sus, îndoit decât al marelui proprietar, și aceasta în genere, în toată țara; de exemplu în Muntenia, se socotește venitul proprietarului la 15 lei de pogon — iau moșiile din regiunile unde sunt scumpe, — iar pământul țăranilor, foști clăcași împroprietăriți, deși mai slab, deși produce mai puțin, pentru că este mereu muncit, mereu stors, căci în el crede țăranul, este socotit pe 30 lei, și cunosc regiuni unde este evaluat la 40 lei.»

În România neexistând un cadastru, este foarte greu a se ști cu precizie în ce proporțiune se posedă proprietatea rurală de către diferiții proprietari, și de aceea nici unul dintre aceia cari au scris asupra acestei chestiuni nu se potrivește asupra întinderii pe care o atribue micii proprietăți, câtă proprietății mijlocii și câtă proprietății mari.

D-l D. S. Nenițescu susține că proprietatea țărănească este de două ori și jumătate mai întinsă decât proprietatea mare, neținând sama de păduri, și dă următoarele cifre asupra terenului cultivabil al României, după o statistică făcută de Ministerul Domeniilor, de comisiunea de anchetă agricolă, înființată de acel Minister în 1900:

4.408.379	hectare	proprietate țărăneasă: moșneni, clăcași împroprietăriți, însurăței, etc.
<u>143.122</u>	»	moșii parcelate de Stat în loturi mici, în curs de vânzare.
4.551.501	hectare	totalul proprietății țărănești.
1.787.857	»	proprietate mare particulară fără păduri.
3.825	»	moșii cedate de Ministerul Domeniilor altor autorități.
239.024	»	moșii ale Statului ce nu se pot vinde.
<u>396.389</u>	»	proprietăți de mână moartă: biserici, județe, comune, spitale și instituții de binefacere.
6.978.596	hectare	totalul suprafeței de teren cultivabil fără păduri. (1)

Iar pădurile se posedă în modul următor:

166.720	hectare	păduri proprietate de mână moartă, cuprinzând și pădurile Domeniului Coroanei.
1.085.033	»	pădurile Statului.
1.200.735	»	pădurile proprietății mari.
321.560	»	păduri proprietate a moșnenilor.
<u>2.774.048</u>	hectare	totalul suprafeței pădurilor României. (2)

D-l Nenițescu evaluează la 9.969.300 hectare întinderea proprietății funciare, capabilă de a suportă impozitul în România, și anume:

6.978.596	hectare	teren agricol.
2.774.048	»	păduri.
216.656	»	vii și livezi de pruni.
<u>9.969.300</u>	hectare,	iar restul de:
<u>3.166.444</u>	»	necultivabile, precum: drumuri, clădiri, orașe, sate, râuri, lacuri, bălți, terenuri pietroase, mine, cariere, etc. (3)
13.135.744	hectare	totalul suprafeței României.

(1) D. S. Nenițescu, *Sarcinile proprietății rurale*, București 1901, p. 87.

(2) Ibid., loc. cit., p. 97.

(3) Ibid., loc. cit., p. 95.

D-l C. G. Petraru evaluează la 1.699.797 hectare proprietatea până la 5 hectare și la 1.449.300 hectare proprietatea dela 5—10 hectare, adică la 3.149.097 hectare întinderea proprietății rurale până la 10 hectare (proprietatea țărănească), iar 7.986.647 hectare ar fi posedate de proprietatea mare și mijlocie în care intră și pădurile, evaluând la 11.135.744 hectare întinderea proprietății funciare rurale capabilă de a suportă impozitul în România, iar la 2 milioane hectare terenul necultivabil. (1)

D-l B. M. Missir, fost Ministru al Domeniilor, evaluează proprietatea rurală aflată în mâna țăranilor la 3.996.485 hectare, astfel împărțite (2):

Răzeși sau moșneni	240.615	cari posedă	1.460.000	hectare.
Împroprietăriți în baza legii din 1864	511.897	»	»	1.971.182
Cumpărătorii în baza diferitelor legi de vânzare	111.060	»	»	565.303
Total	863.572	cari posedă	3.996.485	hectare.

În fine d-l Inginer I. Brăescu, în harta sinoptică a proprietății funciare, întocmită în calitate de inginer șef hotarnic al Ministerului Domeniilor în anul 1900, dă următoarele cifre :

1. Proprietatea mică inalienabilă inferioară de 5½ hectare, dată țăranilor în baza legii rurale din 1864	hectare	1.810.312
2. Idem constituită în baza legii din 1879 (în-surăței)	»	228.329
3. Proprietate inalienabilă de 5,10 și 25 hectare, în baza legii vânzării bunurilor Statului din 1881, vândută la țărani, și în baza legilor posterioare din 1893 și altele	»	556.962
Transport	hectare	2.595.603

(1) C. G. Petraru, *Studiul impozitelor române*, pag. 197 și urm.

(2) Ședința Camerei dela 27 Noemvrie 1902.

Report	hectare	2.595.603
4. Locuri izolate ale Statului vândute prin licitațiune, cu sau fără embatic, vii, etc.	»	144.289
5. Proprietari anteriori legii din 1864, rezeși (moșneni)	»	1.484.989
Totalul proprietății țărănești	hectare	4.224.881
Suprafața României fiind de	»	13.135.744
Terenul necultivabil fiind de	»	3.166.444
Proprietatea țărăneasă afără de Dobrogea	»	4.224.881
Rămâne proprietatea mare și mijlocie în care sunt cuprinse și pădurile	hectare	5.744.419

Din cifrele mai sus arătate, reiese că nici unul din acești autori nu se potrivesc în datele lor, și până nu se va face o statistică de Ministerul Finanțelor după rolurile de contribuțiune, nu se va ști cu precizie care este întinderea proprietății mari, mijlocii și mici din Țara-Românească și la ce venit sunt impuse diferitele categorii de proprietăți. La o asemenea lucrare statistică lucrează actualmente Direcțiunea statistice din Ministerul de Finanțe și în Anuarul statistic al României pe 1904 au apărut datele statistice pentru 14 județe ale țerii.

Cu toate acestea, până la publicarea statistice complete pentru întreaga țară, s'ar putea calculă în mod aproximativ la ce venit pe hectar este impusă proprietatea țărăneasă și la ce venit este impusă proprietatea mare, căci dela 1901 fiind taxate deosebit proprietatea rurală până la 10 hectare, se cunoaște care este venitul diferitelor categorii de proprietăți și în situațiunea tezaurului public găsim o rubrică separată pentru venitul proprietății rurale taxate cu 5%, cum este o rubrică separată pentru proprietatea taxată cu 5½% (proprietatea rurală mai mare de 10 hectare exploatată de înșiși proprietarii), altă rubrică pentru proprietatea taxată cu 6½% (proprietatea arendată) și în fine altă rubrică pentru venitul proprietății rurale taxate cu

13% (aceia cari nu domiciliază în țară), și fiindcă în general proprietatea țărănească n'are întindere mai mare de 10 hectare, iar țăranii cari să-și arendeze proprietățile lor, sau să domicilieze în străinătate, nu prea se găsesc, putem considera că suntem foarte aproape de adevăr, când vom zice că venitul proprietății rurale taxate cu 5% este venitul proprietății țărănești. Neapărat că sunt țărani cari posedă mai mult de 10 hectare și prin urmare sunt taxați cu 5 $\frac{1}{2}$ %, dar cum se pot găsi pe ici, pe colea și proprietăți țărănești arendate, cari să fie taxate cu 6 $\frac{1}{2}$ %, aceste diferențe se compensează între ele.

În expunerea situațiunii finanțiare a tezaurului public (1) la 30 Septembrie 1904, găsim că venitul proprietății rurale din întreaga țară se ridică la . . . Lei 222.152.626,59

Împărțindu-se astfel:

1. Proprietatea rurală impusă cu 5% (până la 10 hectare) cu un venit de Lei 107.114.772,88

2. Proprietatea impusă cu 5 $\frac{1}{2}$ % (Proprietatea exploatată de înșiși proprietarii, mai mare de 10 hectare) » 50.800.183,84

3. Proprietatea impusă cu 6 $\frac{1}{2}$ % (arendată) cu un venit de » 59.179.582,79

3. Proprietatea impusă cu 13% (cari locuiesc în străinătate) » 5.058.087,08

Total . . . Lei 222.152.626,59

Cu alte cuvinte proprietatea țărănească are un venit de Lei 107.114.772,88

Iar proprietatea mare și mijlocie are un venit de » 115.037.853,71

Total . . . Lei 222.152.626,59

Aplicând acum la acest venit cifrele date de autorii mai sus citați, găsim:

(1) Expunerea situațiunii finanțiare a tezaurului public la 30 Sept. 1904, pag. 298 și următoarele.

După d-l Nenițescu, proprietatea țărănească având o întindere de 4.551.501 hectare, care este impusă la un venit de 107.114.772,88 lei, rezultă că țăranii sunt impuși la un venit de 23,50 lei de hectar, iar pentru proprietarii mari, venitul la care sunt impuși este de 115.037.853,71 lei; în acest venit însă sunt cuprinse și pădurile puse în tăiere, căci și ele plătesc impozitul funciar când se exploatează, astfel încât pe lângă 1.787.857 hectare teren cultivabil (agricol), pe care-l posedă proprietarii mari după cifrele date de d-l Nenițescu, trebuie să adăugăm și pădurile posedate de proprietarii mari în întindere de 1.200.735 hectare(1), și atunci ajungem la rezultatul că proprietatea mare ar fi impusă la un venit de 38,50 lei de hectar. În această sumă intră și pădurile, căci altfel ar reieși că proprietatea mare ar fi și mai greu impusă.

Făcând aceeași aplicațiune la cifrele date de d-l Petraru, ajungem la rezultatul că țăranii cari posedă 3.149.097 hectare ar fi impuși la un venit de 34 lei de hectar, iar în ceea ce privește proprietatea mare și mijlocie, care după d-l Petraru este de 7.968.647 hectare, trebuie să scădem din această cifră :

1. Moșiile Statului cari nu plătesc impozitul funciar, în întindere de	hectare 239.024
2. Pădurile Statului în întindere de	» 1.085.033
3. Moșiile și pădurile Domeniului Coroanei și ale bisericilor rurale cari nu plătesc impozitul funciar	» 104.424
4. Moșii cedate de Ministerul Domeniilor la diferite autorități	» 3.825
Total	hect. 1.432.306

Scăzând aceste 1.432.306 hectare din suma de 7.986.647 hectare, rezultă că proprietatea mare și mijlocie ar fi de » 6.554.341

(1) D. Nenițescu, loc. cit., pag. 102.

Prin urmare, după d-l Petraru, proprietatea mare ar plăti impozitul funciar la un venit de 17,55 lei de hectar, pe când proprietatea țărănească ar plăti impozitul funciar pentru un venit îndoit de mare, adică de 34 lei de hectar.

După d-l B. M. Missir, proprietatea țărănească fiind de 3.996.485 hectare, ea ar fi impusă la un venit de 26,80 lei de hectar, iar proprietatea mare și mijlocie fiind de 4.540.509 hectare, scăzând și aci proprietățile Statului, cari neplătind impozitul funciar, venitul lor nu este cuprins în suma de 222.152.626,59, care este venitul total al proprietății funciare rurale supuse la impozit, rezultă că proprietatea mare și mijlocie ar fi impusă la un venit mijlociu de 25,30 lei de hectar, adică ceva mai puțin ca proprietatea țărănească.

După d-l inginer Brăescu, țăranii posedă
o întindere de 4.224.881 hectare
iar terenul cultivabil al țerii fiind de . 9.969.300 »
Restul de 5.744.419 hectare
ar reprezenta proprietatea mare și mijlocie.

În această cifră de 5.744.419 hectare, pe lângă terenul agricol sunt cuprinse și pădurile, viile și livezile de pruni și trebuie să scădem suma de 1.432.306 hectare pe care am scăzut-o și mai sus, căci ea nu plătește impozitul funciar, și atunci ajungem la rezultatul că proprietatea mare și mijlocie ar fi de , . . . 4.312.113 hectare
iar proprietatea țărănească de 4.224.881 »

După d-l inginer Brăescu, țăranii ar plăti impozitul funciar la un venit mediu de 25,35 lei de hectar, iar proprietatea mare la un venit de 26,65 lei de hectar.

Ministerul de Finanțe a publicat în «Anuarul statistic al României» pe anul 1904 (1) cifrele provizorii pentru 14 județe ale țerii, cari cuprind atât numărul proprietarilor rurali

(1) *Anuarul statistic al României* pe 1904, pag. 176 și urm.

până la 10 hectare (proprietatea țărănească), cât și venitul la care plătesc țăranii impozitul funciar pentru pământurile lor. Din aceste cifre reiese că țăranii plătesc impozitul funciar la un venit mediu de 37 lei de hectar, evaluat în modul următor:

Tabela No. 110.

Până la $\frac{1}{2}$ hectar	venitul mediu este de	Lei	43
Dela $\frac{1}{2}$ hectar la 1 hectar,	venitul mediu este de	»	39
» 1	» » 2	» »	» 39
» 2	» » 3	» »	» 38
» 3	» » 4	» »	» 38
» 4	» » 5	» »	» 37
» 5	» » 7	» »	» 36
» 7	» » 10	» »	» 35

Aceste cifre au fost completate pentru întreaga țară de d-l Dr. G. D. Creangă, fost Director al statisticei generale din Ministerul Finanțelor, și au fost publicate într'o broșură intitulată «Proprietatea rurală și cestiunea țărănească» (2).

După d-l Dr. Creangă, proprietatea țărănească are o întindere de 3.153.641 hectare și se deține de 920.939 proprietari, după cum se arată în tabela următoare:

(1) Dr. G. D. Creangă, *Proprietatea rurală și cestiunea țărănească*. București, 1905.

Numărul contribuabililor funciari cu o

No. curent	JUDEȚELE	Până la $\frac{1}{2}$ hect. incluziv		Peste $\frac{1}{2}$ —1 hect. incluziv		Peste 1—2 hectare incluziv	
		No. contribuabililor	Întinderea hectarelor	No. contribuabililor	Întinderea hectarelor	No. contribuabililor	Întinderea hectarelor
1	Argeș	4.295	1.919	5.205	4.949	9.303	15.605
2	Bacău	3.007	1.043	4.290	3.672	6.919	11.299
3	Botoșani	131	41	747	523	1.460	2.377
4	Brăila	63	28	85	79	106	179
5	Buzău	5.538	2.700	5.352	5.009	7.547	12.186
6	Covurluiu	804	273	1.369	957	2.047	3.930
7	Dâmbovița	3.801	1.688	4.412	4.065	8.048	13.103
8	Dolj	3.582	1.612	3.736	3.343	7.526	12.309
9	Dorohoiu	579	182	1.655	1.272	3.763	5.735
10	Fălciu	1.311	507	1.459	1.348	2.788	4.561
11	Gorj	2.406	1.025	6.518	5.416	12.906	19.550
12	Ialomița	165	64	453	435	794	1.290
13	Iași	289	84	265	219	995	1.623
14	Ifov	614	280	735	652	2.899	4.883
15	Mehedinți	2.743	1.244	4.452	4.277	10.636	18.329
16	Muscel	6.072	2.372	5.078	4.598	6.604	10.920
17	Neamțu	1.831	425	691	542	908	1.386
18	Olt	1.950	850	2.205	2.091	4.278	7.459
19	Prahova	6.243	2.701	8.078	7.490	12.807	15.565
20	Putna	2.712	1.163	5.336	4.837	5.018	8.603
21	R -Sărat	2.887	1.220	2.472	2.246	3.162	5.066
22	Roman	407	135	974	742	2.589	3.668
23	Romanați	3.620	1.676	2.327	2.266	4.962	8.907
24	Suceava	740	249	1.171	893	2.432	3.784
25	Tecuciu	1.204	530	1.789	1.731	3.546	5.810
26	Teleorman	1.088	521	1.160	1.086	3.417	6.147
27	Tutova	1.395	517	2.446	2.399	4.275	6.928
28	Vasluiu	1.140	417	2.140	1.758	4.181	6.477
29	R.-Vâlcea	1.712	748	3.446	2.894	8.745	13.741
30	Vlașca	411	172	547	531	2.006	3.606
	Total	62.740	26.386	80.593	72.320	146.667	235.026
31	Constanța	26	13	187	186	183	356
32	Tulcea	66	27	259	251	1.050	1.647
	Total	92	40	446	437	1.233	2.003
	Total general	62.832	26.426	81.039	72.757	147.900	237.029

întindere de pământ până la 10 hectare.

Tabela No. 111.

Peste 2-3 hectare inclusiv		Peste 3-4 hectare inclusiv		Peste 4-5 hectare inclusiv		Peste 5-7 hectare inclusiv		Peste 7-10 hectare inclusiv	
No. contribuabililor	Întinderea hectarelor	No. contribuabililor	Întinderea hectarelor	No. contribuabililor	Întinderea hectarelor	No. contribuabililor	Întinderea hectarelor	No. contribuabililor	Întinderea hectarelor
7.300	18.945	6.312	23.836	3.104	14.558	2.528	14.943	1.181	9.760
5.345	14.043	5.546	19.929	2.698	12.428	3.520	20.708	1.283	10.582
817	2.294	6.466	23.249	3.522	16.405	4.231	24.328	401	3.233
556	1.398	856	3.268	4.338	21.614	9.363	50.961	56	479
5.655	14.693	4.333	16.330	6.561	30.731	6.153	33.694	1.428	116.08
1.830	5.909	1.428	5.255	4.727	20.977	3.414	18.112	1.642	14.428
6.741	16.921	7.073	26.767	3.461	16.477	2.753	15.470	601	5.101
9.669	24.801	13.786	52.259	11.995	59.882	7.228	40.280	1.613	13.641
2.443	6.242	6.430	22.920	1.587	7.298	3.498	20.039	491	3.950
2.261	6.040	1.972	7.072	3.050	14.640	3.401	18.935	1.004	7.807
9.536	21.594	7.236	21.896	3.686	14.944	2.451	14.336	1.864	10.976
1.914	4.843	3.552	13.791	18.602	89.982	8.921	49.128	726	6.567
1.437	3.792	4.455	15.844	3.539	17.342	8.756	49.236	590	5.107
4.660	11.523	11.718	44.691	9.759	46.950	6.958	39.972	574	4.844
10.484	25.345	9.198	33.528	6.349	30.496	3.698	21.200	1.230	10.126
4.041	10.573	2.294	8.452	1.134	5.410	979	5.833	471	4.035
626	1.641	9.417	33.994	1.928	9.446	5.676	32.749	819	6.687
4.599	11.977	6.628	25.359	3.268	15.693	2.332	13.622	931	7.998
9.468	24.407	5.948	21.614	3.042	14.290	3.207	18.948	770	6.365
3.401	9.155	2.511	9.245	2.284	10.654	2.310	14.368	873	8.105
2.783	7.066	2.760	9.548	4.050	19.696	4.739	26.393	506	4.081
2.042	5.139	3.640	13.920	1.332	6.516	2.886	16.075	379	3.065
5.155	13.482	8.815	33.253	9.011	43.102	3.227	18.482	1.023	8.579
2.274	6.078	5.091	17.931	2.973	13.841	4.476	25.869	973	7.988
3.054	8.168	2.982	11.295	3.349	16.621	3.074	16.470	1.391	11.607
3.719	9.919	10.185	37.394	10.589	51.842	3.711	20.956	717	6.161
3.401	8.598	2.725	10.076	2.600	12.425	2.356	13.606	962	9.013
3.342	8.900	3.032	11.001	2.254	10.549	2.934	17.163	749	6.230
8.620	22.076	6.040	21.334	4.710	21.806	4.879	29.754	2.609	21.674
3.461	8.641	8.896	32.746	6.922	33.508	4.996	26.724	561	4.465
130.634	334.203	171.323	627.757	146.424	700.123	128.658	728.364	24.418	234.262
331	957	316	1.235	820	4.032	700	4.335	8.305	80.949
665	1.840	807	2.968	1.473	6.878	1.787	10.787	8.507	78.739
996	2.797	1.123	4.202	2.293	10.910	2.487	15.122	16.812	159.688
131.634	337.000	172.446	631.960	148.717	711.033	135.145	743.486	45.230	393.950

Statistica proprietăților dela 10—50 hectare nu este încă terminată, se lucrează la ea la Ministerul Finanțelor, iar pentru proprietatea rurală dela 50 hectare în sus, d-l Dr. Creangă dă următoarele cifre provizorii:

Tabela No. 112

No. proprietăților	Totalul întinderii cultivabile și arendată		Proportia la % pe clase	Întinderea cultivabilă arendată	Proport. la % asupra întinderii arendate din întinderea totală	Altă întindere	Totalul întinderii cultiv. și necultiv.	PROPRIETAȚILE CULTIVABILE APARTIN			Clasarea proprietăților după întinderea lor
	Hectare	Hectare						Hectare	Hectare	Hectare	
2.405	166.847	4,3	40.184	24—	58.919	225.766	2.420	162.004	2.423	50—100	
3.314	816.385	20,6	409.608	51—	312.882	1.129.267	25.005	764.188	27.192	100—500	
1.122	803.084	20—	467.819	57—	235.800	1.038.884	24.295	746.315	32.474	500—1000	
771	1.236.420	31,1	721.198	59—	324.237	1.560.657	65.323	1.081.608	89.489	1000—3000	
112	434.367	10,3	318.628	73—	129.212	563.579	39.695	340.391	54.281	3000—5000	
66	520.095	13,1	376.708	72—	91.471	611.566	141.052	333.130	45.943	peste 5000	
7.790	3.977.198	100%	2.334.145	58%	1.152.521	5.129.719	297.790	3.427.636	251.772		
							3.977.198				

Din această tabelă reiese că proprietatea cultivabilă dela 50 hectare în sus este de 3.997.198 hectare, iar totalul întinderii cultivate și necultivate este de 5.129.719 hectare.

Aplicând la aceste întinderi cifra venitului proprietății rurale, arătată în expunerea situațiunii tezaurului public, ajungem la rezultatul, că proprietatea mică până la 10 hectare (proprietatea țărănească) plătește impozitul funciar la un venit de 33 lei și 95 bani de hectar; pentru proprietatea mare însă nu se poate face nici un calcul precis, până nu se va face statistica proprietății rurale dela 10 — 50 hectare, deoarece în venitul de 115.037.853.71 lei este cuprinsă toată proprietatea rurală mai mare de 10 hectare, și nu se știe anume care este venitul proprietății dela 10—50 hectare, și care este venitul proprietății dela 50 hectare în sus.

Cu ocaziunea noului recensământ pentru periodul 1906—1911, care a început să se efectueze, ar fi foarte interesant a se face de Ministerul Finanțelor această statistică, pentru a se vedea pe de o parte în mod exact cum se posedă proprietatea rurală în țară și la ce venit sunt impuși diferiții proprietari, și chestiunea ar trebui să fie privită atât din punctul de vedere al proprietății mari, mijlocii și mici, cât și din al venitului la care sunt impuse diferitele categorii de proprietari. Această statistică ar avea marele avantaj, că ar fi întemeiată pe un recensământ care, fiind făcut acum, ar da starea reală a repartițiunii proprietății rurale în țară.

III.

Impozitul patentelor.

Impozitul patentelor datează dela Regulamentul Organic, legea organică însă care a pus adevăratele baze ale acestui impozit este legea din 1863, completată în 1877 cu taxa proporțională.

Pentru ca să putem compara încassările din acest impozit, trebuesc făcute două serii de comparațiuni: întâiu pentru perioada dela 1832 până la 1863, în care interval impozitul n'a suferit nici o modificare, și apoi dela 1863 și până astăzi, căci dela 1863 impozitul a fost așezat cu totul pe alte baze.

În cea dintâi perioadă de 30 ani, încassările din patente s'au îndoit, căci s'au ridicat dela 570.300 lei, cât erau în 1832, la 1.050.527 lei, la cât s'au urcat în 1864; iar dela 1864 și până astăzi s'au împătrit.

Dacă am luat anul 1864 ca punct de plecare al nouăi perioade, cauza este că în 1863 abia se puneă în aplicare noua lege și încassările abia au fost de 654.411 lei din 1.140.350 lei drepturi constatate în favoarea Statului.

Acest spor de încasări se poate vedea în următoarea tabelă:

Încasările din patente.

Tabela No. 113.

ANII	LEI	OBSERVAȚIUNI
1832	570.300	Noua lege din Mar- tie 1863.
1863	654.411	
1864	1.050.537	S'a înființat și taxa proporțională.
1865	1.133.468	
1866	848.292	
1867	1.043.444	
1868	1.141.851	
1869	1.378.602	
1870	1.585.324	
1871	1.529.442	
1872	1.462.076	
1873	1.402.798	
1874	1.307.068	
1875	1.285.390	
1876	1.131.021	
1877	1.620.125	
1878	1.726.079	
1879	1.432.016	
1880—1881	1.509.362	
1881—1882	2.150.512	
1882—1883	2.600.525	
1883—1884	2.600.562	
1884—1885	2.576.472	
1885—1886	2.521.893	
1886—1887	2.655.497	
1887—1888	2.601.080	
1888—1889	2.560.809	
1889—1890	2.604.454	
1890—1891	2.685.256	
1891—1892	3.097.351	
1892—1893	3.059.487	
1893—1894	3.078.688	
1894—1895	3.034.464	
1895—1896	2.967.844	
1896—1897	3.490.372	
1897—1898	3.451.652	
1898—1899	3.505.768	
1899—1900	3.461.029	
1900—1901	4.085.004	
1901—1902	4.007.478	
1902—1903	4.081.478	
1903—1904	4.010.304	

Încassările din acest impozit au mers prin urmare foarte încet, dacă le comparăm mai cu samă cu încassările din impozitul funciar, căci pe când la impozitul funciar ele au devenit de 7 ori mai mari decât ceea ce erau în 1864, la patente, în acelaș interval, abia s'au împătrit.

Numărul comercianților a mers și el crescând, căci dela 25.568, câți erau în 1859, s'a ridicat la 107.332 în 1904, adică s'au împătrit, după cum se vede din următoarea tabelă (1):

Tabela No. 114.

NUMĂRUL COMERCIANȚILOR	Proporția la ‰
Comercianți români . . . 72.367	67 _{.42}
» străini . . . 12.375	11 _{.53}
» israeliți . . . 22.590	21 _{.05}
Total . . . 107.332	100‰

iar stabilimentele comerciale erau astfel împărțite:

Tabela No. 115.

FELUL STABILIMENTULUI	Proporția la ‰
Tabela litera A 83.965	75 _{.10}
» » B 2.000	1 _{.80}
» » C 25.834	23 _{.10}
Total . . . 111.799	100‰

Încercări de a se modifica impozitul patentelor s'au făcut de multe ori, căci el nu produce atât cât ar trebui să dea, dar nu s'a reușit să se facă mai nimic, căci afară de

(1) Expunerea situațiunii tezaurului public la 30 Sept. 1904, pag. 298.

legea din 22 Decembrie 1899 pentru așezarea acestui impozit pe alte baze pentru bănci și societățile comerciale, cari mai înainte plăteau o patentă derizorie, încolo toate încercările de modificarea acestui impozit au fost zadarnice.

Astfel proiectele foștilor miniștri de finanțe: George C. Cantacuzino și M. Ghermani au rămas în cartoanele Ministerului de Finanțe, iar proiectul d-lui P. P. Carp a întâlnit o serioasă opozițiune în Cameră, aducând chiar retragerea guvernului prezidat de d-sa, din cauza unui plus la patente, pe care Camera n'a voit să-l acorde.

IV.

Impozitul licențelor de băuturi spirtoase.

Acest impozit, înființat prin legea din 1 Aprilie 1873, modificat prin legea din 30 Martie 1886 și acum în urmă prin legea din 28 Aprilie 1904, a fost unul din impozitele asupra cărui se puneau mari speranțe, căci se spera să producă 8 milioane, dar el a înșelat așteptările propunătorilor lui, căci în 1873 abia s'au încasat 3.289.328 lei, și dacă în anul următor a produs 7.247.188 lei, în 1875 a început să scază ajungând până la 4 milioane lei, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

Încasările din licențe.

Tabela No. 116.

ANII	LEI	OBSERVAȚIUNI
1873	3.289.328	
1874	7.247.188	
1875	6.896.342	
1876	5.818.799	
1877	3.615.697	
1878	3.995.958	
1879	4.435.504	
1880—1881	4.359.095	
1881—1882	4.243.329	
1882—1883	4.059.707	
1883—1884	3.976.603	
1884—1885	3.918.632	
1885—1886	3.836.818	
1886—1887	4.738.854	Modificat în 1886.
1887—1888	4.464.098	
1888—1889	4.577.467	
1889—1890	4.708.065	
1890—1891	4.873.358	
1891—1892	5.086.000	
1892—1893	5.293.330	
1893—1894	5.449.959	
1894—1895	5.222.646	
1895—1896	5.199.548	
1896—1897	5.577.998	
1897—1898	5.318.589	
1898—1899	5.133.711	
1899—1900	4.881.115	
1900—1901	4.450.594	
1901—1902	4.575.932	
1902—1903	4.231.697	
1903—1904	4.142.418	

V.

Zecimile adiționale la impozitele directe.

Zecimile adiționale la bir și patente au fost scândura de scăpare pentru echilibrarea bugetului, în tot timpul perioadei regulamentare.

Prima zecime la bir a apărut încă din 1832, percepându-se patru parale la leu pentru cutia obștei satului, și acești bani erau întrebuințați pentru plata pârčalabului însărcinat cu strângerea birului, adică eră ceeace numim astăzi o zecime de percepere.

În timpul Regulamentului Organic birul se strângea prin cislă, adică fiecare sat trebuia să se cisluiască și să dea o anumită sumă fixată de Visterie, care se împărția asupra tuturor contribuabililor din sat, și această zecime mai servia ca să acopere și lipsurile cari ar fi provenit din moartea contribuabililor dela un recensământ la altul.

O altă zecime adițională la bir și patente a apărut în 1834, care se percepea numai asupra locuitorilor, neguțătorilor și meseriașilor din orașe, destinată pentru întreținerea și înfrumusețarea orașelor, și se vărsă la așa numita cutie a orașelor.

În timpul Regulamentului Organic s'a făcut un adevărat abuz de aceste zecimi adiționale, cari se ridicau câteodată la 50% din bir și patente.

Astăzi se percep trei zecimi asupra celor patru contribuțiuni directe și o jumătate zecime pentru fondul comunal, afară de zecimile comunale și județene, cari se percep de comune și județe pentru trebuințele lor.

VI.

Taxa de 5% asupra retribuțiilor și pensiunilor.

Taxa de 5% asupra retribuțiilor funcționarilor publici și privați și asupra pensiunilor, înființată în timpul războiului din 1877—78, și desființată în 1891, a fost reînființată dela 1 Ianuarie 1900, din cauza crizei din 1899.

Acesta este impozitul care necesitează cele mai puține cheltuieli de percepere și care lasă cele mai puține rămășițe de încasat. El izbește în mod absolut matematic cu 5% venitul net al funcționarilor și pensionarilor, pe care-l trag dânsii din leafă sau pensiune, și îndată ce funcționarul sau pensionarul încetează de a mai încasa un venit din leafă sau pensiune, în acelaș minut încetează în mod automatic și perceperea impozitului; așa încât privind impozitul de 5% asupra salariilor din aceste puncte de vedere, ar fi impozitul ideal asupra venitului net pe care-l încasează o anumită categorie de contribuabili, dacă el n'ar avea inconvenientul că izbește numai o anumită categorie de venituri mobiliare, pe când alte venituri mobiliare, precum sunt cele provenind din rente, ipoteci, creanțe, etc. sunt scutite de ori ce impozit.

Acest impozit a produs în 1903—904 suma de 4.323.093 lei, din care cu 88.95% contribuie funcționarii publici și pensionarii, iar cu 11.05% funcționarii particulari.

lata mersul încasărilor din taxa de 5% dela reînființarea ei și până astăzi:

Tabela No. 117.

Natura venitului	Un trimestru din 1899—900	1900—901	1901—902	1902—903	1903—904
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Taxa de 5%	1.242.508	4.925.831	4.238.173	4.241.030	4.323.093

SECȚIUNEA II.

Impozite indirecte.

I.

Vămile.

Impozitul vamal este foarte vechiu, mai vechiu chiar decât întemeierea țărilor române în două Principate deosebite, căci găsim documente încă din secolul XII, în cari se vorbește de dreptul de vamă care se percepea asupra mărfurilor la intrarea lor în țară. Astfel printr'un act din anul 1134 Maiu 20, Ivancu Rostislavovici, principele Bârladului, scutește pe neguțătorii din Mesembria, de plata vămii la descărcarea mărfurilor lor de peste Dunăre în orașul Galați, dându-le latitudinea a plăti vama în Tecuciu sau în Bârlad, sau în alte orașe. (1)

Taxa vamală pe acele vremuri eră de $\frac{1}{30}$ la intrarea în țară (import) și $\frac{1}{30}$ la ieșirea din țară (export), adică aproape 3%, după cum rezultă din tratatul încheiat la 20 Ianuarie 1368 între Vladislav, Domnul Munteniei, cu Ludovic, Regele Ungariei, privitor la comerțul cu cetatea și provincia Brașovului (2), iar în tratatul încheiat în 1588 August 27, între Petru Șchiopul, Domnul Moldovei, și Elisabeta, Regina Angliei, se vede că taxa eră de 3% (3 galbeni la 100 galbeni din prețul mărfii. (3)

Această taxă de 3% ad-valorem eră și în timpul Regulamentului Organic, până în timpul domniei lui Bibescu, când s'a urcat la 5%, iar în 1866, taxa vamală a fost urcată la $7\frac{1}{2}\%$ ad-valorem.

(1) Hasdeu, *Archiva istorică a României*, t. I, p. I, pag. 16.

(2) Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, tom. I, p. II, pag. 145.

(3) Hurmuzaki, *ibid.*, tom. III, p. I, pag. 108.

La 1874, făcându-se o lege a vămilor și elaborându-se un tarif vamal în 1875, în urma convențiunii comerciale încheiate cu Austro-Ungaria și alte State, s'a stabilit un tarif vamal cu drepturi specifice pe număr, greutate, măsură, etc., care tarif a fost modificat în 1886, 1891 și acum în urmă în 1904.

Dreptul de exportatiune, care a existat în toată perioada regulamentară, a durat până la 1 Aprilie 1862, când a fost suspendat, dar a fost din nou pus în vigoare dela 1 Octomvrie 1864. Acest drept se fixase la 5% din prețul mijlociu al fiecărui obiect și eră o piedică serioasă pentru exportarea produselor țerii. Acest drept de exportatiune se percepea dela: cereale, vite, seu, piei, lână și dela toate materiile brute. Această taxă a fost redusă apoi cu 1% în fiecare an, până a dispărut cu desăvârșire în 1868.

Venitul vămilor este unul dintre veniturile Statului care a crescut mai mult, căci dela 707.342 lei, cât eră în 1832, s'a ridicat la peste 37 milioane lei, cum a fost în 1893—94, așa încât prezentă o creștere extraordinară, de 50 ori mai mare decât ceace eră în timpul Regulamentului Organic.

Din următoarea tabelă se poate vedeà mersul ascendent al încasărilor din acest impozit:

Tabela No. 118.

Natura venitului	1832	1859	1874	1886—87	1903—904
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Vămi . . .	707.342	2.875.336	8.590.314	18.016.968	24.859.802

Venitul vămilor s'a împătrit prin urmare dela 1832 la 1859, iar dela 1859—1874 s'a întreit, deși în 1874 nu se mai luă vama decât dela import, căci vama de export fusese desființată încă din 1868. Dela 1874 la 1904 iarăș venitul vămilor a crescut aproape de trei ori mai mult.

Au fost însă ani când încassările au fost și mai mari decât încassările anului 1903—1904, după cum se poate vedea din tabela de încassările acestor din urmă zece ani, când venitul vămile a trecut de 37 milioane lei:

Tabela No. 119.

ANII	1892—1893	1893—1894	1894—1895	1895—1896	1896—1897	1897—1898	1898—1899	1899—1900	1900—1901	1901—1902	1902—1903	1903—1904
Vămi	30.115.957	37.127.238	30.133.810	30.954.789	33.569.199	31.671.802	35.711.780	22.340.826	17.802.126	25.198.194	26.262.471	24.859.802

Venitul vămile este unul din cele mai capricioase venituri, fiind expus la cele mai multe variațiuni. Astfel dela 37 milioane lei, cât era în anul de belșug 1893—1894, a căzut la 17.800.000 lei în 1900—1901, adică în anul care a urmat anul dezastruos 1899. Acest venit urmează curba încassărilor veniturilor Statului și este influențat de recolte bune sau rele, de crizele economice, sau de îmbunătățirea stării economice, și prin urmare în anii de belșug, venitul vămile va fi mai mare, căci lumea fiind mai bogată importează mai multe mărfuri, iar în anii de sărăcie venitul vămile va fi mai mic, căci se importează mai puțin.

Mai este și o altă cauză care face ca venitul vămile să fie mai mare sau mai mic. Și această cauză este avântul pe care îl iau într'o țară industriile cari se înființează și cari fac ca să nu se mai importeze materiile acelea cari au început să se fabrice în țară. Astfel ca să luăm un singur exemplu, când au început să funcționeze fabricile de zahăr în țară și au putut să țină piept concurenței străine, pe de o parte grație taxei vamale de 35 bani la kilogramul de zahăr iar pe de altă parte primei de 16 bani la kilogramul de zahăr fabricat în țară, venitul vamal dela

acest singur articol, care mai înainte se ridică până la 5.500.000 lei, a dispărut cu desăvârșire, și prin urmare venitul vămilor a scăzut cu această sumă.

Venitul vămilor, fiind prin urmare în cea mai strânsă legătură cu dezvoltarea economică și industrială a unei țeri, este prin natura lui supus la o mulțime de variațiuni, și într'o țară cu industria mai înaintată au să se importeze mai multe materii prime, cari în general sunt scutite de vamă, sau plătesc o vamă foarte mică, iar într'o țară cu industria mai înapoiată au să se importeze mai multe obiecte fabricate.

În timpul Regulamentului Organic se putea susține că taxele vamale cădeau mai mult asupra clasei bogate, căci cele mai multe mărfuri cari se aduceau din străinătate erau mărfuri de lux, cari se întrebuițau mai cu samă de clasa bogată, iar populațiunea rurală găsiă în țară obiectele de cari aveă nevoie, fiind fabricate de industria casnică, pe atunci foarte răspândită în comunele rurale; astăzi însă când viața orașelor a pătruns până în cele mai depărtate colțuri ale comunelor rurale, nu s'ar putea afirmă cu aceeaș siguranță că taxele vamale n'ar apăsă și asupra populațiunii rurale, și în ori ce caz dacă ele cad și astăzi mai mult tot asupra celor bogați, de sigur că apasă într'o proporțiune destul de însemnată și asupra populațiunii sărace.

II.

Taxele postale, telegrafice și telefonice.

Postele, telegrafele și telefoanele pe de o parte sunt o administrațiune de Stat, exercitată în temeiul unui monopol, iar pe de altă parte constituiesc o întreprindere comercială; de aceea în alte State, cum este Franța, administrațiunea poștelor depinde de Ministerul Comerciului, cu care are mai multe legături, dar taxele pe cari le ia Statul pentru serviciul pe care îl face particularilor transportându-le corespondența

postală, sau transmitându-le telegramele sau fonogramele, acele taxe constituiesc niște impozite indirecte, cari cad asupra populațiunii care întrebuințează posta, telegraful sau telefonul.

Postele n'au adus dela început un venit Statului. Nu numai în timpul perioadei regulamentare, când întreținerea postelor cu cai costă pe Stat sume însemnate din bugetul său, dar mai târziu, când au început să circule drumurile de fier, cari au adus o scădere simțitoare în cheltuelile de transport ale postelor, tot se cheltuiă pentru postă mai mult decât produceă.

Astăzi însă, când numeroase linii de drum de fier străbat țara în toate direcțiunile, iar corespondența postală a luat un avânt așa de mare, grație desvoltării comerciale și economice a țerii, posta, telegraful și telefonul nu numai că își acoperă cheltuelile lor, dar lasă Statului un excedent de venituri, care a crescut neconținut și este menit să crească din ce în ce mai mult, căci cheltuelile mari de instalațiune în mare parte au fost făcute.

Anul cel dintâiu în care posta și telegraful au lăsat un prisos de venituri a fost anul 1877. Acesta este anul războiului Independenței, când a trecut prin țară o armată de mai multe sutimi de mii de oameni, și în acel an din excedentul de $32\frac{1}{3}$ milioane lei, pe care l-au produs multe dintre veniturile Statului, figurează postele și telegraful cu 3.545.760 lei.

Dela 1877 înainte veniturile postelor și telegrafelor au covârșit cu mult cheltuelile, afară de anul 1894—95, când excedentul a fost neînsemnat, căci în acel an s'au făcut mai multe inovațiuni în direcțiunea postelor și telegrafelor, și tot atunci s'a început și construcțiunea liniilor telefonice.

Din tabela următoare se poate vedeă care a fost mersul veniturilor și cheltuelilor postelor, telegrafelor și telefoanelor în ultimii 13 ani, precum și proporția pe care o reprezintă excedentul de venituri față de venitul total:

ANII	Venitul postelor		Venitul telegrafului		Venitul telefoanelor		Totalul veniturilor		Totalul cheltuielilor		Excedentul veniturilor		Proportia la 0/0
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1891—92	3.656.894	77	2.366.799	78	—	—	6.023.694	55	4.555.827	78	1.467.866	77	24—
1892—93	3.650.194	03	2.766.049	15	—	—	6.416.243	18	6.002.011	44	414.231	74	7—
1893—94	4.785.996	98	3.090.780	35	—	—	7.876.777	33	7.266.237	70	610.539	63	8—
1894—95	5.299.485	78	2.658.100	25	102.935	48	8.060.521	51	8.046.980	69	13.540	82	0.16
1895—96	5.520.160	34	2.789.661	73	180.681	25	8.490.503	32	8.188.831	25	301.672	07	3.50
1896—97	5.581.472	91	2.669.293	66	218.379	91	8.469.146	48	7.996.204	15	472.942	33	5.60
1897—98	6.029.548	51	2.718.196	51	266.359	90	9.014.104	92	8.181.325	45	832.779	47	9—
1898—99	6.672.047	90	2.979.215	38	296.045	89	9.947.309	17	8.283.802	50	1.190.506	67	12—
1899—900	6.329.007	95	2.611.168	57	339.071	—	9.279.247	52	8.321.240	85	958.006	67	10.30
1900—901	6.258.814	08	2.691.930	74	409.845	42	9.360.590	24	8.229.482	65	1.131.107	59	12—
1901—902	6.548.684	43	2.654.254	55	463.635	95	9.666.574	93	7.006.591	—	2.659.983	93	27.50
1902—903	6.855.439	36	2.787.391	02	568.686	41	10.211.516	79	6.952.588	—	3.258.928	79	32—
1903—904	7.416.147	34	2.628.923	47	645.282	52	10.690.353	33	7.002.580	—	3.687.773	33	34.50

Din această tabelă reiese că veniturile postelor, cari erau în 1891—92 de 3.656.894,77 lei, s'au ridicat după 12 ani la 7.416.147,34 lei, adică s'au îndoit, iar venitul telegrafului a mers cu mult mai încet, căci nu prezintă un spor decât de 262.124 lei, adică abia 11% peste venitul din 1891—92; în ceea ce privește însă venitul telefoanelor, el s'a ridicat dela 102.935,48 lei la 645.282,52 lei, ceea ce reprezintă un spor de 542.347 lei, adică s'a încincit în 10 ani.

Totalul veniturilor postelor, telegrafelor și telefoanelor a trecut în intervalul acesta de 13 ani dela 6.023.694,52 lei la 10.690.353,33 lei, ceea ce reprezintă un spor de

4.666.659,22 lei, adică de 77.47%, iar cheltuelile s'au ridicat dela 4.555.827,78 lei la 7.002.580 lei, ceea ce reprezintă un spor de 2.460.752,22 lei, adică de 53.70%.

Din cele trei ramuri cari compun administrațiunea poștelor, telegrafelor și telefoanelor, posta este aceea care dă venitul cel mai mare, căci ea reprezintă singură două treimi din totalul veniturilor, iar telegraful și telefonul dau împreună cealaltă treime a venitului, după cum se poate vedea din tabela următoare a venitului poștelor, telegrafelor și telefoanelor pe anul 1903—1904:

Tabela No. 121.

No. curent	NATURA VENITURILOR	L E I	B.	Proporția la %
1	Venituri postale	7.416.147	34	69. ³⁷
2	» telegrafice	2.628.923	47	24. ⁵⁸
3	» telefonice	645.283	52	6. ⁰⁵
	Total	10.690.353	33	100. ⁰

Poștele, telegrafele și telefoanele dând de 25 ani un excedent de venituri, care în anul 1903—904 a fost de 3.687.773,33 lei, și care de sigur va crește grație dezvoltării pe care în mod natural o ia corespondența postală, telegrafică și telefonică în toate țerile, este neîndoios că acest excedent de venituri asupra cheltuelilor reprezintă impozitul pe care îl plătesc contribuabilii.

Din totalul veniturilor de 10.690.353,33 lei, cât produc poștele, telegrafele și telefoanele în România, 7.002.570 lei reprezintă serviciul pe care Statul îl face particularilor, transportându-le corespondența postală, sau servindu-se de telegraf sau telefon, și acest serviciu este foarte legitim ca să fie plătit de particulari, iar cele 3.687.773,33 lei în plus, pe cari le încasează Statul din venitul poștelor,

telegrafelor și telefoanelor, reprezintă impozitul pe care Statul îl cere dela contribuabili.

Acest impozit care reprezintă, față cu încassările anului 1903 — 1904, 60 de bani de cap de locuitor pe an (iar serviciul pe care îl face Statul este 1 leu și 10 bani de locuitor), apasă mai cu samă asupra populațiunii urbane, căci populațiunea rurală, dacă uzează destul de rar de postă, dar de telegraf, și mai cu samă de telefon, s'ar putea zice că aproape nu le întrebunțează, și prin urmare populațiunea rurală mai că nu simte greutatea acestui impozit, iar populațiunea urbană, care îl plătește, îl suportă cu înlesnire, nu numai din cauza formei ușoare sub care se percepe, dar mai cu samă că el prezentă un raport de proporționalitate destul de însemnat cu averea fiecăruia.

III.

Impozitul zahărului.

Impozitul asupra zahărului este de curând introdus în legislațiunea fiscală a României.

Ministrul de Finanțe George C. Cantacuzino a propus în 1898 un impozit de 15 bani la kilogramul de zahăr, ca să compenseze prima de 16 bani care se dă fabricilor din țară pentru kilogramul de zahăr fabricat de ele, și apoi taxa a fost ridicată în 1901 la 30 bani. Astăzi zahărul este lovit de un impozit de 30 bani de kilogram, care se percepe de Stat, și 10 bani de kilogram pentru fondul comunal.

În anul 1903—1904 s'a încassat din acest impozit suma de 5.765.546,31 lei și 1.911.928 lei pentru fondul comunal și se poate zice că aproape întreagă această sumă cade mai mult asupra populațiunii urbane decât asupra populațiunii rurale, căci țărani consumă foarte puțin zahăr, și chiar în puținele comune rurale unde se consumă ceva mai

mult zahăr, sunt câteva comune industriale, și zahărul se consumă de lucrătorii fabricilor din acele centre industriale, cari sunt obișnuți a consuma zahăr, iar nu de țărani, în obiceiul cărora n'a intrat încă consumațiunea zahărului.

După taxele cari se percepeau înainte din accize, se poate calcula cantitatea de zahăr care se consumă în comunele rurale. Astfel veniturile încassate din accize dela zahăr în comunele rurale se ridicau la 52.609 lei, și taxa asupra zahărului în comunele rurale fiind de 5 bani de kilogram, revine că se consumă în comunele rurale ceva mai mult de un milion de kilograme zahăr (1.052.180 kilograme), iar consumația orașelor era de 17—18 milioane kilograme, dacă socotim că consumația țerii întregi este de 18—19 milioane kilograme. Aceasta ar face că populațiunea rurală plătește un impozit de 400.000 lei pe an pentru zahăr, adică mai puțin de 10 bani pe an de cap de locuitor rural, iar populațiunea urbană ar plăti aproape 7 lei de cap de locuitor pe an.

Deși în timp de 25 ani, dela 1879 și până astăzi, consumațiunea zahărului a crescut de 3 ori și jumătate mai mult, căci dela 5.200.000 kilograme, cât era în 1879, a ajuns astăzi la 19 milioane kilograme, totuși în raport cu celelalte țeri consumațiunea zahărului în România este foarte mică, din cauză că populațiunea rurală nu este obișnuită să întrebuițeze mai de loc zahărul, așa că în România consumațiunea zahărului abia revine la 3 kilograme de cap de locuitor, pe când în alte țeri proporțiunea este cu mult mai mare, după cum se poate vedeă din următoarea tabelă:

Tabela No. 122.

Ț E R I L E	Consumațiunea internă în kilograme	Kilograme de cap de locuitor
Engltera	1.600.000.000	38,5
Elveția	80.000.000	24,2
Danemarca	50.000.000	20,3
Suedia	100.000.000	19,2
Olanda	90.000.000	17,—
Franța	580.000.000	15,—
Germania	850.000.000	15,—
Belgia	85.000.000	12,3
Norvegia	27.700.000	12,3
Austro-Ungaria	400.000.000	8,8
Rusia	880.000.000	7,—
Portugalia	34.000.000	6,3
Spania	90.000.000	4,8
Italia	125.000.000	3,8
Grecia	8.500.000	3,3
România	19.000.000	3,1
Bulgaria	10.000.000	2,7
Serbia	6.000.000	2,3

Din această tabelă reiese și mai bine cât de puțin este răspândită în România consumațiunea zahărului, căci dintre toate țerile Europei numai Bulgaria și Serbia consumă mai puțin zahăr ca noi, deși zahărul este un aliment foarte hrănitor.

Dacă am socoti cât zahăr se consumă numai de populațiunea urbană a României, am ajunge la o cifră de 15 kilograme de cap de locuitor, adică cam cât se consumă și în cele mai multe țeri din Europa.

Consumațiunea pe o scară mai mare a zahărului denotă un grad de prosperitate mai mare a populațiunii, și cu îmbunătățirea traiului populațiunii rurale, se poate ajunge și la noi la o consumațiune medie de 10 kilograme de cap de locuitor, ceea ce ar ridica consumațiunea țerii întregi la peste 60 milioane de kilograme de zahăr, cifră la care s'ar putea ajunge cu timpul, mai cu samă dacă s'ar mai iefteni zahărul, care este unul din obiectele de consumațiune din cele mai greu impuse cu taxe în favoarea Statului și a fondului comunal.

IV.

Impozitul asupra petroleului.

Impozitul asupra petroleului, contrariu de impozitul asupra zahărului, apasă mai cu samă asupra populațiunii rurale.

Deși țara produce petroleu în cantități foarte mari, acest produs al solului nostru, atât de necesar la iluminat și ca combustibil, este supus la un impozit foarte greu, de 7 bani la kilogramul de petroleu, care se percepe în favoarea Statului, afară de alți 5 bani de kilogram pentru fondul comunal, adică în total 12 bani impozit pentru un kilogram de petroleu, care se vinde în fabrică cu 10—12 lei suta de kilograme.

Producția de petroleu a României a fost în:

1897 de	110.000	tone
1898 »	180.000	»
1899 »	222.012	»
1900 »	246.004	»
1901 »	298.138	»
1902 »	320.000	»
1903 »	384.313	» și în 1904

a ajuns la aproape 500.000 tone.

Din aceste cifre reiese că dela 1897 și până astăzi producțiunea petrolului în România aproape s'a încincit și cea mai mare parte a petrolului nostru se exportă, căci viitorul acestei industrii este exportul, și ea trebuie să se razime pe un mare export. Cu toate acestea și consumația internă poate să ia o dezvoltare din ce în ce mai mare, atunci când păcura se va întrebuița pe o scară mai întinsă ca combustibil.

Deja drumurile noastre de fier au început să înlocuească cărbunii prin păcură și din parcul total de 512 locomotive, cât posedă căile noastre ferate, 373 locomotive întrebuițază astăzi păcura ca combustibil, iar celelalte 139 locomotive au să fie și ele transformate pentru ca să se arză păcură. Tot asemenea serviciul maritim român, pirotehnia armatei, arsenalul, fabrica de pulbere dela Dudești, palatul de justiție din București, Azilul Elena Doamna și alte instituțiuni publice, întrebuițază pentru încălzit păcură și se înlocuște cu modul acesta un combustibil care se aduce din străinătate, printr'altul care costă mai ieftin și este produs în țară.

Numai căile ferate au întrebuițat în 1903—1904 o cantitate de 43.421.115 kilograme de păcură pentru locomotivele sale.

Acest impozit, înființat în 1900, produce din ce în ce mai mult și în 1903—4 Statul a încassat suma de 2.674.322,29 lei, iar fondul comunal 1 719.293 lei.

SECȚIUNEA III.

Monopolurile Statului.

I.

Monopolul sării.

Sarea este astăzi un monopol al Statului, administrat de Stat încă dela 1862. În timpul Regulamentului Organic, sarea eră tot un monopol al Statului, dar în tot acest interval de 30 ani (1831—1862) a fost arendat.

Mai înainte de Regulamentul Organic venitul sării, atât în Muntenia cât și în Moldova, eră un venit al Domnului, pe care Domnii îl arendau sau îl căutau în regie pe socoteala cămării domnești prin cămărași ai Domnului.

În perioada regulamentară, venitul sării eră unul din veniturile principale ale țerii, căci pe lângă consumațiunea internă, se exportă o mare cantitate de sare în Turcia, și dacă prețul sării eră fixat prin contract cu cât să se vândă înăuntrul țerii, acest preț fiind de 5 lei 55 bani sută de ocale la gura oanei, antreprenorul însă avea voie să vândă sarea pentru export, după cum va putea; și în general, prețul sării de export eră cu mult mai ridicat decât prețul fixat pentru consumațiunea internă.

Cu cât ne apropiem însă mai mult de timpurile moderne, lucrurile se schimbă; sarea pentru consumațiunea internă a început să se vândă mai scump decât sarea pentru export. Astfel pe când sarea pentru consumațiunea internă se vindea în 1862 cu 56 lei 11 bani tona de sare, adică cu 5 bani $\frac{1}{2}$ kilogramul, iar sarea pentru export se vindea 79 lei 54 bani tona, adică cu 8 bani kilogramul, cu începere din anul 1866 a început să se vândă mai scump sarea pentru consumațiunea internă decât sarea pentru

export, și dela 1875 înainte prețul sării pentru consumațiunea internă s'a ridicat la 8 bani kilogramul, pe când prețul sării pentru export a scăzut la mai puțin de 5 bani kilogramul, și astfel prețul sării destinate pentru consumațiunea internă a mers mereu crescând, până a ajuns la 10 bani $\frac{1}{4}$ kilogramul, iar prețul sării pentru export a scăzut la 3 bani și $\frac{1}{5}$ kilogramul, adică sarea de export se vinde astăzi în termen mediu a treia parte din prețul cu care se vinde sarea în interiorul țării.

Dacă luăm anul 1903—1904, când sarea s'a vândut în țară cu un preț mijlociu de $10\frac{1}{3}$ bani kilogramul sau 100 lei și 34 bani tona de sare, iar cheltuelile au fost de 21,06, atunci rezultă că impozitul este de aproape 8 centime la kilogram ($100,34 - 21,06 = 79,28$).

Pentru sarea de export Statul se mulțumește cu un câștig foarte mic de 1 centimă de kilogram, deoarece, prețul unei tone de sare pentru export fiind de 31 lei de tonă, iar cheltuelile de 21,06 lei, rămâne un câștig de aproape 10 lei de tonă sau o centimă de kilogram.

În secolul trecut și în timpul Regulamentului Organic, cu sistemul de arendare al ocnelor de sare se aducea o adevărată devastare salinelor, căci antreprenorul în timpul contractului căută să scoată o cantitate cât mai mare de sare și speranța nu era să o vândă în țară, unde consumația era limitată, ci în Turcia, unde o vindea pe credit și Turcii o speculau vânzând-o la alții.

La licitațiile ocnelor de sare era o adevărată luptă în Obșteștile Adunări între diferiții mușterii doritori de a lua otcupul ocnelor, și de aceea venitul ocnelor de sare îl vedem la începutul perioadei regulamentare așa de ridicat, și apoi căzând din ce în ce mai jos, din cauză că toate piețele erau inundate de sarea românească.

Astăzi exploatarea se face în mod sistematic și cheltuelile de extragere a sării scad neconținut și prin urmare

beneficiul Statului rămâne din ce în ce mai mare, căci dela 29.02, lei cât erau în 1862, au scăzut la 21.06 în 1903—4.

Dela 1862 și până astăzi cantitatea de sare consumată în țară a trecut de îndoit, căci dela 27.759.824 kilograme, cât eră consumațiunea țerii în 1862, s'a ridicat în 1903—1904 la 63.135.844 kilograme, iar sarea pentru export, care a fost în 1862 în cantitate de 19.594.754 kilograme, s'a ridicat în 1903—1904 la 40.038.959 kgr.

În 43 ani dela 1862 — 1904 s'a consumat în țară 2.167.672.860 kilograme de sare, și s'a exportat o cantitate de 1.105.654.527 kilograme, adică în total s'au extras din salinile noastre 3.273.327.387 kilograme de sare, care s'a vândut cu suma de 239.288.706,67 lei, din care scăzând cheltuelile făcute în acest interval cu extragerea sării, în sumă de 56.055.920,51 lei, a rămas un profit net de 183.232.787,16 lei. (1)

Iată pe diferite perioade cari au fost sumele încassate din vânzarea sării:

Tabela No. 123.

Natura veniturului	1832	1859	1862	1881—82	1891—92	1903—904
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Sare . . .	2.005.673	3.500.000	3.116.058	5.854.814	7.401.565	7.576.770

(1) Expunerea situațiunii financiare a tezaurului public la 30 Septembrie 1904, pag. 166—167.

Aceste cifre se descompun astfel în sarea consumată în țară și sarea pentru export.

Tabela No. 124.

ANII	Sumele percepute din vânzarea sării în țară	Sumele percepute din vânzarea sării pentru export	T O T A L
	Lei	Lei	Lei
1862	1.557.540	1.558.518	3.116.058
1881—1882	4.102.550	1.755.864	5.858.414
1891—1892	5.922.976	1.478.589	7.401.565
1903—1904	6.335.229	1.241.541	7.576.770

Din aceste cifre reiese că Statul trage astăzi un folos de patru ori mai mare decât la 1862, din vânzarea sării pentru consumațiunea internă, deși consumațiunea sării în țară n'a trecut cu mult peste cantitatea îndoită decât se consumă în 1862, cauza însă este mărirea prețului de vânzare al sării în interiorul țării, pe când, din contră, venitul pe care îl trage Statul astăzi din vânzarea sării pentru export a scăzut puțin de ceea ce eră în 1862; deși cantitatea de sare vândută pentru export s'a îndoit dela 1862 până astăzi.

Sarea noastră se exportă mai cu samă în Serbia, Bulgaria și Rusia în cantitate mai mare, și acum de curând a început un mic export în coloniile franceze din Africa.

În 1903—1904 sarea s'a exportat în proporțiunile următoare:

Tabela No. 125.

TERILE	Kilogra- me sare	Proporți- unea la %	SARE	Kilo- grame	Proporți- unea la %
Serbia	20.577.959	51.40	Sare pentru export	40.037.959	38.80
Bulgaria	17.980.000	44.90	Sare pentru con- sumațiunea in- ternă	63.135.844	61.20
Rusia	1.430.000	3.55			
Coloniile franceze din Africa	50.000	0.15			
Total	40.037.959	100%	Total	103.173.803	100%

Din această tabelă reiese că din cantitatea totală de sare extrasă în anul 1903—1904, 61.20% se consumă în țară, iar 38.80% se exportă, iar din sarea exportată, ceva mai mult de jumătate se exportă în Serbia, iar restul în Bulgaria, Rusia, și foarte mică parte în coloniile franceze din Africa.

După cantitatea de sare consumată în 1903—1904, ar reveni că fiecare locuitor consumă câte 10 kilograme de sare pe an, adică cheltuește fiecare locuitor câte un leu pe fiecare an pentru sare, din cari 79 bani reprezintă impozitul, iar 21 bani cheltuelile.

II.

Monopolul tutunului.

Monopolul tutunului a fost înființat sub domnia lui Cuza, prin decretul din 5 Decembrie 1864, dat în puterea Statutului, și apoi a fost desființat prin legea din 1 Februarie 1867, și apoi după câțiva ani a fost din nou înființat prin legea din 6 Februarie 1872.

Monopolul tutunului a fost la început dat în concesiune Băncii franco-ungare din Budapesta și Băncii României pe un timp de 15 ani, și în urma contractului încheiat cu aceste două bănci la 17/29 Maiu 1872, Statul avea să încasseze:

8.010.000 lei pentru periodul dela $\frac{7}{19}$ August 1872 până la $\frac{7}{19}$ August 1877;
 9.612.000 » dela $\frac{7}{19}$ August 1877— $\frac{7}{19}$ August 1882;
 11.534.000 » dela $\frac{7}{19}$ August 1882— $\frac{7}{19}$ August 1887, adică la prețul primitiv de 8.010.000 lei se adăugă la fiecare 5 ani câte 20%.

Acest contract a fost reziliat prin bună înțelegere între Statul român și concesionari prin legea din 30 Martie 1879 și de atunci Statul administrează singur monopolul tutunului.

De când monopolul tutunului a trecut sub administrațiunea Statului, veniturile lui au mers mereu crescând, după cum se poate vedea din următoarea tabelă:

A N I I	Venituri încasate		Cheltuieli de administrație		Venitul net		Proporțiunea la $\%$ asupra cheltuielilor
	L e i	B.	L e i	B.	L e i	B.	
1879—1880	20.957.053	12	8.272.742	95	12.684.310	17	39. ⁴⁷
1880—1881	23.665.729	28	7.933.007	05	15.732.722	23	33. ⁵²
1881—1882	24.498.704	94	8.412.597	41	16.086.107	53	34. ²⁵
1882—1883	25.515.380	63	9.029.077	26	16.486.303	37	35. ³⁰
1883—1884	27.308.617	58	9.953.980	87	17.354.636	71	36. ⁴⁵
1884—1885	27.927.345	50	10.185.579	47	17.741.766	03	36. ⁴⁷
1885—1886	28.086.098	60	9.035.194	95	19.050.903	65	32. ¹⁶
1886—1887	29.201.604	09	8.819.736	56	20.381.867	53	30. ²⁰
1887—1888	30.388.257	74	9.076.718	52	21.311.539	22	29. ⁸⁷
1888—1889	31.254.951	06	9.808.668	67	21.446.282	39	31. ³⁸
1889—1890	31.093.822	61	9.767.734	87	21.326.087	74	31. ⁴¹
1890—1891	32.796.558	27	9.577.250	14	23.219.308	13	29. ²¹
1891—1892	34.952.855	75	9.991.646	71	24.961.209	04	28. ⁵⁸
1892—1893	35.670.352	69	10.090.278	78	25.580.073	91	28. ²⁹
1893—1894	37.398.694	76	10.470.942	11	26.927.752	65	28.—
1894—1895	36.515.004	07	10.407.076	39	26.107.927	68	28. ⁵⁰
1895—1896	36.189.719	59	10.434.629	44	25.755.090	15	28. ⁸³
1896—1897	37.414.979	56	10.329.326	70	27.085.652	86	27. ⁶¹
1897—1898	37.389.304	61	9.820.764	59	27.568.540	02	26. ²⁷
1898—1899	39.913.986	06	10.521.783	96	29.392.202	10	26. ³⁶
1899—1900	37.104.533	56	10.449.793	39	26.654.160	17	28. ¹⁶
1900—1901	37.415.315	78	9.421.561	27	27.993.754	51	25. ¹⁸
1901—1902	35.424.143	39	8.426.399	91	26.997.743	48	23. ⁷⁹
1902—1903	36.546.759	73	8.777.216	81	27.769.542	92	24. ⁰²
1903—1904	37.967.571	32	9.147.711	53	28.819.598	79	24. ⁰⁹ (1)

(1) Expunerea situațiunii financiare a tezaurului public la 30 Sept. 1904, pag. 158—159.

Din această tabelă se vede cum veniturile brute ale Regei monopolului au crescut din an în an, iar cheltuelile reprezintă din ce în ce o proporțiune mai mică, astfel încât venitul net s'a ridicat dela 8.010.000 lei, cât erà în 1872, la 28.819.859,79 lei, adică mai mult decât de trei ori și jumătate de ceeace erà acum 30 ani.

Monopolul tutunului este unul din veniturile cele mai însemnate ale Statului. Încassările brute din vânzarea tutunurilor s'au ridicat în anul 1903—1904 la suma de 37.967.571,32 lei, care reprezintă la un total de încassări de 246.759.270,91 lei un procent de 15.38%, iar față de încassările tuturor monopolurilor Statului, cari au produs în 1903—1904 suma de 53.510.330,69 lei, monopolul tutunului reprezintă un procent de 70%, prin urmare singur monopolul tutunului aduce Statului mai mult decât două din trei părți din veniturile tuturor celorlalte monopoluri.

Și acest impozit cade mai mult asupra populațiunii sărace, căci calitățile de tutun cari se vând mai mult sunt cele de clasa III și IV, cari se consumă de populațiunea rurală și populațiunea săracă a orașelor.

La tutun cheltuelile reprezentând 24.09% din venit, rezultă că impozitul este de 75.91%, adică la un pachet de tutun care se vinde cu un leu, costul tutunului și al fabricațiunii este 24 bani, iar impozitul 76 bani, adică trei pătrimi din preț îl reprezintă impozitul, și prin urmare la fiecare pachet de tutun de 10 bani, țaranul plătește 7½ bani impozit către Stat.

Și aci, ca și la sare, n'am socotit la cheltueli amortizarea capitalului întrebuințat în construcțiuni, care ar scădea puțin suma pe care Statul o percepe ca impozit.

III.

Monopolurile chibriturilor, cărților de joc, prafului de pușcă și hârtiei de țigarete.

Toate aceste monopoluri sunt înființate mai de curând. Astfel monopolul chibriturilor a fost înființat prin legea din 18 Martie 1886, iar monopolul cărților de joc prin legea din 31 Martie 1886, și amândouă au început să fie exploatate de Stat la 1 Iulie 1886.

Fabricarea prafului de pușcă a fost dată în concesiune (cu dreptul de monopol) Societății «Dallemagne și Müller» în 1880, și apoi Statul, răscumpărând fabrica de pulbere dela Lăculețe în 1888, a început să fabrice singur praful de pușcă; iar monopolul hârtiei de țigarete a fost înființat prin legea din 17 Martie 1900.

Toate aceste monopoluri au produs în 1903—1904 suma de 8.074.375,34 lei.

Din tabela care urmează se poate vedea veniturile brute pe cari le-a încasat Statul dela înființarea acestor monopoluri și până astăzi, precum și cheltuelile efectuate pentru administrarea lor:

Veniturile și cheltuelile monopolului chibriturilor și cărților de joc dela 1 Iulie 1886 până la 31 Martie 1904.

Tabela No. 127.

ANII	CHIBRITURI		CĂRȚI DE JOC		TOTALUL VENITURILOR		Cheltueli efectuate pentru chibrituri și cărți		VENITUL NET		Beneficiul după scăderea cheltuelilor la % din venit
	Venituri încasate din vânzarea chibriturilor		Venituri încasate din vânzarea cărților de joc								
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1886—1887	1.035.919	16	136.196	—	1.172.115	16	243.600	76	928.514	40	79. ²²
1887—1888	2.014.657	35	190.050	—	2.204.707	35	836.377	26	1.368.330	09	62. ⁰⁶
1888—1889	2.116.595	33	239.498	—	2.356.093	33	913.168	42	1.442.924	91	63. ³⁶
1889—1890	2.282.495	93	290.215	—	2.572.710	93	1.149.909	59	1.422.801	34	57. ⁰⁶
1890—1891	2.378.458	87	325.861	—	2.704.319	87	1.182.623	12	1.521.696	75	59. ⁹⁷
1891—1892	2.405.287	32	389.491	—	2.794.778	32	1.147.853	67	1.646.924	65	62. ⁰⁶
1892—1893	2.445.320	—	394.844	—	2.840.164	—	1.062.961	98	1.777.202	02	65. ⁵⁷
1893—1894	2.626.346	20	437.677	—	3.064.023	20	1.363.621	90	1.700.401	30	58. ⁴⁰
1894—1895	2.533.637	96	400.142	—	2.983.779	96	1.216.696	70	1.767.083	26	59. ²²
1895—1896	2.635.276	17	410.406	—	3.045.682	17	1.249.900	95	1.795.781	22	61. ⁷⁹
1896—1897	2.800.717	25	477.414	—	3.278.131	25	1.178.119	95	2.100.011	30	64. ⁰⁶
1897—1898	2.801.271	90	461.594	—	3.262.865	90	1.234.843	01	2.028.382	89	62. ¹⁷
1898—1899	2.907.075	—	492.161	—	3.489.236	—	1.200.701	93	2.288.534	07	65. ⁵⁹
1899—1900	2.672.669	70	405.827	—	3.078.496	70	1.103.812	97	1.974.683	73	64. ¹⁵
1900—1901	2.675.273	10	394.448	—	3.069.721	10	1.081.768	63	1.987.952	47	64. ⁷⁶
1901—1902	2.914.793	81	438.736	—	3.353.529	81	922.704	03	2.430.825	78	72. ⁴⁹
1902—1903	2.884.373	33	485.710	—	3.370.083	33	937.835	51	2.432.247	82	72. ¹⁷
1903—1904	2.891.285	76	528.134	—	3.419.419	76	920.735	18	2.498.684	58	73. ⁰⁷
Total ...	45.161.454	14	6.898.404	—	52.059.858	14	18.946.875	56	33.112.982	58	64. ⁴⁸ / ₀

Din această tabelă reiese că monopolul chibriturilor și cărților de joc, dela un venit brut de 2.204.707,35 lei, s'a ridicat în 17 ani la un venit brut de 3.419.419,76 lei, adică a crescut cu 55.10%, iar venitul net s'a ridicat dela 1.368.330,09 lei, la 2.498,684,58 lei, adică a crescut cu

82.60%, căci cheltuelile de regie au scăzut în acest interval, astfel încât beneficiul net s'a putut ridica dela 62.06% la 73.07%, adică cu 11.01%.

Nu este acelaș lucru la veniturile monopolului prafului de pușcă. Încassările din acest monopol, după ce au scăzut continuu până la 1895—1896, au început din acel an să crească puțin, mântinându-se la cifra din 1889—1890, după cum se constată din următoarea tabelă:

Tabela No. 128.

ANII	Venituri încassate din vânzarea prafului de pușcă		Cheltueli efectuate		VENITUL NET		Beneficiul după scăderea cheltuelilor la % din venit
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
1888—1889	601.867	55	284.084	62	317.782	93	52. ₈₀
1889—1890	597.745	—	390.990	50	206.756	50	34. ₅₉
1890—1891	418.496	—	272.801	81	145.694	19	34. ₈₁
1891—1892	369.777	—	231.407	39	138.369	61	37. ₄₂
1892—1893	484.122	50	148.550	15	335.572	35	69. ₃₃
1893—1894	411.503	—	193.456	31	218.046	69	52. ₉₈
1894—1895	456.005	44	231.303	34	224.702	10	48. ₆₀
1895—1896	514.299	78	246.272	14	268.027	64	52. ₀₁
1896—1897	560.120	93	188.168	60	371.952	33	66. ₄₀
1897—1898	525.778	60	258.631	92	267.146	68	50. ₈₀
1898—1899	847.662	08	234.472	13	613.189	95	72. ₃₄
1899—1900	664.791	45	305.022	40	359.769	05	54. ₁₂
1900—1901	483.596	29	168.850	31	314.745	98	65. ₀₈
1901—1902	537.116	23	226.117	16	310.999	07	57. ₉₀
1902—1903	624.289	48	284.414	48	339.875	—	54. ₄₄
1903—1904	600.574	60	216.630	33	383.944	27	63. ₉₃
Total . . .	8.697.745	85	3.884.173	59	4.813.572	26	55. ₃₄ %

Atât veniturile cât și cheltuelile acestui monopol la uariat foarte mult dela un an la altul și veniturile se mănțin aproape la suma care a produs-o acest monopol la 1888—1889, când a început să fie exploatat de Stat.

Veniturile acestui monopol au fost înscrise până în 1899—1900 printre veniturile Ministerului de Răsboiu și pe urmă au fost trecute printre veniturile monopolurilor Statului, după cum este și natural să fie trecute printre monopoluri.

Monopolul hârtiei de țigarete, înființat în timpul crizei din 1900 (1), dă Statului un venit net foarte mic, din cauza condițiunilor în care a fost cedat acest monopol unui sindicat de bănci, compus din casele de bancă Disconto, Bleichröder și Banca Generală Română pe timp de 12 ani, și 7 luni, pe preț de 12.150.000 mărci (15 milioane lei). (2)

Iată cari au fost veniturile și cheltuelile acestui monopol dela înființarea lui și până astăzi:

Tabela No. 129.

A N I I	Venituri încasate din vânzarea hârtiei de țigarete		Cheltueli efectuate (inclusiv anuitățile plătite sindicatului de bănci)		VENITUL NET		Beneficiul după scăderea cheltuelilor la % din venit
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	
16 August 1900—31 Martie 1901	1.728.823	30	2.870.916	60	-1.142.093	30	-66. ⁰⁶
1901—1902	3.769.420	50	3.485.808	26	283.612	24	7. ⁵²
1902—1903	3.987.530	52	3.539.847	29	447.683	23	11. ²³
1903—1904	4.171.894	67	3.575.591	21	596.303	46	14. ²⁹
Total	13.657.668	99	13.472.163	36	185.505	53	1. ³⁶ / ⁰ / ⁰

După cum reiese din această tabelă, încasările din acest monopol au mers sporind, și după expirarea termenului cesiunii acestui monopol, profitul pe care-l va trage Statul are să fie din ce în ce mai mare.

(1) Legea din 17 Martie 1900.

(2) Legea din 5 Octomvrie 1900.

SECȚIUNEA IV.

Domeniile Statului.

Domeniul privat al Statului a trecut printr'o mulțime de transformări, dela înființarea lui în 1831 și până astăzi.

În timpul Regulamentului Organic, venitul pe care-l trăgea Statul din domeniile sale și din pescării abia se ridică la suma de 550.779 lei pentru amândouă Principatele, ceea ce reprezintă 6.60% din totalul veniturilor în 1831.

Secularizarea averilor mănăstirești, efectuată în temeiul legii din 17 Decembrie 1863, a făcut să se constituie un domeniu privat al Statului foarte însemnat, care aducea un venit Statului de 18.654.229 lei, adică de 34 ori mai mare ca în 1831, și care reprezintă 36.65% din bugetul total al țării pe anul 1864.

Legea rurală din 1864 și legile posterioare de vânzare a bunurilor Statului, care autoriză pe Stat să vândă în loturi moșiile sale la țărani, au avut de efect să micșoreze domeniul privat al Statului, urmărindu-se însă prin împrumutarea țăranilor pe domeniile Statului o mare idee economică și socială, care aducea alte avantaje, cu mult superioare din punctul de vedere al întăririi Statului.

Astăzi domeniul privat al Statului se compune din moșii în întindere de 239.024 hectare, păduri în întindere de 1.085.033 hectare, bălți pentru pescuit, mine și cariere, etc.

În bugetul pe 1904—1905 venitul din domeniile Statului este evaluat la suma de 25.092.000 lei, care reprezintă 10.70% din totalul veniturilor, iar în anul 1903—1904 s'a încasat din domeniile Statului suma de 27.064.282.98 lei, ceea ce reprezintă 10.95% din totalul veniturilor încasate. Prin urmare contribuabilii n'au avut să suporte decât restul de 89.05%, cari sunt produse de impozite,

deoarece Statul aduce 10.95% din venituri, pe cari nu le mai cere dela contribuabili.

Dacă venitul Statului din moșii a scăzut încetul cu încetul, cu cât se vindeau mai multe moșii la țărani, în schimb însă celelalte venituri ale Ministerului Domeniilor au mers mereu crescând, și astfel s'a compensat diferența pe care Statul o pierdeă dela arendarea moșiilor, prin creșterea pe care o aveă din celelalte venituri, după cum se poate vedea din următoarea tabelă a principalelor venituri dōmeniale:

V E N I T U R I	1895—1896		1896—1897		1897—1898	
	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
Arenzi de moșii și domenii	15.913.033	50	10.119.571	85	9.774.006	34
Anuitatea bunurilor vândute în loturi	—	—	4.579.482	02	3.997.080	15
Venitul pădurilor	3.352.290	16	4.376.542	98	3.813.723	53
Locațiuni de ecarete și vii	260.246	07	307.573	02	308.084	37
Bălți și pescuit	671.145	31	805.998	04	686.563	03
Mine și cariere	234.910	79	377.066	28	448.676	79
Alte venituri	3.637.875	92	3.837.374	01	3.866.157	26
Total	24.069.501	75	24.403.608	20	22.894.291	44

Din această tabelă reiese că arenzile pe cari le avea Statul din moșiile sale au scăzut dela 15.913.033,50 lei, cât erau în 1895—1896, la 7.305.445,85 lei în 1903—1904, adică o scădere mai mult decât jumătate, și încă venitul Statului din arenzi eră și mai mare, căci în 1893—1894 se încasase 17.326.046,31 lei, în schimb însă anuitatea bunurilor vândute în loturi (capital și dobânzi) s'a ridicat până la 6.494.627,20 lei, adică aproape cât și venitul din moșiile rămase proprietate a Statului.

Neapărat acest venit al moșiilor vândute în loturi va dispărea, când se vor achită toate ratele bunurilor vândute, iar venitul din arenzi este menit să scadă și el încetul cu încetul, în raport cu mersul vânzării moșiilor cari se vor mai da la țărani.

Este însă un venit care a mers mereu crescând. Acesta este venitul pădurilor, căci dela 3.352.290,16 lei, cât eră în 1895—1896, s'a ridicat la 5.684.097,87 lei, în 1903—1904, după ce trecuse prin 7.200.057,36 lei, în 1900—1901, și când se vor creă căi de comunicațiune și se vor

Tabela No. 130.

1898—1899		1899—1900		1900—1901		1901—1902		1902—1903		1903—1904	
Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.	Lei	B.
7.814.634	29	6.756.437	70	5.905.868	29	6.229.053	27	6.377.418	03	7.305.445	85
4.032.242	85	3.651.692	31	4.268.873	01	5.319.747	63	6.756.574	61	6.494.627	20
5.000.208	43	5.782.258	35	7.206.057	36	5.698.972	53	5.616.231	52	5.684.097	87
311.260	29	303.120	84	336.383	42	286.324	98	287.475	96	218.969	84
982.247	03	995.808	55	1.341.445	42	1.603.732	99	1.844.723	88	2.699.069	60
696.090	66	866.638	47	735.189	19	379.661	04	491.340	82	401.777	89
4.075.536	62	3.551.174	48	4.478.099	23	4.457.812	04	4.269.277	65	4.260.294	73
22.912.220	17	21.907.130	70	24.271.915	92	23.975.304	48	25.643.042	47	27.064.282	98

exploată sistematic pădurile seculare din munții noștri, venitul pădurilor va crește îndoit și întreit decât cece este astăzi.

Sunt însă alte două venituri domeniiale cari au un viitor și mai mare.

Acestea sunt: pescăriile și minele de petrolu ale Statului.

Venitul pescăriilor a crescut deja în mod simțitor, de când Statul le exploatează în regie, grație activității și inteligenței întemeietorului serviciului pescăriilor, d-l Dr. Antipa.

Nu mai departe decât în 1892—1893, pescăriile Statului din Dobrogea nu produceau decât 576.500 lei și șanalele Dunărei 90.059.63 lei, adică în total 666.559,63 lei; astăzi, după organizațiunea care s'a dat serviciului pescăriilor, și grație convențiunilor cari s'au încheiat cu diferitele State riverane ale Dunărei pentru cruțarea peștelui, au ajuns să dea un venit de 2.700.000 lei, cu tendința de a crește din an în an, și nu este departe timpul când venitul pescăriilor va trece de 5 și chiar de 10 milioane lei.

Tot asemenea exploatarea minelor și carierelor, al căror venit este astăzi destul de modest, va lua un avânt considerabil, când se vor pune temelile exploatării sistematice a terenurilor petrolifere ale Statului.

Industria petrolului și a derivatelor sale a luat o dezvoltare așa de mare, chiar la noi, în ultimii ani, încât este neîndoios că petrolul este chemat să joace un rol hotărâtor în dezvoltarea Statului român, și de această bogăție va profita atât economia generală a țării cât și Statul, care este cel mai mare proprietar de terenuri petrolifere.

* * *

Urcarea continuă pe care am constatat-o în veniturile Statului este firesc să o întâlnim și în cheltueli; putem zice chiar că mărirea continuă a nevoilor Statului a făcut să se urce veniturile prin crearea de impozite nouă.

Nu vom reveni asupra celor ce am zis deja asupra cauzelor creșterii cheltuelilor Statului, căci studiind veniturile Statului ne-am ocupat și de cheltueli, iar din tabelele pe cari le-am dat atât la bugetele perioadei regulamentare, cât și la bugetul exercițiului 1904—1905, se poate vedea în ce proporțiuni s'au ridicat cheltuelile fiecărui Minister față de bugetul general al Statului.

Toate ramurile de activitate ale Statului, luând o dezvoltare din ce în ce mai mare, nu se putea ca și bugetul de cheltueli să nu urmeze și el mersul ascendent al veniturilor. Bugetele cari au mers mai cu samă crescând au fost bugetele Ministerului de Răsboiu și de Instrucțiune publică, căci pentru apărarea țării și pentru instrucțiunea publică Statul a facut cele mai mari sacrificii.

Afară de acestea, mai este un al treilea buget care a crescut în mod excepțional, acela este bugetul datoriei publice, despre care ne vom ocupa în capitolul care urmează.

CAPITOLUL VIII.

Datoria publică a României.

În timpul domniilor regulamentare se poate zice că România nu avea o datorie publică propriu zisă, căci micile împrumuturi pe cari le făcea Visteria pe la diferiți particulari, pentruca să facă față la cheltuelile Statului, pentru câteva luni, până să intre bani în Visterie, sau împrumuturile pe cari le făcea pentru acoperirea deficitelor, cari se iviau la încheierea bugetelor, erau în general achitate din veniturile anului următor, și pe urmă dacă Statul mai avea nevoie de bani, atunci contracta din nou alte mici împrumuturi, așa încât acele zapise de datorii pe cari le avea Statul pe la diferiți particulari erau ceeace numim astăzi bonuri de tezaur cu scadențe scurte, cari dacă nu se puteau achita la scadență, se preînnoiau iarăș pentru termene scurte, dar nu se făcea nici o emisiune de titluri din partea Statului, ci se da simple înscrisuri purtând o dobândă de 10% pe an pentru datoria flotantă a Statului.

Cu ocaziunea revoluțiunii dela 1848, și mai cu samă la 1854, din cauza ocupațiunilor străine din timpul războiului Crimeei, Principatele au început să aibă o sumă mai însemnată ca datorie a lor, care se ridică la 9.625.355 lei în Muntenia și 2.586.720 lei în Moldova. Această datorie fusese contractată fără nici o emisiune de titluri, dar fiind destul de însemnată pentru acele timpuri, în raport cu venitul Principatelor, nu se putea achita dintr'un an

într'altul, și pentru stingerea ei Domnitorul Barbu Știrbei crease o dare specială pentru plata acelei datorii.

Primele împrumuturi, cari s'au făcut prin emisiune de titluri, au fost împrumuturile pentru emanciparea Țiganilor, atât în Muntenia, cât și în Moldova, dându-se obligațiuni de ale Statului acelora cari posedau sclavi, iar în timpul domniei Principelui Cuza, s'a contractat cel dintâiu împrumut în străinătate prin emisiune de titluri, împrumutul Stern în sumă de 22.889.437 lei și 03 bani capital nominal, iar efectiv 17.197.921 lei, și după aceea au început împrumuturile pentru construcțiunea podurilor de fier, în sumă de 12.027.285 lei, împrumutul, pentru construcțiunea liniei ferate București-Giurgiu, în sumă de 13.755.000 lei, împrumutul Oppenheim în sumă de 31.610.500 lei capital nominal, și în fine diferitele împrumuturi pentru construcțiunea căilor ferate, începând dela 1868 înainte, precum și pentru diferite alte nevoi ale Statului, pentru cari dela 1881 înainte s'a început să se emită rentă amortizabilă.

Dela 1864 până astăzi au fost contractate împrumuturi pentru un capital nominal în sumă de 2.606.607.363,34 lei, din care s'a amortizat până la 31 Martie 1905 suma de 410.990.915,81 lei, iar din împrumuturile vechi au fost convertite până la 31 Martie 1905 o sumă de 835.689.212,13 lei, astfel că la 1 Aprilie 1905, datoria publică a României eră de 1.359.927.235,40 lei, după cum se poate vedea din tabela următoare:

ÎMPRUMUTURILE CONTRACTATE	Anul în care s-a contractat împrumutul	Capitalul nominal împrum.		SUME AMORTIZATE SAU CONVERTITE				Total amortizat sau convertit		Capitalul rămas neamortizat la 1 Aprilie 1905		DATA STINGERII ÎMPRUMUTURILOR
		L	B.	Datoria amortizată până la 31 Martie 1905		Datoriile convertite până la 31 Martie 1905		L	B.	L	B.	
				L	B.	L	B.					
Împrumutul Stern	1864	22.889.437	03	22.889.437	03	—	—	22.889.437	03	—	—	1886
Podurile de fier	1864	12.027.285	—	12.027.285	—	—	—	12.027.285	—	—	—	1880
Calea ferată București-Giurgiu	1864	13.755.000	—	13.755.000	—	—	—	13.755.000	—	—	—	1876
Împrumutul Oppenheim	1866	31.610.500	—	31.610.500	—	—	—	31.610.500	—	—	—	1889
Capitalul de construcțiune al căii ferate Suceava-Roman-Iași	1868	51.535.640	—	826.774	20	—	—	826.774	20	50.708.865	80	1960
Idem al căii ferate Vârciorova-Pitești-București-Roman	1868	248.130.000	—	4.838.250	—	243.291.750	—	248.130.000	—	—	—	Convertit în 1880 și 1881 în obligațiuni de ale Statului 6% și 5% Convertit în 1888 în ren-tă amortizabilă 5% 1886 1912
Împrumutul domeniul	1871	78.000.000	—	21.978.000	—	56.022.000	—	78.000.000	—	—	—	—
Calea ferată Iași-Ungheeni	1872	3.770.915	41	3.770.915	41	—	—	3.770.215	41	—	—	—
Împrumutul dela Cassa de depuneri Idem pentru repararea Teatrului Național	1872	9.985.320	83	6.726.351	23	—	—	6.726.351	23	3.258.769	60	—
	1875	300.000	—	—	—	300.000	—	300.000	—	—	—	—
Renta 6% perpetuă	1875	44.600.000	—	14.375.000	—	30.225.000	—	44.600.000	—	—	—	Unificat cu alte dato-rii în Iunie 1889.
Bilete ipotecare	1877	26.260.000	—	511.215	—	25.748.785	—	26.260.000	—	—	—	Convertit în 1888 în ren-tă amortizabilă 4%/- Convertit în 1889 în ren-tă amortizabilă 4%/-
Obligațiuni de Stat 6% (conversiune rurală)	1880	31.600.000	—	4.806.700	—	26.793.300	—	31.600.000	—	—	—	Convertit în 1888 în ren-tă amortizabilă 4%/-
Obligațiuni 6% căi ferate	1880	237.500.000	—	6.540.000	—	230.960.000	—	237.500.000	—	—	—	Convertit în 1890 în ren-tă 4%/- amortizabilă.
Obligațiuni 5% căi ferate	1881	47.948.000	—	47.948.000	—	—	—	47.948.000	—	—	—	1899
Rență amortizabilă 5%	1881—88	436.325.000	—	85.573.000	—	37.470.000	—	123.043.000	—	313.482.000	—	1931
Împrumutul dela Cassa de depuneri pentru cumpărare de porumb	1882—83	1.137.590	81	500.151	27	637.439	54	1.137.590	81	—	—	Unificat cu alte dato-rii în Iunie 1889.
Idem pentru acoperirea cheltielor ocazionale prin crearea monopolului chibriturilor și al cârșilor de joc	1886	1.288.174	—	477.229	07	—	—	1.288.174	—	—	—	Idem

Această situațiune se rezumă astfel :

Împrumuturi contractate	Lei 2.606.607.363,34
Sume amortizate	Lei 410.990.915,81
Împrumuturi convertite »	<u>835.689.213,13</u>
	» 1.246.680.127,94
Capital rămas de amortizat	Lei 1.359.927.235,40

Prin urmare aproape o treime din datoria publică a fost convertită în alte împrumuturi, în acest interval de 40 ani (32.06%) și 15.76% a fost amortizată.

La 1 Aprilie 1900 datoria publică a României eră de	Lei 1.449.903.806,90
Iar la 1 Aprilie 1905 fiind de	» 1.359.927.235,40
Rezultă că s'au amortizat	Lei 89.976.571,50

În curs de 5 ani, adică în tot timpul acela în care România își interzise a mai face împrumuturi nouă, până nu va achită bonurile de tezaur în sumă de 175 milioane lei, s'au amortizat aproape 90 milioane lei.

Anuitățile pe cari le plătește Statul pentru datoria publică se ridică astăzi la suma de 85.881.741,31 lei, iar pentru exercițiile viitoare anuitățile vor fi mai mici cu circa 5 milioane lei, în urma conversiunii efectuate în Aprilie 1905 a rentei amortizabile 5% din 1881—1888 și 1892 și 1893, în renta 4%, iar capitalul datoriei publice se va mări cu circa 100 milioane lei, precum și termenul de amortizare va fi prelungit până la 1945.

Iată cari sunt anuitățile ce se plătesc astăzi pentru datoria publică:

Tabela No. 132.

Articolul	IMPRUMUTURILE	Lei	B.
1	Anuitatea rentei 5% amortizabilă dela 1881—1888 inclusiv, calculată la un capital nominal de lei 399.055.000	22.309.900	—
2	Anuitatea împrumutului cu rentă 4% amortizabilă din 1889, capital nominal de lei 32.500.000	1.575.874	—
3	Anuitatea împrumutului cu rentă 4% amortizabilă din 1899, capital nominal de lei 50.000.000	2.424.180	—
4	Anuitatea împrumutului cu rentă 4% amortizabilă din 1890, capital nominal de lei 274.375.000 (conversiunea obligațiunilor 6% C. F. R.)	16.652.500	—
5	Anuitatea împrumutului cu rentă 4% amortizabilă din 1891, capital nominal de lei 45.000.000	2.182.380	—
6	Anuitatea împrumutului cu rentă 5% amortizabilă din 1892, capital nominal de lei 75.000.000	4.232.025	—
7	Anuitatea împrumutului cu rentă 5% amortizabilă din 1893, capital nominal de lei 50.000.000	2.820.000	—
8	Anuitatea împrumutului cu rentă 5% amortizabilă din 1894, capital nominal de lei 6.500.000, emis pentru cumpărarea moșilor și pădurilor cedate comunei Iași, după legile din 13 Aprilie 1880 și 17 Martie 1882	366.500	—
9	Anuitatea împrumutului cu rentă 4% amortizabilă din 1894, capital nominal de lei 120.000.000	5.818.750	—
10	Anuitatea împrumutului cu rentă 4% amortizabilă din 1896, capital nominal de lei 90.000.000	4.364.360	—
11	Anuitatea împrumutului cu rentă 4% amortizabilă din 1898, capital nominal de lei 180.000.000	7.937.550	—
12	Anuitatea împrumutului cu rentă 5% amortizabilă din 1903, capital nominal de lei 185.000.000	10.739.675	—
13	Anuitatea capitalului de construcțiune al căilor ferate Suceava-Iași-Roman-Botoșani	3.865.173	85
14	Anuitatea împrumutului de lei 9.985.320,83, contractat la Cassa de depuneri în anul 1872	525.000	—
15	Anuitatea împrumutului contractat de Ateneul român la Creditul funciar urban din București, conform legii din 25 Februarie 1889	28.373	46
16	Anuitatea rentei perpetue 4%, acordată pentru întreținerea școalelor din Brașov	38.500	—
Total		85.881.741	31

Din toate aceste împrumuturi au fost contractate în țară:

1. Împrumutul de 32.500.000 lei în rentă 4‰;
2. Împrumutul de 6.500.000 lei în rentă 5‰;
3. Împrumutul de 9.985.320 lei 83 bani, contractat la Cassa de depuneri;
4. Împrumutul contractat la Creditul urban pentru Ateneu și
5. Titlul de rentă perpetuă 4‰ de 962.500 lei, al căruia venit de 38.500 lei se dă de Stat pentru întreținerea școlilor române din Brașov, iar toate celelalte împrumuturi au fost contractate în străinătate prin emisiune de titluri.

Numai pentru două din aceste împrumuturi nu s'au emis titluri: pentru împrumutul contractat la Cassa de depuneri, și pentru împrumutul pentru construcțiunea căilor ferate Suceava—Iasi—Roman—Botoșani.

Iată acum la cât se ridică capitalul împrumutat, pentru care se plătesc anuitățile de 85.881.741,31 lei, înainte de conversiunea din Aprilie 1905.

Tabela No. 133.

ÎMPRUMUTURILE	Capitalul împrumutat		Capital rămas de amortizat la 1 Aprilie 1905	
	Lei	B.	Lei	B.
Renta 5‰ 1881—1888	436.525.000	—	313.842.000	—
» 4‰ 1889 internă	32.500.000	—	26.399.600	—
» » 1889 externă	50.000.000	—	41.007.000	—
» » 1890 »	274.375.000	—	220.156.000	—
» » 1891 »	45.000.000	—	37.923.500	—
» 5‰ 1892 »	75.000.000	—	66.772.000	—
» » 1893 »	50.000.000	—	45.089.000	—
» » 1894 internă	6.500.000	—	5.898.000	—
» 4‰ 1894 externă	120.000.000	—	107.625.500	—
» » 1896 »	90.000.000	—	82.880.000	—
» » 1898 »	180.000.000	—	175.055.500	—
» 5‰ 1903 »	185.000.000	—	182.709.000	—
» 4‰ 1900 perpetuă	962.500	—	962.500	—
C. F. R. Suceava-Iasi-Roman-Botoșani 1871	51.535.640	—	50.708.865	80
Cassa de depuneri, 1872	9.985.320	83	3.258.769	60
Total	1.607.383.460	83	1.359.927.235	40

S'au amortizat prin urmare Lei 247.456.225,43

(15.39‰).

Din suma de 1.359.927.235,40 lei, Statul are emise în circulațiune titluri pentru un capital nominal de 1.305.959.600 lei, deoarece pentru linia Suceava-Iași-Roman-Botoșani și pentru împrumutul dela Cassa de depuneri n'au fost emise titluri.

Titlurile în circulațiune la 1 Aprilie 1905 se împart astfel:

Tabela No. 134.

NATURĂ ÎMPRUMUTURILOR	Valoarea	Proportia unea la %
	Lei	
Rentă amortizabilă 5%	691.043.100	52. ₉₀
„ „ 4%	613.950.000	47. ₀₂
„ perpetuă 4%	962.500	0. ₀₈
Total	1.305.959.600	100% ₀

Iar titlurile în circulațiune sunt în număr de 1.082.547 bucăți, astfel împărțite după valoarea lor.

Tabela No. 135.

Valoarea titlului	Numărul titlurilor	Totalul capitalului nominal
		Lei
De lei 100	4.016	401.600
» » 500	615.791	307.895.500
» » 1.000	271.795	271.795.000
» » 2.500	96.564	241.410.000
» » 5.000	93.607	468.035.000
» » 20.000	773	15.460.000
» » 962.500	1	962.500
Total	1.082.547	1.305.959.600

Dacă este o parte a bugetului de cheltueli, care a mers cu pași repezi, este bugetul datoriei publice, căci în fiecare an au crescut anuitățile datoriei publice, mergând dela 44¹/₂ milioane lei la 86 milioane lei, în interval de 24 ani, după cum se constată din următoarea tabelă în care sunt așezate veniturile încassate dela 1881—1882 și până astăzi, precum și anuitățile cari s'au plătit pentru datoria publică în acest interval:

Tabela No. 136.

ANII	Venituri încassate		Anuitățile datoriei publice		Pro- porția la %
	L e i	B.	L e i	B.	
1881—1882	123.180.935	94	44.649.551	59	36. ²⁴
1882—1883	141.815.929	84	42.288.472	27	29. ⁸²
1883—1884	134.695.989	69	45.134.960	13	33. ⁵⁰
1884—1885	116.057.508	46	46.874.947	18	40. ³⁹
1885—1886	124.478.397	58	48.860.579	36	39. ²⁵
1886—1887	141.262.822	83	54.278.365	58	38. ⁴²
1887—1888	142.927.317	65	58.072.257	57	40. ⁶³
1888—1889	161.802.214	36	54.546.788	92	33. ⁷¹
1889—1890	159.849.207	93	57.797.631	06	36. ¹⁵
1890—1891	170.353.795	96	57.171.323	86	33. ⁵⁶
1891—1892	180.147.096	24	57.259.214	25	31. ⁷⁸
1892—1893	182.095.596	22	60.896.065	32	33. ⁴⁴
1893—1894	207.071.174	60	63.675.189	87	30. ⁷⁵
1894—1895	192.721.722	50	65.881.606	70	34. ¹⁸
1895—1896	194.750.784	37	69.205.225	15	35. ⁵³
1896—1897	211.828.396	92	72.207.099	66	34. ⁰⁸
1897—1898	210.591.352	08	74.565.072	26	35. ⁴⁰
1898—1899	236.339.578	12	76.907.035	61	32. ⁵⁴
1899—1900	193.957.867	78	80.357.442	51	41. ⁴³
1900—1901	209.549.337	02	85.892.055	31	40. ⁹⁸
1901—1902	237.242.537	42	84.290.291	31	35. ⁵³
1902—1903	248.469.774	76	84.691.055	31	34. ⁰⁸
1903—1904	246.759.270	91	83.991.101	81	34. ⁰⁸
1904—1905 (1)	234.947.212	80	85.881.741	31	36. ⁵⁵

(1) Pentru anul 1904—1905 sunt prevederile bugetare.

Până la 1901—1902 în bugetul datoriei publice eră cuprinsă și subvențiunea pe care o dă Statul pentru pensiuni. Din această tabelă însă s'au scos pensiunile și s'au pus numai cifrele cari s'au plătit pentru anuitățile datoriei publice.

Această inovațiune introdusă la 1901—1902, Ministru de Finanțe fiind d-l D. Sturdza, a fost continuată și în bugetele următoare, și astfel pensiunile au fost scoase din bugetul Ministerului de Finanțe.

Această nouă întocmire a bugetului are avantajul, că se poate vedeà în mod mai clar care este anuitatea ce se plătește pentru datoria publică, și prin urmare se poate calcula mai cu ușurință care este proporțiunea dintre datoria publică și bugetul general al Statului, mai cu samă că foarte multe dintre Statele străine au anuitățile datoriei publice așezate separat de pensiuni, afară de Franța și Belgia, cari le au la un loc.

Din tabela care urmează, se poate vedeà care este proporțiunea în diferitele țeri între anuitățile datoriei publice și bugetul lor. În această tabelă sunt așezate țerile după ordinea descrescândă a proporțiunii dintre datoria publică și bugetul lor, iar sumele transformate în lei pentru toate Statele reprezintă numai anuitățile cari se plătesc pentru datoria publică a fiecărei țeri (procente și amortisment), fără să cuprindă într'însele pensiunile sau alte dotațiuni:

No. curent	Ț E R I L E	Exercițiul bugetar	Bugetul general	Capitalul datoriei publice	Anuitățile datoriei pu- blice	La % a bu- getului
			L e i	L e i	L e i	
1	Spania	1903	969.337.258	10.410.180.974	416.531.886	43.—
2	Portugalia . . .	1903—1904	255.262.680	4.132.413.125	97.525.791	38. ²⁵
3	România	1904—1905	234.947.212	1.359.927.235	85.881.741	36. ⁵⁵
4	Italia	1903—1904	1.817.921.471	12.814.090.230	592.862.934	32. ⁶⁰
5	Grecia	1903	75.722.448	562.983.159	23.098.515	30. ⁵⁰
6	Bulgaria	1903	98.017.900	323.462.000	26.397.252	26. ⁹⁰
7	Franța	1903	3.680.568.047	30.345.629.029	929.029.904	25. ²⁰
8	Ungaria	1902	1.152.276.180	5.426.331.525	272.600.924	23. ⁷⁰
9	Serbia	1903	86.470.000	414.854.198	19.422.000	22. ⁴⁵
10	Belgia	1903	506.342.470	2.879.394.050	110.419.261	21. ⁸⁰
11	Austria	1903	1.830.240.858	9.610.463.931	382.537.729	20. ⁸⁰
12	Olanda	1904	369.703.931	2.411.672.667	72.445.714	19. ⁶⁰
13	Englittera	1903	4.612.092.700	18.998.581.825	675.622.600	14. ⁶⁵
14	Danemarca . . .	1903—1904	105.301.257	342.488.991	11.230.257	10. ⁶⁵
15	Norvegia	1901—1902	141.382.738	365.011.776	13.850.663	9. ⁷⁵
16	Suedia	1904	241.380.450	481.903.331	18.803.364	7. ⁷⁵
17	Elveția	1903	106.403.000	90.158.376	4.342.051	4. ¹⁰

Din această tabelă se vede că în ceea ce privește anuitățile datoriei publice, România ocupă al treilea loc după Spania și Portugalia și înaintea Italiei. Dacă însă socotim veniturile brute ale căilor ferate—după cum sunt socotite la cele mai multe State, — atunci Italia ar trece înaintea României și România ar veni în rândul al patrulea, înaintea Greciei.

Comparând țara noastră cu acele țeri cari au aproape aceeași populațiune ca și noi, găsim că Suedia, care are o populațiune puțin mai mică ca a României, are aproape aceleași venituri ca și România, însă datoria publică a Suediei este de 3 ori mai mică decât a României, iar

anuitățile datoriei publice sunt de patru ori mai mici, deoarece datoria Suediei este contractată cu un procent mai mic (3—4%), iar Belgia, care are o populațiune puțin mai mare ca a României, deși suprafața teritorială a Belgiei este abia a patra parte cât a României, are un buget aproape înțoit cât al României (în bugetul Belgiei sunt cuprinse veniturile brute ale căilor ferate, iar nu veniturile nete ca în bugetul României, și dacă am socoti și în bugetul României veniturile brute ale căilor ferate pentru a putea face comparațiunea, atunci bugetul României ar fi de 274.659,724 lei), datoria publică a Belgiei este înțoită decât a României, dar anuitățile pe cari le plătește Belgia pentru datoria sa publică abia sunt de 21.80%, față de bugetul său, pe când în România ar fi de 31.25%, în schimb însă România amortizează din datoria sa publică cu mult mai repede decât Belgia și decât multe alte State.

Așezând Statele după suma cu care grevează datoria publică pe fiecare locuitor, adică în raport cu populațiunea, găsim că pentru un cap de locuitor proporțiunea datoriei publice este următoarea:

Tabela No. 138.

No. curent	Ț E R I L E	Popu- lațiunea	Franci de cap de lo- cuiitor
1	Franta	38.961.945	780
2	Portugalia	5.428.800	761
3	Spania	18.618.086	559
4	Englitora	41.609.091	459
5	Olanda	5.347.181	451
6	Belgia	6.896.079	417
7	Italia	32.961.247	390
8	Austria	26.150.708	367
9	Germania	56.367.178	322
10	Ungaria	19.254.559	281
11	Grecia	2.433.806	231
12	România	6.292.032	216
13	Norvegia	2.240.032	163
14	Serbia	2.579.842	160
15	Danemarca	2.464.770	139
16	Suedia	5.198.252	92
17	Bulgaria	3.744.283	86
18	Elveția	3.325.023	27

În raport cu populațiunea, România nu ocupă un loc așa de defavorabil, căci partea unui locuitor din România în datoria publică este de 216 lei, pe când în Franța este de 3 ori și jumătate mai mult, fiind de 780 lei, în Anglita, Olanda, Belgia este îndoită ca în România, etc., dar toate aceste țeri sunt cu mult mai bogate ca România și aceasta se vede mai bine din tabela următoare, în care țerile sunt așezate după proporțiunea dintre veniturile Statului și populațiune :

Tabela No. 139.

No. curent	T E R I L E	Popu- lațiunea	Bugetul general	Franci de cap de locuitor
			L e i	
1	Englita	41.609.091	4.612.092.700	110
2	Franța	38.961.945	3.680.568.047	94
3	Belgia	6.896.079	506.342.470	73
4	Austria	26.150.708	1.830.240.858	69
5	Olanda	5.347.181	369.703.931	69
6	Norvegia	2.240.032	141.382.738	63
7	Ungaria	19.254.559	1.152.276.180	59
8	Italia	32.961.247	1.817.921.471	55
9	Spania	18.618.086	969.337.258	52
10	Suedia	5.198.752	241.380.450	46
11	Portugalia	5.428.800	255.262.680	45
12	Danemarca	2.464.770	105.301.257	42
13	România	6.292.032	234.947.212	37
14	Serbia	2.579.842	86.470.000	33
15	Elveția	3.325.023	106.403.000	32
16	Grecia	2.433.806	75.722.448	31
17	Bulgaria	3.744.283	98.017.900	26

Așezând în fine Statele după cifra datoriei lor publice, avem tabela următoare:

Tabela No. 140.

No. curent	Ț E R I L E	Capitalul datorie publice
		L e i
1	Franța	30.345.629.029
2	Englittera	18.998.581.825
3	Germania	18.164.821.000
4	Italia	12.814.090.230
5	Spania	10.410.180.974
6	Austria	9.610.463.931
7	Ungaria	5.426.331.525
8	Portugalia	4.132.413.125
9	Belgia	2.879.304.050
10	Olanda	2.411.672.667
11	România	1.359.927.235
12	Grecia	562.983.159
13	Suedia	481.903.331
14	Serbia	414.854.198
15	Norvegia	365.011.776
16	Danemarca	342.488.991
17	Bulgaria	323.462.000
18	Elveția	90.158.376

Datoria publică a României este destul de însemnată, căci exceptând Statele mici, ca Portugalia, care are o datorie de trei ori mai mare ca a României, deși are aproape aceleași venituri ca și România, celelalte State mici au o datorie mai mică ca România, dar și veniturile lor sunt cu mult mai mici decât ale României. România însă face o parte mai largă decât alte State amortizării datoriei publice. Toate împrumuturile sale sunt contractate în rentă amortizabilă 5% sau 4% pe un termen, care foarte rar depășește 44 ani, și nu are rentă perpetuă decât o mică

sumă de 962.500 lei într'un singur titlu de 4%, la cărui venit servește pentru întreținerea școalelor române din Brașov, pe când celelalte State au inscripțiuni de rentă perpetuă înscrise în cartea mare a datoriei lor publice, care nu se amortizează. Aceasta explică pentru ce anuitățile pe cari le plătește România pentru datoria sa publică grevează cu un procent mai ridicat bugetul său, căci pe fiecare an se amortizează 20—22 milioane lei.

Dacă cercetăm pentru ce anume a fost contractată datoria publică a României, constatăm că cea mai mare parte a datoriei publice a fost contractată pentru construcțiunea căilor ferate, precum și pentru alte lucrări producătoare de venit, ca docuri, portul Constanța, etc., prin urmare este reprezentată printr'o contra-valoare a sumelor cheltuite.

Astfel căile ferate ale Statului Român reprezintă o valoare de 779.381.542 lei, după cum se poate vedea din următoarea tabelă în care sunt însemnate sumele cari s'au cheltuit pentru construcțiunea lor:

Costul căilor ferate române.

Tabela No. 141.

No. curent	SPECIFICAREA CHELTUELII	Sumele in parte	TOTAL
		Lei	Lei
Secțiunea I.			
<i>Linii ferate construite pe sama Statului.</i>			
1	București-Giurgiu-Smârda	14.306.488	
2	Iași-Ungheni	4.611.006	
3	Ploești-Predeal	37.114.000	
	Totalul Secțiunii I		56.031.494
Secțiunea II.			
<i>Linii răscumpărate de Stat.</i>			
1	București-Buzău-Brăila - Bărboși - Bârlad- Galați-Tecuciu-Roman-Pitești - Vârcio- rova	288.893.320	
2	Cernavoda-Constanța	16.459.873	
	Totalul Secțiunii II		305.353.193
Secțiunea III.			
<i>Linii ferate date în concesiune exploata- te de Stat.</i>			
1	Roman-Burdujeni	} 60.495.640	
2	Pașcani-Iași		
3	Verești-Botoșani		
	Totalul Secțiunii III		60.495.640
Secțiunea IV.			
<i>Linii ferate construite direct de Stat.</i>			
1	Buzău-Mărășești	10.743.002	
2	Câmpina-Doftana și Buda-Slănic	5.650.000	
3	Titu-Târgoviște	1.649.947	
4	Adjud-Târgu-Ocna	5.998.669	
5	Bacău-Piatra	4.574.773	
6	Bârlad-Vasluiu	5.468.367	
7	București-Fetești	13.708.355	
8	Mogoșoaia-Obor	1.266.352	
	Transport		49.059.465

Costul căilor ferate române (urmare).

Tabela No. 141 (urmare).

No. curent	SPECIFICAREA CHELTUELII	Sumele in parte	TOTAL
		L e i	L e i
	Report	49.059.465	
9	Ciulnița-Călărași-Slobozia	3.593.381	
10	Făurei-Tândărei-Fetești	8.605.563	
11	Piatra-Drăgășani-Corabia-R.-Vâlcea-Rău- reni-Ocnele-Mari	9.893.869	
12	Costești-Roșiori-Turnu-Măgurele	4.584.121	
13	Golești-Câmpu-lung	4.183.113	
14	Dolhasca-Fălțiceni	1.385.445	
15	Filiași-Târgu-Jiu	3.984.745	
16	Crasna-Huși	2.653.286	
17	Leorda-Dorohoiu	2.379.275	
18	Târgoviște-Lăculețe-Pucioasa	2.768.611	
19	Vasluiu-Iași	9.535.169	
20	Focșani-Odobești	1.056.638	
21	T.-Măgurele-T.-Măgurele-port	786.218	
22	Fetești-Saligny și podul peste Dunăre	34.995.844	
23	Craiova-Calafat-Calafat-port	14.730.922	
24	Roșiori-Alexandria-Zimnicea	7.508.372	
25	Dorohoiu-Rediu-Larga	24.106.781	
26	Giurgiu-Basin	644.381	
27	R.-Vâlcea-Râul-Vadului	24.015.480	
28	Pitești-Curtea de Argeș	7.887.846	
29	Galați-Berești	26.614.444	
30	Târgu-Ocna-Comănești-Palanca-Moinești	34.395.726	
	Totalul Secțiunii IV		269.368.703
	Secțiunea V.		
	<i>Diferite lucrări executate de Stat, poduri, gări, etc.</i>		
1	Reconstruirea liniei Saligny-Constanța- port	5.681.942	
2	Studii de căi ferate. Gara centrală. Ate- lierele din București și Iași	1.364.023	
3	Material rulant	10.886.150	
4	Diverse stațiuni	28.219.376	
	Transport	46.151.491	46.151.491

Costul căilor ferate române (urmare).

Tabela No. 141 (urmare).

No. curent	SPECIFICAREA CHELTUELII	Sumele in	TOTAL
		parte	
		Lei	Lei
	Report . . .	46.151.491	
5	Stațiunile Tecuceiu și Adjud	1.213.189	
6	Stațiunea Burdujeni	3.153.689	
7	» R.-Sărat	1.156.542	
8	« Plocești	951.572	
9	« Iași	421.002	
10	Gara de garaj Brăila	998.870	
11	Stațiunea Azuga	725.327	
12	Linia a doua Chitila-Crivina	1.539.572	
13	Tunelul Bărboși	400.000	
14	Reconstruiri de poduri pe liniile principale	12.663.914	
15	Podul dela Cosmești și podul de peste Argeș la Pitești	3.088.183	
16	Fond de rulement	8.650.000	
17	Centralizarea macazurilor	4.455.437	
18	Cărămidăria Ciurea	554.098	
19	Pepiniera Ciurea	46.964	
20	Clădirile din Pășcani	130.130	
21	Exproprieri de linii de interes local și general	370.000	
	Totalul Secțiunii V		88.132.512
	Recapitulațiune.		
	I. Linii ferate construite pe sama Statului	56.031.494	
	II. Linii ferate răscumpărate de Stat	305.353.193	
	III. » » de concesiune exploatare de Stat	60.495.640	
	IV. Linii ferate construite de Stat	269.368.703	
	V. Diferite lucrări, gări, poduri, etc.	88.132.512	
	Total general		779.381.542

Suma de 779.381.542 lei, cât s'a cheltuit cu construcțiunea căilor ferate, reprezintă un capital nominal de lei 893.560.937, dacă socotim că pentru 100 lei efectiv s'a emis renta 113 lei nominal, care este cursul mediu de emisiune a' rentei noastre.

Datoria publică a Statului Român fiind astăzi în sumă de 1.359.927.235 lei, iar capitalul de construcțiune al căilor ferate de 893.560.937 lei, rezultă că 65,70% din cât reprezintă astăzi datoria publică a României, a fost întrebuințat în construcțiunea căilor ferate.

Neapărat că cu suma de 20—23 milioane lei, cât este venitul net al căilor ferate, nu se poate plăti anuitatea cheltuelilor făcute cu construcțiunea căilor ferate, și prin urmare astăzi Statul contribuie cu o parte însemnată din veniturile sale pentru plata acestei anuități, dar trebuie să ținem socoteală că drumurile de fier fac o mulțime de transporturi gratuite pentru Stat, din cari cel mai principal este transportul poștei și al mesageriilor, apoi biletele de liber parcurs pentru deputați, senatori și diferiți funcționari ai Statului, etc., precum și transporturile cu preț redus pe cari le acordă Statul pentru cereale, sare și alte materiale cari se bucură de prețul redus al transportului pe căile ferate, ca: petrolu, var, alcool, lemne, etc. Tot asemenea, după legea pentru încurajarea industriei naționale, se bucură de un preț redus de transport mașinele și materiile prime, cari se întrebuințează de fabricile ce se bucură de avantajele legii pentru încurajarea industriei naționale, precum și produsele fabricate ale acestor industrii; așa încât la venitul net al căilor ferate trebuie să se adauge și aceste câteva milioane lei, la cari Statul renunță în interesul desvoltării economice a țerii.

Mai trebuie să ținem socoteală că în anuitățile pe cari le plătește Statul pentru capitalul întrebuințat în construcțiunea căilor ferate nu intră numai procentele capitalului,

dar și o cotă de amortizare pe fiecare an, și după un număr oarecare de ani, Statul nu va mai avea nimic de plătit, și atunci întreg venitul net al căilor ferate va rămâneă ca beneficiu curat al Statului.

În fine mai trebuie să ținem socoteală de venitul pe care-l trage Statul din plus valuta pe care a dobândit-o proprietatea funciară prin construcțiunea drumurilor de fier, care a ridicat în mod considerabil renta pământului, deoarece pe de o parte Statul încassează mai mult la impozitul funciar, iar pe de alta a câștigat și economia generală a țerii.

Astăzi câteva din împrumuturile contractate pentru construcțiunea căilor ferate s'au amortizat deja, precum: împrumutul pentru calea ferată București-Giurgiu, pentru podurile de fier, calea ferată Iași-Ungheni, altele se sting peste 18 ani, ca împrumutul de 274.375.000 lei, pentru linia Roman-Vârciorova, iar altele în fine au termene ceva mai lungi, afară de linia Suceava-Roman-Iași, care are durata de amortizare cea mai lungă, expirând în 1960.

Partea cea mai mare prin urmare din datoria publică a României a fost întrebuințată în construcțiunea căilor ferate, dar afară de cheltuelile făcute pentru construcțiunea căilor ferate, s'au mai cheltuit și alte sume destul de însemnate în construcțiuni și lucrări, cari, deși unele din ele nu sunt producătoare de venit, dar au contribuit la întărirea și prosperitatea țerii, precum au fost cheltuelile pentru apărarea și armarea ei, construcțiunea portului Constanța, antrepozite și docuri, construcțiuni de localuri școlare și înzestrarea lor, restaurarea monumentelor istorice și religioase, etc.

În tabela care urmează se poate vedea cari sunt aceste lucrări folositoare pentru țară, precum și sumele cari s'au cheltuit pentru ele, acoperite și ele tot cu emisiune de rentă:

Tabela No. 142.

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	Sumele in parte		Totalul pe ministere		Proportia la %
		L e i	B.	L e i	B.	
	Ministerul de Războiu					
1	Fortificațiuni	129.861.431	77			
2	Construcțiuni de cazarme, spitale, stabilimente militare . .	46.289.247	63			
3	Armament și munițiuni	42.449.362	71			
4	Diferite cheltueli pentru flotilă și echipament	26.249.818	28			
	Total pentru Minist. de Războiu			244.849.860	39	50. ³⁵
	Ministerul de Finanțe					
1	Dotățiunea Casselor de Credit agricol.	17.870.680	70			
2	Capitalul Regiei tutunurilor . .	11.095.303	93			
3	Palatul Curții de Compturi . . .	1.000.000	—			
4	Serviciul de transporturi pe apă al Regiei monopolurilor	9.730.339	35			
5	Transformarea în aur a monetei de 5 lei de argint	6.394.228	35			
6	Suma avansată Creditului funciar-Iași	1.369.000	—			
7	Construcțiuni și exproprieri pentru Regia tutunurilor	3.610.762	11			
8	Reconstruirea localului Ministerului de Finanțe și localuri de vamă	319.666	18			
	Total pentru Ministerul de Finanțe			51.389.990	62	10. ⁵⁵
	Ministerul de Culte și Instrucțiune publică					
1	Mitropolii și Episcopii.	4.886.196	65			
2	Mănăstiri și biserici.	4.605.301	43			
3	Școale primare rurale și urbane	4.525.392	09			
4	Școale normele, aziluri și orfelinate	10.542.565	38			
5	Licee și gimnazii clasice	11.448.230	01			
	Transport	36.007.685	56	296.239.851	01	

Tabela No. 142 (urmare).

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	Sumele in parte		Totalul pe ministere		Proportia la %
		L e i	B.	L e i	B.	
	Report	36.007.685	56	296.239.851	01	
6	Licee și gimnazii reale	2.187.430	97			
7	Seminarii	1.584.895	76			
8	Externate secundare de fete.	382.389	35			
9	Alte școli secundare.	742.301	92			
10	Universități și stabilimente de cultură	16.264.716	69			
	Total pentru Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice			57.169.420	25	11,75
	Ministerul de Interne					
1	Construirea palatului legislativ și al Imprimeriei Statului	3.291.582	50			
2	Palatul postelor	5.571.227	—			
3	Construirea a 15 spitale rurale	2.406.448	10			
4	» de penitenciare, ospiciu de alienați, oficii telegrafopostale	6.455.114	51			
	Total pentru Ministerul de Interne.			17.724.372	11	3,65
	Ministerul de Lucrări publice					
1	Portul Constanța	30.624.848	92			
2	Intrepozite și docuri	17.156.852	—			
3	Construirea școlii de poduri și șosele	800.000	—			
4	Serviciul maritim	12.599.545	15			
5	Construcțiuni de șosele	28.668.678	35			
6	Cumpărarea imobilului pentru Ministerul Lucrărilor publice.	110.000	—			
	Total pentru Ministerul Lucrărilor publice			89.959.924	42	18,56
	Transport			461.093.567	79	

Articolul	NATURA CHELTUELILOR	Sumele in parte		Totalul pe ministere		Proportia la %
		L e i	B.	L e i	B.	
	Report			461.093.567	79	
	Ministerul Domeniilor					
1	Construirea palatului regal	1.364.484	92			
2	Terminarea construirii palatului regal, a stabilimentului dela Calimănești și a stabilimentului de țesătorie	3.828.795	80			
3	Restaurarea palatului dela Cotroceni și construirea unui palat la Iași.	1.699.999	97			
4	Captarea apelor minerale	1.000.000	—			
5	Tărgurile de vite dela Severin și Constanța	1.743.270	89			
6	Construirea palatului Ministerului Domeniilor, școalelor de arte și meserii din București și Iași, și alte construcțiuni necesare Ministerului	8.547.936	07			
	Total pentru Ministerul Domeniilor			18.184.487	65	3,75
	Ministerul de Justiție					
1	Construirea palatului de justiție din București.	6.495.917	11			
2	Contribuirea pentru construirea unui palat de justiție la Craiova	300.000	—			
	Total pentru Minist. de Justiție			6.795.917	11	1,40
	Ministerul de Externe					
1	Cumpărarea terenului și clădirii din Str. Vămii pentru instalarea Ministerului	252	500 —			
	Total pentru Minist. de Externe			252.500	—	0,05
	Total general.	486.326.472	55	486.326.472	55	100,0%

Afară de suma de 486.326.472,55 lei, care s'a întrebuințat în lucrări folositoare, și care s'a acoperit prin emisiune de rentă, aceste din urmă trei exerciții au lăsat un excedent total de 82.215.683,04 lei, și anume:

Exercițiul 1901—1902	Lei 21.217.189,18
» 1902—1903	» 32.329.760,33
» 1903—1904	» 28.668.733,53
Total	Lei 82.215.683,04

Acest excedent a fost întrebuințat și el în lucrări folositoare. În următoarea tabelă se vede cum au fost repartizate excedentele asupra diferitelor ministere:

Tabela No. 143.

NATURA CHELTUELILOR	1901—902	1902—903	1903—904	Total	Proportia la %
	Lei	Lei	Lei	Lei	
Ministerul de Războiu	6.650.000	17.845.500	10.575.990	35.071.490	52. ²⁵
» » Lucr. publ.	8.550.000	9.851.500	7.700.000	26.101.500	38. ⁸⁸
» » Culte	200.000	1.573.000	530.000	2.303.000	3. ⁴³
» » Domeniilor	100.000	600.000	1.011.186	1.711.186	2. ⁵⁵
» » Interne	—	550.000	100.000	650.000	0. ⁹⁶
» » Finanțe	—	380.000	450.000	830.000	1. ²³
Datoria publică	—	—	462.671	462.671	0. ⁷⁰
Total	15.500.000	30.800.000	20.829.847	67.129.847	100.0%

Restul din excedente a fost întrebuințat în plata de creanțe din exerciții închise, pentru crearea unui fond de rezervă al tezaurului conform legii din 9 Aprilie 1905;

lei 500.000 a fost afectat ca un prim fond pentru ridicarea unui monument al Independenței, etc.

În fine afară de aceste sume cari s'au cheltuit de Statul român, fie în lucrări producătoare de venit, ca: drumurile de fier, docurile, intreprizitele, portul Constanța, etc., fie în lucrări cari servesc pentru apărarea țerii, sau pentru conservarea trecutului religios și istoric al țerii, precum și pentru luminarea păturilor sociale; s'au mai cheltuit sume destul de însemnate pentru acoperirea deficitelor bugetare, precum și în cheltueli ordinare cari trebuiau să fie plătite din bugetul ordinar de cheltueli al Statului.

D-l D. Sturdza evaluează la 300 milioane lei sumele cheltuite de Statul român mai mult decât ar fi trebuit să se cheltuiască, iar d-l P. P. Carp evaluează aceste cheltueli la 100 milioane lei. (1)

Tot asemenea s'a cheltuit peste puterile Statului român pentru unele construcțiuni, ca: palatul postelor, universitatea din Iași, Facultatea de medicină din București și alte câteva construcțiuni școlare, cari s'au făcut pe un picior prea mare în raport cu resursele țerii.

Datoria publică a României la 1 Aprilie 1905, în cifră rotundă, este de 1.360.000.000 lei, în schimb însă domeniul privat al Statului reprezintă o contra-valoare, dacă nu superioară, dar cel puțin egală cu datoria publică, fără să socotim minele de sare și de petrol.

Astfel lăsând de o parte capitalurile pe cari le are Statul în diferite instituțiuni, ca: creditele agricole, Regia monopolurilor, serviciul maritim, serviciul fluvial, și diferitele construcțiuni și instalațiuni ale fabricilor de tutun, chibrituri, șantierul dela T.-Severin, etc., și socotind numai averea imobiliară a Statului avem:

(1) Ședința Adunării Deputaților dela 1 Februarie 1902.

1. Moșiile Statului în întindere de 240.000 hectare cari au produs un venit de 7.305.445,85 lei, în 1903—1904, veniturile domeniiale din Dobrogea cari produc peste 1.000.000 lei, cariere de piatră, ferme model, etc. cari dau un venit total de peste 9 milioane lei, cari se pot evalua la cel puțin suma de . . .	140.000.000 Lei
2. Pădurile Statului în întindere de 1.085.000 hectare, în cea mai mare parte păduri seculare de fag, brazi, stejar, etc. (1)	450.000.000 »
3. Bălțile cari astăzi aduc un venit de 2 ¹ / ₂ milioane lei, dar cari cu timpul vor aduce un venit cel puțin îndoit.	50.000.000 »
4. Căile ferate	800.000.000 »
Total	<u>1.440.000.000 Lei</u>

Prin urmare averea Statului român, afară de minele de sare și de petrolu, este cu cel puțin 80 milioane lei mai mare decât datoria publică.

La cât se pot evalua minele de sare și minele de petrolu?

În ceea ce privește sarea, am văzut că numai dela 1862—1904, adică în interval de 43 ani, s'a extras din minele noastre o cantitate de 3.273.327.387 kilograme de sare, care a produs 239.288.707,67 lei.. Este știut că de secole se extrage sare din munții noștri și astăzi par'că am fi la începutul exploatațiunii, așa de bogate sunt gismentele noastre de sare, începând dela munții Vâlcei până la munții Bacăului, adică toată zona Carpaților Munteniei și Moldovei.

Principele Dimitrie Cantemir, în «*Descriptio Moldaviae*», constată încă dela începutul secolului XVIII (1716) cât de bogăți sunt munții Moldovei în sare, căci nu este nici o greutate — zice dânsul — ca să scoți sarea, căci n'ai

(1) Pădurile Statului nefiind toate exploatate, neapărat că produc mult mai puțin, dar ca bogăție (valoarea latentă) pădurile Statului se pot evalua la 500 milioane lei. D-I-D. Nenițescu le evaluează la 488.447.833 lei. (*Sarcinile proprietății rurale*, pag. 98).

decât să scormonești puțin pământul și îndată dai de sare cea mai curată. (1)

Astăzi se extrag pe fiecare an 106—110 milioane de kilograme de sare; câte secole va mai dură această extracțiune? Căci, fără îndoială, este vorba de secole, fiind dată bogăția minelor noastre de sare, cari sunt cele mai bogate din Europa și sarea de cea mai bună calitate, căci iată care este compozițiunea chimică a sării din diferitele noastre saline, după analizele făcute de d-l Dr. C. I. Istrati, Dr. A. Bernad-Lendway și alți chimiști:

Conținutul Clorurului de sodiu în salinele noastre. (2)

Tabela No. 144.

S A R E	T-Ocna	Slănic	Doftana	Ocele-Mari	Sare măcinată	Sare care se leapădă
Calitatea I.	99. ⁹²³⁶	99. ⁸⁰⁸¹	99. ⁸⁹³⁸	99. ⁸⁰⁸²	99. ⁷⁷⁴⁷	
» II.	99. ¹⁶¹⁰	99. ⁶⁷⁷⁵	98. ⁶⁶³¹	98. ⁰⁵²⁴	99. ⁵⁴¹⁴	
» III.	98. ⁶⁸²⁰	99. ⁴⁹³⁶	98. ⁶¹⁹⁶	83. ⁹²⁵⁰	—	{ 66. ⁸¹⁹⁷ până la 83. ⁹²⁵⁰

D-l C. Alimănișteanu, inginer de mine, evaluează minele de sare ale României la minimum $7\frac{1}{2}$ miliarde lei, dacă nu chiar îndoit. (3)

În ceea ce privește petrolul, numai de câțiva ani a început exploatarea lui să ia o dezvoltare mai mare în România.

(1) «In Bacoviensi agro haud procul ab urbe Trotus, salinae sunt abundantissimae, incolis *ocna* dictae. Ibi nulla arte ad purgandum sal opus est, si teram uno alterove cubito submoveas, purissimam christall aut porphyri instar pelluci dum sal, *nullis terreis* particulis interstinctum reperies». (Principele D. Cantemir, *Descriptio Moldaviae*, pag. 26.

(2) Dr. C. I. Istrati, *Sarea din sarnițele României*, pag. 54 și urm.

(3) C. Alimănișteanu, *Rolul elementului românesc în exploatarea bogățiilor noastre petrolifere*, pag. 34.

Prințul D. Cantemir constată că păcura nu servia pe acele timpuri, și chiar până în timpurile din urmă, decât la ungerea roților (1), astăzi însă dela o producțiune de 3.613 tone, cât era în 1860, s'a ajuns la o producțiune de aproape 500.000 tone, în 1904, cu tendința de a crește din ce în ce mai mult.

Asupra valorii minelor noastre de petrol, cifrele cari se dau de specialiști variaza foarte mult. Astfel d-l Alimănișteanu evaluează la 20.000 hectare întinderea terenurilor petrolifere ale Statului. După d-sa un hectar poate produce 1.500 vagoane de petrol, ceea ce pentru 20.000 hectare producțiunea ar fi de 30 milioane vagoane. Vagonul de petrol, calculându-l cu un preț minimum de 250 lei, ar da pentru cele 30 milioane vagoane cifra de 7½ miliarde lei. (2)

Alții evaluează minele noastre de petrol la 34 miliarde, iar unii mai puțin optimiști le evaluează la mai puțin de 7 miliarde.

La Câmpina o sondă a societății «Steaua Română» a produs un milion și jumătate lei, adică 5.000 vagoane a 300 lei, altă sondă a d-lor Câmpianu și Hagianoff a produs 2 milioane lei adică 6.667 vagoane a 300 lei (3) și presupunând o sondă la 50 hectare, prin urmare 400 sonde pentru 20.000 hectare, valoarea minelor de petrol ale Statului ar fi de cel puțin 600 la 700 milioane lei.

Ori cum ar fi, valoarea minelor de petrol, aparținând Statului, reprezintă câteva sutimi de milioane de lei, astăzi însă nu se poate ști cu precizie valoarea lor, căci exploatarea lor abia este la început, și numai după ce comisiunea numită în 1903 de Ministerul Domeniilor va studia minele petrolifere, se va putea da o cifră mai exactă.

(1) D. Cantemir, *Descriptio Moldaviae*; pag. 27; *ad unguendas rotas vulgo rustici nostri utuntur*.

(2) C. Alimănișteanu, loc. cit., pag. 34.

(3) Discursul d-lui D. Sturdza pronunțat la Buștenari, Iunie 1904.

Dacă astăzi este încă prematur a se face o evaluare exactă a bogățiilor subsolului României, până nu se vor săvârși studiile cari sunt deja începute, este însă sigur că în sânul pământului României zac bogății însemnate, a căror exploatare abia acum se începe, așa încât datoria publică a României este infimă pe lângă bogățiile solului și subsolului ei.

* * *

După ce am urmărit pas cu pas întreaga perioadă de dezvoltare a Statului român, dela Regulamentul Organic și până astăzi, putem acum, ca încheiere, să constatăm pașii uriași pe cari i-a făcut țara într'un timp relativ scurt, de trei pătrare de secol.

Veniturile Statului s'au ridicat dela 8.348.616 lei în 1831, la 246.759.270,91 lei, în 1903—1904.

Numărul contribuabililor s'a urcat dela 289.164 în 1831, la 988.783 în 1904.

Terenul cultivabil dela 1.650.000 hectare s'a ridicat, în 40 ani, la aproape 6 milioane hectare, iar valoarea proprietății rurale dela 84 milioane la 222 milioane lei.

Comerțul total al României dela 43.000.000 lei s'a ridicat la 650 milioane lei și au fost ani în cari a mers până la 800 milioane lei.

Abia sunt 28 ani de când cea dintâi cifră, care eră înscrisă în fruntea bugetului țerii, purtă cu ea pecetea umilirii; eră tributul către Înalta Poartă. De mai bine de un pătrar de secol, această cifră a fost ștearsă din bugetul Statului, iar România a sărbătorit deja jubileul de 25 ani ai independenței sale, și 24 ani ai Regatului.

Dela streaja pământească a Regulamentului Organic, alcătuită dintr'o mână de oameni, România are astăzi o armată compusă din 4 corpuri de armată și o diviziune independentă în Dobrogea, rivalizând cu armatele cele mai bine organizate din Europa, și posedând armamentul cel mai perfecționat.

Dela câteva sutimi de mii de lei, cât eră întreg bugetul școalelor pentru toate gradele de învățământ din țară, astăzi Statul cheltuește numai pentru învățământul primar peste 9 milioane lei pe an, afară de sumele cu cari contribuiesc comunele și afară de milioanele, cari s'au cheltuit cu construcțiunea localurilor școlare din întreaga țară.

O rețea de 3.178 kilometri de căi ferate străbate țara în toate direcțiunile, și nu este ramură de activitate care să nu fi făcut un progres învederat în răstimpul acesta.

Criza din urmă ne-a făcut să vedem care este partea slabă în organizațiunea noastră ca Stat. Două deficite unul după altul, însumând împreună 62¹/₂ milioane lei, nu putea să nu dea de gândit, și măsurile energice cari s'au luat în timpurile din urmă au avut drept rezultat că trei excedente au urmat unul după altul, cari se ridică împreună la suma de 82 milioane lei.

Astăzi lupta între State nu se mai dă decât pe terenul economic, și când România va ajunge să ocupe locul pe care situațiunea ei geografică și bogățiile solului și subsolului ei o îndreptățesc a-l ocupa, atunci se va putea zice că și finanțele Statului vor fi așezate pe temelii solide, și nici o criză nu va mai putea să le sdruncine.

În această cale pe care Statul român a intrat dejă, se reazămă pe doi factori siguri de izbândă: la temelia Statului pe o clasă blândă, harnică și capabilă de progres, iar în capul Statului pe un strejar neadormit, care va ști să îndrumeze țara pe calea dezvoltării sale economice, după cum a știut să o conducă și pe câmpul de războiu.

CUPRINSUL

	Pag.
CAP. I. Organizarea financiară dată Principatelor de Regulamentul Organic	1
CAP. II. Finanțele Principatelor în timpul ocupațiunii rusești, dela decretarea Regulamentului Organic până la domnia lui Alexandru Ghica în Muntenia și Mihail Sturdza în Moldova (1831—1834)	44
CAP. III. Finanțele Principatelor sub Domnii regulamentari: Alexandru Ghica (1834—1842), Gheorghe Bibescu (1843—1848) și Barbu Știrbei (1849—1856) în Muntenia; Mihail Sturdza (1834—1849) și Grigorie Ghica (1849—1856) în Moldova	59
CAP. IV. Divanurile ad-hoc din Iași și București (1857) și Convențiunea dela Paris (1858)	79
CAP. V. Finanțele României sub Alexandru Ioan Cuza (1859—1866)	85
CAP. VI. Finanțele României sub domnia Regelui Carol I.	
<i>Secțiunea I.</i> Finanțele României dela 1866—1876	121
<i>Secțiunea II.</i> Finanțele României dela 1876—1886	149
<i>Secțiunea III.</i> Finanțele României dela 1886—1896	184
<i>Secțiunea IV.</i> Finanțele României dela 1896—1905	197
CAP. VII. Evoluțiunea impozitelor în România	259
<i>Secțiunea I:</i> Impozite directe	264
I. Impozitul personal	264
II. Impozitul funciar	268
III. Patente	283
IV. Licențe de băuturi spirtoase	286
V. Zecimi adiționale la contribuțiunile directe	288
VI. Taxa de 5% asupra salariilor și pensiunilor	289
<i>Secțiunea II:</i> Impozite indirecte	290
I. Vămile	290
II. Taxele postale, telegrafice și telefonice	293
III. Impozitul asupra zahărului	297
IV. Impozitul asupra petrolului	300
<i>Secțiunea III:</i> Monopolurile Statului	302
I. Monopolul sării	302
II. Monopolul tutunului	306
III. Monopolurile chibriturilor, cărților de joc, prafului de pușcă și hârtiei de țigarete	310
<i>Secțiunea IV:</i> Domeniile Statului	314
CAP. VIII. Datoria publică a României	319

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
1987